

MARIA ELIZA DULAMĂ • OANA-RAMONA ILOVAN • HADRIAN-V. CONTIU • ANDREEA CONTIU

editori și coordonatori

TENDINȚE ACTUALE ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA GEOGRAFIEI

CONTEMPORARY TRENDS IN TEACHING AND LEARNING GEOGRAPHY

volumul cincisprezece

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

TENDINȚE ACTUALE ÎN PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA GEOGRAFIEI
CONTEMPORARY TRENDS IN TEACHING AND LEARNING GEOGRAPHY

Volumul include lucrările conferinței internaționale *Tendințe actuale în predarea și învățarea Geografiei/Contemporary Trends in Teaching and Learning Geography*, Ediția a XI-a, din 24-25 octombrie 2015, Cluj-Napoca.

Referenți științifici

Conf. univ. dr. **Eyüp ARTVİNLİ**, Eskisehir Osmangazi University, Turkey.

Prof. **Mari-Elena BELCIU**, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Călărași.

Prof. univ. dr. **Péter BAGOLY-SIMÓ**, Humboldt-Universität zu Berlin, Germania.

Prof. dr. **Andreea CONTIU**, Colegiul Național „Alexandru Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș.

Prof. dr. **Hadrian-Vasile CONTIU**, Colegiul Național „Alexandru Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș.

Conf. univ. dr. **Maria Eliza DULAMĂ**, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Cluj-Napoca.

Dr. **Andrea GUARAN**, University of Udine, Departament oj Human Sciences, Italia.

Prof. univ. dr. **Ingrid HEMMER**, Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Germania.

Lector univ. dr. **Kinga Xénia HAVADI-NAGY**, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca.

Lector univ. dr. **Oana-Ramona ILOVAN**, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca.

Prof. univ. dr. **Ioan Aurel IRIMUŞ**, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca.

Lector univ. dr. **Sebastian Ioan JUCU**, Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Chimie-Biologie-Geografie.

Dr. **Sorin-Alin KOSINSZKI**, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației.

Dr. **Izabela Amalia MIHALCA**, Cluj-Napoca.

Conf. univ. dr. **Ion MIRONOV**, Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.

Conf. univ. dr. **Gabriela OSACI-COSTACHE**, Universitatea din București, Facultatea de Geografie.

Prof. **Viorel PARASCHIV**, Școala Normală „Vasile Lupu”, Iași.

Speciaslist principal-metodist, **Serafima ROȘCOVAN**, Centrul de Excelență Didactică, ISÉ, Chișinău, Republica Moldova.

Prof. dr. **Dumitru RUS**, Colegiul Național Pedagogic „Regina Maria”, Deva.

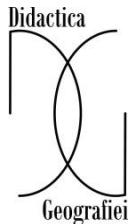
Dr. **Ioana SCRIDON**, Bukowina-Institut Augsburg, Germania.

Conf. univ. dr. **Elena SOCHIRCA**, Universitatea de Stat Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.

Conf. univ. dr. **Nina VOLONTIR**, Universitatea de Stat Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.

Adresa de contact: E-mail: didacticageografiei@yahoo.com

MARIA ELIZA DULAMĂ • OANA-RAMONA ILOVAN
HADRIAN-V. CONTIU • ANDREEA CONTIU
– editori și coordonatori –

**TENDINȚE ACTUALE ÎN
PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA
GEOGRAFIEI**

**CONTEMPORARY TRENDS IN
TEACHING AND LEARNING
GEOGRAPHY**

volumul 15

**PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2016**

Coperta: Lucian ANDREI

ISSN 2537-298X
ISSN-L 2247-7500

©2016 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presă Universitară-Clujeană
Director: Codruța Săcelelean
Str. Hașdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro>

C U P R I N S

Lista autorilor – Volumul 15	7
Prefață	8

EFICIENTIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI UNIVERSITAR

Nina Volontir, Ion Mironov, Afanasie Prepelita

Valorificarea potențialului științific și cultural al Toltrelor Prutului de Mijloc în aplicațiile de teren cu studenți.....	9
---	---

Aurelia Daniela Lazăr

Impactul factorului antropic asupra albiei Someșului. Studiu de caz: Sectorul Țicău-Ardusat	23
--	----

Dan-Ovidiu Muntean

Dezvoltarea competențelor profesionale. Exemplificări la tema „Structura economică a populației din Zona Metropolitană Cluj-Napoca”	34
---	----

ÎNVĂȚAREA DE CALITATE A GEOGRAFIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

Carmen Roxana Firu

Îndrumarea elevilor în cercetarea științifică la geografie.....	45
---	----

Elena Giurgiu

Reprezentarea imaginii urbane de către elevi. Proiect de cercetare: orașul Bistrița	53
---	----

Roxana Hobai

Interferențe între geografie și fizică	68
--	----

Irina Alexe, Lenuța Sfîrlea

Geografia și literatura – modalități complementare de cunoaștere a lumii . 78

Andreea Conțiu, Hadrian-V. Conțiu

Valorificarea informației geografice din literatură, prin implicarea activă a elevilor în situații creative inedite de învățare 88

Dumitru Rus

E-book-ul în geografia românească 111

Rodica Maria David

Studierea amenajărilor turistice balneare la Băile Figa..... 120

Sorin-Alin Kosinszki, Maria Eliza Dulamă

Investigarea identității satului românesc în Muzeul Satului Maramureșean 140

Mariana-Doina Cîineanu

Valorificarea potențialului muzeelor din orizontul local, în învățarea geografiei 158

Maria Eliza Dulamă, Daniel Sanislai

Utilizarea surselor web în studiul peisajelor culturale urbane din Satu Mare 173

Serafima Roșcovă, Tatiana Zamfir

Valorificarea orizontului local în activitățile didactice la geografie 188

Mihaela Gabriela Vasile

Programul internațional „LeAF – Learning about Forests” la Școala Gimnazială nr. 25, Brașov. Exemple de bune practici 197

Felomena Bucur

Formarea atitudinilor de protejare a mediului la elevii din ciclul primar . 204

LISTA AUTORILOR – Volumul 15

1. Irina ALEXE, Școala „Ioan Bob”, Cluj-Napoca.
2. Felomena BUCUR, Școala Gimnazială Cămărașu, județul Cluj.
3. Andreea CONTIU, Colegiul Național „Al. Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș.
4. Hadrian-V. CONTIU, Colegiul Național „Al. Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș.
5. Rodica Maria DAVID, Școala Gimnazială Nușeni, județul Bistrița-Năsăud.
6. Maria Eliza DULAMĂ, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației.
7. Carmen Roxana FIRU, Colegiul Național Bănățean, Timișoara.
8. Elena GIURGIU, Liceul cu Program Sportiv, Bistrița.
9. Roxana HOBAI, Școala Gimnazială „Serafim Duicu”, Tîrgu Mureș.
10. Sorin-Alin KOSINSZKII, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației.
11. Aurelia Daniela LAZĂR, Facultatea de Geografie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.
12. Ion MIRONOV, Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.
13. Dan-Ovidiu MUNTEAN, Facultatea de Geografie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
14. Afanasie PREPELIȚA, Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.
15. Serafima ROȘCOVAN, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, Republica Moldova.
16. Dumitru RUS, Colegiul Național Pedagogic „Regina Maria”, Deva.
17. Daniel SANISLAI, Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad, Filiala Baia-Mare.
18. Lenuța SFÎRLEA, Școala „Ioan Bob”, Cluj-Napoca.
19. Mihaela Gabriela VASILE, Școala Gimnazială Nr. 25 Brașov.
20. Nina VOLONTIR, Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova.
21. Tatiana ZAMFIR, Instituția Publică Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Chișinău, Republica Moldova.

Prefață

Volumul cuprinde lucrările conferinței internaționale *Tendințe actuale în predarea și învățarea Geografiei/Contemporary Trends in Teaching and Learning Geography*, organizată în 24-25 octombrie 2015, de Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, în parteneriat cu Facultatea de Geografie a aceleiași universități din Cluj-Napoca și cu alte instituții de învățământ din țară și străinătate.

Cele două secțiuni ale acestui volum sunt dedicate optimizării învățământului universitar și preuniversitar. Prima, *eficientizarea învățământului universitar*, este focalizată asupra dezvoltării competențelor profesionale ale studenților în contexte diverse (de exemplu, prin cercetări privind valorificarea potențialului științific și cultural al anumitor areale în aplicațiile de teren sau prin cercetări realizate pentru pregătirea lucrării de licență). Cea de-a doua, *învățarea de calitate a geografiei în învățământul preuniversitar*, propune diverse situații de învățare (privind reprezentarea imaginii urbane de către elevi, studierea amenajărilor turistice, investigarea identității rurale și urbane, valorificarea potențialului muzeelor din orizontul local, în învățarea geografiei, utilizarea surselor web, și privind formarea atitudinilor de protejare a mediului etc.).

Abordările interdisciplinare prezintă interferențele între geografie și fizică și geografie și literatura ca moduri complementare de cunoaștere a lumii, oferind răspunsuri relevante la întrebarea cum poate fi valorificată informația geografică din literatură, prin implicarea elevilor în situații creative și inedite de învățare.

Lucrările din cadrul conferinței indică preocupările contemporane în domeniul Didacticii Geografiei din spațiul românesc și din cel european, observându-se prioritatea oferită formării și dezvoltării diverselor competențe specifice Geografiei, abordărilor transdisciplinare și plasării elevilor și studenților în centrul procesului educațional. De aceea, cititorii volumului vor constata că acesta este format din exemple variate de bună practică în predarea și învățarea de calitate a Geografiei.

Conf. univ. dr. Maria Eliza Dulamă

VALORIZAREA POTENȚIALULUI ȘTIINȚIFIC ȘI CULTURAL AL TOLTRELOR PRUTULUI DE MIJLOC ÎN APLICAȚIILE DE TEREN CU STUDENȚII

NINA VOLONTIR¹, ION MIRONOV², AFANASIE PREPELIȚA³

ABSTRACT. – *The Exploitation of the Scientific and Cultural Potential of the Middle Prut Toltres through Field Trips with University Students. This paper presents some considerations about the exploitation of the informative and formative potential of the Middle Prut Toltres as a location for field trips with university students. The Middle Prut Toltres are unique, representing a geological, paleontological, and geomorphological monument with a great scientific, educational, cultural, historical and ecological value that could be used for a qualitative training of future specialists in the field of geography.*

*

Keywords: reef formations, natural monuments, competences.

Introducere

În contextul creșterii continue a calității procesului educațional (Dulamă, Ilovan, 2016; Ilovan, 2012) și al formării competențelor viitorilor profesori de geografie și a specialiștilor în geografie, un rol important revine realizării eficiente a aplicațiilor practice de teren cu studenții (Ilovan, Havadi-Nagy, 2016). În aplicațiile în orizontul local, studenții identifică, analizează și interprează relațiile dintre componentele mediului, evoluția acestora în timp și spațiu, exercează trecerea de la gândirea concretă spre cea abstractă și invers, își formează reprezentări corecte și noțiuni geografice de bună calitate, își formează și dezvoltă competențe specifice geografiei (Dulamă, Ilovan, 2005, 2008, 2009).

În literatura de specialitate se subliniază că geograful ar trebui să fie un bun observator, fiind necesar să își formeze și să își dezvolte toate abilitățile care îl pun în contact cu natura, să verifice informațiile existente în

¹ Conf. univ. dr., Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: nvolontir51@mail.ru.

² Conf. univ. dr., Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: mironovioan@gmail.com.

³ Lector superior, Universitatea de Stat din Tiraspol, Facultatea de Geografie, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: prepelitatanas@gmail.com.

cărți și cele „pădate” de profesori prin confruntarea lor cu aspectele din natură pentru a se învăță singur să o descifreze. Formarea geografului se poate face eficient, numai în mijlocul naturii (Gal, 2004) și prin înțelegerea relațiilor între componentele sistemelor teritoriale (Ilovan, Bucilă, 2006).

În această lucrare vom analiza potențialul peisajului geografic din cadrul Toltrelor Prutului de Mijloc și cum anume ar putea fi valorificat acesta în aplicațiile practice desfășurate în teren cu studenții. În decursul aplicațiilor practice de teren, prin investigațiile peisajului geografic din zona Toltrelor Prutului de Mijloc, se vizează realizarea de către studenți a următoarelor obiective:

- aprofundarea și consolidarea cunoștințelor însușite de către studenți și dezvoltarea competențelor formate la prelegeri, seminarii și lucrări de laborator;

- aplicarea în practică de către studenți a cunoștințelor declarative de geografie acumulate la cursuri;

- investigarea directă, în teren, a elementelor, fenomenelor și proceselor geografice;

- aplicarea metodologilor de observare și investigare în studierea direct în teren a proceselor, fenomenelor și componentelor naturale și antropice;

- formarea și dezvoltarea competențelor și abilităților de muncă intelectuală la studenți și a celor de cercetare științifică;

- sensibilizarea studenților pentru menținerea protecția mediului;

- formarea unei etici și culturi ambientale de tip calitativ-operațional, precum și a unui comportament adecvat al studenților în raport cu mediul.

Ce reprezintă Toltrele Prutului?

Toltrele reprezintă o fâșie complexă de formațiuni calcaroase rifogene (oncoizi, atoli, complexe recifale), constituite din *schelete de corali*, *alge/litotamnii*, *cochilii de moluște*, de vîrstă neobadeniană, formate în mări calde subtropicale care acopereau acest teritoriu în Badenian și Volhynian (Meotianul mediu).

Toltrele Prutului, denumite și *Stânci rifogene, calcaroase, Culmi, Miodobore, Tiglăi*, sunt locuri cu valoare de unicat în Europa. Ca urmare a valorii lor și cu scopul protejării, unele locuri au fost declarate monumente ale naturii (geologice, paleontologice), iar altele, rezervații peisagistice (Legea privind ariile naturale protejate de stat, Hotărîrea Nr. 1538-XIII din 25.02.1998, Chișinău, 2005). O deosebită valoare științifică în cadrul Toltrelor Prutului de Mijloc o au formele rar întâlnite de formațiuni rifogene ca *oncoizii* (cu aspect de cupolă), *atoli*, precum și *complexele geologice*,

amplasamentele de faună fosilă, formele carstice (doline, grote și peșteri care au servit ca locaș pentru omul preistoric), sectoarele de văi fluviale sub formă de *defilee și chei* (Begu et al., 2012; Reniță et al., 2004).

ACESTE formațiuni sunt amplasate în bazinele râurilor mici Larga, Vilia, Lopatnic, Draghiște, Racovăt, Ciuhur și Camenca, afluenți de stânga ai râului Prut (Fig. 1). Sirurile de Toltre, sub formă de stânci și de formațiuni rifogene solitare, se extind pe o distanță de circa 150 km, începând din raionul Briceni, până la satul Balatina, raionul Glodeni.

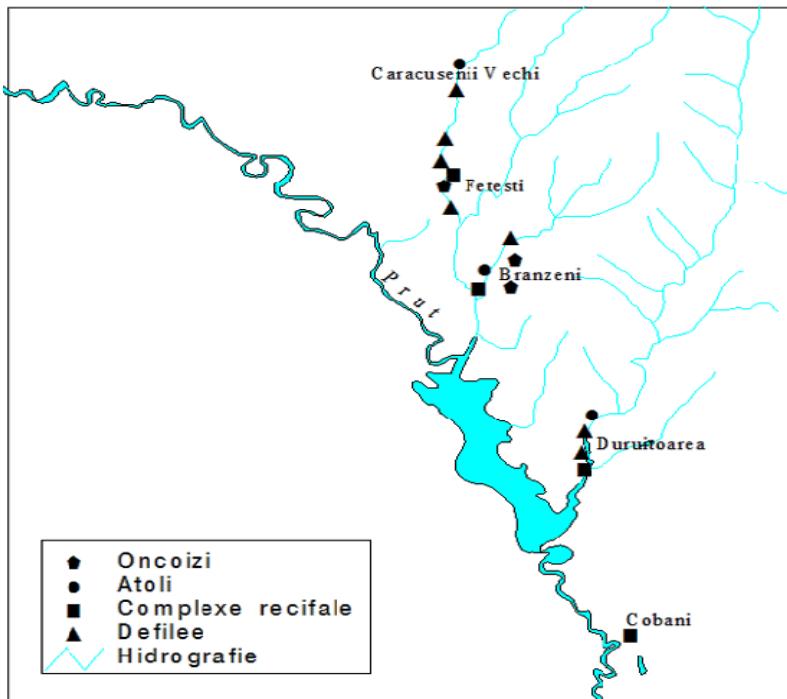

Fig. 1. Formațiuni rifogene în zona Toltrelor Prutului
(Sursa: Schema elaborată de Ion Mironov, 2016)

Ce vor studia studenții în zona Toltrelor Prutului de Mijloc?

În zona Toltrelor Prutului de Mijloc, studenții pot studia: structura geologică și alcătuirea litologică; reminiscențe de organisme fosile; formațiunile rifogene; relieful. Vom detalia în continuare conținuturile destinate studierii de către studenți.

1. Structura geologică și alcătuirea litologică a Toltrelor Prutului

Din punct de vedere al structurii geologice și alcătuirii litologice, zona Toltrelor de recife badeniene este constituită din următoarele formațiuni:

- *Calcare biogerme* de culoare alb-violetă, formate din schelete de alge marine (*litotamnii*). La nivel macroscopic acestea sunt compacte sau microcavernoase. Pe alocuri, lentilele de calcar litotamic alternează cu material detritic.

- *Calcare cochilifere-detritice* răspândite sub formă de lentile, situate între biogermele de calcar litotamic. Aceste calcar sunt slab presate, în general, necimentate, cu resturi de cochilii atât fărămitate, cât și cu valve întregi, cu fragmente ale coloniilor de briozoare, crustacee, gasteropode.

- *Calcare litotamnice-vermetus* de culoare albă sau gri, compacte. Lentilele de litotamnii alternează cu lentile și cuiburi de vermetus. Pe alocuri, coloniile de vermetus formează sectoare individuale sărace în resturi de faună. Biogermele litotamnice-vermetus au o răspândire redusă și sunt prezентate în partea inferioară și medie a secțiunilor recifelor de la Butești, Cobani și Balatina (raionul Glodeni).

- *Calcarele litotamnice-briozoarice* au, în general, culoare albă, iar pe alocuri sunt gri. Lentilele de litotamnii alternează cu coloniile de briozoare. Biogermele calcarelor litotamnice-briozoarice formează sectoare separate în limitele calcarelor rifogene (Янакевич, 1977).

Studenții pot studia structura geologică și alcătuirea litologică. În studiul aflorimentelor geologice studenții vor utiliza următoarea fișă de studiu.

Fișa de studiu a unui afloriment natural

- Localizarea aflorimentului;
- Estimarea structurii geologice și a alcătuirii litologice a substatului;
- Descrierea modului de amplasare a stratelor de roci;
- Măsurarea grosimii stratelor de roci;
- Întocmirea coloanei stratigrafice a aflorimentului;
- Identificarea tipurilor de roci constituente;
- Identificarea reminiscențelor de organisme fosile prezente în stratele de roci;
- Colecțarea probelor de roci, a reminiscențelor de organisme fosile;
- Descrierea și determinarea rocilor colectate;
- Determinarea reminiscențelor de organisme fosile colectate;
- Semnificația științifico-practică a aflorimentului.

2. Reminiscențe de organisme fosile conservate în Toltrele Prutului

Masivele de Toltre sunt constituite din numeroase reminiscențe fosile de animale și plante, îndeosebi acvatice. Conform cercetărilor realizate de geologul-paleontolog Al. Ianachevici (Янакевич, 1977), în calcarurile rifogene sunt prezente reminiscențe a circa 77 specii de organisme, din 52 de genuri și 38 de familii. Cele mai frecvente sunt reminiscențele scheletelor de alge marine – *litotamnii*, apoi urmează cochiliile de moluște bivalve (circa 45 specii), cochiliile de moluște *gasteropode* (circa 20 specii). Restul speciilor aparțin *artropodelor* (clasa *Crustacee*) *echinodermelor* (arici de mare), *celenterelor* (*Hexacoralieri*), *foraminiferelor*, *briozoarelor*, *ostracodelor*, *viermilor* și plantelor marine (Саянов, Рошка, 1966; Сухов, 1978). Reminiscențele aparțin unor nevertebrate bentonice cu adaptare diferită: îngropate sau fixate în substrat, cu deplasare liberă pe fundul bazinului marin. Prezența acestora confirmă că, în urmă cu 8-20 de milioane de ani, în zona respectivă, exista un bazin maritim imens, Marea Badeniană, apoi, Marea Sarmatică, în care erau condiții favorabile de viață pentru diverse specii de animale și plante acvatice. De-a lungul timpului geologic, după moartea organismelor, părți ale corpului lor s-au depus pe fundul mării. După retragerea totală a mării, reminiscențele de organisme au rămas la suprafața terestră, care fiind petrificate au dat naștere Toltrelor.

3. Formațiunile rifogene

Un deosebit interes științific, în cadrul Toltrelor Prutului de Mijloc, îl reprezintă unele formațiuni rifogene. Remarcăm, dintre *oncoizi*, enormul și faimosul oncoid rifogen, numit „Stâncă lui Bunic” (Fig. 2) de lângă satul Fetești (raionul Edineț), înalt de circa 90 m, cei doi oncoizi din partea de sud a satului Brânzeni (raionul Edineț). Dintre *atoli*, reprezentativi sunt atolii de lângă satele Caracușenii Vechi în care, în prezent, se află lacuri (Fig. 3), Brânzeni și Horodiște (raionul Edineț). Satul Brânzeni este situat în cupa unui atol, cu diametrul de câțiva kilometri – formă foarte rară de formațiuni rifogene, cea ce face ca satul să fie tupilat într-o enormă văgăună (Сухов, 1978; David, 1990).

Fig. 2. Oncoidul „Stâncă lui Bunic” (sursa: <http://moldovenii.md>)

Fig. 3. Lacuri în atoli lângă satul Caracușenii Vechi (sursa: Google maps, imaginea prelucrata de M. Țurcan, 2016)

Complexele de recife formează un aliniament. Dintre acestea, cele mai spectaculoase și impresionante sunt: Recifele Brânzeni, Reciful Proscureni, Reciful Stâncă Mare și Reciful din pădurea Fetești.

Recifele Brânzeni formează un complex de recife cu suprafață de 44 ha, localizate pe teritoriul satului Brânzeni (raionul Edineț). Includ un recif mare în partea de vest a satului cu altitudinea de 165 m, patru recife în partea estică a satului și un complex de recife în partea de sud a satului. Cel mai interesant este reciful situat la circa 3 km sud-vest de sat, cu înălțimea de 80 m. În recif, la înălțimea de 60 m, se află o grotă cu lungimea de 9 m, lățimea de 18 m, înălțimea de 7-8 m (Begu et al., 2012; David, 1990).

Reciful Proscureni este situat în partea de nord a orașelului Costești, (raionul Râșcani), în valea râului Ciuhur. Altitudinea 100-160 m. Suprafața protejată constituie 5,66 ha. În versanții recifului, sunt câteva grote naturale. În una dintre ele, au fost găsite unelte de silex ale omului din Paleolitic (Begu et al., 2012; Chetru, 1973). În vâlceaua de lîngă recif, au fost găsite resturi de mamut (David, 1985).

Reciful Stâncă Mare, amplasat în partea de est a satului Cobani, (raionul Glodeni), este unicul recif integrul (Fig. 4). Are suprafață de circa 12 ha, iar altitudinea este de 70-100 m. În versanții recifului sunt grote cu urme de existență a omului preistoric (Begu et al., 2012).

Reciful din pădurea Fetești (Fig. 5) este situat pe malul stâng al râului Draghiște, în partea de nord a pădurii de lângă satul Fetești (raionul Edineț).

În grotele prezente în recif au fost descoperite oase de mamut și urs de peșteră, obiecte de gospodărire și unelte de vânat din perioada preistorică (Begu et al., 2012; David, 1990).

Complexele de recife din zona Toltrelor Prutului de Mijloc prezintă interes științific pentru geologi, paleontologi, paleogeografi, arheologi în scopul cunoașterii alcăturii geologice a acestui teritoriu, a faunei și florei fosile, a istoriei vieții și culturii comunităților de oameni din Paleolitic.

În studiul recifelor, studenții vor utiliza următoarea fișă de studiu.

Fișa de studiu a unui recif

- Localizarea complexelor de recife;
- Înălțimea/altitudinea recifului;
- Suprafața protejată;
- Alcătuirea litologică a recifului;
- Prezența grotelor, peșterilor și a urmelor omului preistoric;
- Identificarea reminiscențelor de organisme fosile prezente în recif;
- Vârsta recifului;
- Semnificația științifico-practică a complexelor de recife.

Fig. 4. Stânca Mare
(Sursa <http://moldovenii.md>)

Fig. 5. Reciful din pădurea Fetești
(Sursa <http://moldovenii.md>)

4. Relieful masivelor de Toltre ale Prutului de Mijloc

Ca relief, Toltrele Prutului de Mijloc reprezintă o fâșie alungită de forme pozitive cu aspect de stânci bizare și de cupole. Stâncile recifale au înălțimea de 60-100 m, lungimea de 50-120 m și lățimea de 20-100 m. În masivele rifogene s-au format o serie de *goluri*, *grote* și *peșteri*, precum cele de la Butești (Fig. 6), Brânzeni, Trinca, Horodiște, Duruitoarea. Râurile au sculptat în Toltre *defilee* sau *chei*, acestea fiind declarate arii protejate de stat. Prezentăm în continuare defilee mai importante.

În valea râului Lopatnic există *Defileul Lopatnic* (Fig. 7). Este situat între satele Caracușenii Vechi și Corjeuți. În versanții abrupti, cu o înălțime de peste 100 m, se deschid câteva grote și peșteri (Reniță et al., 2004).

Fig. 6. Grota de la Butești
(Sursa <http://moldovenii.md>)

Fig. 7. Defileul râului Lopatnic
(Sursa: Foto de M. Țurcan 2015)

În valea râului Draghiște există trei defilee: Trinca, Fetești, Burlănești.

Defileul Trinca reprezintă o vale îngustă, cu versanți abrupti, altitudinea versanților 160-210 m, suprafața de 80 ha, lungimea 0,5 km, lățimea 250 m. Este situat la nord-vest de satul Trinca (raionul Edineț). În versanți sunt câteva grotăe în care au fost descoperite urme ale omului din Paleoliticul mediu (Reniță et al., 2004; Begu et al., 2012).

Defileul Fetești se află la sud-est de satul Fetești (raionul Edineț). Este considerat cel mai pitoresc defileu din zona rifogenă a Prutului. Suprafața de 68 ha, iar altitudinea versanților este de 190-220 m (Reniță et al., 2004; Begu et al., 2012).

Defileul Burlănești este situat în partea de nord-vest a satului Burlănești (raionul Edineț), de-a lungul râului Draghiște. Suprafața protejată este de 10 ha, altitudinea versanților de 140-150 m, iar lățimea nu depășește 150 m. În versanți există câteva grote în care au fost găsite unelte de silex ale omului din Paleolitic (Begu et al., 2012).

În valea râului Racovăț există *Defileul Buzdujeni*. Aceasta este amplasat în partea de nord-est a satului Buzdujeni (raionul Edineț), la confluența râului Racovăț cu afluentul său Bogda. Suprafața protejată este de 100 ha, lungimea de cca 800 m. Este constituit din două recife: unul situat pe malul stâng cu diametru de 375 m, altul pe malul drept al râului Racovăț cu diametru de 500 m (Reniță et al., 2004; Begu et al., 2012).

În valea râului Ciuhur există Defileul Văratic și Defileul Duruitoarea.

Defileul Văratic este situat la est de satul Văratic (raionul Râșcani), în apropiere de gura de vărsare a râului Ciuhureț. Suprafața de 10 ha. Altitudinea versanților este de 90-120 m. Se evidențiază în peisajul rîului cele 3 cascade cu înălțimile de 1,5 m, 2,5 m, 3,5 m (Reniță et al., 2004; Begu et al., 2012).

Defileul Duruitoarea este situat în corpul recifal din partea de sud-est a satului Duruitoarea (raionul Râșcani), fiind străbătut de râul Ciuhur. Altitudinea versanților este de 110-160 m. În versanții defileului, sunt sculptate mai multe grote, una dintre ele cu lungimea de cca 49 m, lățimea până la 9 m, înălțimea de 8 m și care are 3 camere. În această grotă au fost descoperite urme ale existenței oamenilor din Paleolitic: unelte de vânat, oase de animale (Reniță et al., 2004; Begu et al., 2012).

În valea râului Camenca există *Cheile Butești*. Acestea sunt situate la sud-est de satul Butești (raionul Glodeni). Suprafața protejată este de 56,42 ha, altitudinea versanților de 90-110 m. În aceste chei au fost descoperite peșteri cu urme de existență ale oamenilor preistorici (Begu et al., 2012).

În studiul sectorului de vale fluvială, studenții vor utiliza următoarea fișă de studiu.

Fișă de studiu a unui sector de vale al râului

- Identificarea tipului de vale fluvială în limitele sectorului de studiu;
- Evidențierea elementelor morfologice ale văii râului/pârâului;
- Descrierea morfologică și morfometrică a elementelor morfologice ale văii râului/pârâului;
- Observații asupra eroziunii fluviale (eroziunea de adâncime, laterală, regresivă);
- Explicarea formării pragurilor, cascadelor, ostroavelor, belciugurilor;
- Întocmirea planului sectorului de vale fluvială (cu reprezentarea albiei minore, luncii, teraselor, versanților, interfluiului);
- Evidențierea gradului de utilizare a sectorului de vale fluvială;

În studiul proceselor carstice și formelor de relief create, studenții vor utiliza următoarea fișă de studiu:

Fișa de studiu a proceselor carstice și formelor de relief create:

- Evidențierea condițiilor și factorilor de carstificare în zona de studiu;
- Identificarea și descrierea morfologică a formelor exocarstice;
- Efectuarea măsurătorilor privind indicii dimensionali ai acestora;
- Identificarea formelor endocarstice (grote, peșteri);
- Descrierea morfologică și morfometrică a formelor endocarstice;
- Localizarea formelor carstice de relief;
- Explicarea rolului proceselor carstice în formarea și evoluția reliefului din zona de studiu;
- Rolul carstului în activitățile practice ale populației din zonă.

5. Rezervații peisagistice, monumente ale naturii

Una dintre cele mai valoroase rezervații peisagistice din zona Toltrelor Prutului de Mijloc este *Complexul geologic și paleontologic din bazinul râului Lopatnic: Caracușenii Vechi-Corjeuți* cu o suprafață de circa 452 ha. Arealul acestui complex include lanțul de stânci rifogene cu înălțimea de circa 100 m (de exemplu, *Stâncă lui Ciuntu, Stâncă Tiglău*), secționate de cursul râului Lopatnic. Aceste formează *cheile* din aval de satul Caracușenii Vechi și *Defileul Tiglău* (Renită et al., 2004).

Grupul de monumente ale naturii geologice și paleontologice din zona de studiu cuprinde defilee și chei, complexe de recife, grote, peșteri, amplasamente de faună fosilă. Cele mai importante sunt: *Defileul Duruitoarea, Defileul Văratic, Defileul Buzdugeni, Defileul Trinca, Defileul Burlănești, Cheile Butești, Reciful Proscureni, Recifele Brânzeni, Reciful Stâncă Mare, Grotele Brânzeni* (Legea privind ariile naturale protejate de stat, Hotărîrea nr. 1538-XIII din 25.02.1998, Chișinău, 2005).

În versanții formațiunilor calcaroase, la diferite altitudini, sunt întrările în mai multe grote și peșteri. Grotele și peșterile din formațiunile recifale de la Brânzeni, Buzdugeni, Trinca I, Horodiște, Butești, Caracușenii Vechi, Duruitoarea, Văratic, Proscureni au fost utilizate ca adăposturi de către oameni, îndeosebi de vânătorii din Paleolitic. În aceste grote și peșteri au fost descoperite urme de cultură umană preistorică: unelte de vânat și gospodărire din silex și os, oase de animale vânate, urme de rug care sunt rezultatul unui act de creativitate ale omului (Давид, Штейлер, 1969; David, Pascaru, 2005). Prezența acestora în zona Toltrelor Prutului de Mijloc, precum și rolul

lor ca nuclee ale celor mai vechi civilizații umane, pot fi încadrate în categoria de *zone istorice ale unui peisaj cultural* din partea de nord și nord-vest a Republicii Moldova.

Concluzii

Toltrele Prutului de Mijloc, prin prezența stâncilor rifogene cu grote și peșteri, prin particularitățile morfologice ale văilor râurilor, frecvența pragurilor și cascadelor din albiile lor conferă peisajului un grad înalt de atractivitate pentru turiști.

Potențialul geologic, al morfologiei reliefului, al evoluției faunei și florei, al modului de viață și cultura comunităților de oameni din epociile vechi, conservate în Toltrele Prutului de Mijloc, conferă acestor locuri o deosebită valoare științifică, istorică, culturală, estetică, educativă, care poate fi valorificată în dezvoltarea profesională a viitorilor profesori de geografie și a specialiștilor în geografie.

Zona Toltrelor Prutului de Mijloc, prin varietarea peisajelor, reprezintă un spațiu natural și chiar un laborator ideal pentru realizarea unor investigații și cercetări științifice, pentru desfășurarea eficientă a aplicațiilor practice de teren cu studenții, dar și pentru valorificarea lor prin turism ecologic și rural.

B I B L I O G R A F I E

Begu, A., David, A., Liogchii, N., Ursu, A., Boboc, N., Brega, V. (2012), *Starea mediului și patrimoniul natural al bazinului Dunării (în limitele Republicii Moldova)*, NOOSfera, Chișinău.

David, A. (1985), *Gigant al epocii glaciare*, Editura Știință, Chișinău.

David, A. (1990), *Comori ale lumii petrificate*, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău.

David, A., Pascaru, V. (2005), „Fauna stațiunii paleolitice din grota Brînzeni I” în *Tyragettia. Revistă de Arheologie, Istorie și Culturologie*, XIV, Chișinău.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2005), “The Evaluation of the Teachers’ Competences in the Context of Interdisciplinarity during the Continuous Formation Programme *Magister I*”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, XLX, nr. 1, pp. 17-26.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), “On Competencies Characteristic of Geography in High School”, în *Acta Didactica Napocensia*, 1(2), pp. 86-95.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2009), “Study on Students’ Critical Thinking Skills during Seminars of the Didactics of Geography”, in *Acta Didactica Napocensia*, vol. 2, nr. 3, pp. 19-30.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2016), “How Powerful is Feedforward in University Education? A Case Study in Romanian Geographical Education on Increasing Learning Efficiency”, în *Educational Sciences: Theory & Practice*, (ESTP), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB), 16 (3), pp. 827-848.

Gal, T. (2004), *George Vâlsan despre educație*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Optimizarea învățământului geografic universitar românesc pentru o societate bazată pe cunoaștere”, în Materialele Conferinței științifice internaționale, 2-3 noiembrie 2012: *Optimizarea învățământului pentru o societate bazată pe cunoaștere*, Chișinău, pp. 198-200.

Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2006), „Importanța abordării ecotehnice în predarea Geografiei Regionale”, în *Tendențe actuale în predarea și învățarea geografiei*, vol. 1, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (ed. și coord.), Editura Clusium, Cluj-Napoca, pp. 339-348.

Ilovan, Oana-Ramona, Havadi-Nagy, Kinga Xénia (2016), “Geography University Students' Awareness of Their Own Learning Process during the 2013 Neubrandenburg International Summer School”, în *Romanian Review of Geographical Education*, vol. 5, no. 1, pp. 43-61.

Reniță, A., Țarigradschi, V., Bobâna, I. (2004), *Valea Prutului de Mijloc*, Colecția „Natura”, Chișinău.

Давид, А., Штейлер, Л. (1969), Остатки ископаемых млекопитающих из раскопок в пещере Бутешты I. В кн.: *Труды Государственного историко-краеведческого музея МССР*, Картия Молдовеняскэ, Кишинев.

Кетрару, Н. (1973), Памятники эпох палеолита и мезолита, *Археологическая карта Молдавской ССР*, вып. 1, Издательство „Штиинца”, Кишинев.

Саянов, В., Рошка, В. (1966), Неогенные биогермные образования Молдавии, *Тезисы докладов четвертой палеоэкологической сессии посвященной ископаемым рифогенным образованиям Крыма и Молдавии*, Кишинев.

Сухов, И. (1978), *Толты - Памятники природы Молдавии*, „Тимпул”, Кишинев.

Янакевич, А. (1977), *Среднемиоценовые рифы Молдавии*, Издательство „Штиинца”, Кишинев.

(2005), *Legea privind ariile naturale protejate de stat*, Hotărîrea nr. 1538-XIII din 25.02.1998, Chișinău.

**IMPACTUL FACTORULUI ANTROPIC
ASUPRA ALBIEI SOMEȘULUI.
STUDIU DE CAZ: SECTORUL ȚICĂU-ARDUSAT**

AURELIA DANIELA LAZĂR¹

ABSTRACT. – *Impact of the Anthropic Factor on the Someș Riverbed. Case Study: The Țicău-Ardusat Sector.* In this study, I analysed a part of my undergraduate thesis. The objectives of the study were: to analyse the presentation of some regularization works on the Someș river course and of the resources exploitation from the riverbed; to analyse the used research methods characteristic of geography; to analyse the competences characteristic of geography developed during this research. At the end of the paper, we concluded that by making this geographical field research and based on appropriate bibliographical sources, through the editing of cartographic material, as the author of this undergraduate thesis, I developed several professional competences specific to geography.

*

Keywords: riverbed arrangement, riverbed exploitation, geomorphological mapping, higher education, undergraduate thesis, professional competences.

Introducere

Această lucrare are ca scop oferirea unui exemplu de bună practică privind reflectarea asupra proprietății de cercetare în geografie, la nivel universitar, fiind dovedită utilitatea acestui exercițiu de autoreflecție pentru studenți-cercetători, în contexte similare (Ilovan, Havadi-Nagy, 2016).

Studii privind îmbunătățirea învățământului universitar geografic indică aceste preocupări la facultatea clujeană, unde s-a realizat cercetarea actuală (Dulamă, Ilovan, 2016; Ilovan, 2012), creând astfel contextul necesar acestei prezentări.

În plus, pe perioada studiilor academice, s-a evidențiat preocuparea cadrelor didactice de la diverse specializări pentru dezvoltarea competențelor

¹ Masterandă, Facultatea de Geografie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, e-mail: aurelia_auu93@yahoo.com.

studentilor de la nivel licență și masterat în conformitate cu (1) necesitatea respectării principiilor dezvoltării durabile la nivel local și regional (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, Barta, 2006; Ilovan, Sochircă, 2012), cu (2) cerințele realizării unor lucrări științifice de calitate în general (de exemplu, prin realizarea unor diagrame și profiluri topografice corecte, prin interpretări ale unor texte de geomorfologie) (Dulamă, Ilovan, 2009; Osaci-Costache et al., 2013a, 2013c) sau cu focalizare asupra planificării și amenajării integrate a bazinelor hidrografice (Dulamă et al., 2016b; Cocean, Göncz, 2012; Cocean, Vartanoff, 2007), și cu (3) utilizarea unei metodologii adecvate privind tipul de cercetare abordat (Ilovan, Mihalca, 2013, 2014).

În această lucrare, ne propunem realizarea mai multor obiective:

- a) analizarea prezentării unor lucrări de regularizare a cursului râului Someș în sectorul Ticău-Ardusat și a unor amenajări ale unor stații de exploatare a resurselor naturale din albie, ca rezultat al unei cercetări geografice (text, material cartografic, fotografii);
- b) analizarea metodelor de cercetare specifice geografiei utilizate în cercetare și în prezentarea rezultatelor cercetării;
- c) analizarea competențelor specifice geografiei, dezvoltate pe parcursul acestei cercetări.

Metodă și materialul cercetării

Pentru realizarea obiectivelor acestei cercetări, vom analiza o parte extrasă din lucrarea de licență cu titlul „*Morfodinamica albiei Someșului în sectorul Ticău-Ardusat*”, pe care am realizat-o pe parcursul a doi ani universitari (2014-2015; 2015-2016) și pe care am susținut-o în sesiunea iulie 2016 la Facultatea de geografie din Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, la specializarea Geografie.

Materialul cercetării îl reprezintă subcapitolul 3.4. cu titlul „*Înfluențe antropice*”, inclus în capitolul al treilea, „*Factori de control în morfologia și dinamica albiei Someșului*.”

Participanți. În această cercetare, obiectul studiului de caz fiind propria lucrare de licență, autorul acestei cercetări geografice are rolul de subiect al cercetării, dar și de cercetător din domeniul științele educației. Această perspectivă este fundamentată teoretic și practic pe faptul că, în paralel cu activitățile didactice de la specializarea Geografie, am parcurs și Programul de studiu *Formarea psihopedagogică în vederea certificării competențelor pentru profesiunea didactică*.

Metode de cercetare. Pentru analizarea textului am utilizat metoda analizei de discurs, iar pentru analizarea fotografiilor și a materialului cartografic, am utilizat metodele observației și analizei. Pe ansamblu, această

cercetare este un studiu de caz conceput din perspectiva științelor educației, dar metodele de cercetare prezентate anterior sunt utilizate atât în geografie, cât și în științele educației.

Rezultate și discuții

a) Analiza prezentării unor lucrări antropică în albia Someșului.

Acstea amenajări au fost prezентate în mod succint în subcapitolul „Influențe antropică”, inclus în capitolul al treilea, „Factori de control în morfologia și dinamica albiei Someșului.” În introducere, se remarcă faptul că, în literatura geografică, se susține că interacțiunea dintre factorul antropic și albiile râurilor din România este tot mai vizibilă, în special după anul 1989, determinând consecințe negative (Arghiuș, Surdeanu, 2004; Hâncu, 2008; Hosu, 2009). Analize ale unor sectoare ale văii Someșului au fost realizate de diversi cercetători (Arghiuș, Surdeanu, 2004; Hosu, 2009; Sanislai, 2015). La nivel național, numărul râurilor la care nu s-a intervenit antropic la nivelul albiei după anul 1989 este foarte mic (Hâncu, 2008). Intervențiile în albia râurilor au fost, în general, fie lucrări de regularizare a cursului râului, fie lucrări de amenajare a unor stații de exploatare a resurselor din zona albiei.

În acest studiu am prezentat unele lucrări de regularizare a cursului râului Someș în sectorul Țicău-Ardusat și unele amenajări ale unor stații de exploatare a resurselor din zona albiei.

Lucrările de regularizare a cursului râului Someș au vizat schimbarea traseului albiei și crearea de diguri pentru protecția împotriva inundațiilor. În sectorul Someșului cuprins între Țicău și Ardusat s-au efectuat puține intervenții de stabilizare a malurilor. Deoarece deplasarea de-a lungul malurilor Someșului este dificilă, în această lucrare le-am prezentat doar pe cele realizate în apropierea localității Ulmeni. Pe malul drept al Someșului, în dreptul orașului Ulmeni, pentru a proteja malul de acțiunea de eroziune a apei, s-au amplasat saci de nisip (MMP, 2013).

Fig 1. Stabilizarea malurilor prin saci cu nisip, conform Administrației Bazinale de Apă Someș-Tisa (<http://www.rowater.ro/dasomes/Planbaz/Plan%20Bazinal%202010-2013.htm>)

Acstea măsuri au fost necesare la jumătatea lunii aprilie din anul 2010, când debitul mare al Someșului, datorat ploilor torențiale și topirii zăpezilor, a fost un factor de risc pentru satul Chelința, ce aparține de orașul Ulmeni. Viitura ce s-a produs pe râul Someș a afectat singurul drum spre sat, ce face legătura spre Ulmeni și Mireșu Mare. Malul stâng al Someșului, la 500 de metri mai în aval de Ulmeni, a fost stabilizat cu ajutorul unor dale de beton pentru a proteja malul împotriva eroziunii laterale efectuată de curenții râului.

Fig 2. Lucrări de stabilizare a malului stâng al Someșului la Ulmeni
(Sursă: Aurelia Lazăr)

Amenajarea a unor stații de exploatare a resurselor din zona albiei: în albia minoră a râului Someș și în celealte microforme de relief fluvial (albie majoră, terase, conuri aluviale) există depozite mari de nisipuri și pietrișuri. Acestea sunt exploatațe în cariere de nisip și/sau pietriș, numite balastiere. Faptul că în albia Someșului, granulometria aluviunilor este una propice pentru a fi folosite ca materie primă pentru balastiere, s-au dezvoltat haotic numeroase centre de exploatare.

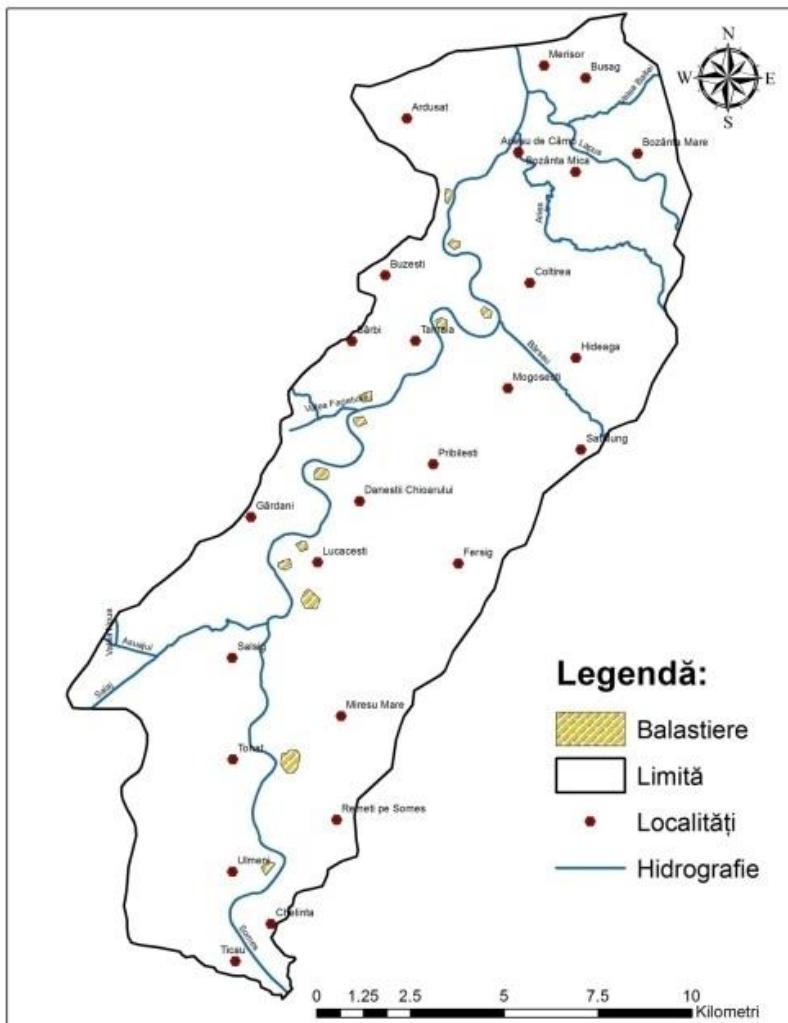

Fig. 3. Localizarea balastierelor în valea Someșului în sectorul Ticău-Ardusat (Autor: Aurelia Lazăr)

În Fig. 3, am reprezentat principalele balastiere din Valea Someșului, în sectorul Ticău-Ardusat. Prin observații în teren, prin interviuri și cu ajutorul Google maps am identificat patru balastiere pe malul stâng al

Someșului (Ulmeni, Valea Făgetului, Tămaia, Ardusat) și opt pe malul drept (Tohat, Lucăcești, Dăneștii Chiorului, Pribilești, Valea Făgetului etc.). În acest sector, se constată o mai mare densitate a balastierelor și a punctelor de exploatare locală a nisipului și pietrișului pe malul drept al Someșului.

În localitatea de domiciliu, Ulmeni, până în anul 2009 a funcționat una dintre cele mai mari balastiere de pe malul stâng al Someșului, din punct de vedere al capacitații de exploatare a nisipului și pietrișului, dar, din cauza proastei gestionări, aceasta a fost închisă. În prezent, în apropierea localității Ulmeni nisipul și pietrișul se exploatează doar punctual și doar de către localnici. În Fig. 4 se observă distrugerea malului Someșului prin aceste exploatari ilegale, amplificându-se riscul de inundații în condițiile unor debite mari.

Fig. 4. Exploatari de nisip și pietriș pe malul drept al Someșului, în apropierea orașului Ulmeni (Sursă: Aurelia Lazăr)

În apropierea localității Mireșu Mare, pe malul drept al Someșului, există două balastiere, ce ocupă suprafețe mici (sub 1 km²), dar care au impact puternic și vizibil la nivelul albiei datorită unei exploatari haotice. În aceste balastiere se realizează activități de spălare-sortare și concasare-sortare a nisipului și pietrișului. Materialele obținute sunt destinate comercializării (agregate de balastieră) ca materie primă pentru construcțiile din localitățile vecine și pentru stația de betoane ale aceleiași firme.

Pe malul drept al Someșului, conform certificatelor de urbanism emise în anul 2013 de către Consiliul Județean Maramureș (<http://www.cjmaramures.ro/activitate/urbanism/lista-cu-certificatele-de-urbanism-si-autorizatiile-de-construire-desfiintare-emise>) au primit aviz de funcționare trei balastiere, două la Lucăcesti și una la Dăneștii Chioarului, distanța dintre ele fiind de sub 2 km. Balastiera de la Dăneștii Chioarului este situată pe o renie, poziție ce îi asigură cantități semnificative de material aluvionar. În aval, mai funcționează o balastieră aparținând localității Pribilești.

Pe malul stâng, la Fărcașa, funcționează o stație de betoane care folosește ca materie primă nisipul și pietrișul de la balastiera situată în aval. Această firmă administrează și balastierele de la Pribilești, Mogoșești și Sîrbi. În aval de localitatea Tămaia, până la localitatea Ardusat, la confluența pârâului Arieș cu Someșul, mai funcționează patru balasieri.

În Fig. 5 se observă exploatarea nisipului și pietrișului din albia minoră a Someșului, cu un excavator, prin amenajarea unui drum din nisip, aceasta fiind cea mai brutală formă de intervenție antropică asupra reliefului fluvial.

Fig. 5. Exploatarea depozitelor aluvionare din albia minoră a Someșului, în apropiere de localitatea Ardusat
 (<http://s2.ziareromania.ro/?mmid=de8081dfd6fd8d6d86>;
<http://www.ziare.com/baia-mare/stiri-business/grav-raurile-din-maramures-exploatate-salbatic-160-000-mc-de-balast-se-extrag-anual-din-raurile-din-judet-5374825>)

În sectorul Ticău-Ardusat, datorită exploatarilor legale sau ilegale, se observă modificări ale patului albiei Someșului, concretizate prin apariția unor sectoare cu adânciri artificiale și a unor drumuri artificiale care influențează procesele de transport, de eroziune și de acumulare care se produc în albia minoră. În albia majoră se remarcă suprafete mari cu forme de relief de excavație, existente în arealurile balastierelor active, cât și în cele abandonate.

b) *Analiza metodelor de cercetare specifice geografiei.* În *etapa de teren*, principala metodă utilizată pentru colectarea datelor a fost observația. Deoarece parcurgerea în întregime a unui traseu care urmează cursul Someșului a fost dificilă și, în condițiile unor resurse mici de timp, observarea s-a realizat în câteva puncte de observație, în care am realizat și fotografii.

În punctele de observație alese, am utilizat și metoda analizei pentru a identifica unele caracteristici ale malurilor Someșului, ale amenajărilor executate de-a lungul malurilor (diguri, dimensiunile și starea acestora, breșe în diguri), ale exploatarilor de nisip și pietriș, ale reliefului antropic rezultat în urma acestor exploatari.

Cartarea fenomenelor identificate în teren s-a realizat utilizându-se, ca suport, harta topografică și ortofotoplanuri (rezoluția 25 m), cu scopul de a realiza o hartă direct în teren, care ulterior să fie finisată, în etapa de prelucrare a datelor.

Colectarea unor informații referitoare la inundații și despre balastiere am realizat-o prin metoda interviului nestructurat și prin discuții cu localnicii și cu muncitorii de la balastiere.

În *etapa de laborator* am utilizat GIS pentru a realiza harta localizării balastierelor. Pentru a obține informații despre amenajarea malurilor Someșului, am utilizat metoda documentării bibliografice, astfel am căutat surse web și alte surse în reviste științifice și cărți. Informațiile din texte le-am prelucrat prin metoda analizei de discurs. Materialul fotografic și cel cartografic l-am supus metodei observației și metodei analizei pentru a surprinde aspecte esențiale în acest areal. După analizarea și interpretarea datelor obținute, am redactat textul științific al lucrării, folosind metoda sintetică.

c) *Analiza competențelor specifice geografiei, dezvoltate pe parcursul acestei cercetări.* Această analiză am realizat-o din perspectiva competențelor generale care pot fi formate prin studierea geografiei în școală: caracterizarea învelișului geografic/intregul teritorial de la localitate la planetă; rezolvarea unor probleme din învelișul geografic; utilizarea modelelor de reprezentare a învelișului geografic; elaborarea modelelor de

reprezentare a învelișului geografic; elaborarea textelor cu conținut de geografie; elaborarea materialelor grafice, cartografice, a fotografiilor, a machetelor, a mulajelor cu conținut de geografie (Dulamă, 2010, p. 173). Am constatat că pe parcursul acestei cercetări mi-am dezvoltat mai multe competențe: analizarea învelișului geografic (prin analizarea reliefului fluvial și a celui antropic); utilizarea modelelor de reprezentare a învelișului geografic (prin analizarea și interpretare documentelor – texte, hărți, fotografii, desene schematicice); elaborarea textelor științifice de geografie; elaborarea materialelor cartografice și a fotografiilor.

Concluzii

La finalul lucrării am ajuns la mai multe concluzii. În etapa de teren, am avut dificultăți în a parcurge întregul areal destinat a fi cercetat; totuși, în punctele de observație alese, am surprins câteva aspecte reprezentative pentru impactul antropic asupra reliefului fluvial al Someșului.

În elaborarea materialului cartografic, foarte valoros a fost Google maps, de unde am extras imagini actuale, și GIS, cu ajutorul căruia am prelucrat datele spațiale. În etapa de documentare, am avut dificultăți în identificarea surselor bibliografice adecvate pentru tema cercetării.

La final, concluzia principală este următoarea: prin realizarea acestei cercetări geografic în teren și pe baza unor surse bibliografice adecvate, prin elaborarea unor materiale cartografice, ca autoare a lucrării de licență, mi-am dezvoltat mai multe competențe profesionale, specifice geografiei.

B I B L I O G R A F I E

Arghiuș, Corina, Surdeanu, V. (2004), „Morfodinamica albiei Someșului între Ulmeni și Ardușat (1981-1996)”, în *Lucrările Simpozionului Geografia în contextul dezvoltării contemporane*, 12-14 septembrie 2003, Cluj-Napoca.

Bătucă, D., Duma, Didi, Ichim, I., Rădoane, Maria (1989), *Morfologia și dinamica albiilor de râu*, Editura Tehnică, București.

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Cocean, P., Göncz, A. (coord.) (2012), *Strategia de dezvoltare a bazinului hidrografic Someș*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Cocean, P., Vartanoff, A. (coord.) (2007), „Synthetical approach to the Romanian Tisza Basin”, in *Romanian Review of Regional Studies*, III (1).

Consiliul Județean Maramureș, lista cu certificatele de urbanism și autorizațiile de construire-desființare emise, <http://www.cjmaramures.ro/activitate/urbanism/lista-cu-certificatele-de-urbanism-si-autorizatiile-de-construire-desfiintare-emise>, accesat în 2015.

Dulamă, Maria Eliza (2010), *Fundamente despre competențe. Teorie și aplicații*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2009), „Study on Students' Representations Starting from Texts about Geomorphological Processes”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LIV, 1, pp. 133-142.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2016), „How Powerful is Feedforward in University Education? A Case Study in Romanian Geographical Education on Increasing Learning Efficiency”, în *Educational Sciences: Theory & Practice*, (ESTP), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB), 16 (3), pp. 827-848. DOI: 10.12738/estp.2016.3.0392.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Nițoiaia, A. (2016), „Forming and Assessing the Competence to Elaborate Proposals of Spatial Planning Measures for Hydrographical Basins”, în *Pedacta*, 6, 1, sub tipar.

Hâncu, C. (2008), *Regularizări de râuri și combaterea inundațiilor*, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța.

Hosu, Maria (2009), *Valea Someșului între Dej și Țicău - Studiu geomorfologic*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Optimizarea învățământului geografic universitar românesc pentru o societate bazată pe cunoștere”, în volumul cu Materialele conferinței științifice internaționale, 2-3 noiembrie 2012, *Optimizarea învățământului pentru o societate bazată pe cunoștere*, Chișinău, Republica Moldova, pp. 198-200.

Ilovan, Oana-Ramona, Barta, I. A. (2006), „Managementul riscurilor hidrice în perspectiva dezvoltării durabile. Studiu de caz: Valea Sălăuța”, în *Geo-Carpathica*, an IV, nr. 6, pp. 239-253.

Ilovan, Oana-Ramona, Havadi-Nagy, Kinga Xénia (2016), „Geography University Students' Awareness of Their Own Learning Process during the 2013 Neubrandenburg International Summer School”, în *Romanian Review of Geographical Education*, no. 1, pp. 43-61.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2013), „Utilizarea metodelor calitative în cercetarea geografică regională: sondajul de opinie și focus grupul”, în Vert, C. (ed.), volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – Știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 848-863.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2014), „Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, în *Geographia Napocensis*, 8 (1), pp. 19-36.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Editura ASEM, Chișinău, Republica Moldova, pp. 137-140.

IMPACTUL FACTORULUI ANTROPIC ASUPRA ALBIEI SOMEȘULUI. STUDIU ...

Ministerul Mediului și al Pădurilor (2013), Plan de apărare împotriva inundațiilor și ghețurilor, seccetei hidrologice, accidentelor la construcțiile hidrotehnice și poluărilor accidentale al bazinului hidrografic Someș-Tisa, memoriu tehnic, <http://www.rowater.ro/dasomes/planbaz/plan%20bazinal%20202010-2013.htm>, accesat în 2016.

Osaci-Costache, Gabriela, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2013a), „Geography University Students’ Competence to Elaborate Column Charts. A Case Study for Romania”, în *Review of International Geographical Education Online*, vol. 3, nr. 2, pp. 163-188.

Osaci-Costache, Gabriela, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2013b), „Forming and Assessing the Competence to Elaborate Topographic Profiles”, în *Studia UBB, Geographia*, LVIII, nr. 2, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 199-220.

Planul de management al riscului la inundații, Administrația Bazinală de Apă Someș-Tisa, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/11_P.M.R.I.%20Someș%20Tisa%20draft.pdf, accesat în 2016.

Sanislai, D. N. (2015), *Riscuri induse de excedentul de apă în Câmpia Someșului*, Teză de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

(2015), „GRAV – Râurile din Maramureș,exploataate sălbatic. 160.000 mc de balast se extrag anual din râurile din județ, Baia-Mare”, <http://www.ziare.com/baia-mare/stiri-business/grav-raurile-din-maramures-exploataate-salbatic-160-000-mc-de-balast-se-extrag-anual-din-raurile-din-judet-5374825>, accesat în 2016.

**DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE.
EXEMPLIFICĂRI LA TEMA „STRUCTURA ECONOMICĂ
A POPULAȚIEI DIN ZONA METROPOLITANĂ CLUJ-NAPOCA”**

DAN-OVIDIU MUNTEAN¹

***ABSTRACT.** – Developing Professional Competences. Examples for the Topic “The Economic Structure of the Population in Cluj-Napoca Metropolitan Area”. In this study, I analysed a chapter from my undergraduate thesis called “Demographical Factors in the Development of Cluj-Napoca Metropolitan Area” that I wrote and presented during the July 2016 graduation exam at the Faculty of Geography of Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, specialisation Geography. The objectives of this research from the perspective of the didactics of geography are: analysing the presentation of the economic structure of the population in Cluj-Napoca metropolitan area; analysing the research methods used; analysing the competences specific to geography and developed during this research. At the end of the study, I concluded that, due to realising this geographical research, I developed several professional competences specific to a geographer.*

*

Keywords: active population, unemployment, economic dependency ratio, higher education, undergraduate thesis, professional competences.

Introducere

În prezent, cercetările din domeniul Geografiei depășesc abordarea tradițională, descriptivă, a realității dintr-un teritoriu, oferind soluții pentru remedierea disfuncțiilor și atingerea unui echilibru între toate elementele componente ale teritoriului (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, Papp, 2007; Ilovan, Sochircă, 2011), asigurarea competitivității diverselor areale și creșterea calității vieții (Ilovan, Pop, 2013). Acesta este și tiparul urmat de majoritatea lucrărilor de licență și tezelor de disertație elaborate în perioada actuală, cu scopul de a face dovedă formării și dezvoltării unor competențe specifice absolvenților de studii universitare de geografie (Dulamă et al., 2016; Dulamă, Ilovan, 2006; Ilovan, 2012; Ilovan et al., 2015, 2016; Ilovan, Mihalca, 2013, 2014; Osaci-Costache et al., 2013, 2015).

¹ Facultatea de Geografie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, e-mail: muntean.dan17@yahoo.com.

În acest context, cercetări recente de didactica geografiei au studiat procesul prin care învățământul universitar geografic poate fi eficientizat și prin care studenților li se poate oferi mai multă libertate în procesul educativ, utilizând diverse strategii ce vizează responsabilizarea lor și auto-reflecția privind învățarea și rezultatele acesteia (Dulamă, Ilovan, 2016; Ilovan, Havadi-Nagy, 2016).

Luând în considerare cele de mai sus, studiul de caz prezentat în această lucrare este o astfel de demonstrație privind auto-reflecția asupra propriei cercetări de geografie corelate cu formarea și dezvoltarea unor competențe specifice geografului contemporan.

Obiectivele acestei cercetări sunt următoarele:

- a) analizarea prezentării structurii economice a populației din zona metropolitană clujeană;
- b) analizarea metodelor de cercetare utilizate;
- c) analizarea competențelor profesionale dezvoltate pe parcursul cercetării geografice.

Material și metodă

Pentru a realiza obiectivele propuse, am analizat capitolul „*Premise demografice în dezvoltarea zonei metropolitane a municipiului Cluj-Napoca*”, din lucrarea de licență, realizată pe parcursul anilor universitari 2014-2015 și 2015-2016. Lucrarea de licență a fost prezentată și susținută la Facultatea de Geografie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în sesiunea iulie 2016.

Materialul cercetării îl reprezintă capitolul opt, cu titlul „*Structura economică a populației din zona metropolitană clujeană*”.

Participanți. Singurul participant în această cercetare este autorul studiului, acesta fiind în dublă postură: subiect al cercetării, fiind autorul lucrării de licență și cercetător din domeniul științele educației.

Metode de cercetare. În analizarea textului lucrării de licență am utilizat metoda analizei de discurs. În evaluarea materialului cartografic, am utilizat ca metodă de cercetare analiza și interpretarea hărților. Pe ansamblu, am abordat această cercetare ca pe un studiu de caz pe care l-am conceput din perspectiva științelor educației.

Rezultate și discuții

a) *Analiza prezentării structurii economice a populației din zona metropolitană clujeană.* Acest capitol, „*Structura economică a populației din zona metropolitană Cluj-Napoca*” este structurat pe patru subcapitole.

La începutul primului subcapitol, *Ponderea populației active și a populației inactive din zona metropolitană*, am definit concepțele de populație activă, aceasta fiind cea aptă de a desfășura activități economice și, populație inactivă, care este reprezentată de indivizii care nu îndeplinesc trăsăturile populației active (Vert, 2000; Surd, 2004).

Pentru a analiza structura economică a populației, am calculat ponderile celor două populații la nivelul municipiului și al comunelor prin raportarea numărului de indivizi dintr-o categorie la populația totală din arealul avut în studiu. Am calculat raportul matematic dintre populația activă și populația totală, respectiv dintre populația inactivă și populația totală, ambii indicatori fiind exprimăți în procente (Vert, 2000).

În Fig. 1 se observă că, în zona metropolitană clujeană, ponderea populației active este de 79%, ceea ce indică un potențial semnificativ de dezvoltare. După analizarea și prelucrarea datelor populației pe grupe economice, am încadrat municipiul și comunele în trei categorii.

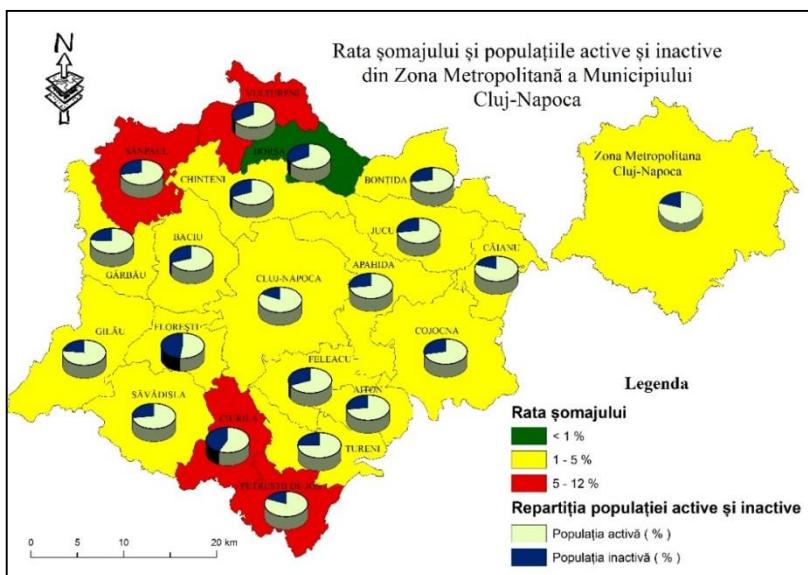

Fig. 1. Distribuirea populației active, a populației inactive și a șomajului în Zona Metropolitană Cluj-Napoca (sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online, Recensământ 2011)

(1) Comune și orașe cu o populație activă cu pondere de peste 75%: municipiul Cluj-Napoca (81% populație activă); comunele Petrești de Jos

(80%), Căianu (79%) și Tureni (75%). Municipiul Cluj-Napoca și aceste comune reprezintă o sursă de forță de muncă importantă pentru dezvoltarea zonei metropolitane.

(2) Localități cu o populație activă cu pondere de 60-74,9%: acestea sunt majoritare; comunele: Aiton și Apahida (73%), Baciu (71%), Bonțida (73%), Borșa (68%), Chinteni (70%), Cojocna (72%), Feleacu (70%), Gârbău și Gilău (76%), Jucu (73%), Sânpaul și Săvădisla (73%) și Vultureni (68%). Aceste comune au un aport important de populație activă și reprezintă un potențial remarcabil de dezvoltare la nivel de zonă metropolitană, cu unele tendințe de scădere sau de creștere la nivel local.

(3) Localități cu o populație activă cu pondere de 52-59,9%: comuna Ciurila (58%) și comuna Florești (52%). Aceste ponderi sunt determinate de ponderea mare a populației tinere în comuna Florești și a celei vârstnice în comuna Ciurila. Aceste două comune se evidențiază negativ, respectiv pozitiv, și în cadrul altor indicatori demografici.

În al doilea subcapitol, *Rata șomajului în Zona Metropolitană Cluj-Napoca*, am prezentat, mai întâi, câteva aspecte referitoare la semnificația șomajului pentru dezvoltarea economică a unui teritoriu și am definit conceptul de șomaj. Rata șomajului este expresia raportului dintre populația șomeră, ce caută un loc de muncă, și populația activă totală, exprimată în procente (Mocanu, 2008; Dánél, 2011).

În ceea ce privește rata șomajului în Zona Metropolitană Cluj-Napoca, am stabilit trei clase distințe.

(1) Comune cu rata șomajului de sub 1%: comuna Bonțida.

(2) Comune și orașe cu rata șomajului de 1-5%: municipiul Cluj-Napoca și la care se adaugă comunele: Aiton, Apahida, Baciu, Căianu, Chinteni, Cojocna, Feleacu, Florești, Gârbău, Gilău, Jucu, Săvădisla și Tureni. În această categorie intră toate unitățile administrative dispuse pe axa vest-est în partea centrală a zonei metropolitane.

(3) Comune cu rata șomajului de 5-12%: Ciurila, Petreștii de Jos, Sânpaul și Vultureni.

În al treilea subcapitol, *Raportul de dependență economică în Zona Metropolitană clujeană*, am definit mai întâi, raportul de dependență economică, acesta indicând presiunea pe care populația inactivă o exercită asupra populației active și este util în înțelegerea evoluției/dezvoltării unui areal (Trebici, 1979; Vert, 1995). Dependența economică este raportul dintre populația întreținută, inactivă și populația activă, aptă de a desfășura activități economice. Acest indicator este ponderea (%) din populația întreținută ce revine la 100 de indivizi activi din punct de vedere economic (Vert, 2001; Surd, 2004).

În ceea ce privește raportul de dependență economică la nivelul arealului metropolitan, am identificat mici discrepanțe teritoriale, dar și arealuri omogene din acest punct de vedere. Am încadrat municipiul Cluj-Napoca și comunele în trei categorii de dependență economică (Fig. 2).

(1) Valorile cele mai scăzute de sub 25% ale acestui indicator demografic se înregistrează în municipiul Cluj-Napoca și în comuna Petrești de Jos. Ponderea populației active este de 80-81%.

(2) Valori de 25 și 50% ale acestui indicator se înregistrează în majoritatea așezărilor rurale: Aiton, Apahida, Baciu, Bonțida, Borșa, Căianu, Chinteni, Cojocna, Feleacu, Gârbău, Gilău, Jucu, Sânpaul, Săvădisla, Tureni și Vultureni. Întreaga Zona Metropolitană Cluj-Napoca se încadrează, pe ansamblu, în această categorie. În aceste comune, ponderea populației active este apropiată valoric de cea a populației inactive.

(3) Un raport de dependență de peste 50% există în comuna Ciurila și în comuna Florești (75%). În comuna Florești, ponderea populației tinere este ridicată (peste 31%), această unitate administrativă fiind o „comună dormitor” pentru municipiul Cluj-Napoca. Situația din comuna Ciurila reprezintă un risc pentru dezvoltarea economică din zona metropolitană.

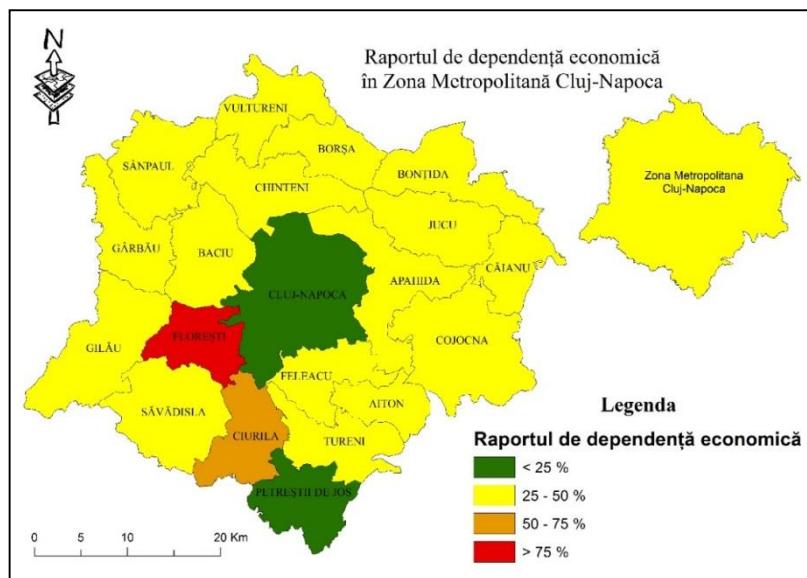

Fig. 2. Raportul de dependență economică în Zona Metropolitană Cluj-Napoca (sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Tempo-Online, Recensământ 2011)

În capitolul al patrulea, *Produsul Intern Brut în Zona Metropolitană Cluj-Napoca*, am precizat, mai întâi că, produsul intern brut este unul dintre cei mai importanți indicatori demografici ai structurii economice. Am definit *produsul intern brut* ca fiind expresia fluxurilor de bunuri și servicii dintr-un areal bine determinat, evidențiate pe o anumită perioadă de timp, de obicei un an, și care se raportează la numărul total al locuitorilor din arealul studiat (Vert, 2001).

Pe baza investigațiilor realizate, am explicitat că în zona metropolitană produsul intern brut este improbabil deoarece majoritatea unităților teritoriale sunt așezări rurale, în care activitatea economică este concentrată în sectorul agricol, cu un potențial foarte mic de producere a capitalului. Surse mai mari de venituri au comunele situate în apropierea municipiului Cluj-Napoca, în care există unități industriale și comerciale, asigurându-se diferite servicii (de exemplu, comuna Florești, în care este centrul comercial „Polus Center”). Cele mai mari surse de venituri provin din municipiul Cluj-Napoca, din diferite domenii, în special din servicii și, cu o pondere mai redusă, din funcția industrială a orașului.

În Zona Metropolitană Cluj-Napoca, 47% din valoarea produsului intern brut provine din servicii comerciale și din servicii intermediare (universitare, medicale și alte servicii intermediare).

30% din valoarea produsului intern brut provine din sectorul industrial (industria de mașini și aparate electrice, industria textilă, industria construcțiilor metalice, industria chimică, dar și din industria extractivă și de prelucrare, acestea având ponderi foarte mici).

10% din valoarea produsului intern provine din domeniul construcțiilor, iar 13% provine din diverse domenii și activități: utilități urbane și periurbane (apă, gaze, electricitate, salubritate și reciclare), servicii bancare și financiare, transporturi și telecomunicații, activități recreative, turism, cultură și sport (Strategia de dezvoltare, 2005).

În viitor se preconizează creșterea produsului intern brut, în special, a ponderii domeniul IT și a telecomunicațiilor, a turismului sportiv și cultural, a domeniului comercial și finanțier-bancar.

La finalul studiului structurii economice a populației din zona metropolitană, am constatat că aceasta este caracterizată printr-o dinamică continuă. Pentru a se înregistra dezvoltarea teritorială a arealului, ar trebui să se aibă în vedere toate aspectele legate de situația populației active, a celei inactive, a șomajului, a dependenței de vârstă și de situația produsului intern brut. Toți acești indicatori determină, în final, evidențierea zonei metropolitane, din punct de vedere economic, pe plan local, regional, național și, uneori, chiar internațional.

Astfel, în final, în zona metropolitană clujeană se constată o evoluție pozitivă în dezvoltarea economică, care pornește de la creșterea treptată a populației active și de la dezvoltarea diferitelor domenii producătoare de venituri pentru produsul intern brut, de la scăderea populației inactive, a șomajului și a dependenței economice. Acesta din urmă se poate valorifica prin diferite proiecte locale și regionale.

b) Analiza metodelor de cercetare.

Metode de colectare a datelor. Am utilizat metoda bibliografică pentru clarificarea unor aspecte teoretice din studii demografice (Vert, 1995; 2001; Surd, 2004; Tarcă, 1997) și a unor aspecte referitoare la metodologia cercetării (Donisă, 1987; Vert, 2001; Zotic, 2005). Prin această metodă am căutat date statistice (recensăminte naționale; fișele de localitate și comună a membrilor din Zona Metropolitană Cluj) și diverse hărți tematice necesare pentru elaborarea materialului cartografic.

Metode de prelucrare a datelor. Datele colectate le-am prelucrat prin metoda matematică, care a facilitat exprimarea cantitativă, dar și calitativă a a structurii economice a populației. Această metodă a asigurat veridicitatea rezultatelor și coerența întregului proces de cercetare. O altă metodă utilizată în cadrul prelucrării datelor a fost cea a comparației.

Metode de prezentare a datelor. Pentru reprezentarea datelor prelucrate am utilizat metoda cartografică, metodă ce a constat în elaborarea cu ajutorul pachetului GIS, a unor cartograme și cartodiagramme pentru a ilustra distribuția spațială a tuturor indicatorilor structurii economice a populației din zona metropolitană clujeană.

c) Analizarea competențelor profesionale dezvoltate pe parcursul acestei cercetări. Pentru realizarea acestui obiectiv, am analizat textul capitolului opt al lucrării de licență, fără să discutăm competențele dezvoltate pe parcursul documentării și a etapei de teren. Pe baza bibliografiei din domeniul științele educației, ne-am raportat la competențe considerându-le pe acestea ca rezultate obținute la finalul unui lung demers de învățare (Dulamă, 2010, 2011, 2012). În Tabelul 1 am prezentat competențele profesionale specifice unui geograf pe care consider că mi le-am dezvoltat sub îndrumarea profesorului, dar pe care le-am demonstrat în mod independent.

Tabel 1. Competențele profesionale dezvoltate în realizarea capitolului „*Structura economică a populației din zona metropolitană Cluj-Napoca*”

Elemente de conținut/subcapitole	Concepțe	Competențe profesionale
<i>Ponderea populației active și populației inactive din zona metropolitană</i>	populație activă, populație inactivă	<ul style="list-style-type: none"> - Calcularea ponderii populației activă și a populației inactive. - Elaborarea în GIS a cartodiagramei (harta: <i>Distribuirea populației active și a populației inactive</i>). - Clasificarea așezărilor după ponderea populației active. - Explicarea/interpretarea unor procese demografice (cauzele și consecințele ponderii populației active).
<i>Rata șomajului în Zona Metropolitană Cluj-Napoca</i>	șomaj	<ul style="list-style-type: none"> - Explicarea/interpretarea unor procese demografice (cauzele și consecințele șomajului). - Clasificarea localităților/comunelor după rata șomajului. - Elaborarea în GIS a cartogramei (Harta: <i>Distribuirea șomajului în Zona Metropolitană Cluj-Napoca</i>).
<i>Raportul de dependență economică în Zona Metropolitană Cluj-Napoca</i>	raportul de dependență economică	<ul style="list-style-type: none"> - Clasificarea localităților/comunelor după raportul de dependență economică. - Elaborarea în GIS a cartogramei (Harta: <i>Raportul de dependență economică în Zona Metropolitană Cluj-Napoca</i>).
<i>Produsul Intern Brut în Zona Metropolitană Cluj-Napoca</i>	produs intern brut	<ul style="list-style-type: none"> - Explicarea diferențelor în teritoriu a produsului intern brut. - Explicarea unei structuri (produsul intern brut). - Elaborarea unei programe (produsul intern brut).

Concluzii

La finalul acestui studiu am ajuns la concluzia că mi-am dezvoltat la nivel adecvat o serie de competențe profesionale specifice pentru profesia de geograf. Apreciem că nivelul de dezvoltare al acestor competențe profesionale este mediu și că acestea pot fi dezvoltate la nivel superior prin parcurgerea nivelului de master și de doctorat.

Pe ansamblu, considerăm că lucrarea este coerent alcătuită și echilibrat structurată pe capitole și subcapitole, fiind fundamentată teoretic și metodologic pe baza unei bibliografii adecvate.

Ca nivel de abordare a problematicii demografice, apreciem că am depășit nivelul analitico-descriptiv, situându-ne la nivelul explicativ, fără însă a oferi toate explicațiile posibile și a construi programe care să acopere întreaga tematică a acestui subcapitol.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Consiliul Județean Cluj (2015), *Strategia de dezvoltare a Zonei Metropolitane Cluj-Napoca, Analiza situației existente, volumul I – partea scrisă*, Cluj-Napoca.

Dánél, Erika (2011), *Procesul suburbanizării funcțiilor economice în Zona Metropolitană*, Teză de doctorat, coordonator științific prof. dr. Benedek József, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie, Cluj-Napoca.

Donișă, I. (1987), *Bazele teoretice și metodologice ale geografiei*, Universitatea „Al. I. Cuza”, Facultatea de Biologie, Geografie și Geologie, Editura Centrul de multiplicare, Iași.

Dulamă, Maria Eliza (2010), *Fundamente despre competențe. Teorie și aplicații*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2011), *Despre competențe*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2012), *Didactică axată pe competențe*, ediția a 2-a, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Developing Critical Thinking Using Specific Regional Geography Maps”, în *Studia UBB, Geographia*, LI, nr. 1, pp. 137-146.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2016), „How Powerful is Feedforward in University Education? A Case Study in Romanian Geographical Education on Increasing Learning Efficiency”, în *Educational Sciences: Theory & Practice*, (ESTP), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB), 16 (3), pp. 827-848. DOI: 10.12738/estp.2016.3.0392.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Nițoia, A. (2016), „Forming and Assessing the Competence to Elaborate Proposals of Spatial Planning Measures for Hydrographical Basins”, în *Pedacta*, 6, 1, sub tipar.

Ilovan Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza, Ciascăi, Liliana, Maroși, Zoltan (2015), „Geography University Students' Skills to Research Online Sources. An Empirical Study”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International*

Conference on Virtual Learning, Bucharest University Press, Bucharest, Romania, pp. 124-130.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Optimizarea învățământului geografic universitar românesc pentru o societate bazată pe cunoaștere”, în volumul cu Materialele Conferinței științifice internaționale, 2-3 noiembrie 2012, *Optimizarea învățământului pentru o societate bazată pe cunoaștere*, Chișinău, Republica Moldova, pp. 198-200.

Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza, Boțan, C.N., Buș, Roxana-Maria (2016), „Using GIS in Initial Professional Training for Territorial Planning during Geography University Studies”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, sub tipar.

Ilovan, Oana-Ramona, Havadi-Nagy, Kinga Xénia (2016), „Geography University Students' Awareness of Their Own Learning Process during the 2013 Neubrandenburg International Summer School”, in *Romanian Review of Geographical Education*, no. 1, pp. 43-61.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2013), „Utilizarea metodelor calitative în cercetarea geografică regională: sondajul de opinie și focus grupul”, în Vert, C. (ed.) Volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – Știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 848-863.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2014), „Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, în *Geographia Napocensis*, 8 (1), pp. 19-36.

Ilovan, Oana-Ramona, Papp, Lelia (2007), „Impact of the Industrial Activity on the Demography in the Neighbouring Rural Area of Dej Municipium, between 1930 and 2004”, în *Geographia Napocensis*, an I, nr. 1-2, pp. 64-83.

Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2013), „Competitive Regions and Struggling Regions in the Knowledge Economy”, în *Studia UBB, Geographia*, LVIII, nr. 2, pp. 131-140.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2011), „Geodemographic Problems in the Republic of Moldova and in Romania, after 1990”, în *Studia UBB, Geographia*, an LVI, nr. 1, pp. 105-116.

Institutul Național de Statistică (2015), *Recensământ 2011 – Populația și structurile demografice*, www.insse.ro, accesat în 20.08.2015, 13:00.

Mocanu, Irena (2008), *Șomajul în România. Dinamică și diferențieri geografice*, Editura Universitară, București.

Osaci-Costache, Gabriela, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2013), „Geography University Students' Competence to Elaborate Column Charts. A Case Study for Romania”, în *Review of International Geographical Education Online*, vol. 3, nr. 2, pp. 163-188.

Osaci-Costache, Gabriela, Ilovan, Oana-Ramona, Meseșan, F., Dulamă, Maria Eliza (2015), „Google Earth Helping Virtual Learning in the Geographical University Education System in Romania”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, pp. 109-116.

Surd, V. (2004), *Geodemografie*, Editura Centru de multiplicare al Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Trebici, V. (1979), *Demografia*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

Țarcă, M. (1997), *Demografie: informație, metode, analiză, prognoză*, Editura Economică, București.

Vert, C. (1995), *Analiza Geodemografică*, Editura Universității de Vest, Timișoara.

Vert, C. (2000), *Geografia Populației și Așezărilor Umane*, Universitatea de Vest, Facultatea de Chimie-Biologie-Geografie, Secția Geografie, Timișoara.

Vert, C. (2001), *Geografia populației. Teorie și metodologie*, Editura Miron, Timișoara.

Zotic, V. (2005), *Componentele operaționale ale spațiului geografic*, Editura Presa universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

ÎNDRUMAREA ELEVILOR ÎN CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ LA GEOGRAFIE

CARMEN ROXANA FIRU¹

ABSTRACT.— *Guiding Students in Geographical Scientific Research.* In this paper, we present the manner of unfolding research activities with students, coordinated by their teacher, in the urban environment. Students, with a high level of geography, together with their geography teacher, from the National Banat College in Timișoara, participated at this research. We analyse the stages completed by the students in researching three themes related to the urban environment in Timișoara: setting the research topic; organising research; documentation; field investigation; processing and interpreting results; presenting the results in their papers. The research material was the students' activity and the obtained results.

*

Keywords: performance, coordination, scientific research, scientific paper, research report.

Introducere

Pe parcursul studierii geografiei, elevii ar trebui să învețe să percepă corect spațiul în care trăiesc, să și-l reprezinte mental corect, pentru a se putea adapta optim în mediul în care trăiesc și să îl poată valorifica din perspectiva unei dezvoltări sustenabile. Chiar dacă învățământul geografic din România este focalizat în mod predominant pe asimilarea unor cunoștințe teoretice, profesorii ar putea să îi implice pe elevii lor în diverse cercetări ale spațiului geografic.

Un context favorabil pentru prezentarea și susținerea propriilor cercetări în geografie îl au elevii din România la Concursul școlar național „Sesiunea de comunicări științifice a elevilor de liceu la geografie”. Lucrările prezentate la acest concurs sunt incluse în trei secțiuni: Geografia fizică, Geografia mediului, Geografia umană.

În această lucrare ne propunem să prezentăm modul de desfășurare a unor activități de cercetare desfășurate de elevi în mediul urban, coordonați de profesor.

¹ Prof., Colegiul Național Bănățean, Timișoara, e-mail: marasescucar@yahoo.com.

Fundamentare teoretică

Studiile recente arată că, în România, curriculumul de geografie a fost focalizat, în mod tradițional, pe cunoștințe teoretice (Dulamă, Ilovan, 2015), însă acest neajuns poate fi remediat prin activitățile propuse de profesori. În acest context, oportunitățile de corelare a teoriei cu activitățile de învățare care presupun cercetarea sunt numeroase mai ales pe tema dezvoltării durabile. Această temă este actuală atât din punct de vedere al preocupărilor academice, care pun accentul pe managementul sustenabil al resurselor, la diverse niveluri teritoriale (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, Sochircă, 2012), cât și al celor didactice, care vizează diverse strategii educaționale și exemple de bună practică (Dulamă, Ilovan, 2006; Ilovan, Bucilă, 2006).

În proiectarea activităților menite să educe elevii pentru dezvoltarea durabilă a teritoriului, este necesară cunoașterea și utilizarea experimentată a celor informații ce permit dezvoltarea competențelor, în conformitate cu programele școlare (Dulamă, Ilovan, 2008; Dulamă et al., 2009). În plus, s-a demonstrat că implicarea celor care învață în diverse cercetări asupra spațiului geografic, le dezvoltă și antrenează gândirea critică (Dulamă, Ilovan, 2006; Ilovan, 2007).

Există cercetări care arată că sunt beneficiile realizării de către elevi a unor cercetări asupra spațiului urban, prin realizarea de postere (Dulamă et al., 2012; Sanislai et al., 2016), analizate după criterii stabilite pe baza literaturii științifice asupra spațiului urban (Ciangă, 2016; Lynch, 1960; Neacșu, 2010a, 2010b; Surd, Păcurar, 2012). Cu atât mai mult, cercetarea noastră demonstrează rolul pe care îl au activitățile desfășurate de elevi prin deplasarea acestora în mediul urban, cu scopul cercetării acestuia.

Metodă

Participanți. În această cercetare au fost implicați elevi de la Colegiul Național Bănățean din Timișoara, alături de profesorul de geografie, acesta fiind perceput de către elevi ca profesor, și nu în calitate de cercetător. Acești elevi au un nivel înalt de competență la geografie, manifestă permanent interes pentru cunoașterea acestui domeniu științific și pentru realizarea unor cercetări științifice.

Procedură. Pentru realizarea obiectivelor cercetării, am parcurs cu elevii mai multe etape: stabilirea temei de cercetare; organizarea cercetării; documentarea; investigația în teren; prelucrarea și interpretarea rezultatelor; prezentarea rezultatelor.

Materialul cercetării l-a reprezentat activitatea desfășurată de elevii coordonați de profesor și rezultatele obținute.

Rezultate și discuții

Stabilirea temei de cercetare

Pornind de la scopul vizat, acela de a participa la „Sesiunea de comunicări științifice a elevilor de liceu la geografie”, am propus elevilor să caute teme inedite pentru cercetare și le-am recomandat să evite temele studiate deja de geografi sau alți cercetători. La finalul sesiunilor de brainstorming, am selectat trei teme interesante, cu grad mare de originalitate: „*Timișoara și acoperișurile verzi*”, „*Habitatul urban și fenomenul graffiti în Timișoara*” și „*Accesibilizarea spațiului public urban pentru persoanele cu handicap locomotor din Timișoara*”.

Organizarea cercetării

În această etapă am discutat cu elevii despre demersul pe care îl vor parurge și care sunt obiectivele și activitățile pentru fiecare etapă. Am stabilit că elevii vor parurge etapele următoare: etapa documentării, etapa investigațiilor în teren, etapa de prelucrare și interpretare a datelor, etapa de prezentare a rezultatelor.

Pentru fiecare temă propusă de elevi am stabilit un plan al lucrării pentru a putea colecta datele necesare în teren și pentru a căuta informațiile în diverse surse bibliografice. În această etapă, am discutat cu elevii despre aspectele cercetării spațiului urban din Timișoara, cum ar trebui să observe analitic și critic elementele și procesele din spațiul urban, cum să cerceteze peisajul urban.

Analizarea etapei de documentare

Etapa de documentare a constat în parcurgerea de către elevi a bibliografiei adecvată temei alese. De exemplu, pentru tema „*Timișoara și acoperișurile verzi*”, sursele bibliografice au fost destul de dificil de găsit, deoarece în România, acoperirea clădirilor urbane cu vegetație este abia la început și încă există reticențe în executarea unor astfel de amenajări. Prin urmare, elevii au studiat câteva surse bibliografice internaționale și cursuri de arhitectură urbană referitoare la această temă.

Pentru tema „*Habitatul urban și fenomenul graffiti în Timișoara*”, elevii au studiat o bibliografie referitoare la următoarele arii tematice: geografie urbană, spațiul urban și calitatea vieții și a peisajului antropic,

transformările de imagine specifice dinamicii urbane recente (Ianoş, 2004, Neacşu, 2010a, 2010b), etimologia cuvântului *graffiti*, istoricul acestui curent, apariția curentului în România, stilurile abordate în graffiti, clasificarea reprezentărilor și semnificațiile acestor reprezentări graffiti.

Elevii au identificat și au analizat diverse materiale cartografice pentru a putea realiza unele hărți privind repartiția spațiilor cu densitate mare de reprezentări graffiti în Timișoara. Ei au studiat lucrări de metodologie a cercetării în științele sociale pentru a învăța să conceapă și să aplique chestionare, au întocmit chestionarul pentru a surprinde percepția locuitorilor asupra calității peisajului, pentru catalogarea reprezentărilor de tip graffiti ca formă de artă stradală sau ca rezultat al unor acțiuni distructive.

La tema „*Accesibilizarea spațiului public urban pentru persoanele cu handicap locomotor din Timișoara*”, elevii au studiat o bibliografie referitoare la următoarele aspecte: spațiul public pentru persoanele cu handicap locomotor, cadrul legislativ în vigoare în România. Elevii s-au familiarizat cu metoda anchetei și au conceput un chestionar în vederea surprinderii calității vieții persoanelor cu handicap locomotor din Timișoara. Abordarea acestei teme s-a făcut din perspectiva geografiei sociale, care studiază inegalitățile sociale, grupurile sociale și comportamentele sociale.

Analizarea etapei de investigație în teren

Activitățile desfășurate au fost următoarele: observații directe în teren, realizarea de fotografii și a unor măsurători, aplicarea chestionarelor, realizarea unor interviuri pentru a surprinde principalele caracteristici și probleme legate de temele alese, colaborări cu diverse instituții (Primăria Timișoara, S.C. Architect T.M.) și firme (Hotel Continental Timișoara, Magazinul Bega Shoping Center).

În timpul investigării problemelor urbane pe teren, am conștientizat faptul că, analiza caracteristicilor urbane actuale contribuie la dezvoltarea competențelor cheie, ale instruirii eficiente, reale și de calitate (Mîndruț, 2010). În această etapă elevii au desfășurat activități foarte variate ca metodologie, conținut studiat, localizare și extindere a teritoriului, având în vedere dimensiunile spațiale ale orașului și multitudinea zonelor care trebuiau studiate în vederea realizării proiectelor propuse.

Analizarea etapei de prelucrare și interpretare a datelor

Ultima etapă a constat în prelucrarea și interpretarea datelor obținute, a observațiilor și măsurătorilor, a chestionarelor, definitivarea hărților. Au fost realizate de către elevi: Harta acoperișurilor verzi din Timișoara, Zona

centrală a orașului Timișoara – spații cu densitate mare de reprezentări graffiti, Harta cartierelor accesibile din Timișoara. Datele culese au fost integrate în tabele și, ulterior, au fost reprezentate în diagrame.

Elevii au selectat cele mai sugestive fotografii, au reprezentat grafic măsurările și alte date culese, au prelucrat cantitativ și calitativ chestionarele și au realizat raportul de cercetare. Lucrările realizate de elevi au fost atent evaluate de către profesorul coordonator. După ce lucrările au fost finalizate, elevii au făcut căte o prezentare în Power Point pentru a prezenta lucrarea, mai întâi, în fața colegilor, apoi, în concurs. Unele rezultate ale cercetării au fost publicate în reviste de specialitate (Firu, 2016).

Fig. 1. Graffiti în Timișoara
(Sursă: eleva Sărăndan Andreea)

Fig. 2. Acoperiș verde. Clădire de birouri în Timișoara
(Sursă: eleva Laza Alexandra)

Fig. 3. Acoperișuri verzi. Bastionul Theresia în Timișoara
(Sursă: eleva Laza Alexandra)

Concluzii

Implicarea elevilor și a profesorului în activități de explorare și cercetare a mediului urban are ca rezultat formarea la elevi a unor competențe specifice geografiei, prevăzute în programa școlară. Investigarea unor problematici identificate în localitatea de domiciliu oferă elevilor contextul optim în care să exerseze și să își dezvolte abilitățile și competențele specifice unui cercetător (analiză, interpretare, documentare, formulare și testare de ipoteze, elaborare de rapoarte etc.). Studierea directă a orizontului local și pe baza unor surse bibliografice facilitează la elevi o învățare autentică și de profunzime.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr. 1, pp. 83-90.

Ciangă, I. F. (2016), *Peisajul urban în vedutismul transilvan*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Developing Critical Thinking Using Specific Regional Geography Maps”, în *Studia UBB, Geographia*, LI, nr. 1, pp. 137-146.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Educarea elevilor pentru dezvoltare durabilă în vechi regiuni industriale”, în Bruijan, L.-B., Ancașu, Cătălina (editori), *Sustainable Development in Old Industrial Regions of Europe – Conference Reader*, Editura Universității de Vest, Timișoara, pp. 35-37.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), „On Competencies Characteristic of Geography in High School”, în *Acta Didactica Napocensis*, 1(2), pp. 86-95.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Development of The Geography School Curriculum in Romania, from the 18th Century to 1989”, in *Transylvanian Review*, vol. XXIV, Supplement no. 1, pp. 255-284.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2009), „Formularea competențelor în geografie, în programele școlare de liceu”, în Ciascăi, Liliana, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan Oana-Ramona (coord.), *Învățarea eficientă. Actualitate și perspective. Studii și cercetări*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, Andreea, Conțiu, H.V. (2012), Representing the Urban Space from the Perspective of the Ideal City”, in *Romanian Review of Geographical Education*, 1(1), pp. 43-61.

Firu, Carmen Roxana (2016), „Fenomenul graffiti în Timișoara”, în *Terra*, nr. 1-2, București, pp. 56-61.

Ianoş, I. (2004), *Dinamică urbană. Aplicații în orașul și sistemul urban românesc*, Editura Tehnică, București.

Ilovan, Oana-Ramona (2007), „Scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice, în timpul seminariilor de Geografie Regională”, în Bernat, S.E., Chiș, V., Jucan, D.A. (coord.), *Predarea de calitate pentru învățarea de calitate: educația pentru dezvoltarea gândirii critice*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 174-183.

Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2006), „Importanța abordării ecotehnice în predarea Geografiei Regionale”, în Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (ed. și coord.), *Tendențe actuale în predarea și învățarea geografiei*, vol. 1, Editura Clusium, Cluj-Napoca, pp. 339-348.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, Republica Moldova, Editura ASEM, Chișinău. pp. 137-140.

Lynch, K. (1960), *The Image of the City*, The Technology Press & Harvard University Press, Cambridge.

Mîndruț, O. (2010), *Competențele de învățare a geografiei*, Editura Corint, București.

Neacșu, M. C. (2010a), *Orașul sub lupă. Concepțe urbane, abordare geografică*, Editura Pro Universitaria, București.

Neacșu, M. C. (2010b), *Imaginea urbană. Element esențial în organizarea spațiului*, Editura Pro Universitaria, București.

Sanislai, Daniel, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Vana, Valeriu Mircea (2016), „The Urban Identity Of Romanian Cities Represented In Students' Posters”, in *Romanian Review of Geographical Education*, vol. V, nr. 2, pp. 34-45.

Surd, V., Păcurar, B. N. (2012), „The Ecological Function of the City of Cluj-Napoca. A Functional-Heuristic Approach”, in *Journal of Settlements and Spatial Planning*, 3(1), pp. 11-19.

REPREZENTAREA IMAGINII URBANE DE CĂTRE ELEVI. PROIECT DE CERCETARE: ORAȘUL BISTRITA

ELENA GIURGIU¹

ABSTRACT.— *Students Representing the Urban Image. Research Project: Bistrița City.* This paper presents a research project of students' perceptions of the identity of a city and a few significant urban images relevant for Bistrița City. The learning activities proposed in order to build urban images and awareness for aspects related to the identity of Bistrița City were designed based on an iconic building for the city – The Evangelical Church –, on the medieval urban architectural ensemble Șugălete, and on two elements of contemporary urban street art – the apples and the ostriches. The students involved in these activities profoundly understand the urban environment in which they live, they develop characteristic geographical competences, and they develop their civic attitudes and creative potential.

*

Keywords: urban landscape, urban identity, urban art, street art, city mascot, city slogan

Introducere

Fiecare elev își formează o mulțime de reprezentări mentale ca urmare a percepției realității. Printre reprezentările mentale ale unui elev există diverse imagini urbane. O *imagine urbană* este o reprezentare mentală a unui loc din oraș, rezultată după perceperea directă sau indirectă, pe baza altor reprezentări, pe parcursul unor experiențe senzoriale (Dulamă et al., 2016).

Elevii își formează imagini urbane ale orașului în care trăiesc în diverse contexte: observând locurile prin care se plimbă mergând pe jos sau cu un mijloc de transport, analizând fotografiile din reviste, pliante pentru turism, cărți, postere ori cele distribuite pe rețelele de socializare.

În această lucrare ne propunem să analizăm cum anume poate fi construită imaginea urbană și identitatea orașului Bistrița de către elevi, cu ajutorul profesorului de geografie.

¹ Prof., Liceul cu Program Sportiv, Bistrița, e-mail: giurgiu.elena@yahoo.com.

Fundamentare teoretică

Cercetările din ultimii ani dedicate județului Bistrița-Năsăud (Cocean et al., 2011), orașului Bistrița și zonei sale periurbane (Ilovan, 2007b) au subliniat rolul pe care turismul îl are în dezvoltare și, în cadrul acestuia, a patrimoniului construit considerat ca resursă. În privința patrimoniului construit, s-a demonstrat că acesta are caracteristici definitorii pentru un teritoriu, în funcție de evoluția istorică, socială, culturală, și economică a acestuia (Ilovan, 2010a, 2010b, 2010c). Aceste trăsături ale patrimoniului imobil pot fi exploataate, alături de cele ale patrimoniului imaterial (de factură etnografică), prin activități turistice clasice (Ilovan, 2007c, 2008b, 2012) sau prin crearea unui context creativ, în care ideile inovative să se integreze unei paradigmă a economiei experienței, în care experiența turistică să fie produsul aflat la baza fenomenului turistic (Ilovan, 2013a, 2013b).

De asemenea, în acest context, strategiile inovative de regenerare rurală și urbană s-au dovedit eficiente și sustenabile atunci când ele se construiesc plecând de la elemente definitorii ale identității teritoriilor și comunităților respective (Ilovan, Maroși, 2015). Mai mult, studiile asupra procesului de creare, perpetuare și interpretare a identității teritoriale au subliniat rolul crucial pe care individul și comunitatea îl au (Ilovan, 2007a, 2008, 2015). De aceea, înțelegerea identității locurilor de către elevi, realizarea de activități prin care aceștia învață să descifreze, să interpreteze și să aprecieze spațiul urban sau rural (Dulamă et al., 2012, 2016; Dulamă, Ilovan, 2008; Sanislai et al., 2016) sunt necesare în cadrul învățării de calitate a geografiei.

Design de cercetare

Obiectivele cercetării

Obiectivul principal al cercetării îl reprezintă investigarea unor modalități de construire a imaginii urbane și a identității unui oraș de către elevi, cu ajutorul profesorului de geografie. Din acest obiectiv principal, decurg mai multe *obiective specifice*:

- identificarea percepțiilor elevilor referitoare la identitatea orașului;
- identificarea percepțiilor elevilor referitoare la imaginile urbane semnificative/relevante pentru un oraș;
- studierea unor modalități de construire a imaginii și a identității urbane.

Metode și instrumente de colectare a datelor

Pentru realizarea obiectivelor cercetării, se pot utiliza mai multe metode: focus-grup, interviu nestructurat, interviu structurat, ancheta pe bază de chestionar.

Chestionarul poate cuprinde următorii itemi/intrebări:

- Dacă ar trebui să alegeți o clădire reprezentativă pentru orașul Bistrița, care ar fi aceasta?*
- Care sunt clădirile din orașul Bistrița despre care ați putea afirma că au caracterul de unicat în România?*
- Dacă ar fi să reprezentați Bistrița printr-un ansamblu arhitectural care să aibă specificitate și să se deosebească de alte ansambluri din alte orașe din România, care ar fi aceasta?*
- Dacă ar fi să reprezentați Bistrița prin simboluri, care considerați că ar fi simbolurile actuale prin care ați putea reprezenta acest oraș?*
- Pentru decorarea orașului, în spațiile verzi, au fost amplasate obiecte de mari dimensiuni cu funcție de „artă urbană”. Care sunt acestea?*
- Cât de relevant ca simbol este struțul pentru construirea identității și imaginii orașului Bistrița?*
- Cât de relevante ca simbol sunt merele gigant, cu funcție de „artă urbană”, pentru construirea identității și imaginii orașului Bistrița?*
- Cât de relevante ca simbol sunt ouăle gigant, cu funcție de „artă urbană”, pentru construirea identității și imaginii orașului Bistrița?*

Participanți. Chestionarul poate fi aplicat în etapa de pilotare, elevilor dintr-o anumită clasă de gimnaziu sau de liceu, apoi ancheta poate fi extinsă la un număr mai mare de elevi.

Modalități de construire a imaginii și a identității urbane

Pentru investigarea modalităților de construire a imaginii și a identității urbane a orașului Bistrița, se pot organiza o serie de activități curriculare sau extracurriculare. Spre exemplificare, detaliem activități care vizează studierea unor componente din oraș: Biserica evanghelică, Ansamblul Șugălete, struții și merele-gigant.

a. Biserica evanghelică – simbolul orașului Bistrița

Biserica evanghelică din Bistrița este monument istoric (cod LMI BN-II-m-A-01450). Acest „monument de arhitectură este reprezentativ pentru tranziția de la stilul gotic la cel Renașterii în Transilvania” (Fig. 1 și 2). Turnul, înalt de 75 m, este cel mai înalt turn medieval din România, cel mai înalt turn de biserică din Transilvania, al cincilea turn de biserică din România. Turnul bisericii este „sufletul” și simbolul orașului (https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Evanghelic%C4%83_din_Bistri%C8%9Ba).

Elevilor le pot fi adresate întrebările enumerate în continuare, spre exemplificare, utilizând metoda *focus-grup*, în cadrul unei vizite la Biserica evanghelică, într-un interviu sau ghid de studiu pe bază de fotografii și text.

– Care considerați că este simbolul orașului Bistrița? (...Biserica evanghelică).

– De ce considerați că Biserica evanghelică ar putea fi simbolul orașului Bistrița?

– Când a fost construită Biserica evanghelică?

– Ce stil arhitectural are Biserica evanghelică?

– Ce înălțime are turnul bisericii?

– În funcție de înălțimea turnului bisericii, pe ce loc se situează în România?

– Ce aspect are turnul bisericii?

– Ce stil arhitectural are turnul bisericii?

– Observați fațada bisericii unde este situată intrarea. Ce aspect are?

– Observați partea din spate a bisericii. Ce aspect are?

– Ce aspect au ferestrele bisericii?

– Ce stil arhitectural indică forma ferestrelor?

– Biserica evanghelică a fost declarată monument istoric. Care sunt motivele pentru care această biserică a fost declarată monument istoric?

– Ce semnificație are faptul că Biserica evanghelică a fost declarată monument istoric?

Fig. 1. Biserica evanghelică din Bistrița
<http://www.ziardebistrita.ro/wp-content/uploads/2015/05/bis2.jpg>

Fig. 2. Biserica evanghelică din Bistrița

[http://1.bp.blogspot.com/-](http://1.bp.blogspot.com/)

Gj_MAyb95k/VAg5aRj6cdI/AAAAAAAFAjw/t9naqQXK4NE/s1600/bistrita%2B(5).JPG

b. Ansamblul Șugălete – simbol al orașului Bistrița

Ansamblul Șugălete reprezintă un sir de case cu arhitectură gotică cu portic, situate în Piața Centrală din Bistrița (Fig. 3). Acest complex este unul dintre cele mai importante ansambluri arhitecturale urbane medievale păstrate în Transilvania ([http://www.primariabistrita.ro/portal/bistrita/portal.nsf/A09A3F646C265BA5C225754E002E7F39/\\$FILE/sugalete.pdf](http://www.primariabistrita.ro/portal/bistrita/portal.nsf/A09A3F646C265BA5C225754E002E7F39/$FILE/sugalete.pdf)).

Pentru a conștientiza valoarea ansamblului Șugălete și pentru a construi mental imaginea lui, elevilor le pot fi adresate o serie de întrebări:

- Ce reprezintă ansamblul Șugălete?
- Unde este situat ansamblul Șugălete?
- Ce aspect au clădirile din ansamblul Șugălete?
- Care este specificul caselor din ansamblul Șugălete?
- Ce stil arhitectural au aceste case?
- În ce perioadă a fost construit ansamblul Șugălete?
- Care a fost funcția acestor clădiri de-a lungul timpului?
- Care este funcția actuală a acestor clădiri?
- Care este importanța ansamblului Șugălete?
- Care sunt elementele de originalitate ale ansamblului Șugălete?
- De ce este valoros ansamblul Șugălete?
- De ce ar putea fi considerat ansamblul Șugălete un simbol al orașului Bistrița?

Fig. 3. Ansamblul Șugălete

<http://mirceamester.ro/wp-content/uploads/2011/07/sugalete.jpg>

c. Merele-gigant – simbol al orașului Bistrița

În 2013, municipalitatea a amplasat pe unele spații verzi și în sensuri giratorii din oraș, șase mere gigant, realizate de firma Eurocompozite, din poliester armat cu fibră de sticlă (Fig. 4 și 5). Merele roșii, galbene, verzi, aurii, întregi sau pe jumătate, au costat 21.000 de lei. Încă cinci mere decorative uriașe au fost amplasate în oraș, în anul 2015. Prețul acestora a fost de 16.000 de lei (Gheorghe, 2015).

Pentru a înțelege semnificația merelor gigant amplasate în oraș, elevilor li se poate cere să se documenteze, utilizând rețeaua internet, și să amplaseze pe un plan al orașului poziția acestora. Activitatea poate fi finalizată printr-o conversație desfășurată în clasă.

– Mărul este considerat, de asemenea, un simbol al orașului Bistrița. De ce au fost alese merele ca elemente decorative pentru oraș?

- Din ce materiale sunt realizate merele gigant?
- Ce firmă a realizat merele gigant?
- Ce dimensiuni are un măr gigant?
- Cât costă un măr gigant?
- Când au fost amplasate primele mere gigant în oraș?
- În ce an a fost amplasată a doua serie de mere gigant în oraș?
- Unde au fost amplasate merele gigant în oraș?
- Ce festival este asociat cu denumirea mărului?
- Merele sunt un simbol original pentru o localitate?
- Ce simțiți când priviți un măr gigant?
- Ar trebui să considerăm aceste mere gigant ca artă stradală sau urbană sau, mai degrabă, reprezentă kitsch?
- Ce înseamnă kitsch?
- Kitsch este un „termen folosit pentru a desemna un obiect decorativ de prost gust”; reproducere sau copiere pe scară industrială a unor opere de artă, multiplicate și valorificate comercial (DEX, 2009).
- Prin ce argumente susțineți că merele gigant reprezintă kitsch?
- Prin ce argumente susțineți că merele gigant reprezintă artă stradală sau urbană?

Fig. 4. Măr gigant în Bistrița

http://cdn.citynews.ro/sites/default/files/styles/900xauto/public/bistrita-merele-gigant-au-aparut-oras.bistritenii-au-pareri-impartite-foto_1.jpg

Fig. 5. Măr gigant în Bistrița

<http://www.bistrita24.ro/foto/view/1200x1200/bild0629.JPG>

d. Struții – simbol al orașului Bistrița

În anul 2011, reprezentanți aleși de comunitatea locală au aprobat un slogan („Bistrița - Poarta Transilvaniei”), o siglă și o mascotă pentru a fi utilizate în promovarea turistică a Cetății Medievale Bistrița. Sigla este o reprezentare stilizată a Bisericii Evangelice și a Ansamblului Șugălete, iar mascota este struțul cu potcoava în cioc (Fig. 6-10) (Szasz, Sabău, 2011, <http://www.mediafax.ro/life-inedit/strutul-mascota-orasului-bistrita-statuete-colorate-pe-strazile-orasului-foto-8908456>).

Elevii pot fi sprijiniți de profesor să înțeleagă apariția struților în peisajul urban al orașului Bistrița și asocierea imaginii urbane a acestui municipiu cu un element inedit.

– Apariția struților, ca elemente decorative în diverse locuri din orașul Bistrița poate părea ciudată și nepotrivită pentru un oraș din zona temperată. Totuși, aleșii locali, în cadrul unui concurs de idei, au decis ca struțul să fie mascota orașului. Cum explicați această decizie?

- De ce au fost amplasăți struții pentru decorarea orașului?
- Care era pecetea orașului Bistrița? (...un cap struț încoronat cu o potcoavă de aur în cioc.)
- Din ce materiale au fost realizăți struții?
- Ce firmă a realizat struții?
- Ce dimensiuni are un struț?
- Când au fost amplasăți struții în oraș?
- Ce culori au struții?
- Care sunt culorile struților în realitate?
- De ce credeți că struții au culori diverse, stridente, diferite de realitate?
- Unde au fost amplasăți struții în oraș?
- Câtă struții au fost amplasăți în oraș?
- În 2011 au fost amplasăți pe străzile Bistriței zece struții, iar ulterior am mai fost amplasăți câțiva.
- Cât costă un astfel de struț?
- Struții sunt un simbol original pentru o localitate? De ce?
- Ce simții când priviți struții din oraș?
- Ca în cazul merelor, ar trebui să considerăm acești struții din oraș ca artă stradală sau urbană sau, mai degrabă, ei reprezintă kitsch?
- În anul 2012, înainte de Paște, în mai multe locuri au fost amplasate nouă ouă gigant, numărul lor ajungând la 12 în anul 2013. Aceste ouă sunt amplasate permanent sau temporar în oraș?
- Care este semnificația lor?

Fig. 6. Struț – mascota orașului Bistrița

<http://storage0.dms.mpinteractiv.ro/media/1/1/4728/8908456/2/struti-1.jpg?width=400>

Fig. 7. Struț – mascota orașului Bistrița

<http://storage0.dms.mpinteractiv.ro/media/1/186/15786/12469211/5/5631761-medifax-foto-cristiana-sabau.jpg?height=398&width=600>

Fig. 8. Struț – mascota orașului Bistrița

<http://storage0.dms.mpinteractiv.ro/media/1/1/4728/8908456/3/struti-2.jpg?width=600& height=451>

Fig. 9. Struț – mascota orașului Bistrița

http://www.observatorbn.ro/foto/2011/10/3479/tumb2/imgzoom_6201.jpg

Fig. 10. Struț – mascota orașului Bistrița
<https://tinatucui.files.wordpress.com/2011/07/strut-1261.jpg>

Concluzii

Prin implicarea elevilor în activități de învățare organizate în mediul urban, aceștia învață să observe, să analizeze și să înțeleagă semnificația elementelor componente ale orașului, și conștientizează relațiile care există între ele. Ghidarea prin intermediul unor întrebări formulate de către profesor a procesului de analiză și interpretare realizat de către elevi, exersat asupra unor componente urbane – clădiri și obiecte de artă decorativă – facilitează oportunitatea (pentru elevi) de a percepe și reprezenta, în conformitate cu realitatea, identitatea orașului și imaginile urbane semnificative/relevante pentru un oraș.

B I B L I O G R A F I E

Academia Română, Institutul de Lingvistică din Bucureşti (2009), *Dicționar explicativ al limbii române*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Univers Encyclopedic Gold, Bucureşti (DEX, 2009).

Biserica evanghelică din Bistrița,
https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Evangelic%C4%83_din_Bistri%C8%9Ba, accesat în 2016.

Cocean, P., Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona (2011), *Județul Bistrița-Năsăud*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Geography and Constructivism. Learning Situations Starting from Images”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LIII, nr. 2, pp. 119-132,

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Buș, Roxana-Maria (2016), „Cultural Landscapes and Geography University Students’ Learning on Facebook Discussion Groups”, în Vlada, Marin (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, Andreea, Conțiu, H.V. (2012), „Representing the Urban Space from the Perspective of the Ideal City”, in *Romanian Review of Geographical Education*, no. 1, pp. 43-61.

Gheorghe, E. (2015), „Primăria Bistrița ne suplimenteaază rația de mere... din poliester armat cu fibră de sticlă”, <http://www.timponline.ro/primaria-bistrita-ne-suplimenteaaza-ratia-de-mere-din-poliester-armat-cu-fibra-de-sticla>.

Ilovan, Oana-Ramona (2007a), „Mecanisme contemporane în construcția și deconstrucția identității regionale în „țările” din România”, în *Studia UBB, Geographia*, vol. 52, nr. 2, pp. 15-20.

Ilovan, Oana-Ramona (2007b), „Patrimoniul construit”, în Cocean, P. (coord.), *Amenajarea teritoriilor periurbane. Studiu de caz: zona periurbană Bistrița*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2007c), „The Built Patrimony and the ‘Land’ Type Units – Tourism”, în Cocean, P., Vartanoff, Adriana (coord.) (2007), *Synthetical Approach to the Romanian Tisa Basin*, în *Romanian Review of Regional Studies*, vol. III, nr. 1, 9, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2008a), „Identitatea regională a Țării Năsăudului”, în *Studia UBB, Geographia*, vol. LIII, nr. 2, pp. 139-154.

Ilovan, Oana-Ramona (2008b), „Valorificarea turistică a patrimoniului construit din Țara Năsăudului”, în *Materialele conferinței științifice anuale*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, pp. 83-84.

Ilovan, Oana-Ramona (2010a), „Patrimoniul construit din bazinul românesc al Tisei. Situația actuală și disfuncționalități”, în Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățământul universitar din Republica Moldova la 80 de ani”, 28-29 septembrie 2010, Chișinău, vol. III, *Probleme actuale ale Științelor biologice, chimice și geografice*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, pp. 134-141.

Ilovan, Oana-Ramona (2010b), „Caracteristicile patrimoniului construit și zestrea „țărilor” din bazinul românesc al Tisei”, în Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățământul universitar din Republica Moldova la 80 de ani”, 28-29 septembrie 2010, Chișinău, vol. III, *Probleme actuale ale Științelor biologice, chimice și geografice*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, pp. 141-148.

Ilovan, Oana-Ramona (2010c), „Features of the Built Patrimony and the Heritage of the ‘Lands’ in the Romanian Tisza Basin”, in *Romanian Review of Regional Studies*, vol. VI, no. 2, pp. 41-46.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Relevanța turismului regiunii năsăudene în cadrul județului Bistrița-Năsăud, România”, în *Lucrări Științifice: Economie*, vol. 31, Universitatea Agrară de Stat din Republica Moldova, Chișinău, pp. 372-382.

Ilovan, Oana-Ramona (2013a), „Integrating the ‘Lands’ of Romania in the Experience Economy”, in *Romanian Review of Regional Studies*, vol. IX, nr. 1, pp. 91-98.

Ilovan, Oana-Ramona (2013b), „Paradigma economiei experienței – cadru pentru dezvoltare regională în „țările” din România”, în C. Vert (ed.), volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 840-847.

Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Metodologia identificării trăsăturilor identitare locale. Studiu de caz: identitatea comunității din Runcu Salvei, județul Bistrița-Năsăud”, în *Geographia Napocensis*, 9(2), pp. 29-38.

Ilovan, Oana-Ramona, Maroși, Zoltan (2015), „Leadership and regeneration of the Transylvanian villages in the region of Rupea”, in Banini, Tiziana, Police, Fabio (ed.), *Semestrale di Studi e Ricerche di Geografia*, nr.1, Rural Development Policy and Local Identities in the European Union, XXVII, Fascicolo 1, gennaio-giugno 2015, pp. 63-70.

Sanislai, Daniel, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Vana, Valeriu Mircea (2016), „The Urban Identity of Romanian Cities Represented in Students’ Posters”, in *Romanian Review of Geographical Education*, no. 2, pp. 34-45.

Szasz, Jutka, Sabău, Cristiana (2011), „Struțul, mascota orașului Bistrița. Statuete colorate, pe străzile orașului”, <http://www.mediafax.ro/life-inedit/strutul-mascota-orasului-bistrita-statuete-colorate-pe-strazile-orasului-foto-8908456>, accesat in 2016.

INTERFERENȚE ÎNTRE GEOGRAFIE ȘI FIZICĂ

ROXANA HOBAI¹

ABSTRACT. – *Connections between Geography and Physics.* In geography classes, in both middle schools and high schools, numerous geographical phenomena cannot be explained and understood without some knowledge about physics concepts. In order to exemplify the links between geography and physics, we may consider the approach of topics such as: the formation of polar auroras, the formation of winds, the atmospheric pressure variation, the global atmospheric circulation, the greenhouse effect, the development of rocks alteration processes, the water phase transition, the formation of the ocean currents, etc. In making concrete links between the two disciplines, there are some barriers, which we have to pass in order to develop a quality teaching process. Turning to good account the connections between geography and physics, both in geography and physics classes, it is a prerequisite for sustainable learning. It helps students be aware about the links between disciplines, it stimulates them in geographical reasoning, and it helps in the developing of cross-curricular competences.

*

Keywords: interdisciplinary approach, didactic activities, middle school, high school, curricular gaps.

Introducere

De-a lungul timpului, pe măsură ce cunoașterea geografică a avansat, s-au conturat numeroase definiții ale geografiei și ale obiectului de studiu al acesteia. De la primele definiții ale geografiei se face apel la interdisciplinaritate. Încă din 1902 geograful francez Paul Vidal de la Blache, considera că „geografia studiază modul cum legile fizice și biologice care domină Globul se combină și se modifică pe diverse părți ale scoarței terestre” (citat în Romanescu, 2005, p. 14). În prezent, abordarea sistemică a geografiei se conturează ca fiind modalitatea cea mai adecvată de cercetare geografică, prin care se poate înțelege rolul fiecărui element și fenomen

¹ Prof. dr., Școala Gimnazială „Serafim Duicu”, Târgu Mureș, e-mail: roxana_ro2011@yahoo.com.

participant în procesele complexe care se desfășoară pe suprafața terestră (Ungureanu, coord., 2003.)

Concepția sistemică a dus la conturarea sociogeosistemului ca obiect de studiu al geografiei; acesta cuprinde geosistemul, partea naturală a mediului, și sociosistemul, partea socială a mecanismului natură-societate (Donișă, 1977). Analiza subsistemelor care compun geosistemul se face pe baza legilor care sunt specifice fiecărui subsistem; astfel, în studiul atmosferei, hidrosferei, litosferei se au în vedere legile fizice și chimice (Donișă, 1977).

Legăturile cu alte științe fac ca geografia să fie situată la o veritabilă intersecție, ceea ce îi îmbogățește parteneriatul, îi permite accesul la metode de investigare specifice altor științe și îi sporește aplicabilitatea (Ungureanu, 2005). În literatura domeniului științe ale educației se subliniază importanța valorificării la nivel cognitiv a cunoștințelor printr-o abordare interdisciplinară (Dulamă, 2005, 2007, 2012) și transdisciplinară (Dulamă, 2011, 2012, 2015) a conținuturilor pentru a se asigura o înțelegere în profunzime a realității, în vederea unei valorificări optime și a unei adaptări adecvate (Dulamă, 2009, 2010, 2011).

Legăturile dintre geografie și fizică sunt complexe. Geografia fizică este aceea ramură a geografiei în care legăturile dintre geografie și fizică sunt cele mai strânse. Geografia fizică studiază sistemele naturale și interacțiunile dintre acestea, precum și interacțiunea lor cu sistemul antropic. Fizica este definită ca știință care se ocupă cu studiul structurii și proprietăților materiei, a fenomenelor prin care materia trece prin diverse transformări și a legilor după care se desfășoară procesele din mediul care ne încadrează (Flora, 2010). Cunoștințele din fizică facilitează înțelegerea circuitelor de materie, energie și informație din mediu, a tuturor proceselor fizice care au loc în mediul natural.

Conexiuni Geografie - Fizică în Programa școlară de Geografie

Pentru o învățare eficientă, este necesară realizarea activităților didactice luând în considerare competențele din programele școlare (Dulamă, Ilovan, 2008, Dulamă et al., 2009), motiv pentru care am analizat conexiunile Geografie-Fizică din această perspectivă.

În programa școlară de gimnaziu, la disciplina geografie, se observă că, pentru realizarea competenței generale 3, „transferarea unor elemente din matematică, științe și tehnologie în studierea mediului terestră” (MECI, 2009), sunt necesare cunoștințe și abilități din matematică, fizică, chimie, biologie, tehnologie. Competențele specifice care derivă din această

INTERFERENȚE ÎNTRE GEOGRAFIE ȘI FIZICĂ

competență generală (tabel 1) sunt particularizate pentru fiecare an de studiu, în funcție de elementele de conținut care se studiază.

Tabel 1. Competențe specifice din programa școlară de geografie, clasa a V-a (MECI, 2009), care implică și cunoștințe din fizică

Competențe specifice – ciclul gimnazial	
3.1	Transferarea elementelor din matematică și științe în domeniul geografiei, pentru înțelegerea și descrierea caracteristicilor planetei ca întreg.
3.2	Identificarea legăturilor între elemente, fenomene și procese observabile.
3.3	Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului la nivelul orizontului local și al planetei.
3.4	Prezentarea structurată a componentelor naturale ale planetei ca întreg și ale orizontului local.
3.5	Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.
3.6	Utilizarea operațiilor și noțiunilor matematice la nivel elementar.

În programa școlară de geografie a clasei a IX-a, se remarcă, de asemenea, că pentru formarea competenței generale 2, „raportarea elementelor semnificative din societate, știință și tehnologie la mediul înconjurător ca întreg și sistemele sale componente”, și a competenței generale 3, „integrarea aspectelor din natură și societate într-o structură obiectivă (mediul înconjurător)” (MECT, 2004), sunt necesare cunoștințe și abilități din alte științe ale naturii, inclusiv din fizică. Formarea acestor competențe generale este determinată de formarea unor competențe specifice (tabelul 2) prin studierea și exersarea abilităților asupra unor conținuturi adecvate și prin desfășurarea unor activități didactice cu adevărat interdisciplinare.

Tabel 2. Competențe specifice din programa școlară de geografie, clasa a IX-a (MECT, 2004), care implică și cunoștințe din fizică

Competențe specifice – ciclul liceal, clasa a IX-a	
2.1	Operarea cu sistemul conceptual și metodologic specific științelor.
2.2	Formalizarea informațiilor.
2.3	Înțelegerea proceselor elementare din natură și a specificului mediului înconjurător.
2.4	Relaționarea spațială a elementelor naturale ale unui anumit teritoriu.
2.5	Sesizarea unor legături observabile între elemente naturale și sociale.
3.1	Analiza interacțiunilor dintre elementele naturale.
3.2	Sesizarea unor succesiuni de fenomene și procese naturale.

Corelarea informației provenite de la mai multe materii de studiu are un rol substanțial în formarea și dezvoltarea gândirii flexibile, în creșterea capacitatei de se face aplicații practice cu cunoștințele asimilate și în stimularea creativității (Miu și Miu, 2015). Valorificarea legăturilor dintre geografie și fizică apare astfel ca o necesitate în predarea și învățarea geografiei și a fizicii.

Aducerea conexiunii dintre cele două științe din plan teoretic în plan concret, al desfășurării efective a activităților didactice în gimnaziu și liceu, nu este un proces facil. În orele de gimnaziu se face apel la cunoștințe din domeniul fizicii chiar înainte ca elevii să le studieze la fizică (fizica se studiază în gimnaziu abia din clasa a VI-a). Anterior intrării în clasa a V-a, în care se studiază Geografie generală, elevii utilizează în ciclul primar, mai mult la nivel empiric, o serie de noțiuni de fizică în cadrul disciplinelor *Matematică și explorarea mediului, Științe ale naturii*. În timp ce corelațiile științifice dintre cele două materii sunt foarte strânse, nu același lucru se poate spune despre corelarea conținuturilor lor.

Pe baza acestor constatări, unii autori susțin ideea necesității dezvoltării unor noi discipline în învățământul preuniversitar care să coroboreze cunoștințe de biologie, fizică, chimie, astronomie, geografie; prin aceste discipline populația ar fi mai bine ancoreată în rezolvarea unor probleme ale lumii contemporane (Bostan, 2013). Această abordare ar necesita, însă și formarea inițială și dezvoltarea profesională continuă a profesorilor prin care să se asigure posesia unor competențe specifice tuturor acestor științe și competența de a le utiliza în mod integrat.

Folosirea fizicii la orele de geografie

În capitolul „Universul și Sistemul Solar”, o temă abordată atât în clasa a V-a cât și în clasa a IX-a, există o abundență de noțiuni din domeniul fizicii: forța de atracție gravitațională, forța Coriolis, greutatea, volumul și densitatea unui corp și.a. (tabelul 3). Forma Pământului, bombarea la Ecuator și turtirea la Poli, nu pot fi înțelese în lipsa unor cunoștințe de fizică, precum forța centripetă și forța centrifugă. Încă din clasa a V-a este necesar ca elevii să înțeleagă că bombarea Pământului la Ecuator și turtirea la Poli este o consecință a forțelor care rezultă din mișcarea de rotație a planetei. Pentru asigurarea formării unor reprezentări corecte la elevi, profesorii de geografie ar trebui să dețină în baza proprie de cunoștințe noțiuni științifice din fizică și, din punct de vedere al transpoziției didactice, ei ar trebui să le prelucreze respectând cerințele specifice fizicii, apelând la fapte generice și la experimente.

INTERFERENȚE ÎNTRE GEOGRAFIE ȘI FIZICĂ

Tabelul 3. Conceptele specifice fizicii, necesare în studierea Geografiei la clasa a V-a

Lecția de geografie	Concepte specifice fizicii
Pământul – corp cosmic	forța gravitațională, forța centrifugă, forța centripetă, forța Coriolis, câmp geomagnetic.
Atmosfera – caracteristici generale	densitatea atmosferei, radiația solară.
Temperatura aerului și precipitațiile	funcționarea termometrului, dilatarea mercurului, formarea precipitațiilor.
Presiunea aerului și vânturile	presiunea atmosferică, legătura dintre presiune și temperatură.
Hidrosfera – caracteristici generale	proprietățile apei, stările de agregare ale apei, trecerea apei dintr-o stare de agregare în alta.

În clasa a V-a, la tema „Temperatura aerului”, se utilizează, de asemenea, noțiuni de fizică atunci când se discută despre modul în care funcționează termometrul, iar la capitolul „Hidrosferă”, elevii folosesc cunoștințe de fizică pentru a identifica stările de agregare ale apei, proprietățile fizice ale apei, procesele prin care apa trece dintr-o stare de agregare în alta.

Observăm că elevii învață în clasa a V-a modul de formare a vântului fără a cunoaște noțiunea de presiune atmosferică, învață despre modul de măsurare a temperaturii aerului fără a cunoaște termenul de dilatare a mercurului, învață despre forma Pământului fără a avea cunoștințe despre forța centripetă și forța centrifugă.

În clasa a VIII-a, la capitolul „Clima României”, precum și în clasa a IX-a, la capitolul „Dinamica generală a atmosferei”, se discută despre brizele marine. Pentru înțelegerea profundă a fenomenelor și proceselor naturale, nu este suficient ca elevii să știe că briza marină este un vânt care bate în timpul zilei dinspre apă spre uscat, iar noaptea în sens invers. Elevii ar trebui să înțeleagă modul de formare al brizelor, dar, pentru a-l înțelege, ei ar trebui să opereze cu concepte din fizică pentru a-și putea explica diferența de presiune a aerului de deasupra mării și a uscatului, originea diferențelor de temperatură care duc la diferențele de presiune, legătura dintre presiune și temperatură.

În clasa a IX-a, la tema „Agenții externi și relieful creat”, dezagragarea poate fi înțeleasă doar prin prisma unor noțiuni de fizică: coeficienți de dilatare termică diferiți care duc la dezagregarea rocilor, presiunea exercitată de înghețarea apei în fisurile rocilor, procesele de levigare.

La liceu, atunci când se discută cu elevii modul de formare al aurorelor polare sau despre magnetismul terestru, se face referire la experimentul cu magnetul bară și pilitura de fier, efectuat în lecțiile de fizică. Presărarea piliturii de fier deasupra unui magnet permite observarea foarte clară a

dispunerei liniilor câmpului magnetic. Apoi, prin compararea cu câmpul magnetic al Pământului și după aflarea informațiilor necesare despre vântul solar, se ajunge, prin analogie, la explicarea apariției aurorelor în zonele polare. Remarcăm faptul că, în Marea Britanie, tema Universului și a Sistemului Solar se studiază la fizică, nu la geografie (2013, DfE).

În exemplele date se observă că noțiunile de fizică sunt utilizate cu o frecvență mai mare în studierea geografiei în clasele a V-a și a IX-a, dar relația geografie-fizică este exploatață la lecțiile de geografie și în ceilalți ani de studiu.

Utilizarea geografiei la orele de fizică

În ceea ce privește folosirea conceptelor specifice geografiei la lecțiile de fizică, observăm că, atât în gimnaziu, cât și în liceu, în câteva capitole, se fac trimiteri la geografie. În tabelul 4 am selectat, din programele școlare de fizică, titlurile lecțiilor în care se utilizează noțiuni specifice geografiei.

Tabelul 4. Lecții de fizică în care se folosesc concepte specifice geografiei (MECT, 2004; MEC, 2006; MECI, 2009)

Clasa	Titlul lecției de fizică	Concepțe specifice geografiei
Clasa a VI-a	Temperatura. Termometre	Variația temperaturii pe suprafață terestră, în funcție de altitudine, latitudine etc.
	Interacțiuni magnetice	Tipuri de roci, orientarea în teren/pe glob.
	Eclipse	Consecințele eclipselor asupra Pământului.
Clasa a VIII-a	Presiunea atmosferică	Variația presiunii în atmosferă în funcție de latitudine, altitudine; ciclon; anticiclon; vreme.
	Schimbarea stării de agregare	Circuitul apei în natură; calotă glaciară; ghețari montani; precipitații.
Clasa a IX-a	Legea atracției universale	Structura internă a Pământului; structura atmosferei.
Clasa a XI-a	Unde seismice	Scoarța terestră, structura internă a Pământului, tipuri de roci.
	Dispersia luminii	Învelișurile Pământului: hidrosferă, atmosferă; componente ale mediului: apă, aer etc.
Clasa a XII-a	Radioactivitatea	Radioactivitate naturală, roci radioactive.

	Reactorul nuclear	Centrale atomoelectrice; accidente nucleare; poluare radioactivă; deșeuri radioactive.
--	-------------------	--

Abordarea în avans, în lecțiile de geografie, dintr-o perspectivă geografică, a unor noțiuni de fizică, face ca elevii să dispună de o serie de cunoștințe de fizică atunci când studiază conținuturile respective la lecțiile de fizică. Se subînțelege astfel care este utilitatea testului inițial care se dă la fizică, în clasa a VI-a.

Având în vedere cunoștințele de geografie pe care le au elevii în clasele liceale terminale, în literatura de spațialitate se sugerează că profesorii de fizică le pot propune probleme prin rezolvarea cărora ei ar înțelege în mod profund procesele care se produc în învelișul geografic: de exemplu, calcularea amplitudinii mareelor în cazul în care pe Pământ nu ar exista continente sau calcularea diferenței de nivel a apei datorată Curentului Golfului și a. (Gróf, 2012).

Cu scopul unei înțelegeri profunde a proceselor care se produc pe planeta Pământ, în cadrul evaluărilor efectuate la fizică pot fi propuse elevilor teme care necesită o abordare interdisciplinară geografie-fizică. Iată câteva teme care, uneori, fac parte din portofoliul tematic al elevilor la disciplina școlară fizică: „Presiunea atmosferică”, „Cum se realizează programele meteorologice?”, „Presiunea hidrostatică”, „Pericolele scufundărilor marine”, „Fenomenele electrice din atmosferă”.

Bariere în interdisciplinaritatea geografie-fizică

O barieră în calea desfășurării unor lecții interdisciplinare este produsă de lipsa unei corelații în abordarea unor conținuturi la cele două discipline școlare, atât în gimnaziu, cât și în liceu. De exemplu, elevii clasei a IX-a învață la geografie despre cutremure, dar la fizică învață despre undele seismice abia în clasa a XI-a; elevii clasei a V-a învață la geografie despre eclipse, despre măsurarea temperaturii aerului, dar la fizică abia în clasa a VI-a studiază aceste conținuturi. În clasa a V-a se discută la geografie despre presiunea atmosferică și despre schimbarea stărilor de agregare ale apei, dar aceste noțiuni sunt studiate la fizică abia în clasa a VIII-a. În clasa a XI-a, la geografie, se discută despre impactul atomocentralelor asupra mediului, dar la fizică se studiază fizica nucleară abia în clasa a XII-a.

Unele noțiuni specifice fizicii, de care se face uz la geografie, nu sunt studiate în cadrul orelor de fizică. De exemplu, la geografie se discută frecvent problematica utilizării surselor de energie nepoluante. Ar trebui ca în cadrul disciplinei fizică să fie alocate ore pentru studierea aprofundată a

energiei solare, a hidroenergiei și a altor surse de energie neconvenționale și a posibilităților de folosire a acestora.

Un fapt constatat în școlile din România este lipsa disciplinelor cu caracter interdisciplinar. Teme comune, precum energia solară (Bulgariu, 2011) ar putea fi abordate chiar în cadrul unor discipline interdisciplinare optionale, în care activitățile didactice să fie susținute atât de profesori de geografie, cât și de profesori de fizică. Cercetările arată importanța studierii aplicate a unor teme extrase din realitatea imediată, mai ales în cazul unor materii a căror studiere, în loc să se îndrepte spre aplicabilitate, s-au îndreptat deja spre abstractizare (Bulgariu, 2011). Pentru aceasta este însă necesară construirea unui cadru normativ mai flexibil și mai permisiv cu ideile de inovare care vin din partea practicienilor din învățământul preuniversitar și universitar care au expertiză în activitatea didactică.

În învățământul preuniversitar, se observă o insuficientă cooperare între profesorii acestor două discipline, și ca o consecință a încadrării geografiei în aria curriculară *Om și societate*, iar a fizicii în aria curriculară *Matematică și Științe ale naturii*. Ca urmare a incluzerii acestor două discipline școlare în arii curriculare diferite, discuțiile și colaborările dintre profesorii care predau aceste discipline nu sunt stimulate la nivel instituțional.

Un alt obstacol îl reprezintă supraîncărcarea profesorilor cu diverse sarcini „birocratice”, care necesită resurse mari de timp și care au impact mic în creșterea eficienței activității didactice și a calității și cantității rezultatelor elevilor, și care au impact negativ în dezvoltarea profesională care include și cooperarea între profesori.

Propunerি și concluzii

Din analiza succintă realizată se constată un grad mic de corelare a conținuturilor celor două discipline școlare. Pe baza acestei analize și din experiența acumulată din timpul orelor de predare, se conturează foarte clar necesitatea corelării conținuturilor care sunt studiate atât la geografie, cât și la fizică.

În reconfigurarea programelor școlare ar trebui să se țină cont de momentul introducerii la disciplina geografie a unor concepe de fizică și invers, iar erorile ar trebui remediate prin redistribuirea adevărată a conținuturilor la ambele discipline școlare.

Pentru a înlătura barierele din calea realizării efective a conexiunilor între materii, este necesară colaborarea între profesori, astfel, o temă ar putea fi abordată diferențiat la geografie în funcție de cât de aprofundată a fost tratată la fizică, și invers.

Legăturile între cele două materii ar putea fi evidențiate și prin activități interdisciplinare extrașcolare și prin implementarea unor discipline opționale interdisciplinare, cu aplicabilitate practică. Procesul didactic ar putea fi optimizat prin colaborarea mai multor profesori în studierea unor teme situate la granița dintre teorie și practică, dar și la granița dintre științe diverse („Energii neconvenționale”; „Valorificarea complexă a resurselor locale”; „Reciclarea de la A la Z”), iar școala ar dovedi că poate răspunde cerințelor de dezvoltare ale societății actuale din perspectiva dezvoltării durabile.

Orientarea modernă a învățământului românesc spre dezvoltarea competențelor transversale, spre înțelegerea mecanismelor și nu spre memorarea unei cantități mari de informații, ar trebui susținută de propunerea pentru studiu a unor conținuturi adecvate și de posibilitatea de a ancora aceste cunoștințe în activități practice.

În concluzie, constatăm că în învățământul preuniversitar, atât în gimnaziu, cât și în liceu, nu se poate studia și învăța adecvat geografia în lipsa unei abordări interdisciplinare, afirmație susținută și de una dintre legile ecologiei: toate sunt legate de toate (Commoner, 1980).

B I B L I O G R A F I E

Bostan, C.-G. (2013), *Research about importance of Natural Science given to Romanian curriculum*, Procedia – Social and Behavioral Sciences 76, 110-118.

Bulgariu, M. (2011), *Tendințe noi în abordarea interdisciplinarității fizică-chimie-biologie*, Teză de doctorat, București.

Commoner, B. (1980), *Cercul care se închide*, Editura Politică, București.

Department for Education, National Curriculum in England (2013), *Science programmes of study: key stages 1 and 2*.

Donișă I. (1977), *Bazele teoretice și metodologice ale Geografiei*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

Dulamă, Maria Eliza (2005), „Explicația – metodă didactică fundamentală asociată utilizării desenelor schematicice în lecții”, în *Didactica Pro*, nr. 4 (32), Chișinău, pp. 48-57.

Dulamă, Maria Eliza (2007), *Geografie fizică. Planificări și proiecte de lecții pentru clasa a V-a*, Editura Clusium, Cluj-Napoca

Dulamă, Maria Eliza (2009), „Caracteristicile și competențele profesorului într-o societate a cunoașterii”, în Dulamă, Maria Eliza, Bucilă, F., Ilovan, Oana-Ramona (ed. și coord.), *Tendințe actuale în predarea și învățarea geografiei. Contemporary trends in teaching and learning geography*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, vol 7, pp. 118-132.

Dulamă, Maria Eliza (2010), *Cunoașterea și protecția mediului de către copii. Teorie și aplicații*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2011), *Geografie și didactica geografiei pentru învățământul primar și preșcolar*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2012), „Abordarea transdisciplinară – tendință actuală în învățarea geografiei”, în *Didactica Pro*, nr. 1, ianuarie, Chișinău, pp. 13-19.

Dulamă, Maria Eliza (2015), „Proiectarea lecției din perspectiva formării competențelor”, în Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, H.V. (ed. și coord.), *Tendințe actuale în predarea și învățarea geografiei. Contemporary trends in teaching and learning geography*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 11-26.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), “On Competencies Characteristic of Geography in High School”, în *Acta Didactica Napocensia*, 1(2), pp. 86-95.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2009), „Formularea competențelor în geografie, în programele școlare de liceu”, în Ciascăi, Liliana, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (coord.) *Învățarea eficientă. Actualitate și perspective. Studii și cercetări*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Flora, M. (2010), *Curs de fizică*, Editura Universității din Oradea

Gróf, A. (2012), *Integrating Aspects of Geography in Physics Teaching*, Physics Competitions, Vol. 14, No 2, 49-74.

Ministerul Educației și Cercetării (2006), *Programa școlară pentru ciclul superior al liceului. Fizică, clasa a XI-a*, București.

Ministerul Educației și Cercetării (2006), *Programa școlară pentru ciclul superior al liceului. Fizică, Clasa a XII-a*, București.

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării (2009), *Programa școlară. Fizică, Clasele a VI-a, a VII-a și a VIII-a*, București.

Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2004), *Programa școlară pentru clasa a IX-a. Ciclul inferior al liceului. Fizică*, București.

Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2004), *Programa școlară pentru clasa a IX-a. Ciclul inferior al liceului. Geografie*, București.

Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (2009), *Programa școlară. Geografie, Clasele a V-a – a VIII-a*, București.

Miu, F., Miu, B. (2015), *An Inter-disciplinary Approach in Teaching Geography, Chemistry and Environmental Education*, Procedia – Social and Behavioral Sciences 180, 660-665.

Romanescu, Gh. (2005), *Geografie fizică generală*, Editura Terra Nostra, Iași.

Ungureanu, I. (2005), *Geografia mediului*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

Ungureanu, I. (coord.), Muntele, I., Dragu, V., Gheorghită, C. (2003), *Geografia mediului. Omul și natura la început de mileniu*, Institutul European, Iași.

GEOGRAFIA ȘI LITERATURA – MODALITĂȚI COMPLEMENTARE DE CUNOAȘTERE A LUMII

IRINA ALEXE¹, LENUȚA SFÎRLEA²

ABSTRACT. – *Geography and Literature – Complementary Approaches to Knowing the World.* The purpose of this paper is to demonstrate that school disciplines are not separated, as there are many points of convergence among them. Therefore, we approached a theoretical background to demonstrate that Geography and Romanian language and literature could be taught in an interdisciplinary manner (e.g. in the case of description, but also in other situations where the legend, a literary epic species, could find its place in geography classes, in relation to the description of some regions or geographical elements). At the same time, during literature classes, the study of novels is a good opportunity to make cartography. Undoubtedly, extracurricular activities are an efficient way of exploring the world, of direct observation of reality, and also a way of developing students' awareness, imagination, and creativity. Then, we presented several interdisciplinary teaching scenarios that supported those theoretical aspects. We concluded by underlining the importance of interdisciplinary approaches in the teaching processes.

*

Keywords: competences, transfer, convergence, didactic approach, interdisciplinary approach, literary / non-literary description

Introducere

Scopul pregătirii în perioada școlarității obligatorii este acela de a forma tineri capabili să înțeleagă lumea, să comunice și să interacționeze cu semenii, să-și utilizeze în mod eficient și creativ capacitățile proprii pentru rezolvarea unor probleme din viața cotidiană, să poată continua în orice fază a existenței lor procesul de învățare, să fie sensibili la frumosul din natură și la cel creat de om. În aceste condiții, vizuirea asupra predării, la diferite discipline, s-a schimbat destul de mult, simțindu-se nevoia stabilirii unor conexiuni între concepte și a raportării permanente la experiența de viață a elevilor.

¹ Prof., Școala „Ioan Bob”, Cluj-Napoca, e-mail: airina72@yahoo.com.

² Prof., Școala „Ioan Bob”, Cluj-Napoca, e-mail: isfirlea@yahoo.com.

Constatând că, uneori, elevii au dificultăți în realizarea transferului de cunoștințe de la o disciplină la alta, considerăm oportune *scenariile didactice interdisciplinare*. De aceea, în școala noastră, recurgem la demersuri didactice complementare, prin care elevii sunt determinați să-și exerceze capacitatea de a vedea aceeași realitate din mai multe perspective, de a identifica elemente geografice și de a înțelege cauzalitatea dintre acestea, dar și capacitatea de a realiza transferuri rapide și eficiente între diferite discipline. De asemenea, prin activități interdisciplinare, elevii sunt ajutați să realizeze corelații între denumirea științifică a unor fenomene, procese, forme de relief etc. și sensul cu care sunt utilizate în textele literare. Totodată, acestea urmăresc dezvoltarea spiritului de observație, a sensibilității, a imaginației și a gustului estetic.

Cu atât mai mult sunt recomandate astfel de lecții, cu cât examenele naționale, la proba de limba și literatura română, includ diverse texte nonliterare pe baza cărora sunt formulate cerințe ce vizează identificarea unor termeni de specialitate (deseori geografici), înțelegerea relațiilor de cauzalitate între procese sau fenomene ale naturii, producerea de texte în care elevii redau impresiile personale privind locurile vizitate. Nu de puține ori, aceștia sunt puși în situația de a exprima un punct de vedere personal asupra mediului din orizontul apropiat și cel local.

Fundamentarea teoretică

Temele abordate în cadrul orelor de geografie și de literatură română pot fi făcute mult mai atractive și mai sugestive pentru elevi prin conceperea unor activități care să completeze conținutul specific fiecărei discipline și care să integreze imagini (Dulamă et al., 2016a, 2016b; Dulamă, Ilovan, 2006, 2008; Mateiu et al., 2014), animație (Dulamă, Ilovan, 2007) sau alt conținut multimedia. În orele de geografie, se pot prezenta și lecturi/legende referitoare la anumite elemente geografice studiate, completând astfel abordarea asupra acestora și oferindu-le elevilor și o altă perspectivă, un alt mod de a se raporta la realitatea geografică. În orele de literatură, pe baza unor imagini reprezentând elemente fizico-geografice sau economico-geografice, se pot realiza descrierii literare sau științifice. Utilizând o astfel de abordare în procesul de educație, elevii au posibilitatea de a-și forma abilități importante în domeniile studiate.

În acceptiunea lui Ciolan, în abordarea interdisciplinară limitele stricte ale disciplinelor încep să fie ignorate, căutându-se teme comune pentru diferite obiecte de studiu, care pot duce la realizarea obiectivelor de învățare de ordin mai înalt (Ciolan, 2008, p. 125).

Considerăm că aceste două discipline școlare se întrepătrund frecvent, dovedă fiind chiar prevederile programei școlare de geografie, în care se precizează că se urmărește formarea la elevi a unor competențe de exprimare scrisă, regăsite și la limba și literatura română, precum: descrierea elementelor identificate sau observate pe un traseu (real sau pe hartă); identificarea termenilor geografici în texte (literare sau geografice); descrierea (dirijată sau structurată) a unor elemente, procese și fenomene, reale sau reprezentate grafic și cartografic; notarea, în cuvinte proprii, a elementelor observate (direct sau mediat); compararea elementelor și fenomenelor percepute direct sau indirect; observarea mediului din orizontul local și apropiat; dezvoltarea creațivității și exprimării opiniei personale; rezumarea unor texte (oral sau în scris).

Chiar dacă, în literatura pedagogică din România, descrierea este considerată o metodă de instruire cu rol pasiv al elevului, unii autori observă că „metoda descrierii poate fi modernizată, transformată într-o metodă activă când se cere elevilor să descrie dirijat sau liber un peisaj, un proces, un obiect etc.” (Dulamă, 1996, pp. 72-73).

Rezultatul observării directe a mediului poate fi transpus în cuvinte, atât obiectiv, cât și subiectiv, ajungându-se la descrierea nonliterară, științifică, pe de o parte, și la cea literară, pe de altă parte. Pentru a înțelege asemănările și deosebirile dintre cele două tipuri de descriere, pot fi gândite scenarii didactice interdisciplinare care să urmărească: perspectiva descriptivă; tema descrierii; detalierea: subtemele/părțile (planurile); proprietățile părților; punerea în relație (spațială, temporală); limbajul folosit; scopul descrierii.

Profesorii au la îndemână și legendele, care fac referire la diferite regiuni sau elemente geografice studiate, ca modalitate de lucru interdisciplinar. Legenda (din fr. *légende*, lat. *Legenda* - „ceea ce trebuie citit”) este „o specie a literaturii populare, mai ales în proză, dar și în versuri, de obicei redusă ca dimensiune, care, utilizând evenimente miraculoase sau fantastice, tinde să dea o explicație genetică și, în general, cauzală unor fenomene, întâmplări, caracteristici ale plantelor, animalelor, omului etc.” (*Dicționar de termeni literari*, 1976, p. 233). În lucrarea *Folclor literar românesc*, Pop și Ruxăndoiu afirmă că: „În folclorul românesc, ca și al altor popoare europene, legenda desemnează un repertoriu de narătuni orale cu funcție predominant cognitivă. În esență, ea explică un fapt real, sau considerat a fi real, printr-un simbol narativ, care include, de regulă, motive fabuloase și supranaturale” (Pop și Ruxăndoiu, 1976, p. 271). În ceea ce privește tipologia lor, „legendele pot fi mitologice sau etiologice (numite de vechii folcloriști „religioase”, iar de B. P. Hașdeu „deceuri”) și istorice. Legendele mitologice explică geneza cosmosului, astrelor, pământului,

florei, faunei. Cele istorice fac referiri la diferite evenimente istorice" (Dinu și Zbârcea, 2000, p. 195). În orele de geografie, se pot folosi legendele etiologice.

De asemenea, studierea unui roman realist reprezintă o cale eficientă de abordare interdisciplinară, deoarece în operele literare realiste indicii spațio-temporali sunt, în mare parte, identificabili pe hartă. Astfel, în orele de literatură, profesorul are prilejul de a realiza un exercițiu cartografic prin care elevii își dezvoltă capacitatea de plasare în spațiu a unor evenimente, înțelegând mai bine succesiunea lor.

În plus, în cadrul unor activități extrașcolare, cum sunt excursiile tematice, se pot proiecta activități cu multiple valențe de informare și de educare a elevilor. Pe lângă faptul că acestea reprezintă principala cale de formare a conștiinței ecologice, oferind posibilitatea cunoașterii nemijlocite a plantelor, a animalelor și a fenomenelor naturale care nu se pot prezenta în clasă, asigură și un cadru potrivit pentru dezvoltarea creativității. Desfășurate într-un context nou, stârnesc interes, produc bucurie, facilitează acumularea de cunoștințe, chiar dacă solicită efort suplimentar. Prin faptul că, în asemenea activități, se supun benevol regulilor, asumându-și responsabilități, elevii se autodisciplinează.

Activitățile extracuriculare completează procesul didactic, stimulând interesul elevilor pentru cercetare, investigare, sintetizare de informații, aplicare a cunoștințelor teoretice în diverse domenii. Vizitele, drumețiile și excursiile, al căror scop bine stabilit anterior vizează o abordare interdisciplinară, permit organizarea unui traseu care să cuprindă o mare varietate de obiective turistice, ce pot fi analizate și din perspectiva altor discipline studiate la clasă.

Prezentarea activităților de învățare și a rezultatelor

La clasa a VIII-a A, în anul școlar 2015-2016, la Școala „Ioan Bob” din Cluj-Napoca, la orele de geografie și de limba română, am propus câte un scenariu didactic ce vizează studiul comparativ a două texte despre Delta Dunării tocmai pentru a evidenția complementaritatea geografiei și a literaturii.

Pentru caracterizarea geografică s-a folosit lecția din manual referitoare la această unitate. În viziunea unui scriitor, delta este descrisă subiectiv. S-a citit un fragment din Mihail Sadoveanu, *Pasaj de răte, sara*.

La lecția de geografie, se urmărește caracterizarea fizico-geografică a unității de relief, identificând: așezarea geografică și limitele, modul de formare, relieful. După momentul predării se citește un text literar referitor la Delta Dunării, scris de Mihail Sadoveanu. Elevii sunt provocăți să identifice

două asemănări și două deosebiri între abordarea geografică și cea literară. În felul acesta se creează deschiderea spre ora de literatură cu tema descrierea nonliterară/ descrierea literară. În cadrul acesteia, se parcurg următoarele etape:

1. Se citesc cele două texte.
2. Prin învățare dirijată, se identifică aspectele comune și cele diferențiale.
3. Se completează un tabel comparativ cu trăsăturile celor două tipuri de descriere.

	Descrierea nonliterară, științifică	Descrierea literară
Perspectiva descriptivă	<ul style="list-style-type: none"> • obiectivă, neutră 	<ul style="list-style-type: none"> • subiectivă, implicată
Tema descrierii	- relieful, clima, hidrografia, vegetația, fauna, solurile etc.	
Detalierea	- subtemele/ părțile (planurile) - proprietățile părților - punerea în relație (spațială, temporală)	
Limba/jul folosit	- așezare, formă, alcătuire etc. toate aspectele reprezentative pentru tema descrierii	- imaginea de ansamblu/ detaliile, doar aspecte care l-au impresionat pe cel care realizează descrierea
Scopul descrierii	- de informare, de explicare	- estetic, de sensibilizare a cititorului

O altă activitate care se poate desfășura, atât în cadrul orelor de geografie, cât și de literatură este cea în care se urmărește descrierea unor imagini din perspectivă geografică, dar și literară. În cazul nostru, aceasta a vizat lecția *Vegetația* la clasa a VIII-a (Geografie) și una dintre lecțiile din capitolul *Descrierea* (Limba română):

- sau ales imagini reprezentative, care să poată fi analizate din perspectiva ambelor discipline (diferite etaje de vegetație, detalii și imagini de ansamblu);

- s-a întocmit o prezentare ppt, astfel încât acestea să poată fi proiectate;

- s-au elaborat fișe de lucru cu cerințe specifice fiecărei discipline.

La geografie, elevilor li s-au propus următoarele sarcini:

- să recunoască fiecare etaj de vegetație surprins în fotografie;

- să ordoneze fotografiile în funcție de succesiunea etajelor pe altitudine;

- să identifice fotografiile în care este reprezentată vegetație azonală;

- să explice lipsa pădurilor la altitudini mai mari de 1800 m.

La limba și literatura română, pe baza acelorași imagini, elevilor li s-a cerut mai întâi să identifice:

- tema fiecărei imagini;

- relația dintre imaginea de ansamblu și detalii;

- tehnica descriptivă: plan apropiat/îndepărtat; plan cosmic/plan terestrui;

- traierile privirii: din apropiere în depărtare, de sus în jos; de la stânga la dreapta etc.

În etapa următoare, fiecare elev a trebuit să-și aleagă imaginea preferată și să realizeze o descriere de 15-20 de rânduri, în care să surprindă planurile tabloului și detaliile care l-au impresionat. Elevii au prezentat descrierile în fața colegilor, care au făcut aprecieri asupra lor, comparând textul cu imaginea.

Prezentăm o descriere literară realizată de o elevă din clasa a VIII-a:

„Era vară. Eram cu prietenii într-o tabără la munte. În fiecare zi, spre seară, porneam către cel mai înalt vârf de lângă cabană. De acolo, vedeam împrejurimile în toată splendoarea lor. Ne simțeam ca niște domnitori ai munților impunători. Domol, ajungea până la noi cântecul adormitor al râului ce serpuită printre văile pline de taine. Unde, oare, și-o fi ducând neobositele ape?

Câtă armonie era în jur! Lumina roșietică a soarelui aprindea parcă cerul, oglindit în apele unui lac, străjuit de brazi falnici. În undele lui mărunite, tremurau căjiva norișori cu forme ciudate. Șoaptele vântului călător peste păduri sporeau misterul acelor clipe. Într-un brad bătrân de lângă noi, câteva păsărele ciripeau tot mai stins, căutându-și cuibul călduț.

De după vârfurile munților, alți nori alburii urcau domol spre înălțimi, prințându-se într-un dans ciudat. Undeva, în depărtare, se vedea luna care se pregătea de obișnuita călătorie prin văzduh. Urma să-și reverse lumina rece peste pământul adormit pentru a alunga umbrele ciudate ale întunericului.

Pe nesimțite, cerul roșu își îmbrăcăse o nouă haină de nuanțe albăstrui pe care o mână nevăzută presăra mereu steluțe tremurătoare. Răsfrângerile lor sclipitoare ne umpleau inima de bucurie. Încetase și vântul. Noi tăceam de teamă ca acele clipe de unică măreție să nu dispară. Parcă eram în paradis.” (Ana, clasa a VIII-a).

De asemenea, conexiunea dintre cele două discipline se poate realiza și prin intermediul legendelor.

În cadrul orelor de geografie, la clasa a VIII-a A, în anul școlar 2015-2016, la lecția Munții Banatului, s-au exemplificat formele reliefului carstic și s-au prezentat imagini cu acestea. Pentru Lacul *Ochiul Beiului* elevii au avut ca temă: o parte dintre ei să caute o legendă referitoare la modul de formare a lacului, iar cealaltă parte să se documenteze asupra elementelor morfometrice și asupra modului de formare.

Elevii au prezentat legenda referitoare la un bei foarte bogat care a fost la vânătoare prin acele meleaguri și s-a îndrăgostit de o Tânără, dar tatăl lui nu a fost de acord și a hotărât să-i despartă, punând să fie omorâtă fata. Beiul s-a luptat cu ostașii, iar în luptă, a pierdut un ochi. Din locul în care a căzut acesta, a izvorât lacul ce-i poartă astăzi numele. Ochiul Beiului a vărsat multe lacrimi, după care beiul și-a înfipt hangerul în inimă. Din lacrimile lui s-a format izvorul care îi poartă numele (<http://oravita.ro/lacul-ochiul-beiului/>).

Elevii care s-au documentat asupra originii și elementelor morfometrice au avut o prezentare științifică privind lacul: „Lacul are diametrul de circa 20 de metri și adâncimea de aproape 8 metri – dar apele au o transparență aparte, o culoare albăstruie și, lucru curios, nu îngheată niciodată. De fapt, în realitate, în lac se află un izvor, un izbuc, care împrospătează mereu apele lacului și face ca apa lui să aibă o temperatură egală și vara, și iarna. Mai mult chiar, vara, apa are în jur de 3-4 °C, iar iarna, temperatura apei ajunge și la 10 °C” (<http://romaniamegalitica.blogspot.ro/2010/11/lacul-dracului-ochiul-beiului.html>).

În ora de literatură, la aceeași clasă, s-a urmărit organizarea materialului epic în aceeași legendă, parcurgând următoarele etape:

1. S-a discutat statutul naratorului.
2. S-au identificat indicii spațio-temporali, stabilind asemănări cu denumirile reale ale locurilor.
3. S-au stabilit etapele narației.
4. S-au caracterizat pe scurt personajele.
5. S-a observat blestemul – metamorfoza, specifică legendelor.
6. A fost explicată formula de încheiere.
7. Utilizând diagrama Venn, am stabilit asemănările și, mai ales, deosebirile dintre abordarea științifică și cea literară.

Un exercițiu interactiv, atractiv, am realizat în orele de literatură prevăzute pentru studiul romanului realist „Baltagul”, scris de Mihail Sadoveanu. După identificarea coordonatelor spațiale din roman, am recurs la mijloace moderne de învățare. Accesând Google maps, pe grupe, elevii au identificat traseul Vitoriei Lipan, parcurs pentru descoperirea adevărului privind dispariția soțului ei, Nechifor Lipan. La ora de geografie, elevii au marcat pe hartă unitățile/subunitățile de relief străbătute de personajul principal al romanului, elementele de hidrografie și așezările umane. Au caracterizat clima și vegetația regiunii străbătute.

În cadrul unor activități extrașcolare, cum sunt excursiile tematice, elevii au posibilitatea de a cunoaște nemijlocit locuri, plante, animale și fenomene naturale care nu se pot prezenta în clasă și, în același timp, devin mai sensibili la frumosul din natură. Un exemplu în acest sens îl reprezintă excursia de la Răchițele, organizată în parteneriat cu membrii de la Salvamont. Pe parcursul acesteia, elevii, împărțiti pe grupe, au avut cerința de a se documenta, de a lua notițe pe traseele următe pentru a se implica apoi în concursul interdisciplinar și pentru a redacta câte o descriere subiectivă a locurilor vizitate. În principal, elevii au fost impresionați de cascada Valul Miresei, cunosând și legenda acesteia, de peisajul de la Pietrele albe sau de floarea Papucul Doamnei, pe care am găsit-o înflorită. Activitatea s-a finalizat cu un jurnal de excursie în care au fost cuprinse produsele acesteia. Iată două dintre ele:

„Am vizitat cascada Valul Miresei care are o apă cristalină și nespus de rece. În jurul ei este foarte multă verdeță și stânci înalte. Cascada seamănă cu un voal de mireasă de un alb îmaculat. Cascada îndeamnă, prin frumusețea ei, pe fiecare om care trece pe acolo să se opreasă să o admire și să o fotografieze. Aceasta este recunoscută de toată țara prin frumusețea și splendoarea ei, dând în același timp Munților Apuseni o frumusețe aparte, cu care noi, localnicii, ne mândrim.” (Anda, clasa a VI-a A).

„Duminică am pornit de dimineață să vedem Pietrele albe împreună cu doamna dirigintă și salvamontiștii de la Răchițele. Pe traseu ne-am oprit la un izvor să ne umplem sticlele. Apa izvorului era limpede, cristalină. Am trecut prin Valea Seacă, a cărei apă se evaporă în timpul verii și rămâne nisipul calcaros sidefiu. Peisajul din vârful muntelui de pe care se zăreau Pietrele albe era uimitor, fantastic.

Soarele strălucea pe un fundal albastru marin. La orizont se vedea Pietrele albe. Versantul nordic era acoperit cu o plăpumă verde de pădure de conifere, versantul sudic cuprindea stâncile golașe. Drumul de întoarcere a fost la fel de palpitant. Am văzut un izbuc și o floare rară care crește doar în Munții Apuseni: Papucul Doamnei. O floare de un galben pal, cu patru sepale mov și o tulipină verde, ce seamănă extraordinar de bine cu un galoș. La cabană am admirat pozele făcute. A fost o excursie de neuitat.” (Teodora, clasa a VI-a A).

Concluzii

În final, am ajuns la concluzia că, într-adevăr, abordarea acelorași teme din perspectiva geografiei și a limbii și literaturii române reprezintă o modalitate eficientă de pregătire pentru viață a elevilor. Indiscutabil că activitățile interdisciplinare dezvoltă capacitatea de înțelegere a lumii și contribuie la rezolvarea unor probleme care depășesc limitele unui cadru disciplinar. Predarea interdisciplinară pune accentul simultan pe aspectele multiple ale dezvoltării copilului: intelectuală, emoțională, socială, fizică și estetică. Activitățile interdisciplinare asigură cadrul necesar de cunoaștere a lumii, a fenomenelor din jur, atât rațional, cât și afectiv, creând o deschidere fericită spre abordarea integratoare a învățării.

B I B L I O G R A F I E

Bălu, I. (1987), *Natura în opera lui Mihail Sadoveanu*, Editura Ion Creangă, București.

Ciolan, L. (2008), *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași.

Dinu, G., Zbârcea, M. (2000), *Dicționar de terminologie literară*, Editura Paralela 45, Pitești.

Dulamă, Maria Eliza (1996), *Didactică geografică*, Editura Clusium, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Developing Critical Thinking Using Specific Regional Geography Maps”, în *Studia UBB, Geographia*, LI, nr. 1, pp. 137-146.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2007), „Study on Didactic Animation Use in Learning Geography”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LI, nr. 2, pp. 71-80.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Geography and Constructivism. Learning Situations Starting from Images”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LIII, nr. 2, pp. 119-132.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Buș Roxana-Maria (2016a), „Cultural Landscapes and Geography University Students’ Learning on Facebook Discussion Groups”, în Vlada, Marin (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania.

Dulamă, Maria Eliza, Vana, Valeriu Mircea, Ilovan, Oana-Ramona (2016b), „Assessing Territorial Planning M.Sc. Students using Facebook”, în Vlada, Marin (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania.

Lacul Ochiul Beiului, <http://oravita.ro/lacul-ochiul-beiului/>, accesat în 14 August 2016.

Mateiu (Cotoi), Roxana Teodora, Ciurean, Larisa, Ciurean, Codin (2014), „Using Photos at the Theme the *Danube Delta*”, in *Romanian Review Of Geographical Education*, Volume III, Number 2, August 2014, pp. 67-86.

Pop, M., Ruxăndoiu, P. (1976), *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, Bucureşti.

România megalitică. Lacul Dracului. Ochiul Beiului, <http://romaniamegalitica.blogspot.ro/2010/11/lacul-dracului-ochiul-beiului.html>, accesat în 14 August 2016.

(1976), *Dicționar de termeni literari*, Editura Academiei, Bucureşti.

**VALORIZAREA INFORMAȚIEI GEOGRAFICE
DIN LITERATURĂ, PRIN IMPLICAREA ACTIVĂ A ELEVILOR
ÎN SITUAȚII CREATIVE INEDITE DE ÎNVĂȚARE**

ANDREEA CONȚIU¹, HADRIAN-V. CONȚIU²

***ABSTRACT.** – Valorising the Geographical Information from Literature through Students' Active Involvement in Unique Creative Learning Situations. This study refers to the possibility of creating interdisciplinary bridges between geography and literature, providing a model of designing some learning situations through which the geographical information from literature can be valorised. The interdisciplinary approach opens to students new perspectives for acquiring and updating information, as well as for valorising the competences acquired in an interdisciplinary context. On the one hand, it provides teachers with opportunities for interdisciplinary networking, but also for perfecting, and, on the other hand, for practically applying and experimenting concrete theoretical learning situations together with their students. Then, the advantages of an interdisciplinary approach are briefly presented, underlining the trend of organising, in an interdisciplinary manner, the learning contents as a constant of the curricular policy from the past few decades. Then we proposed, as a model, four case studies and a learning activity, through which the geographical information presented in some literary works can be valorised. In the first three cases, museums of natural sciences represent a chance for the pupils to identify, in a specific context, the vegetation, fauna and soil components from the books they read.*

*

Keywords: interdisciplinary education, optimization, geographical information, literature, creativity, dioramas.

Introducere

Studiul de față propune un alt *model de realizare a dezideratelor educației interdisciplinare*, atât în învățământul gimnazial cât și în cel liceal, prin identificarea și *valorificarea informației geografice din literatură*, care

¹ Prof. dr., Colegiul Național „Alexandru Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș, e-mail: andreeacontiu@yahoo.com.

² Prof. dr., Colegiul Național „Alexandru Papiu-Ilarian”, Târgu Mureș, e-mail: hcontiu@yahoo.com.

favorizează implicarea activă a elevilor în situații creative inedite de învățare, importanța muzeelor cu specific de științe ale naturii în oferirea suportului informal și formal neputând fi neglijată. Acestea au menirea, alături de „colectarea, păstrarea, restaurarea, cercetarea și expunerea obiectelor” specifice (Andrei, 2005, p. 109), de a se constitui într-un context favorabil dar și un mijloc de instruire/învățare/formare a elevilor și perfecționare profesională a cadrelor didactice (prin crearea unor oportunități și medii de învățare specifice).

Afirmam, în studii anterioare (vezi Conțiu, Conțiu, 2014, pp. 18-20 și.u.; 2015, pp. 47-48), că, în ceea ce privește educația tinerilor și conținuturile învățării, trebuie remarcată *tendința de organizare interdisciplinară*, aceasta reprezentând o constantă firească a politicii curriculare din ultimele decenii, precum și *necesitatea reconsiderării funcției educative a muzeelor* ca o cerință firească a educației moderne (cf. Conțiu, Conțiu, 2013, pp. 276-279). Conceptul de *interdisciplinaritate*, apărut ca o necesitate a depășirii granițelor (artificiale) între diferite domenii și a unei educații integrate, reprezintă o modalitate de organizare curriculară care depășește zona conținuturilor, vizând zona de metode/atitudini, printr-o abordare specifică, interdisciplinară (sunt ignorate limitele stricte ale unei discipline și pot fi realizate competențe specifice de ordin mai înalt – capacitați metacognitive). Abordarea interdisciplinară oferă astăzi o serie de avantaje, cum ar fi: fundamentarea învățării ancorate în realitate și favorizarea vizionii globale, oferind o imagine unitară asupra fenomenelor și proceselor studiate în cadrul diferitelor discipline de învățământ, facilitarea contextualizării și aplicarea cunoștințelor școlare în diferite situații de viață (contexte), decompimentarea și reducerea tentației integralismului în ceea ce privește formarea noțiunilor și reprezentărilor. Prinț-o utilizare excesivă însă, prezintă riscul strecurării de lacune, al superficialității și al lipsei de rigoare în demersul cognitiv (cf. Ardelean, Mândruț, coord., 2012, pp. 57-58; Bradu, 2013, pp. 259-260; Conțiu, Conțiu, 2014, p. 18; 2015, p. 48).

Accentuând importanța și necesitatea unei relații strânse dintre școală și muzeu, Salvatore Sutera, de la Muzeul de Știință și Tehnologie „Leonardo da Vinci” din Milano (cf. Xanthoudaki, ed., 2003, p. 9), afirmă că școlile reprezintă o categorie de public muzeal deosebit de importantă datorită utilității imediate a muzeului ca resursă extra-curriculară care ajută la facilitarea învățării, profesorul văzând educația în cadrul muzeelor ca pe un instrument important de îmbogățire a proiectelor didactice; de asemenea, vizita la muzeu poate oferi soluții legate de înțelegerea conceptuală, de învățarea prin descoperire sau de probleme de amplasament (unele experimente nu pot avea loc cu ușurință în clasă), iar cultura științifică și tehnică, cu impact deosebit de puternic în rândul tinerilor (prin jocuri video,

muzică sau produse high-tech) este adesea generată nu numai în cadrul școlii, ci și în alte contexte (pentru aspecte legate de optimizarea relației dintre școală și muzeele cu specific de științele naturii vezi și Conțiu, Conțiu, 2013, pp. 277-279; 2014, pp. 19-20; 2015, p. 48).

Trebuie să mai spunem că, deși abordările interdisciplinare reprezintă o necesitate a educației moderne, legătura dintre geografie și literatură este una puțin explorată și exploatață (citește: valorificată). Relația este una biunivocă: pe de o parte, multe opere literare oferă un bogat material (informațional) geografic extrem de plastic și sugestiv, care familiarizează cititorul cu realitățile environmentale ale firului narativ și pot realiza practic o introducere în studiul geografiei ca știință (chiar dacă, în unele cazuri, ficțiunea distorsionează adevărul geografic), iar pe de altă parte, realitatea geografică, la rândul ei, prin trăsăturile specifice, constituie/ poate constitui o sursă de inspirație literară de netăgăduit. În legătură cu acest aspect, prof. Kenneth Mitchell prezintă elocvent această legătură naturală: „literatura, ca de altfel toate artele, reprezintă, în ultimă instanță, o reflexie și o ilustrare a peisajului care le-a produs” (Mallory, Simson-Housley, 1987, p. 23). Limbajul literar și cel geografic sunt aşadar mai mult decât compatibile, o astfel de abordare interdisciplinară conducându-i pe elevi la ideea că „împreună, geografia și literatura, au relevanță și în afara clasei” (Hume, 1996; <http://www.ericdigests.org/1996-4/high.htm>; cf. Conțiu, Conțiu, 2015, p. 48).

Valorificarea informației geografice din literatură și reconsiderarea funcției educative a muzeelor cu specific de științe ale naturii

În urma discuțiilor purtate cu elevii (atât cu cei din clasele gimnaziale, cât și cu cei din clasele liceale) s-au putut desprinde următoarele observații (cf. Conțiu, Conțiu, 2015, pp.48-50):

- elevii nu fac legătura între disciplinele studiate; ei privesc fiecare disciplină (materie de studiu) într-un sens strict, delimitând-o de celealte (o concep ca pe un sistem închis, fără intrări și ieșiri);
- lipsesc legăturile (relațiile necesare) dintre ceea ce învață elevii la școală și lumea reală; ei nu reușesc să observe corect complexitatea lumii înconjurătoare și în consecință este micșorată capacitatea de adaptare la viață;
- se împiedică de limitele invizibile cu care s-au obișnuit și nu reușesc să vadă întregul;
- văd școala ca pe o obligație nu ca ceva util;
- citeșc foarte puțin sau deloc și nu văd importanța cititului;
- nu fac diferență între tipurile de literatură;

- citesc o literatură facilă (de calitate îndoieică, care mai mult îi încurcă decât să-i ajute să se găsească pe ei aşa cum sunt şi să se accepte, fără dorinţă de a evada într-o lume „paralelă” realităţii...);
- sărăcesc paragrafele din literatură care descriu peisaje sau stări sufleteşti şi urmăresc doar acţiunea, pierzând o şansă de a-şi îmbogăţi vocabularul şi cultura.

În contextul unei lumi în care cititul reprezintă, pentru mulți elevi, o corvoadă, o obligație școlară, este important să-i ajutăm să vadă (să conștientizeze, descopere) și alte aspecte legate de literatură, respectiv să identifice și valorifice un tip de informație specifică – cea geografică. Pentru mulți dintre ei, indiferent de vîrstă, descoperirea unor lucruri noi se realizează prin joc (Wundt, *Etica*, 1887: „*Jocul este copilul muncii*”). Pentru a observa mai ușor legăturile dintre literatură și geografie, le putem propune elevilor să descopere elemente legate de mediu parcurgând unele creații literare clasice (de exemplu: „*Ursul păcălit de vulpe*”, de Ion Creangă, „*Lacustră*”, de George Bacovia etc.). În acest fel, vor reține mai ușor descrierile diferitelor tipuri de mediu. Acest tip de joc se poate aplica și în cadrul altor discipline: de exemplu, pentru astronomie, se poate citi poezia lui Mihai Eminescu „*La steaua*”; pentru istorie, tot de același poet, „*Scrisoarea III*”, „*Neamul Șoimăreștilor*” de Mihail Sadoveanu sau „*Hora de la Plevna*” de Vasile Alecsandri; pentru religie, poezia „*În grădina Ghetsimani*” de Vasile Voiculescu; pentru educație plastică, poezia „*Miezul iernii*” de Vasile Alecsandri (după care se pot realiza diferite tablouri) etc.

Munca elevilor va fi cuprinsă într-un *portofoliu*, care va fi evaluat de către profesor, alături de elevii clasei. Acesta ar putea să cuprindă următoarele elemente:

1) Lectura unei opere literare (poezie, roman, nuvelă, povestire) – aleasă astfel încât să corespundă cerințelor de mai jos.

2) Prezentarea contextului istoric reliefat de opera literară sau realizarea legăturii dintre subiectul operei și realitatea istorică (minim o pagină, în format A4, scrisă de mână).

3) Selectarea conținutului geografic al operei (fragmente) și reproducerea lui (lor) – scris de mână, pagini format A4.

4) Prezentarea tipurilor de medii și peisaje, precum și a hazardelor naturale și antropice, identificate în text.

Vor fi avute în vedere următoarele:

- pentru medii și peisaje: denumirea tipului de mediu, localizare, clima (temperaturi, precipitații, vânturi), vegetația, fauna, solurile, activitățile antropice, tipuri de peisaje;

- pentru hazardele naturale și antropice: localizare, descrierea fenomenelor extreme, imagini.

5) Construirea unor hărți politice ale timpului în care se produce acțiunea (unde e cazul).

6) Construirea unor hărți care să urmărească diferitele locuri unde are loc acțiunea cărții.

Notă: Portofoliul poate să fie structurat utilizându-se folii transparente cuprinse într-o mapă potrivită și trebuie să cuprindă:

- la început, o *foaie de titlu* (A4) pe care să fie trecute: numele/datele de identificare ale unității școlare (sus, centrat, majuscule), cuvintele PORTOFOLIU* GEOGRAFIE* CLASA... (la mijloc), dedesubt titlul portofoliului: „*Valorificarea informației geografice din literatură*”, apoi numele și prenumele elevului, clasa (în dreapta, jos), numele și prenumele profesorului coordonator (în stânga, jos).

- cuprins (a doua foaie).

- conținutul (vezi elementele componente de mai sus).

- bibliografie, redactată corect din punct de vedere științific (la sfârșit); de exemplu: Conțiu, Andreea (2011), *Axele de gravitație regională ale Târnavelor*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca (în cazul autorilor se sex masculin, se trece/trec doar inițiala/inițialele prenumelui/prenumelor); dacă sunt mai mulți autori, aceștia se trec unul după altul, despărțiti de virgule, dacă unul dintre autori este coordonatorul lucrării se trece numele acestuia și inițiala prenumelui (masc.)/prenumele (fem.) despărțite de virgulă și apoi „et al.” (și colab.), iar în cazul în care sunt peste patru sau lucrarea are autori necunoscuți, se vor utiliza, în loc de numele autorilor, ***; pentru link-uri, comenzi copy-paste, fiind obligatorie menționare precisă (cel puțin) a datei accesării. Este recomandat fontul *Times New Roman*, caractere de 12, la un rând, format A4, *justify* (cf. Conțiu, Conțiu, 2015, pp. 49-50).

Pentru a desprinde și valorifica elemente geografice din literatura română, propunem, ca model, patru studii de caz și o activitate de învățare, care pot constitui, fiecare, proiecte de sine stătătoare/ situații/activități de învățare (am inclus, pentru diversitate, atât poezii, cât și nuvele sau romane, dar și personalități ale culturii românești și universale):

a. *Ursul păcălit de vulpe*, de Ion Creangă;

b. *Fram, ursul polar*, de Cezar Petrescu;

c. *Lacustră*, de George Bacovia;

d. Model de prezentare a unei personalități; studiu de caz: Mitropolitul *Bartolomeu Valeriu Anania*.

e. Activitate de învățare, clasa a X-a

a. *Ursul păcălit de vulpe*, de Ion Creangă (cf. Conțiu, Conțiu, 2015, pp. 50-51).

În prima parte a proiectului, elevii vor citi întreaga lucrare. Pe parcurs vor extrage fragmente care să conțină elemente legate de componentele mediului (de pildă, poziția geografică, clima, vegetația, fauna, solurile, intervenția antropică). Mai jos sunt prezentate două fragmente (pentru exemplificare):

„*După ce hoața de **vulpe** a aruncat o mulțime de pește pe drum, bine...șor! sare și ea din car și, cu mare grabă, începe a strâng peștele de pe drum. După ce l-a strâns grămadă, îl ia, îl duce la **bizuina** sa și începe a mâncă, că ta...re-i mai era foame!*”

*Tocmai când începuse a mâncă, iaca vine la dânsa **ursul**.*”

„*Du-te desără la băltoaga cea din marginea **pădurei** [...]”*

În a doua etapă, elevii, pe baza cunoștințelor pe care le dețin, vor identifica tipul de mediu. Din fragmentele de mai sus se poate extrage următorul aspect: datorită faptului că apar trei elemente clare, *pădurea, vulpea și ursul*, se poate deduce că, în poveste, mediu în care se petrece acțiunea este cel al pădurilor de foioase din zona temperată.

În a treia etapă, elevii vor căuta informații în plus despre acest tip de mediu ca în exemplul de mai jos (pe scurt):

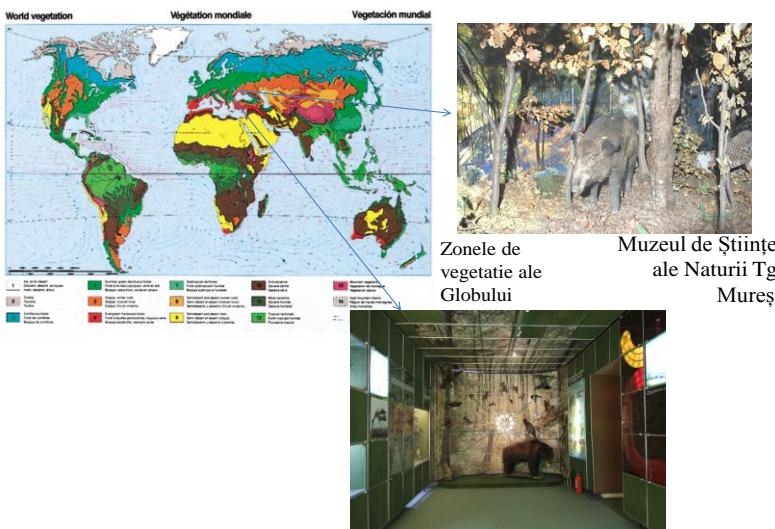

Fig. 1. Legătura dintre literatură, geografie și muzeul de științe ale naturii

http://www.cjmures.ro/Cultura/muzeu_jud_stiintele_nat.htm; http://www.mostenireculturala-arges.ro/?page_id=1118; https://www.google.ro/search?q=harta+vegetatiei+globului&espv=2&biw=1366&bih=677&source=lnms&tbo=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMlOrzgwumlyAIvHtKICh3IwAPB#mrc=uiuG3KqJEpk7M%3A

Mediul pădurilor de foioase: poziția pe Glob: 40-60° lat. N și S; regiuni caracteristice: V. Europei, E. Americi de Nord, E. Asiei, America de Sud; clima: temperată; vegetația: formată din păduri ale căror arbori își pierd foliajul în anotimpul rece (precum: gorun, stejar, fag, carpen, tei, mestecăcan, frasin, arin, corn, sănger, porumbar, măces etc.); fauna: formată din căprioare, vulpi, lupi, iepuri, vulpi, pisici sălbaticice, mistreți etc.; păsări: ciocănitore, cinteze, ciori, vrăbii etc.; solurile: din categoria (argi)luvisolurilor; intervenția antropică: masivă remarcată prin defrișări pe mari suprafețe.

Datorită importanței deosebite pe care o are pădurea, se va discuta și despre rolul pe care îl joacă aceasta în economie, respectiv funcțiile pădurii, iar pentru că povestea se desfășoară într-un spațiu românesc, se poate aduce în discuție evoluția suprafețelor forestiere în spațul țării noastre de-a lungul timpului. În final, elevii vor prezenta rezultatele muncii lor în fața clasei și a profesorului de geografie. Pentru că proiectul are un caracter interdisciplinar, prezentarea se poate face în cadrul unui concurs, cu participarea, în calitate de evaluatori, a profesorilor de geografie, limba română și biologie.

Pentru a veni în sprijinul elevilor claselor a XII-a, care urmează să susțină examenul de Bacalaureat, se pot da ca lecturi, fragmente (lucrări) din bibliografia obligatorie pentru examenul de la limba și literatura română.

Legătura dintre literatură, geografie și muzeul de științe ale naturii se poate realiza prin vizitarea muzeului pentru a observa diferite exponate ale unor animale care trăiesc în pădurea de foioase, ale unor plante sau chiar observarea unor diorame în care este reprobusă un fragment dintr-o pădure de acest gen. Această vizită se poate face atât înainte de proiect, cât și în timpul acestuia.

b. *Fram, ursul polar*, de Cezar Petrescu (cf. Conțiu, Conțiu, 2015, pp. 51-52).

Pentru a ușura explicarea, s-a realizat o schiță în care, în oglindă, se află câteva fragmente din carte cu conținut geografic [9] și caracterizarea tipului de mediul polar.

Pornind de la această poveste pot fi prezentate, folosind diferite fragmente din textul literar, medii antropice (orașele prin care trece circul), antropizate (locuințele de tip *iglu*) și naturale (mediul polar).

Uneori, citind anumite cărți, elevii întâmpină dificultăți în înțelegerea anumitor cuvinte (pe care nu le cunosc). Ei pot fi învățați, în acest caz, să utilizeze dicționarele; de exemplu: *IGLÚ, igluuri*, s.n.: colibă făcută din blocuri de gheață sau zăpadă, construită de eschimoși în regiunile polare; din fr. *iglou* (<https://dexonline.ro/definitie/iglu>, acc. în 17 septembrie 2015;

vezi și DEX, 1996). Se pot adăuga imagini reprezentative din cadrul muzeelor de științe ale naturii.

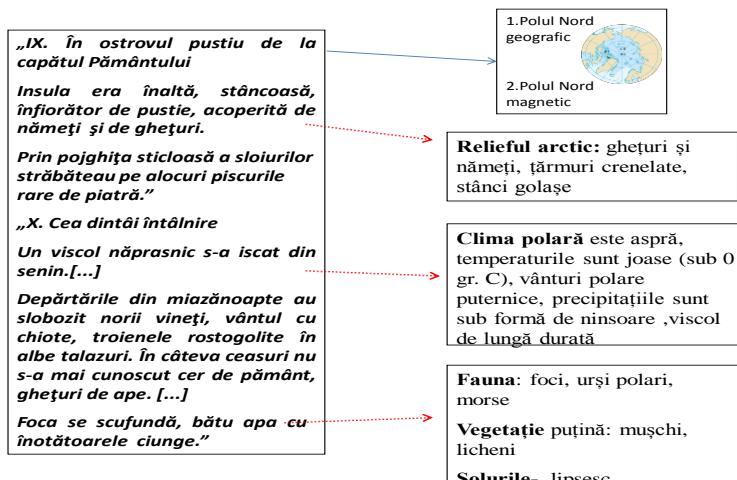

Fig. 2. Reprezentarea, în oglindă, ale unor fragmente din carte și caracterizarea succintă a mediului polar

Mediul polar și subpolar

Iglu

Muzeul Antipa, dioramă

Fig. 3. Iglu-uri și animale specifice mediului polar și subpolar

http://www.rom.on.ca/ivory/domesticlife_page2b_1.php, <http://www.profudegeogra.eu/wp-content/uploads/2011/05/igluu-in-nordul-siberiei1.jpg>,
http://ro.wikipedia.org/wiki/Polul_Nord, <http://www.antipa.ro/en/categories/35/pages/69>

c. Lacustră, de George Bacovia (cf. Conțiu, Conțiu, 2015, pp. 52-54).

Se vor realiza aceleși etape de mai sus: lecturarea și extragerea fragmentelor cu conținut geografic, caracterizarea tipului de mediu și prezentarea proiectului. Mai jos este redată poezia:

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, și mă duce un gând
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleși vremuri mă găsesc...
Și simt cum de atâta ploaie
Piloții grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresăind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

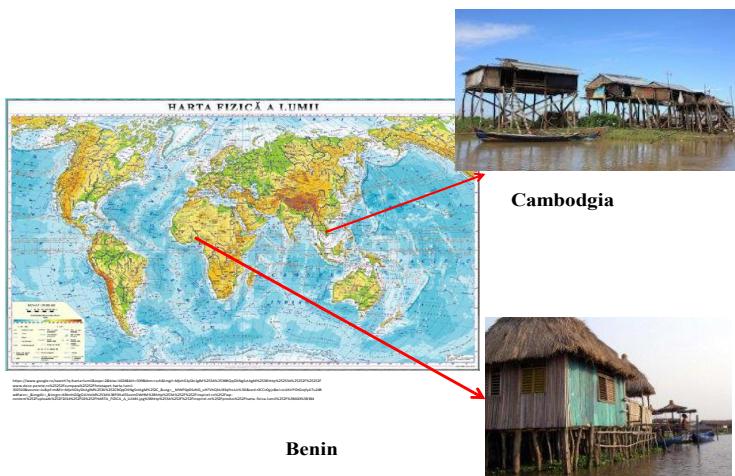

Fig. 4. Localizarea pe harta fizică a lumii a două regiuni în care se găsesc mediul lacustre umanizate (din Cambodgia și Benin)

http://www.spatiulconstruit.ro/articol/cinci-locuri-cu-case-lacustre-object_id=12001,

https://www.google.ro/search?q=harta+fizica+a+lumi&espv=2&biw=1366&bih=677&source=lnms&tbm=i sch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMI9OX5oemlyAlVhiuCh0JagGa#imgc=K8tmhGGgOUVeM% 3A, http://storage.spatiulconstruit.ro/storproc/gallery/h39/f3976/gallery_item/16441/cambogia_2_16441.jpg, http://www.spatiulconstruit.ro/articol/cinci-locuri-cu-case-lacustre-object_id=12001

Tipul de mediu descris în poezie este cel lacustru umanizat. Acesta se găsește, de exemplu, în Polinezia, Cambodgia, Venezuela, Benin, Hong Kong... Casele sunt construite pe piloni pentru a face față inundațiilor frecvente. Deplasarea dintre ele sau legătura cu malul instabil se face cu ajutorul unor bărci sau pe poduri („*Că n-am tras podul de la mal*”). Aceste locuințe sunt insalubre datorită mucegaiului și igrasiei („*Piloții grei se prăbușesc*”).

Mediul specific Cambodgiei este musonic iar în partea de sud a statului Benin este tropical umed.

Pentru a îmbogăți volumul de cunoștințe al elevilor se pot adăuga alte informații geografice, cum ar fi: „există și alte regiuni în care oamenii și-au construit casele pe piloni. Un exemplu în acest sens este Veneția. Locuințele din acest oraș sunt situate într-o lagună maritimă. Aceasta s-a format prin închiderea parțială cu cordoane de nisip a unor golfuri, de curenții maritimi”. În cadrul muzeelor de științe ale naturii se pot vedea diferite animale care trăiesc în mediile acvatice.

Muzeul
Antipa

Diorame

Muzeul Antipa

Lac din Câmpia Transilvaniei
Muzeul de Științe ale Naturii Tg. Mureș,

Fig. 5. Diferite diorame în care sunt prezentate animale ce trăiesc în mediu lacustru (Muzeul de Științe ale naturii din Târgu Mureș) sau maritim (Muzeul Antipa)
http://adevarul.ro/news/bucuresti/fotogalerie-contemplat-stiuca-muzeu-vizita-lamuzeul-antipa-an-reinventare-1_50a8a8da7c42d5a66371df18/index.html#gallery_currentImage,
<http://www.antipa.ro/en/categories/35/pages/70>

d. Model de prezentare a unei personalități; studiu de caz: Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania

Pașii de urmat:

1) Alegerea unei personalități din sfera literaturii, istoriei, religiei, muzicii, picturii etc. Se vor aduce argumente în acest sens: *într-o lume în care modelele autentice sunt foarte rare, în care se cade ușor în derizoriu, Bartolomeu Anania reprezintă un model demn de urmat; a fost un om integrul, cu o capacitate intelectuală extraordinară; a avut preocupări multiple: religie, literatură, medicină, muzică, geografie, istorie și.a.; a știut să depășească momentele grele ale vieții fără să-și piardăumanitatea.*

2) Parcugerea biografiei și notarea principalelor momente (de exemplu: data nașterii, anii de școală, locul și anul bătăliilor purtate, anul și locul morții etc.); aceste date vor fi introduse în calculator, în Excel, sau direct în Word.

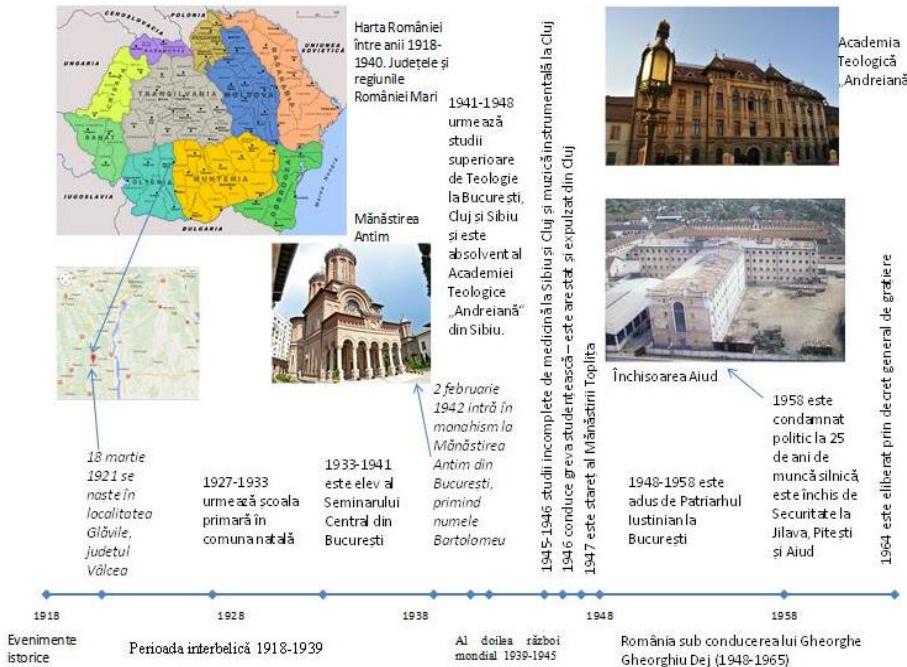

Fig. 6. Câteva evenimente din viața Mitropolitului Bartolomeu Valeriu Anania (perioada 1921-1964)

<http://comuna.info/harta-glavile-v1> http://www.fericiticeiprizoniti.net/aiud_ http://itravel.md/images/maps/Romania_mare.png http://beta.optiuni.ro/images/1137_ http://str.crestin-ortodox.ro/foto/1242/124171_mănăstirea-antim-bucurești.jpg

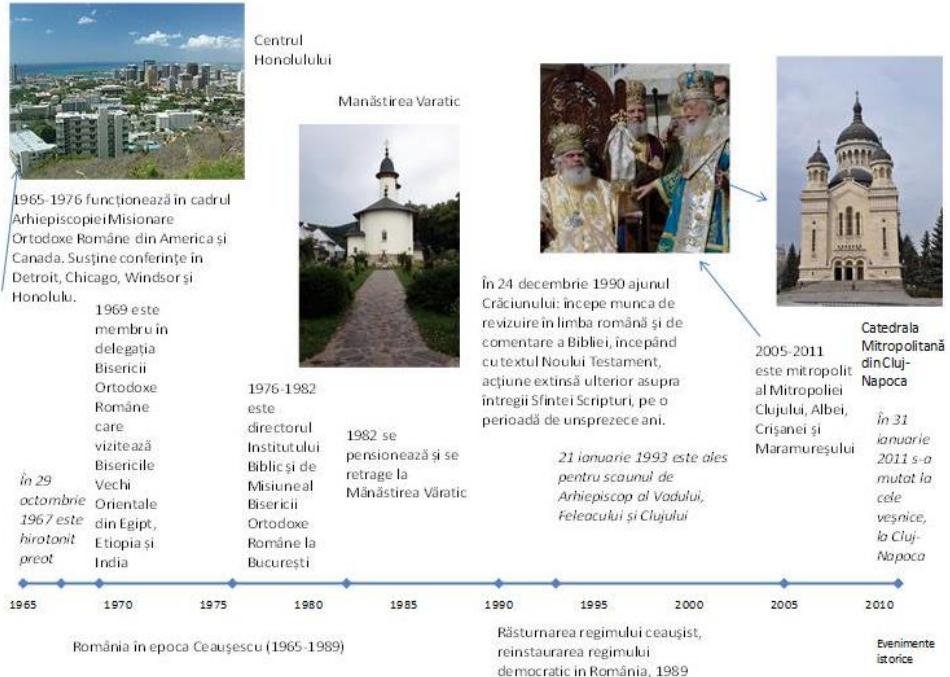

Fig. 7. Câteva evenimente din viața Mitropolitului Bartolomeu Valeriu Anania (perioada 1965-2011)

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Honolulu>, <https://plus.google.com/115726822388914899501/about?gl=ro&hl=ro>

<http://www.buzznews.ro/media/photos/nqs/2011/01/catedrala-mitropolitana-cluj.jpg>, http://www.cuvantul-ortodox.ro/wp-content/uploads/2011/02/mit_bartolomeu.jpg

Exemplu de tabel:

Anii	Evenimentele
1921	18 martie se naște în localitatea Glăvile, județul Vâlcea
1918-1939	Perioada interbelică
1927-1933	urmează școala primară în comuna natală
1933-1941	este elev al Seminarului Central din București
1939-1945	Al doilea război mondial
1942	2 februarie intră în monahism la Mănăstirea Antim din București, primind numele Bartolomeu

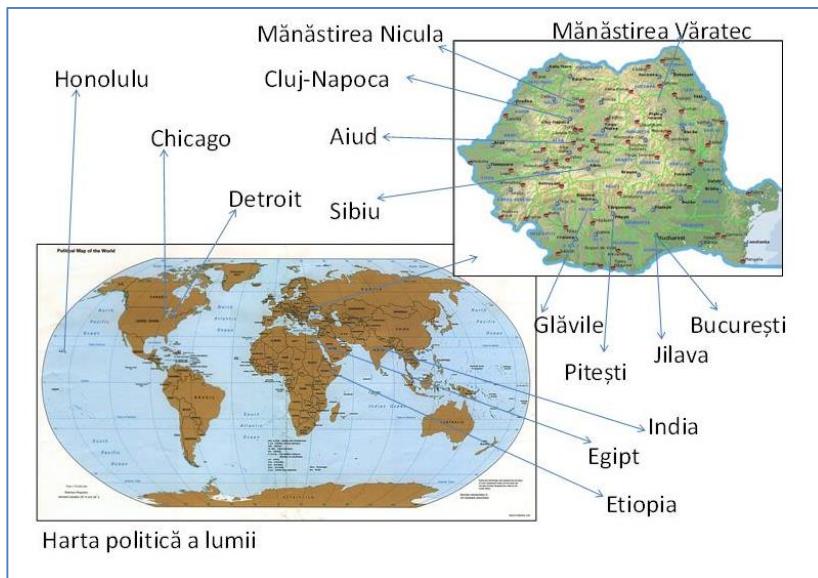

Fig. 8. Câteva locuri în care Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania a trăit sau a călătorit de-a lungul vieții
http://www.lib.utexas.edu/maps/world_maps/world_pol495.jpg,
<http://www.rovt.ro/images/romap.jpg>

3) Alegerea unui tip de grafic care să corespundă cerințelor. În lucrarea de față s-a folosit graficul de tip *Scatter*; avantajul acestuia constă în faptul că pe axa orizontală sunt luate intervalele de timp reale. Pentru acest lucru a fost eliminat din tabel, acolo unde erau doi ani, cel de al doilea an, însă s-a precizat la „eveniment” întreaga perioadă. Graficul se va aranja în forma finală.

4) Folosind tastele copy-paste se mută graficul în programul PowerPoint (se poate transfera și în alte programe, cum ar fi: CorelDRAW, Paint etc.). Acolo se vor adăuga evenimentele corespunzătoare fiecărei perioade. În partea de sus a axei timpului sunt trecute momentele importante din viața persoanei alese iar în partea de jos principalele evenimente istorice. În acest fel se va face o legătură mai clară între literatură și istorie, aprofundând caracterul interdisciplinar al proiectului.

5) Pentru diferite locuri se vor adăuga imagini reprezentative cu precizarea sursei.

6) Din PowerPoint se va aduce imaginea întregului diapozitiv în Word.

7) Se vor descrie unele elemente cu conținut geografic: tipuri de medii, hâzarde etc. (se vor adăuga și diferite hărți pe care să fie localizate acestea); de exemplu: *Unul dintre locurile în care a finut conferințe Bartolomeu Anania a fost și arhipelagul Hawaii. Acesta este străbătut de Tropicul Racului. Din punct de vedere administrativ aparține de SUA. Capitala statului este Honolulu, situat în insula Oahu. În cadrul insulei Hawaii se află vulcanul Mauna Kea (4205 m), acesta fiind activ. În limba hawaiiană această denumire înseamnă „muntele alb” deoarece este acoperit în timpul iernii de zăpadă.*

În decursul vieții sale au avut loc numeroase evenimente istorice, ca de exemplu: al doilea război mondial, schimbarea unor regimuri politice. Războaiele, conflictele reprezintă hâzarde antropice cu o forță devastatoare foarte mare. Ele distrug în profunzime mediul terestru...

e. Activitate de învățare, clasa a X-a

Alături de legătura dintre literatură și geografie sau chiar geografie și istorie (precum în modelul/modelele de mai sus), se pot realiza conexiuni și cu alte discipline, poate mai puțin „utilizate”, cum ar fi cele din cadrul vocațional: educația plastică sau educația muzicală. Activitatea de mai jos a fost inclusă în cadrul capitolului „Așezările omenești”, clasa a X-a. Totodată, au fost reactualizate cunoștințele referitoare la tipurile de mediu. Etapele urmărite au fost:

- explicarea scopului activității;
- elevii au fost împărțiti în grupe de câte patru sau cinci membri aleși aleatoriu;
- materiale necesare: foi A4 albe, creioane colorate, carioci, hărți, atlase;
- prin tragere la sorti, fiecare grupă și-a ales câte o foaie din cele șase puse la dispoziție de către profesor; pe fiecare foaie/bilet au fost trecute următoarele elemente: tipul așezării, definiția, descrierea pe scurt a acesteia și un fragment literar în care este regăsită tipul de așezare respectiv;

- munca în echipă a constat în: reprezentarea grafică a tipului de aşezare; caracterizarea tipului de mediu (trebuiau precizate: poziția geografică, tipul de climă, elementele climatice: temperatura medie anuală, cantitatea de precipitații, vânturile și alte aspecte, vegetația și fauna, solurile și activitatea umană); analiza SWOT; precizarea unor cărți, filme sau cântece unde au întâlnit tipul de mediu.

- prezentarea aşezării omenești analizate în fața colegilor cu posibilitatea ca aceștia să pună întrebări (echipa a trebuit să localizeze tipul de mediu pe hartă);

- notarea muncii elevilor;

- în final, pe videoproiector, elevii au putut vedea fotografii cu aşezările și tipurile de mediu analizate de ei.

La sfârșit, pentru a avea un feedback, am aplicat un chestionar.

Introducerea desenului în lecție a fost un succes deoarece copiii și-au dovedit creativitatea, fiind foarte spontani în reprezentări, având chiar simțul umorului. Ritmul a fost diferit de la o grupă la alta, dar acest neajuns s-a estompat pe parcurs. Deși vârstă de 16 ani este considerată de către unii adulți ca fiind nepotrivită pentru a desena, s-a dovedit contrariul, pentru că în fiecare dintre noi există un copil.... Atmosfera a fost mai relaxată și totuși constructivă!

În cadrul caracterizărilor mediilor, atât elevii cât și profesorul și-au putut da seama de lacunele care există și s-a putut remedia situația (elevii au învățat despre medii în clasa a IX-a). În felul acesta, elevii au fost responsabilizați, iar pe viitor vor fi, cu siguranță, mai atenți la ceea ce învață. Au înțeles că doar într-un sistem integrat pot ține minte mai bine ceea ce au acumulat de-a lungul anilor, având posibilitatea/oportunitatea valorificării achizițiilor dobândite.

Analiza SWOT i-a ajutat pe elevi să analizeze mai complex aşezările omenești și să percepă realist problemele cu care se confruntă populația din alte regiuni ale Globului. Mai jos sunt redate răspunsurile elevilor (în formă manuscrisă, deși, din păcate, au existat confuzii cu privire la categoriile acestei analize, în ciuda explicațiilor de la clasă).

Se poate remarcă că elevii s-au axat mai mult pe părțile negative ale aşezărilor omenești; rolul profesorului a fost și acela de a-i ajuta să vadă și latura pozitivă – critica cu orice preț distrug frumosul din om.

S-au abordat mai multor *metode*: conversația, brainstorming, descrierea, jocul, problematizarea, analiza, sinteza, folosirea desenului, expunerea etc.; pentru a stimula creativitatea elevilor, a-i ajuta să se cunoască mai bine, au fost nevoiți să comunice, să se completeze. În felul acesta au învățat prin joc că științele sunt strâns legate unele de altele și de ei depinde cum folosesc ceea ce acumulează pentru a se dezvolta mereu.

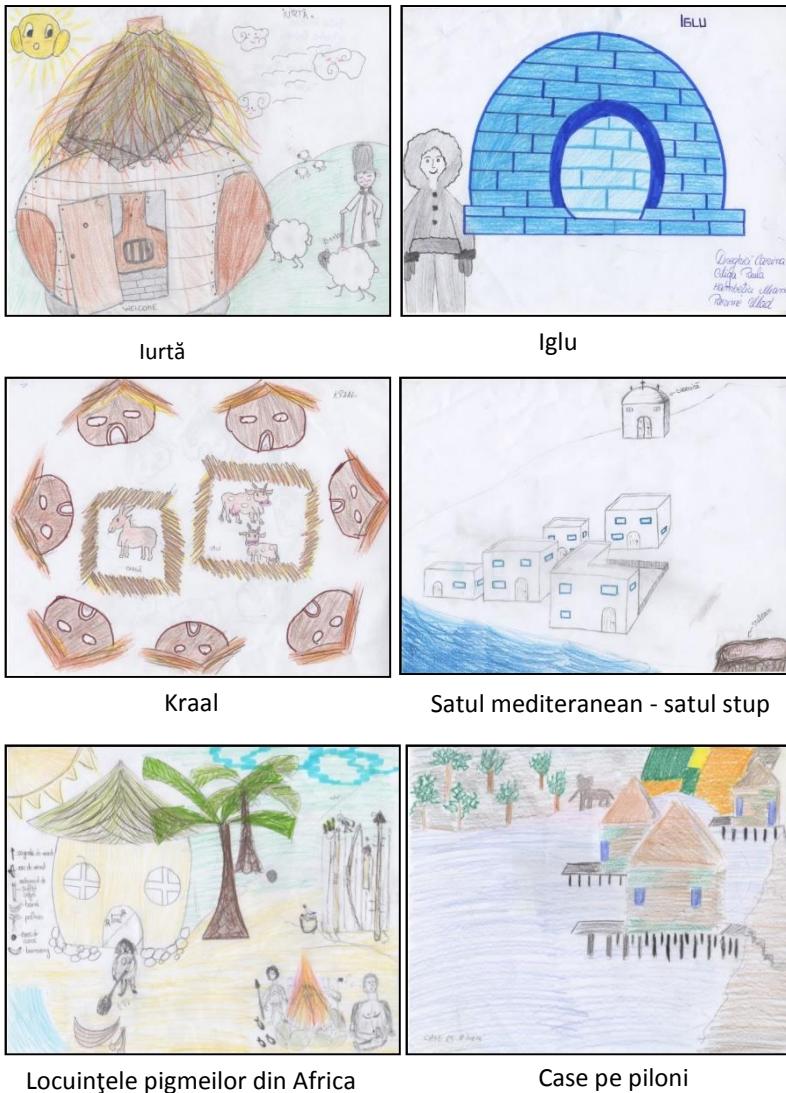

Fig. 9. Reprezentările grafice ale aşezărilor omeneşti realizate de elevi

Grupa	Puncte tari	Oportunități	Puncte slabe	Riscuri
<i>Locuințele pigmeilor din Africa tropicală</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Diversitate mare de plante - Natalitatea ridicată 	<ul style="list-style-type: none"> - Potențial turistic - Resurse naturale 	<ul style="list-style-type: none"> - Războaie religioase - Creșterea fluxului migrator în țările din Europa sudică - Analfabetismul - Malnutriția - Corupția - Țările nu asigură o securitate sporită populației - Mișcările sociale, revoluțiile - Sănătate precară - Mortalitatea ridicată 	<ul style="list-style-type: none"> - Menține-rea unei instabilități socio-economice - Animale periculoase - Înc
<i>Kraal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Nu este poluare - Ocupă suprafețe mari din Africa 	<ul style="list-style-type: none"> - Se pot face excursii - Pot trăi un mod de viață sănătos 	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa hranei - Nu au instituții de sănătate - Igiena - Vestimentația - Trai de viață greu - Speranță de viață mică - Lipsa căilor de transport și comunicații 	<ul style="list-style-type: none"> - Incendii - Îmbolnă-viri - Mortalitatea infantilă ridicată - atacurile animalelor sălbaticice
<i>Case pe piloni</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Economie de teren arabil 	<ul style="list-style-type: none"> - Loc ideal pentru pescuit 	<ul style="list-style-type: none"> - Acțiunea apei asupra pilonilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Ruperea pilonilor

VALORIZAREA INFORMAȚIEI GEOGRAFICE DIN LITERATURĂ PRIN ...

	<ul style="list-style-type: none"> - Apropierea de locul de muncă - Apărare contra animalelor sălbaticice 		<ul style="list-style-type: none"> - Umezeală - Materiale vegetale 	
<i>Satul mediteranean - satul stup</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Turism dezvoltat - Poluare redusă - Hrană ușor de procurat (de exemplu pești) 	<ul style="list-style-type: none"> - Diversitatea formelor de relief 	<ul style="list-style-type: none"> - Turismul e defavorizat pe timpul iernii din cauza vânturilor care aduc precipitații 	<ul style="list-style-type: none"> - Eruptioni vulcanice - Alunecări de teren - Inundații - risc să te întepești în mare în animale marine - agricultura mai dificilă
<i>Iurtă</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa poluării - Forma circulară a iurtei deviază vânturile - datorită sobei amplasate înăuntru se păstrează căldura folosite de nomazi 	<ul style="list-style-type: none"> - Caracterul mobil al locuințelor - Adaptare ușoară la mediu 	<ul style="list-style-type: none"> - Probabilitate ridicată a locuințelor de a arde și de-a fi luată de vânt - urta are suprafață mică și fără dotările necesare (de exemplu electricitate) - Lipsa sistemului sanitar - Transmitearea ușoară a bolilor - Mortalitate infantilă ridicată - Mortalitate ridicată 	<ul style="list-style-type: none"> - Sensibilitate la dezastre naturale (inundații, cutremure) - Iurta nu prezintă sistem de apărare împotriva hoților, motiv pentru care locuitorii acesteia pot avea parte de jafuri foarte ușor; sau de asemenea și de criminali
<i>Iglu</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnici esențiale de supraviețuire într-un 	<ul style="list-style-type: none"> - Se poate vedea aurora boreală 	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa hranei - Vânturi polare 	<ul style="list-style-type: none"> - Hipoter-mie - Riscul de a fi atacat de un animal sălbatic

	mediu îngheteat - Curse cu husky - Expediții științifice - Interacțiunea cu eschimoșii	- Oportunitatea de a învăța cum să construiești un iglu - Pescuitul la copcă	- Prezența prădătorilor - Temperaturi foarte scăzute - Lipsa confortului - Durata zilei sau a nopții - Lipsa tehnologiei - Lipsa civilizației	- Riscul de a se rupe banchiza - Înec
--	--	---	--	--

Chestionarul aplicat la final a scos în evidență următoarele elemente:

- 91,3 % dintre elevi au răspuns că activitatea din timpul orei de geografie le-a plăcut „foarte mult”, doar o elevă a răspuns „puțin” și un alt elev „mult”;

- 95,7% doresc să se desfășoare în acest fel orele de geografie;

- La cerința nr. 4 au găsit numeroase aspecte pozitive: 73,9 % au apreciat munca în echipă și colaborarea; au descoperit lucruri noi, interesante, au învățat în mod distractiv și diferit, și-au amintit lecțiile anterioare, au socializat, și-au verificat cunoștințele; au dovedit creativitate, exprimare prin desen, prezentare, suspans, relaxare, îmbunătățirea cunoștințelor, a culturii generale, brainstorming, plăcere, o bună organizare a elevilor, implicare etc.

- La cerința nr. 5 au enumerat următoarele aspecte negative: neatenția unor elevi, un grad mai ridicat de rumoare, asociere pe echipe nepotrivită, prea puțin timp, nu au prezentat toți din echipă, necooperare, certuri. 39,1% dintre elevi au precizat că nu există aspecte negative.

CHESTIONAR

1. Vârstă

2. Sex F/M

3. Cât de mult v-a plăcut activitatea? (încercuiți răspunsul care vi se potrivește cel mai bine)

a. 0 – deloc; b. 1 – puțin; c. 2 – aşa şi aşa; d. 3 – mult; e. 5 – foarte mult

4. Enumerați trei aspecte pozitive ale activității:

.....

5. Enumerați trei aspecte negative ale activității:

.....

6. Doriți să se desfășoare în acest mod orele de geografie?

Da / Nu

Concluzii

Cadrele didactice au responsabilitatea de a-i ajuta și determina pe elevi să gândească, să facă legături profunde, să se raporteze corect la realitățile vieții. De aceea este necesară o pregătire temeinică (și) interdisciplinară. Fără nici o îndoială, literatura poate fi o resursă extraordinară dacă este folosită corespunzător. Ea poate fi poarta de acces spre alte ramuri ale cunoașterii, poate deschide orizonturi largi (bineînțeles, dacă e de calitate; dacă nu, poate arunca copilul într-o beznă profundă...). Profesorii trebuie să-i îndrumă, să-i ajute pe elevi să se descurce în hătișul cărților existente. De aceea, ar trebui să existe o colaborare deschisă între cadre didactice de diferite specializări. Pentru orele de geografie, este de un real folos atât abordarea interdisciplinară (care facilitează o percepție complexă a realității geografice), cât și colaborarea cu muzeele de științe ale naturii, elevii având astfel șansa de a observa, vizual și chiar auditiv, uneori, diferite tipuri de medii, prin exponatele și dioramele existente.

B I B L I O G R A F I E

Andrei, Raluca (2005), „Pedagogie muzeală – programe și strategii”, în *Revista Muzeelor*, 3: 109-113, http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_03_23.pdf, acc. în 20 septembrie 2014.

Ardelean, A., Mândruț, O. (coord.) (2012), *Didactica formării competențelor. Cercetare-dezvoltare-inovare-formare*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, http://terec.usarb.md/files/3713/8553/9703/Didactica_formarii_competențelor_A_Ardelean_O_Mandrut.pdf, acc. în 20 septembrie 2014.

Bacovia, G., 1990, *Poezii*, Editura Albatros, București.

Bradu, Tatiana (2013), „Interdisciplinaritate în predarea geografiei”, în Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, H.-V., Osaci-Costache, Gabriela (editori și coord.) (2013), *Tendențe actuale în predarea și învățarea geografiei – Contemporary trends in teaching and learning geography*”, volumul 12, I/2013, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 259-266.

Conțiu, Andreea, Conțiu, H.-V. (2015), „Valorificarea informației geografice din literatură – o șansă pentru optimizarea relației dintre școală și muzeele cu specific de științe ale naturii”, în *Pedagogie muzeală*, vol. III, Științele naturii, Editura Mega, Muzeul Județean Mureș, Secția de Științele Naturii, Târgu Mureș, pp. 47-56.

Conțiu, H.-V., Conțiu, Andreea (2013), „Posibilități de optimizare a predării și învățării geografiei prin integrarea muzeelor cu specific de științe ale naturii”, în Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, H.-V., Osaci-Costache, Gabriela (editori și coord.) (2013), *Tendențe actuale în predarea și învățarea geografiei – Contemporary trends in teaching and learning*

geography", volumul 12, I/2013, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 276-283.

Conțiu, H.-V., Conțiu, Andreea (2014), „Programul „Școala Altfel: Să știi mai multe, să fii mai bun!”, o șansă pentru educația interdisciplinară – ateliere de creație la Muzeul de Științele Naturii”, în *Pedagogie muzeală*, vol. II, Științele naturii, Editura Mega, Muzeul Județean Mureș, Secția de Științele Naturii, Târgu Mureș, pp. 17-26.

Creangă, I. (2008), *Povești, povestiri, amintiri*, Editura Unicart, București.

Dulamă, Maria Eliza (2010), *Fundamente despre competențe*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

http://adevarul.ro/news/bucuresti/fotogalerie-contemplat-stiuca-muzeu-vizita-lamuzeul-antipa-an-reinventare-1_50a8a8da7c42d5a66371df18/index.html#gallery_currentImage, acc. în 2 septembrie 2015.

<http://beta.optiuni.ro/images/1137>, accesat în 2016.

<http://comuna.info/harta-glavile-vl>, accesat în 2016.

http://itravel.md/images/maps/Romania_mare.png, accesat în 2016.

http://ro.wikipedia.org/wiki/Polul_Nord, acc. în 2 septembrie 2015.

http://storage.spatiulconstruit.ro/storproc/gallery/h39/f3976/gallery_item/16441/cambogia_2_16441.jpg, accesat în 2015.

http://str.crestin-ortodox.ro/foto/1242/124171_manastirea-antim-bucuresti.jpg, accesat în 2016.

<http://www.antipa.ro/en/categories/35/pages/69>, acc. în 2 septembrie 2015

<http://www.antipa.ro/en/categories/35/pages/70>, acc. în 2 septembrie 2015.

<http://www.buzznews.ro/media/photos/nqs/2011/01/catedrala-mitropolitana-cluj.jpg>, accesat în 2016.

http://www.cjmures.ro/Cultura/muzeu_jud_stiintele_nat.htm, acc. în 2 septembrie 2015.

http://www.cuvantul-ortodox.ro/wp-content/uploads/2011/02/mit_bartolomeu.jpg, accesat în 2016.

<http://www.fericiticeiprigojiti.net/aiud>, accesat în 2016.

<http://www.glavile.ro/>, accesat în 2016.

http://www.hotnews.ro/stiri-administratie_locala-16295005-video-fotogalerie-lucrarile-restaurare-teatrul-national-opera-romana-finalizeaza-2014-vezi-cladirii-monument-mai-restaurat-ministerul-culturii-350-milioane-euro.htm, acc. în 3 septembrie 2015.

http://www.lib.utexas.edu/maps/world_maps/world_pol495.jpg, accesat în 2016.

http://www.manastireanicula.ro/index.php?id=18&category=ips_bartolomeu&lang=ro, accesat în 2016.

http://www.mostenireculturala-arges.ro/?page_id=1118, acc. în 2 septembrie 2015.

<http://www.muzeul-judeteian-arges.ro/>, acc. în 2 septembrie 2015.

<http://www.profudegeogra.eu/wp-content/uploads/2011/05/igluu-in-nordul-siberiei1.jpg>, acc. în 3 septembrie 2015.

http://www.rom.on.ca/ivory/domesticlife_page2b_1.php, acc. în 2 septembrie 2015.

<http://www.rovt.ro/images/romap.jpg>, accesat în 2016.

http://www.spatiulconstruit.ro/articol/cinci-locuri-cu-case-lacustre-object_id=12001, accesat în 2015.

http://www.spatiulconstruit.ro/articol/cinci-locuri-cu-case-lacustre-object_id=12001, acc. în 2 septembrie 2015.

<https://dexonline.ro/definitie/iglu>, acc. în 17 septembrie 2015.

<https://plus.google.com/115726822388914899501/about?gl=ro&hl=ro>, accesat în 2016..

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Honolulu>, accesat în 2016.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Mauna_Kea, accesat în 2016.

https://www.google.ro/search?q=harta+fizica+a+lumii&espv=2&biw=1366&bih=677&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMI9OX5oemIyAIVhiuICh0JagGa#imgrc=K8tmhGGgOJUVeM%3A, acc. în 3 septembrie 2015.

https://www.google.ro/search?q=harta+romaniei&espv=2&biw=1366&bih=677&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMIp4bS-WIyAIVg5yICh1fqwEu#imgrc=14flouZ7eO6tsM%3A, acc. în 3 septembrie 2015.

https://www.google.ro/search?q=harta+vegetatiei+globului&espv=2&biw=1366&bih=677&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAWoVChMlorzgwumIyAIVhTKICh3IwAPB#imgrc=uuiG3KqJEpKF7M%3A, acc. în 3 septembrie 2015.

Hume, Susan E. (1996), *Using Literature To Teach Geography in High Schools. ERIC Digest*, source: ERIC Clearinghouse for Social Studies/ Social Science Education Bloomington IN (<http://www.ericdigests.org/1996-4/high.htm>, acc. în 15 septembrie 2015, ora 21.43).

Mallory, W. E., Simson-Housley, P. (eds.) (1987), *Geography and Literature: A Meeting of the Disciplines*, University of Syracuse Press, Syracuse, NY.

Petrescu, C. (1976), *Fram, ursul polar*, Editura Biblioteca pentru toți, București.

Xanthoudaki, Maria (ed.) (2003), *Locuri ale descoperirii: muzeele în slujba predării științei și tehnologiei*, Fondazione Museo Nazionale della Scienza e della Technologia „Leonardo da Vinci”, secția Educație, cu sprijinul UE în cadrul programului Socrates – SMEC 2002 (proiectul european „Cooperarea Școală-Muzeu pentru perfectionarea predării și învățării științelor”), <http://www.museoscienza.org/smec/book.html> (acc. în 8 ianuarie 2013).

E- BOOK-UL ÎN GEOGRAFIA ROMÂNEASCĂ

DUMITRU RUS¹

ABSTRACT.— *The E-Book in the Romanian Geography.* The notion of e-book is an abbreviation from the English words “electronic book”. The concept of e-book was launched in 1971 by Michael Hart through the Gutenberg project. In Romania, the first e-books appeared in 2010, and in the field of geography in 2012. In the first part of this paper, we present the concept of e-book and the devices used to read these books with (i.e. e-readers). The paper then lists a series of e-books with geographical information, published by Cluj University Press and by other publishers in Romania. Currently, there is a growing number of e-books, both as firstly appeared books, as well as re-edited works. Even if the present percentage of e-books with geographical contents is small, we believe that it will greatly increase in the coming years, taking into account the low price of editing and their easy distribution.

*

Keywords: e-book, e-reader, digital format, digital generation, geography.

Introducere

Lucrarea de față are ca premişă evoluția tehnologiei la nivel mondial și apariția în România, după anul 2010, a cărților în format electronic sau digital, numite *e-book*. Atât la nivel mondial, cât și în România, carteau electronică este tot mai mult apreciată de către autori și de către cititori. La nivel editorial se constată tendința de a fi republate în format electronic unele cărți apărute anterior în format tipărit pe hârtie. Chiar dacă în prezent ponderea cărților electronice pe piața românească este încă redusă, pe fondul dezvoltării societății considerăm că acestea vor reprezenta viitorul literaturii, inclusive în domeniul geografie.

¹ Prof. dr., Colegiul Național Pedagogic „Regina Maria”, Deva, e-mail: dumitrurus@yahoo.com

Fundamentare teoretică

Noțiunea de *e-book* este o abreviere din limba engleză de la *electronic book* (în limba română însemnând carte electronică). Conceptul de *e-book* a fost lansat în 1971 de Michael Hart prin proiectul Gutenberg. Cartea electronică (*e-book*) este o publicație care cuprinde un text, însotit uneori de imagini, sunet, animație, video, care are elemente proprii de identificare bibliografică (titlu, autor, an de publicare, ISBN), în formă de fișier electronic (epub, pdf, mobi etc.), care este transmisă și poate fi citită prin mijloace electronice (Erizanu, 2014). Într-o altă definiție a cărților electronice, se precizează că acestea sunt cărți virtuale, sub forma unui fișier electronic digital, ce conține textul și imaginile unei cărți, chiar și clipuri video, toate fiind, de obicei, protejate împotriva folosirii abuzive, printr-un sistem de gestiune a drepturilor digitale de tip *digital rights management* (DRM) (<https://ro.wikipedia.org/wiki/E-book>).

Spre deosebire de *e-book*, cartea audio (*audiobook*) este „o publicație care conține un text oral, transmis prin voce, având uneori fundal muzical și efecte sonore, care are elemente proprii de identificare bibliografică (titlu, autor, an de publicare, ISBN), în formă de fișier electronic, care este transmis și poate fi audiat prin mijloace electronice” (Erizanu, 2014).

Cu toate că un fișier *e-book* poate fi citit cu ajutorul computerelor, a smartphone-urilor și a tabletelor, cel mai eficient dispozitiv construit special pentru realizarea lecturii este cititorul de cărți electronice, denumit în limba engleză *e-book reader* sau *e-reader* (<https://ro.wikipedia.org/wiki/E-book>). *E-book readerul* reprezintă o tehnologie de ecran, care asigură o citire comparabilă cu cea a unei cărți reale. Mediul de transmitere și pentru descărcarea *e-book*-urilor este internetul, acesta putând fi combinat și cu un sisteme de telefonie mobilă de tip GSM. Aceste servicii sunt oferite ca serviciu web contra cost (<https://ro.wikipedia.org/wiki/E-book>).

Dispozitivele *e-reader* au masă mică, deci pot fi transportate fără dificultate. În funcție de model, ele pot cuprinde sute de cărți. Unele *e-reader* pot fi utilizate și pentru citirea ziarelor, revistelor și a altor surse web. Pentru a putea fi folosite în medii diferite ca grad de iluminare, *e-reader* folosesc o tehnologie specială pentru ecran care facilitează lectura, asigurând o ușurință mare la citire (ergonomie) (<https://ro.wikipedia.org/wiki/E-book>).

Cele mai utilizate formate electronice specifice *e-book*-urile sunt PDF, ePUB și MOBI.

- *Formatul PDF* este foarte cunoscut de profesorii de geografie din România. Acest format are o structură fixă a paginii, dar este mai dificil de citit pe dispozitivele de dimensiuni reduse.

E-BOOK-UL ÎN GEOGRAFIA ROMÂNEASCĂ

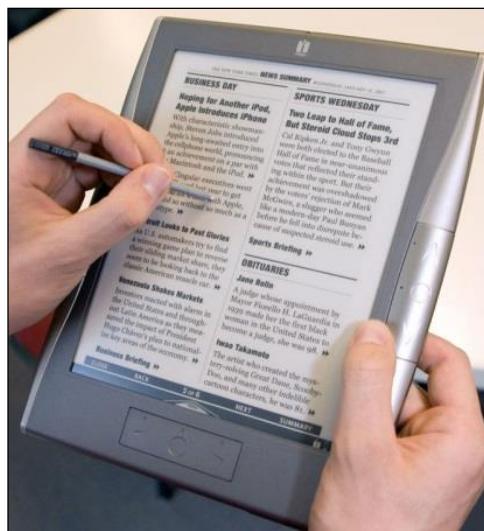

Fig. 1. E-book readerul, pagină de text
https://www.wired.com/images_blogs/gadgetlab/2009/08/irex.jpg

Fig. 2. E-book readerul, pagină cu imagini
<http://neoteca.ro/media//ebook-reader.jpg>

- *Formatul ePUB* este destinat pentru a fi citit cu *e-reader*-ele Apple Ipad, iRiver Story, Kobo Reader etc. Denumirea formatului provine de la Electronic PUBLication. Este un fișier standard open, *Open Publication Structure e-book*, care este dezvoltat de International Digital Publishing Forum (IDPF, <http://idpf.org/>) pentru e-book-uri, fiind oferit gratuit (<http://it-si-altele.blogspot.ro/2012/02/formatul-de-fisiere-epub-ce-este-si-cum.html>).

- *Formatul MOBI* este utilizat pentru citirea cu *e-reader*-ele Amazon Kindle, Kindle for Mac, Kindle iPhone App, Kindle App iPad etc. Fișierele MOBI sunt niște fișiere de date care sunt asociate, în principal, cu Mobipocket eBook Format (Amazon.com Inc.) (<http://www.solvusoft.com/ro/file-extensions/file-extension-mobi/>).

Un *e-book reader* este o adevărată bibliotecă virtuală, care poate include până la 3500 de cărți. *E-book*-urile primesc cod ISBN distinct pentru fiecare format și pentru fiecare ediție. Codul ISBN se menționează pe ecranul de prezentare al documentului. Cărțile electronice sunt protejate printr-un sistem de control (drepturi digitale), pentru a se preveni distribuirea neautorizată și listarea.

Primele cărți digitale în România au apărut în 2010 la editurile LiterNet, Nemira, Humanitas Digital și Elefant.ro. Dintre editurile care vând online *e-book*-uri precizăm: Elefant, Humanitas, Nemira, Litera, Paralela 45, Hamangiu etc. Dintre site-urile care oferă gratuit *e-book*-uri se remarcă: Elefant (<http://www.elefant.ro/>), editura BookLand (<https://bookland.com>), Biblioteca pe Mobil (<https://bibliotecapemobil.ro/>), Biblior (<http://biblior.net/autori>), Polirom Liternet (<http://www.liternet.ro>), e-Scoala (<http://escoala.edu.ro/>) etc.

Un *e-reader* costă între 300 -1000 lei, iar o carte în format *e-book*, în general, între 15-50 lei. În anul 2015, cele mai vândute au fost eBook Reader Kindle Glare Free, 4GB, Wi-Fi la prețul de 400 lei, iar cele mai scumpe eBook Reader Bookeen Cybook Ocean, E Ink Pearl™, HD, 160dpi, 4GB, Wi-Fi, vândute la prețul de 1300 ei. Plata *e-book*-urilor, se poate face cu cardul bancar sau cu plata prin sms.

Metodă

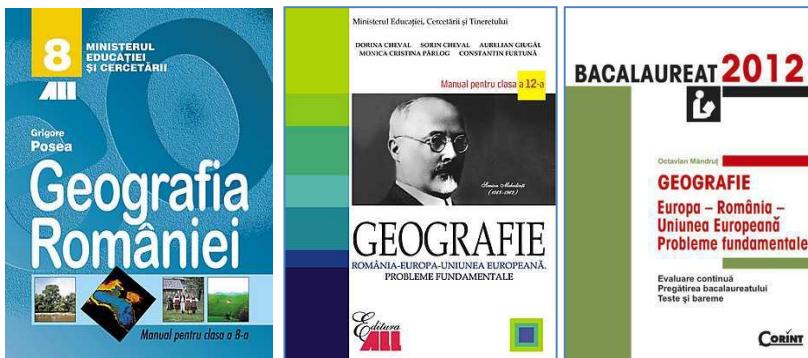
Obiectivul principal al cercetării a fost realizarea unei imagini de ansamblu privind apariția cărților electronice în România, în domeniul Geografie.

Procedura. Pentru realizarea obiectivelor cercetării, au fost analizate website-urile de specialitate de pe Internet, pentru identificarea editurilor care publică *e-book*-uri din domeniul Geografie.

Rezultate și discuții

Începând cu anul 2012, *e-book*-urile au pătruns și în domeniul geografiei, primele lucrări fiind auxiliare didactice: *Geografie. Bacalaureat. Europa-Romania-Uniunea Europeană: probleme fundamentale* (Octavian Mândruț, Editurile Corint/Elefant, 2012), *Lecturi geografice* (Lorinczi Francisc Mihai, Editura Bookbyte SRL, 2013), *Geografie?... Nimic mai simplu! - 222 de teste de geografie generală* (Dan Dumitrescu, Editurile Sanda/Elefant, 2013).

Începând cu anul 2013, a început editarea primelor manuale electronice, la Editura Elefant apărând *e-book*-urile *Geografia României – Manual pentru clasa VIII* (Grigore Posea, 2013) și *Geografie - manual pentru clasa a XII-a* (Dorina Cheval, Sorin Cheval, Aurelian Giugal și Monica Pârlog, 2013). În anul 2016, a început elaborarea manualelor electronice pentru clasa a IV-a.

Începând cu anul 2014 au început să fie publicate în format *e-book* diferite lucrări geografice de specialitate. La Editura Presa Universitară Clujană au apărut o serie de *e-book*-uri în domeniul geografiei care pot fi vizualizate pe situl <http://www.editura.ubbcluj.ro/www/ro/ebooks/domains.php?id=2>. Dintre acestea amintim: *Geografi artistice și regionalism în istoriografia de artă din Alsacia* (Trifescu Valentin, 2016), *Micești (Micuș), un sat transilvănean* (Surd Vasile, 2016), *Territorial Identity and Values in Geographical Education* (editori: Oana-Ramona Illovan, Maria Eliza Dulamă, 2016), *Conurbația Deva-Hunedoara. Studiu de geografie aplicată* (Dobrei Gabriel Cristian, 2015), *Distribuția în turism și e-mediarii* (Ban Olimpia Iuliana, 2015), *Transylvanian journal of tourism and territorial development. Volume 1* (coordonator Dombay István, 2015), *Ascultări din lumea satului. Introducere în etnografie. Volumul I* (Pușcaș Angelica, 2015), *Depresiunea Baraoltului studiu integrat de geografie fizică* (Csiszér Levente,

2015), *Cercetare locală. Ghid metodologic* (Letenyei Laszlo, 2015), *Fundația OVR «Agro-Tur-Art» animatoarea dezvoltării durabile a localității Vadu Izei, Maramureș* (Borlea Ioan, 2015), *Din istoria culturii și civilizației. Suport de curs* (Pușcaș Angelica, 2015), *Amenajarea teritoriului suburban al municipiului Bistrița* (Cocean Pompei, Zotic Vasile, Puiu Viorel, Moldovan Ciprian, 2014), *Riscul demografic în Munții Apuseni* (Surd Vasile, Zotic Vasile, Puiu Viorel, Moldovan Ciprian, 2014) *Organizarea spațiului geografic în Culoarul Mureșului, sectorul Sebeș-Deva* (Zotic Vasile, 2014), *Guide for quality assurance in vocational education and training for tourism* (Şerban Adriana, Irimiea Silvia, 2014), *Componențele operaționale ale organizării spațiului geografic* (Zotic Vasile, 2014), *Moinești – Ghid Turistic* (Găman George, Boțan Cristian Nicolae, 2014), *Drinking water: legislation, policy, economic aspects. Case studies from Cluj-Napoca, Romania* (Petrescu Mag Ruxandra Mălina, Petrescu Dacina Crina, 2014), *Funcțiile terțiare ale municipiului Cluj-Napoca* (Păcurar Bogdan Nicolae, 2014), etc. Dintre lucrările de geografie traduse din alte limbi, apărute în format *e-book*, amintim *Răzbunarea geografiei* (Robert D. Kaplan, Editura Elefant, 2014).

Având în vedere numărul, încă mic, de *e-book*-uri din domeniul geografiei, considerăm că motivul pentru care cei mai mulți geografi se opun încă transferării în format digital a cărților este faptul că aceștia sunt conștienți de faptul că *e-book*-urile ar determina o reducere importantă a numărului de cărți tipărite și vândute în format clasic.

La polul opus, cărțile tipărite au prețuri mult mai mari de editare și vânzare, fapt ce generează publicarea în tiraje mici, mai ales că există tednița de scădere a cererii. De aceea considerăm că, în viitor, va exista o reorientare spre producția de carte electronică care va fi atât în avantajul autorilor (îndeosebi debutanții), cât și al cititorilor.

Concluzii

E-book-urile reprezintă un pas în evoluția tehnologiei și culturii, în prezent având atât avantaje, cât și dezavantaje. Dezavantajele sunt legate de varietatea formatelor, diversitatea programelor necesare citirii, incompatibilitatea formatelor cu diversele dispozitive destinate citirii lor, riscul de a fi descărcate fără achitarea costurilor, aducând astfel prejudicii autorilor și editurilor.

Avantajele *e-book*-urilor sunt considerate a fi costurile mici de editare, inclusiv ale imaginilor color, facilitatea transmiterii, transportului și depozitării. Chiar dacă se prefigurează o tendință de scădere a numărului și ponderii cărții tipărite, în favoarea *e-book*-urilor, totuși, cartea în format tipărit oferă cititorului posibilitatea răsfoirii rapide, marcarea unor texte și alte avantaje importante pentru cititor.

B I B L I O G R A F I E

Ban, Olimpia Iuliana (2015), *Distribuția în turism și e-mediarii (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.
bookland.com, accesat în 2016.

Borlea, I. (2015), *Fundația OVR «Agro-Tur-Art» animatoarea dezvoltării durabile a localității Vadu Izei, Maramureș (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Cheval, Dorina, Cheval, S., Giugal, A., Pârlog, Monica, Furtună, C. (2013), *Geografie, Europa-România-Uniunea Europeană, probleme fundamentale-manual pentru clasa a XII-a (eBook)*, Editura All Educational, București.

Cocean, P., Zotic, V., Puiu, V., Moldovan, C. (2014), *Amenajarea teritoriului suburban al municipiului Bistrița (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Csiszér, L. (2015), *Depresiunea Baraoltului studiu integrat de geografie fizică (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Dobrei, G. C. (2015), *Conurbația Deva-Hunedoara. Studiu de geografie aplicată (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Dombay, I., coord. (2015), *Transylvanian journal of tourism and territorial development (eBook)*, volume 1, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Dumitrescu, D. (2013), *Geografia?... Nimic mai simplu! - 222 de teste de geografie generală (eBook)*, Editura Sanda (<http://www.elefant.ro/ebooks/hobby/sport-activitati/geografie-nimic-mai-simplu-iiiiii-de-teste-de-geografie-generală-206514.html>), accesat în 2016).

E-book, <https://ro.wikipedia.org/wiki/E-book>, accesat în 2016.

Erizanu, Gheorghe (2014), O definiție pentru ebook și audiobook, <http://erizanu.cartier.md/o-definitie-pentru-ebook-si-audiobook-7221.html>, accesat în 2016.

Formatul de fisiere .EPUB: ce este și cum se poate deschide, <http://it-si-altele.blogspot.ro/2012/02/formatul-de-fisiere-epub-ce-este-si-cum.html>, accesat în 2016.

Găman, G., Boțan, C. N. (2014), *Moinesti – Ghid Turistic (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Geater, J., Ce fel de fișier este cel cu extensia MOBI?, <http://www.solvusoft.com/ro/file-extensions/file-extension-mobi/>, accesat în 2016.

<http://biblior.net/autori>, accesat în 2016.

<http://escoala.edu.ro/>, accesat în 2016.

<http://www.elefant.ro/>, accesat în 2016.

<http://www.liternet.ro>, accesat în 2016.

<https://bibliotecapemobil.ro/>, accesat în 2016.

Iovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (eds.) (2016), *Territorial Identity and Values in Geographical Education (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Kaplan, R. D. (2014), *Răzbunarea geografiei (eBook)*, Editura Litera, București (<http://www.bookuria.info/ebook-gratuit-razbunarea-geografiei-de-robert-d-kaplan>, accesat în 2016).

Letenyei, L. (2015), *Cercetare locală. Ghid metodologic (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Lorinczi, F. M (2012), *Lecturi geografice. Culegere de texte pentru liceu și gimnaziu (eBook)*, Editura Cronologia, Sibiu (<http://www.bookbyte.ro/ebook-lecturi-geografice-lorinczi-francisc-mihai>, accesat în 2016).

Mândruț, O. (2012), *Geografie. Bacalaureat. Europa-Romania-Uniunea Europeană: probleme fundamentale (eBook)*, Editura Corint, București.

Păcurar, B. N. (2014), *Funcțiile terciare ale municipiului Cluj-Napoca (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Petrescu-Mag, Ruxandra Mălină, Petrescu, Dacina Crina (2014), *Drinking water: legislation, policy, economic aspects. Case studies from Cluj-Napoca, Romania (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Posea, Gr. (2013), *Geografia României. Manual pentru clasa a VIII-a (eBook)*, Editura All Educational, București.

Pușcaș, Angelica (2015), *Ascultări din lumea satului. Introducere în etnografie (eBook)*, volumul I, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Pușcaș, Angelica (2015), *Din istoria culturii și civilizației. Suport de curs (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca

Surd, V. (2016) *Micești (Micuș), un sat transilvănean (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Surd, V., Zotic, V., Puiu V., Moldovan, C. (2014), *Riscul demografic în Munții Apuseni (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

E- BOOK-UL ÎN GEOGRAFIA ROMÂNEASCĂ

Şerban, Adriana, Irimiea, Silvia (2014), *Guide for quality assurance in vocational education and training for tourism (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Trifescu, V. (2016), *Geografii artistice și regionalism în istoriografia de artă din Alsacia (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Zotic, V. (2014), *Organizarea spațiului geografic în Culoarul Mureșului, sectorul Sebeș-Deva (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

Zotic, V. (2014), *Componentele operaționale ale organizării spațiului geografic (eBook)*, Editura Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca.

STUDIEREA AMENAJĂRILOR TURISTICE BALNEARE LA BĂILE FIGA

RODICA MARIA DAVID¹

ABSTRACT.— *Study of the Tourist Facilities at Figa Spa Resort.* In this paper, we detailed a series of learning activities about Figa Spa Resort. In these activities, the pupils, guided by their teacher, through the questions from the study guide, process the information taken from various sources (maps, photographs, texts, schematic drawings), then synthesize it into a written text. In doing so, they identify and analyse geographical information, and then, after a process of abstraction and evaluation through critical thinking, they represent it in a new form, reaching the level of synthesis. By involving pupils in such activities, a context is created, in which they form and develop some competences specific to geography.

*

Keywords: competence, learning activity, exercise, learning by doing, geographical representation.

Introducere

Cercetarea privind dezvoltarea durabilă și educația pentru dezvoltare durabilă, relaționate cu oportunitățile privind valorificarea resurselor oferite de activitățile turistice, constituie o prezență obișnuită în ultimele trei decenii (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Dulamă, 2005a, 2005b; Ilovan, 2013; Ilovan, Sochircă, 2012). Un interes deosebit pentru cercetătorii români le-au reprezentat problematicile referitoare la turism; astfel au fost realizate studii referitoare la sursele online destinate promovării unor obiective turistice (Dulamă, 2014), exploatarea potențialului turistic (Ilovan, Dulamă, 2006), educația pentru turism (Dulamă, 2004), dezvoltarea competențelor studenților de a elabora planuri turistice (Osaci-Costache et al., 2013) și altele.

Amenajările turistice de la Băile Figa au fost subiectul analizei privind dezvoltări recente ale dotărilor pentru turism în județul Bistrița-Năsăud (Cocean et al., 2011). De asemenea, Băile Figa reprezintă un exemplu de

¹ Prof., Școala Gimnazială Nușeni, județul Bistrița-Năsăud, e-mail: rodicuta_18@yahoo.com

bună practică privind utilizarea fondurilor europene diverse, pentru dezvoltare (cf. Cocean, Ilovan, 2009, pentru utilizarea mai puțin eficientă pentru turism a finanțării prin programul SAPARD).

În plus, dezvoltarea recentă a Băilor Figa poate constitui un subiect atractiv pentru diversificarea temelor propuse în cadrul unui curriculum de geografie ce s-a dovedit profund tradițional, normativ și puțin dinamic, de-a lungul timpului (Dulamă, Ilovan, 2015).

Luând în considerare inovațiile didactice contemporane referitoare la utilizarea mediului online ca sursă pentru documentare și care facilitează învățarea (Ilovan et al., 2015; Osaci-Costache et al., 2015) și eficiența didactică a situațiilor de învățare construite pe baza imaginilor (Dulamă, Ilovan, 2008), această lucrare prezintă desfășurarea activității didactice pentru formarea și dezvoltarea la elevi a unor competențe specifice geografiei.

În acest studiu prezentăm mai multe activități de învățare care pot fi organizate cu elevii din ciclul gimnazial sau liceal atât în teren, în incinta Băilor Figa, cât și la clasă, folosind materiale oferite de profesor sau căutând fotografii și texte existente în rețeaua Internet. Prin implicarea elevilor în astfel de activități de învățare, ei au oportunitatea de a-și dezvolta competențele specifice menționate în programa școlară (de gimnaziu, în aceste exemplificări).

Activitatea de învățare nr. 1

Subiectul: Localizarea Băilor Figa.

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

1.2. Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici de bază.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să localizeze geografic, cu ajutorul hărții, Băile Figa pe teritoriul județului.

- să extragă informații din rețeaua Internet despre Băile Figa.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: texte, harta.

Sarcină: Lucrați în grupuri. Observați harta (Fig. 1). Căutați informații în rețeaua Internet. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Unde sunt situate Băile Figa pe teritoriul județului? - Din ce oraș fac parte Băile Figa? - Care sunt localitățile situate în apropierea Băilor Figa? - Ce apă curge în apropierea Băilor Figa? - Pe ce formă de relief sunt situate Băile Figa? - Cine este proprietarul Băilor Figa? - Care este semnificația denumirii? 	

Figa este o localitate în județul Bistrița-Năsăud, situată la 3-5 km de orașul Băile Băile Figa. Face parte din orașul Băile Băile Figa din anul 1968, fiind considerată în prezent ca un cartier, cartierul Figa. Denumirea localității în limba maghiară este *Füge*, ceea ce înseamnă „smochină”. Localitatea Figa, respectiv cartierul omonim, este situat(ă) la intersecția paralelei de 47°08' latitudine nordică și a meridianului de 24°12' longitudine estică. (https://ro.wikipedia.org/wiki/Figa,_Bistri%C8%9Ba-N%C4%83s%C4%83ud).

Cartierul Figa este situat în sud-estul orașului Băile Băile Figa. La est, sunt situate comunele Șintereag și Șieu-Odorhei, la sud este localizată comuna Nușeni, la vest este comuna Uriu. Orașul Băile Băile Figa se învecinează la est cu comunele Șintereag și Șieu-Odorhei, la sud cu comuna Nușeni, la vest cu comuna Uriu și la nord cu comunele Chiuză și Căianul Mic. În partea de nord și nord-vest, Băile Băile Figa este mărginit de râul Someșul Mare și dealuri împădurite, iar la sud, sud-est și sud-vest există coline împădurite sau acoperite cu vegetație ierboasă.

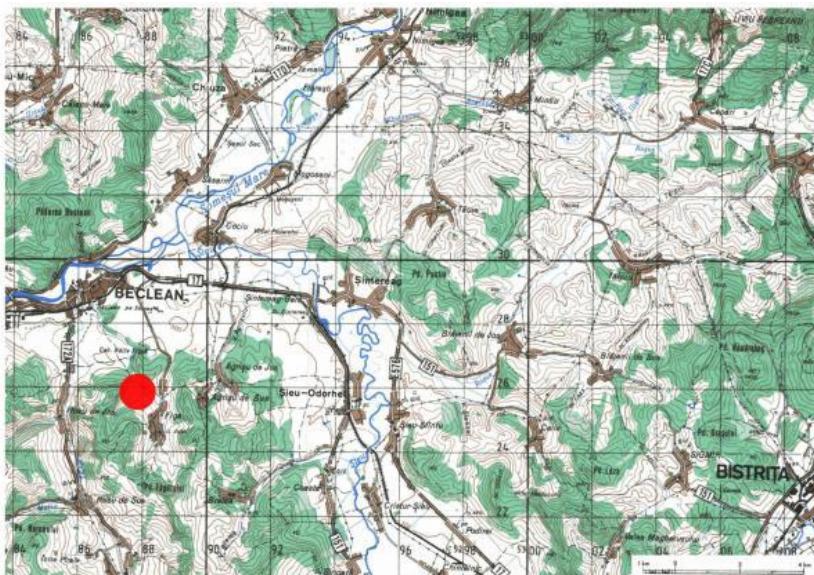

Fig. 1. Localizarea Băilor Figa în județul Bistrița-Năsăud

Activitatea de învățare nr. 2

Subiectul: Relieful Băilor Figa.

Competențe specifice:

- 1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.
- 7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze relieful din apropierea Băilor Figa, pe baza unei hărți și a unor fotografii.

- să elaboreze un text despre Băile Figa, pe baza unor întrebări.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Sarcină: Lucați în perechi. Observați harta (Fig. 1) și fotografia (Fig. 2). Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Elaborați un text în care prezentați relieful din apropierea Băilor Figa.

STUDIEREA AMENAJĂRILOR TURISTICE BALNEARE LA BĂILE FIGA

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Pe ce formă de relief sunt situate Băile Figa? - Ce înclinare au versanții din apropierea Băilor Figa? - Ce aspect are relieful din apropierea Băilor Figa? - Ce apă curgătoare este situată în apropierea Băilor Figa, care a determinat anumite aspecte ale reliefului? - Ce înclinare are relieful din apropierea Băilor Figa? 	

Băile Figa sunt situate într-o depresiune înconjurată de dealurile Beclleanului. Băile Figa sunt situate în Dealurile Jimborului, în vecinătatea colinelor Bichihișului (295 m), parte componentă a Câmpiei Transilvaniei, mai precis pe valea Sărata, afluent de dreapta al râului Meleș. În nord este localizat Dealul Podereul de Sus, în sud se extinde pădurea Highea. Traseul până la stațiune este bine semnalizat din centrul orașului.

Fig. 2. Imagine panoramică asupra Băilor Figa

<http://cdn.citynews.ro/sites/default/files/styles/900xautowm/public/field/image/G0032681.JPG>

Activitatea de învățare nr. 3

Subiectul: Vegetația Băilor Figa.

Competențe specifice:

1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

3.5. Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze vegetația din apropierea Băilor Figa, pe baza unor fotografii.
- să explice importanța vegetației pentru Băile Figa și relația dintre factorul antropic și aspectul vegetației.
- să elaboreze un text despre Băile Figa, pe baza unor întrebări.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Sarcină: Lucrați în perechi. Observați fotografia (Fig. 3). Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Elaborați un text în care prezentați vegetația din apropierea Băilor Figa.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Ținând cont de vegetația din localitatea de domiciliu și de ceea ce observați în fotografie, ce asociații de vegetație credeți că există în apropierea Băilor Figa? - Observați forma și dimensiunea arborilor. Ce specii de arbori există în apropierea Băilor Figa? - Ținând cont de vegetația din localitatea de domiciliu, ce specii de plante ierboase credeți că există pe pașiștile din apropierea Băilor Figa? - Ținând cont de vegetația din localitatea de domiciliu și de ceea ce observați în fotografie, ce specii de arbuști există în apropierea Băilor Figa? - În apropierea Băilor Figa există terenuri sărăturate. Ce specii de plante credeți că există pe aceste terenurile sărăturate? - De ce credeți că pe unele suprafețe plantele au înălțime mai mică? - În ce parte a fotografiei sunt situați arbori cu înălțimea mai mare? - Care este importanța caracteristicilor vegetației pentru Băile Figa? 	

Fig. 3. Vegetația din apropierea Băilor Figa

<http://www.voceatransilvaniei.ro/wp-content/uploads/2014/04/DSCN2115.jpg>

Activitatea de învățare nr. 4

Subiectul: Apele Băilor Figa.

Competențe specifice:

- 1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.
- 7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).
- 3.5. Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.
- 7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze structura scoarței terestre din apropierea Băilor Figa, pe baza unor desene schematiche.
- să explică relația dintre structura scoarței terestre și existența apelor sărate la Băile Figa.
- să elaboreze un text despre Băile Figa, pe baza unor întrebări.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, desen schematic.

Sarcină: Lucrați în perechi. Observați desenul schematic (Fig. 4) și citiți textul din anexă. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Elaborați un text în care prezentați caracteristicile apei și explicați modul de formare a stratelor acvifere sărate de la Băile Figa.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Cum se numește forma de relief care are sămbure de sare și pe care sunt situate Băile Figa? - De unde provine apa Băilor Figa? - Cum s-au format apele sărate de la Băile Figa? - Ce caracteristici are apa Băilor Figa? - Ce importanță pentru turism are apa Băilor Figa? - Cum a fost valorificată apa de la Băile Figa? 	

În subsolul Băilor Figa există un zăcământ de sare. Forma de relief care are în interior un zăcământ de sare se numește cută diapiră. Apele din precipitații care s-au infiltrat în scoarța terestră au dizolvat sarea și au format în subteran niște strate acvifere clorurate. În unele locuri, aceste ape sărate ies la suprafața terestră, formând izvoare sărate. Potențialul turistic al Băilor Figa constă în apele curative (clorosodice, puternic concentrate) și nămolul sărat cu proprietăți curative în diferite boli ale sistemului nervos periferic și ale aparatului locomotor.

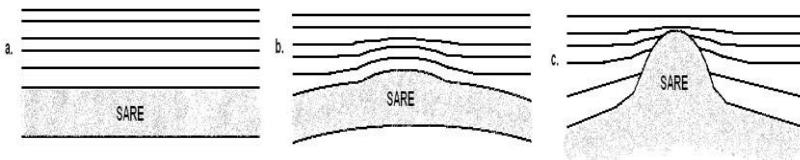

Fig. 4. Formarea cutiei diapire (Roxana Dulamă) (Dulamă, 2008, p. 197)

Activitatea de învățare nr. 5

Subiectul: Amenajarea Băilor Figa.

Competențe specifice:

1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.

3.5. Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.

STUDIEREA AMENAJĂRILOR TURISTICE BALNEARE LA BĂILE FIGA

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirecț).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să prezinte istoricul amenajării Băilor Figa.
- să explice condițiile începerii amenajării Băilor Figa și importanța lor.
- să extragă informații din rețeaua Internet despre Băile Figa.
- să prezinte într-un text istoricul amenajării Băilor Figa.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observația, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, rețeaua Internet, ghidul de studiu.

Sarcină: Lucrați în grupuri. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Căutați informații în rețeaua Internet. Elaborați un text în care prezentați istoricul amenajării Băilor Figa.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none">- Când au fost amenajate Băile Figa?- Unde au fost amenajate Băile Figa?- Cine este proprietarul Băilor Figa?- Cine a contribuit financiar la amenajarea Băilor Figa?- Care au fost costurile amenajării Băilor Figa?- Prin ce proiecte au fost amenajate Băile Figa?- Cum sunt promovate Băile Figa?- Care este importanța Băilor Figa?	

Complexul balnear Băile Figa fost inaugurat în 25 iunie 2010, fiind construit cu ajutorul unor fonduri nerambursabile din partea Uniunii Europene (fonduri PHARE). Este printre cele mai noi stațiuni deschise în România. Stațiunea se întinde pe 15 hectare și este așezată într-o depresiune înconjurată de păduri, la doar 3 km de orașul Beclean. Înainte de această amenajare, locul mlăștinios era populat doar de animale. Stațiunea Băile Figa a fost construită pe o veche pășune a satului întinsă pe circa 15 hectare. De atunci, în fiecare an, stațiunea a fost extinsă și modernizată fiind, în prezent, principalul punct de atracție al județului Bistrița-Năsăud.

Băile Figa au fost amenajate prin proiectul „*Creșterea valorii potențialului balnear al lacurilor sărate din regiunea Nord-Vest*”, proiect realizat de Consiliul Local Dej în colaborare cu Consiliile Locale Beclan, Cojocna, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și Consiliul Județean Cluj. Costul total eligibil al proiectului a fost de 4,2 milioane euro (<http://www.cjcluj.ro/dezvoltarea-potentialului>).

În 27 iulie 2012 a fost inaugurat Mini-Aqualand-ul, un nou proiect turistic al orașului Beclan, investiție realizată cu fonduri europene, aducând un plus de atracțitate și divertisment pentru toți cei care trec porțile stațiunii turistice.

Intrarea în Complexul balnear Băile Figa se face printr-o poartă tradițională de lemn, adusă din Maramureș. De la poartă, turiștii au o vedere de ansamblu a întregului parc balnear. Parcul balnear a devenit o atracție turistică remarcabilă, cu multe spații verzi, locuri de joacă pentru copii și locuri amenajate pentru adulți. Infrastructura turistică a Băilor Figa este un element fundamental de susținere a activităților turistice.

Băile Figa este promovată pe site-urile <http://bailefiga.com/>, <http://www.cazarebailefiga.ro/>, <http://bailefiga.ro/>, are pagină pe Facebook (<https://www.facebook.com/bailefiga>), este promovată printr-un film de către primarul orașului Beclan (<https://www.youtube.com/watch?v=XsWJij3wbqs>).

Activitatea de învățare nr. 6

Subiectul: Spațiile de cazare de la Băile Figa.

Competențe specifice:

- 1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.
- 3.5. Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.
- 7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).
- 7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.
- 7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.
- 7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze spațiile de cazare de la Băile Figa.
- să prezinte într-un text spațiile de cazare de la Băile Figa.

- să extragă informații din rețeaua Internet despre spațiile de cazare de la Băile Figa.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observația, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, rețeaua Internet, ghidul de studiu.

Sarcină: Lucrați în grupuri. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Citiți textul din anexă. Căutați alte informații în rețeaua Internet. Prezentați într-un text spațiile de cazare de la Băile Figa.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - În ce locuri se pot caza turiștii la Băile Figa? - Ce caracteristici au căsuțele de vacanță de la Băile Figa? - Unde sunt situate căsuțele de vacanță de la Băile Figa? - Ce dotări au căsuțele de vacanță de la Băile Figa? - Ce caracteristici au cabanele de la Băile Figa? - Unde sunt situate cabanele de la Băile Figa? - Ce dotări au cabanele de la Băile Figa? 	

Fig. 5. Satul de vacanță Băile Figa

<https://lh3.googleusercontent.com/-YIRt24QXF90/VXWjQUk0b6I/AAAAAAAUAU/Nlt471Rd7Qc/w715-h340/cazare-baile-figa-FP.jpg>

În primii ani de existență a Băilor Figa, singurele unități de cazare erau hotelurile și pensiunile din Beclean. În prezent, lângă Băile Figa, au fost construite cabane turistice, pensiuni și o zonă de căsuțe de vacanță, toate fiind investiții private, care asigură în jur de 1.000 de locuri de cazare pentru turiști.

Căsuțele sunt situate grupate pe mai multe alei, în partea nordică a stațiunii. *Căsuțele de vacanță Rareș* sunt situate la 20 de metri de la intrarea în stațiunea Băile Figa. Cele trei căsuțe din lemn au baie proprie. Camerele sunt dotate cu 2 paturi, lenjerie nouă, televizoare color, cablu tv., frigider, mese și băncuțe pentru terasă (<http://www.cazarebailefiga.ro/casute-de-vacanta-baile-figa/67-casute-rares.html>).

Căsuțele de vacanță Sebastian sunt situate la 20 de metri de la intrarea în Băile Figa. Toate căsuțele din lemn au baie proprie, camerele sunt dotate cu paturi duble, lenjerie nouă, televizoare color, cablu tv., grila de programe Focus, frigider, mese și băncuțe pentru terasă. O căsuță are 2 locuri de cazare (<http://www.cazarebailefiga.ro/casute-de-vacanta-baile-figa/37-casute-sebastian.html>).

Căsuțele de vacanță Mihai sunt situate la 20 de metri de la intrarea în Băile Figa. Toate cele 6 căsuțe din lemn au baie proprie. Camerele sunt dotate cu paturi duble, lenjerie nouă, televizoare color, cablu tv, frigider, mese și băncuțe pentru terasă. O căsuță are 2 locuri de cazare (<http://www.cazarebailefiga.ro/casute-de-vacanta-baile-figa/64-casute-mihai.html>).

Cabanele. În apropierea Băilor Figa au fost construite multe cabane. Acestea sunt folosite pentru familiile din Băile Figa în week-end și/sau pentru cazarea turiștilor.

Cabana Sora este localizată într-o zonă liniștită a stațiunii. Este perfectă pentru relaxare, în serile de vară, la un grătar în foișor sau pe terasă. Cabana dispune de bucătărie utilată pentru turiști, sala de mese, TV, aer condiționat, grătar, loc de parcare pentru mașină (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/84-cabana-sora.html>).

Cabana Veronica este amplasată la aproximativ 50 m de Băile Figa și oferă spre cazare 2 dormitoare la etaj cu paturi matrimoniale. Pentru mai multe persoane se oferă și saltele. Cele două dormitoare au un balcon comun și baie pe etaj (dus și wc), acces la o bucătărie complet utilată. (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/52-cabana-veronica.html>).

Cabana La Mara dispune de sala de mese, acces la bucătărie, televizor, internet gratuit, foișor, grătar, piscină și parcare situată la 50 m de Băile Figa (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/81-cabana-la-mara.html>).

Cabana Ștefan se află în vecinătatea Complexului balnear Băile Figa, într-o zonă liniștită. Cabana oferă condiții deosebite: 2 dormitoare la mansard, cu paturi duble și paturi simple (single); baie; un living spațios cu o bucătărie complet utilată (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/32-cabana-stefan.html>).

Cabana Bila este amplasată în zona de agrement pe aleea 3 și dispune de un living spațios, bucătărie complet utilată, două dormitoare, două băi, TV satelit, barbecue, loc de parcare în curte (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/78-cabana-bila.html>).

Cabana Alex se află la 2 km distanță de Băile Figa. Camerele sunt luminoase, elegante, amenajatemeticulos, pregătite pentru a răspunde cerințelor turismului european (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/31-cabana-alex.html>).

Cabana Marinela. Există 3 cabane situate lângă satul de vacanță Băile Figa, la liziera pădurii, cu posibilitate de parcare. Are bucătărie utilă, grătar în curte, apă caldă, TV (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/21-cabana-marinela.html>).

Cabana Mihaela este situată în spatele toboganelor, într-o poziție centrală. Este o cabana rustică. Construcția a fost terminată în anul 2013. Are 3 dormitoare, living, baie, bucătărie, terasă, grătar, spațiu pentru parcarea mașinilor (<http://www.cazarebailefiga.ro/cabane-baile-figa/27-cabana-mihaela.html>).

Activitatea de învățare nr. 7

Subiectul: Baza materială terapeutică și de agreement de la Băile Figa.

Competențe specifice:

- 1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.
- 3.5. Explicarea legăturilor dintre realitatea observată și fenomene din domeniul științelor naturii.
- 7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).
- 7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.
- 7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.
- 7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze baza materială terapeutică și de agreement de la Băile Figa.
- să prezinte într-un text baza materială terapeutică și de agreement de la Băile Figa.
- să extragă informații din rețeaua Internet despre baza materială terapeutică și de agreement de la Băile Figa.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observația, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, rețeaua Internet, ghidul de studiu.

Sarcină: Lucrați în grupuri. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Citiți textele din anexe. Căutați alte informații în rețeaua Internet. Prezentați într-un text Baza materială terapeutică și de agreement de la Băile Figa.

Întrebări	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Ce fel de bazine/piscine există la Băile Figa? - Ce fel de tratamente se pot face la Băile Figa? - Ce fel de dotări pentru agrement există la Băile Figa? - Ce fel de dotări sportive există la Băile Figa? - Ce fel de dotări pentru plajă există la Băile Figa? - Ce fel de dotări pentru jocul copiilor există la Băile Figa? - Ce fel de dotări de alimentație publică există la Băile Figa? 	

Baza materială terapeutică și de agrement. Pavilionul central - *clădirea SPA* - este situat în mijlocul stațiunii. La parter există o piscină cu apă dulce, încălzită la o temperatură optimă, două minibazine jacuzzi, două minibazine pentru copii, o saună. La etaj există un cabinet medical, săli de masaj, sala de fitness, un minibar și un colț cu masa de tenis și o masa cu joc de fotbal.

În exterior, turiștii pot face băi în apă sărată în bazinul sau piscina cu apă sărată și în lac sărat „Cerbul”, cu adâncime de 4 m. Într-o altă zonă a stațiunii a fost amenajat un bazin rustic cu nămol, cu împletituri din lemn și băncuțe tot din lemn, un loc de unde se pot vedea blocurile de sare, iar nămolul care se găsește aici este perfect pentru a începe un tratament cu băi cu nămol pentru ameliorarea afecțiunilor reumatice, ale sistemului nervos periferic, ale aparatului locomotor sau chiar afecțiuni ginecologice.

În imediata vecinătate a unuia dintre bazinile cu apă dulce a fost ridicată și o frumoasă saună, construcția având forma unei căsuțe rustice, realizată integral din lemn. Turiștii pot face băi în apă dulce în două bazină exterioare uriașe cu apă dulce. Bazinile exterioare cu apă dulce au și jacuzzi-ul exterior. În apropierea bazinelor există plaje cu iarbă, plaje cu pietriș fin, plaje cu nisip și sezlonguri (<http://www.agerpres.ro/social/2014/06/04/destinatie-romania-sangeorz-bai-si-baile-figa-trecutul-si-prezentul-turismului-balnear-bistritean-12-16-53>).

Bazele de agrement-divertisment și sportive

Primul sistem de divertisment acvatic cuprinde un „râu leneș”, pe care turiștii pot pluti pe colace și bărcuțe gonflabile, la care se adaugă toboganele cu jet de apă pentru copii. „Râul leneș” înconjoară o zonă cu sezlonguri.

Al doilea sistem de divertisment acvatic este dezvoltat în jurul toboganelor uriașe acvatice pentru adulți. Aqua Land-ul este cel mai important proiect singular ce a fost desfășurat la Băile Figa. Cele trei tobogane uriașe constituie un loc principal de atracție al stațiunii Băile Figa. În cea de-a

două piscină, apa dulce este caldă. Pentru acest al doilea sistem de divertisment acvatic, apa este încălzită de un grup termic cu 20 de panouri solare. Piscina are lungimea de 18 metri, lățimea de 15 metri și adâncime cuprinsă între 0,8 metri și 1,2 metri. Această piscină este locul de colectare pentru utilizatorii celor trei tobogane acvatiche,

Cele trei tobogane au în total cinci piste de alunecare pe apă. Toboganele pleacă de la o înălțime de peste 10 metri și au diferite elemente dinamice, cu serpentine, bucle și alte efecte de senzație, pe o lungime la sol de peste 35 de metri, până la 67 de metri. Primul dintre tobogane, denumit *Kamikaze*, este o îmbinare de elemente galbene. Acest tobogan oferă turiștilor trăirea unor senzații tari, prin parcurgerea lui cu viteza foarte mare de alunecare. Al doilea tobogan, denumit *Concurs*, are trei piste de alunecare, două de culoare albastră și una de culoare albă. Acest tobogan oferă posibilitatea de coborâre simultană pentru trei persoane. Cel de-al treilea tobogan, *Spirala*, este o îmbinare de elemente roșii și albe, cu serpentine, bucle și alte efecte de senzație. El oferă posibilitatea unei alunecări pe aproape 70 de metri lungime, până la piscina de colectare.

Terenurile de sport. Există trei terenuri amenajate cu gazon sintetic, unul de fotbal și două de tenis. Turiștii au la dispoziție și rachete de tenis (incluse în preț).

Locurile de joacă pentru copii. În estul parcului balnear Băile Figa, copiii au la dispoziție un loc de joacă, amenajat cu mobilier din lemn, un parc de aventură, o tiroliană și un labirint verde, din arbuști de tuia.

Stațiunea mai are și alte amenajări : locuri pentru picnic, o zonă cu un mic lac cu apă dulce, împrejmuită cu băncuțe și cu un podeț de lemn, precum și alte pasaje și podețe rustice, care asigură vizitarea oricărui punct al parcului balnear. A fost amenajată o cascadă artificială și un punctul de belvedere din care poate fi admirat întregul parc balnear, precum și pădurile din apropiere. (<http://www.agerpres.ro/social/2014/06/04/destinatie-romania-sangeorz-bai-si-baile-figa-trecutul-si-prezentul-turismului-balnear-bistritean-12-16-53>).

Dotările auxiliare, căile de comunicații și mijloacele de transport.

Stațiunea are amenajate spații pentru parcarea mașinilor. Suprafața complexului balnear este împrejmuită cu un gard, iar intrarea se face printr-o poartă maramureșană. Transportul din localitățile vecine se face pe o șosea asfaltată. Traseul este semnalizat din central orașului Băile Figa. La ieșirea din Băile Figa se ia pe DJ 32 încă aproximativ 3 kilometri. Drumul Județean 172 Băile Figa – Agriș este asfaltat.

Fig. 6. Imagine de ansamblu asupra Băilor Figa

http://cdn.citynews.ro/sites/default/files/styles/900xautowm/public/field/image/10471056_800454846640819_1566728782_o.jpg

Fig. 7. Lacul pentru tratamente cu nămol

<http://www.cluj.travel/wp-content/uploads/2014/08/baile-figa-2.jpg>

Fig. 8. Lacul Sărăt Cerbul

<http://www.primariabeclean.ro/archive/galerie/Baile%20Figa/Lacul%20sarat%20Cerbul.jpg>

Fig. 9 „Râul lenes”

http://img1.rasunetul.ro/cdn/farfuture/VZvVxM_xgjQjTAe754Ko6K4Y_dDFHkWC_Kwh6xYuT73w/mtime:1361112438/sites/default/files/styles/galleryformatter_slide/public/articole/2011/07/dscf0418.jpg?itok=-WuSEYZJ

Fig. 10. Topogane acvatice uriașe

<http://media.bistriteanu.ro/galerie/1366194623103/Figa%201.JPG>

Concluzii

Din analiza activităților de învățare detaliate, referitoare la Băile Figa, se observă că se urmărește formarea și dezvoltarea la elevi a unor competențe specifice geografiei, care au fost preluate din programa școlară de geografie pentru gimnaziu. Se remarcă, de asemenea, că elevii, ghidați de profesor, prin intermediul întrebărilor din ghidul de studiu, prelucrează informația pe care o extrag din surse diverse (hărți, fotografii, texte, desene schematicice), apoi o sintetizează într-un text scris. Procedând în acest mod, ei identifică și analizează informațiile geografice, apoi, după un proces de abstractizare și evaluare prin gândire critică, o reprezintă într-o nouă formă, ajungând la nivelul sintezei.

B I B L I O G R A F I E

Băile Figa, <http://bailefiga.com/>, accesat în 2015.

Băile Figa, <http://bailefiga.ro/>, accesat în 2015.

Băile Figa, <http://www.cazarebailefiga.ro/>, accesat în 2015.

Băile Figa, <https://www.facebook.com/bailefiga>, accesat în 2015.

Băile Figa, <https://www.youtube.com/watch?v=XsWJij3wbqs>, accesat în 2015.

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Cocean, P., Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona (2011), *Județul Bistrița-Năsăud*, Editura Academiei Române, București.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2009), „SAPARD Programme and Its Implementation in Tourism Development in Bistrița-Năsăud County, Romania”, în 4 – 1 2009, *Revija Za Geografijo-Journal for Geography*, Special Issue for the 17th Annual Colloquium of the IGU Commission on the Sustainability of Rural Systems – 2009, Department of Geography, Faculty of Arts, University of Maribor, Maribor, Slovenia, 2009, p. 163-174.

Consiliul Județean Cluj (2005), Dezvoltarea potențialului balnear al lacurilor sărate din Regiunea Nord-Vest, <http://www.cjcluj.ro/dezvoltarea-potentialului>, accesat în 2016.

Dulamă, Maria Eliza (2004), „Tourism education”, în Surdeanu, V. (coord), *Geography within the Context of Contemporany Development. Geografia în contextul dezvoltării contemporane*, Gheorgheni, Editura S. C. F&F International S.R.L., vol., 5, pp. 14-18.

Dulamă, Maria Eliza (2005a), „Utilizarea articolelor din ziare în educația pentru dezvoltarea durabilă a mediului rural”, în *Eco-Univers pedagogic*, nr. 2, Chișinău.

Dulamă, Maria Eliza (2005b), „Educația în mediul rural din perspectiva dezvoltării durabile”, în *Eco-Univers pedagogic*, nr. 1, pp.33-44, Chișinău.

Dulamă, Maria Eliza (2008), *Metodologii didactice*, Editura Clusium, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2014), „An Analysis of the Relevance of Some Online Information Sources for E-Learning. Case study: The Geomorphosite „Grădina zmeilor”, Romania”, in Vladă, M., Albeanu, G., Popovici, D. M. (eds.), *Proceeding of the 9th International Conference on Virtual Learning*, Editura Universității din București, pp. 60-69.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Geography and Constructivism. Learning Situations Starting from Images”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LIII, nr. 2, pp. 119-132.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Development of The Geography School Curriculum in Romania, from the 18th Century to 1989”, in *Transylvanian Review*, vol. XXIV, Supplement no. 1, pp. 255-284.

Figa, Bistrița-Năsăud, https://ro.wikipedia.org/wiki/Figa,_Bistri%C8%9Ba-N%C4%83s%C4%83ud, accesat în 2015.

Ilovan, Oana-Ramona (2013), „Integrating the ‘Lands’ of Romania in the Experience Economy”, în *Romanian Review of Regional Studies*, vol. IX, nr. 1, pp. 91-98.

Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (2006), „Exploatarea potențialului turistic al Munților Rodnei”, în *La un pas de integrare: oportunități și amenințări*, vol. I, Editura Universitară, Craiova, pp. 63-68.

Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza, Ciascăi, Liliana, Maroși, Zoltan (2015), „Geography University Students' Skills to Research Online Sources. An Empirical Study”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania, pp. 124-130.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, Republica Moldova, Editura ASEM, Chișinău, pp. 137-140.

Osaci-Costache, Gabriela, Dulamă, Maria Eliza, Alexandru, Diana, Voitovici, Monica-Roxana (2013), „Forming and assessing the competence to elaborate touristic plans”, în *PedActa*, vol. 3, nr. 2, pp. 97-114.

Osaci-Costache, Gabriela, Ilovan, Oana-Ramona, Meseșan, Flaviu, Dulamă, Maria Eliza (2015), „Google Earth Helping Virtual Learning in the Geographical University Education System in Romania”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania, pp. 109-116.

INVESTIGAREA IDENTITĂȚII SATULUI ROMÂNESC ÎN MUZEUL SATULUI MARAMUREȘEAN

SORIN-ALIN KOSINSZKI¹, MARIA ELIZA DULAMĂ²

ABSTRACT.— *Investigating the Identity of the Romanian Village in Maramureș Village Museum.* In this paper, firstly, we presented, the meaning and structure of the Museum in Sighetu Marmației, then we made a short presentation of Maramureș Village Museum, which preserves and promotes the image of the village from the Land of Maramureș. In the second part of the paper, we presented some learning activities that can be performed in the Maramureș Village Museum. The learning activities aim at studying four objectives from this museum: a traditional wooden house from Maramureș: Tivadar House; a traditional wooden gate from Maramureș, Ilea House from Călinești Village; Dunca water mill from Ieud Village; the wooden church from Oncești Village. In these activities, we aim to guide the pupils in the process of analysis and interpretation of these exhibits, to become aware of the value of architectural heritage from Romania and of the necessity to preserve and promote it from a touristic point of view.

*

Keywords: cultural landscape, rural landscape, built heritage, cultural values, ethnography, traditional wooden gate, traditional wooden church, the Land of Maramureș

Introducere

Muzeele oferă un context excelent în care se poate realiza educația elevilor, dar și a altor persoane, deoarece prezintă obiecte autentice (Dulamă, 2010). În literatura din domeniul științelor educației se recomandă cunoașterea și valorificarea muzeelor din orizontul local.

În incinta muzeelor, elevii au posibilitatea nu numai să citească indicațiile de sub obiectele expuse, ci, cu ajutorul profesorilor și a personalului specializat (din muzee) ei pot învăța să observe cu atenție

¹ Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, e-mail: kosinszki.sorin@gmail.com.

² Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, e-mail: dulama@upcmail.ro.

exponatele și să înțeleagă semnificația lor. O vizită la muzeu ar trebui să însemne mult mai mult decât o plimbare prin fața obiectelor expuse. Incursiunea într-un muzeu poate reprezenta o experiență în care elevii înțeleg mai bine lumea în care trăiesc și învață să facă diverse acțiuni, formându-și o serie de competențe. În această lucrare vom prezenta câteva activități de învățare care pot fi desfășurate în Muzeul Satului Maramureșean din Sighetu Marmației, cu scopul ca elevii să înțeleagă valorile și identitatea Țării Maramureșului.

Fundamentare teoretică

Regiunilor de tip „țară” (18 în România), delimitate pe baza criteriului etnografic (a produselor materiale și spirituale specifice arealului respectiv), le sunt caracteristice peisajele culturale rurale tradiționale, aflate în prezent într-o metamorfoză puternică sau cărora le-a dispărut parțial sau total autenticitatea (Ilovan, Chitul, 2006). Asupra diverselor moduri de menținere și interpretare a identității teritoriale a regiunilor de tip „țară” au fost realizate cercetări variate, care s-au concentrat pe crearea acestei identități în trecut și prezent (Ilovan, 2007a), pe conservarea patrimoniului mobil și imobil (Ilovan, 2007b, 2010a, 2010c), pe diverse disfuncții și remedierea lor (Ilovan, 2010d), pe regenerare teritorială conform principiilor dezvoltării regionale durabile (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, 2007c; Ilovan, Pop, 2013; Ilovan, Sochircă, 2012) și paradigmă economiei experienței, de valorificare turistică a resurselor materiale și imateriale ce le conferă specificitate, prin implicarea eforturilor comunităților locale și regionale în inițiative de dezvoltare de tip bottom-up (Ilovan, 2013a, 2013b, 2013c).

Regiunea Maramureșului istoric a primit atenția cercetătorilor atât datorită patrimoniului cultural valoros al Țării Maramureșului (Nistor, 1976; Dăncuș, 2000, 2011; Ilieș, 2007; Ilovan, 2010b; Kosinszki, Chiș, 2011, 2013; Kosinszki et al., 2013; Kosinszki, Măran, 2016), cât și din cauza unor zone defavorizate caracterizate prin probleme economice și sociale specifice (Ilovan, 2006a, 2006b). Aceste teme centrale, li se adaugă și cele referitoare la minorități etnice, care și-au perpetuat identitatea proprie și au contribuit la cea a regiunii maramureșene, prin co-abitarea cu majoritatea română (tipseri – Scridon, Ilovan, 2015, 2016; evrei, ucrainieni – Ilieș, 2007).

Plecând de la eficiența demonstrată a metodelor calitative în cercetarea regională și folosindu-le cu succes în diverse studii asupra sistemelor regionale delimitate după criterii care nu se supun abordărilor cantitative (Ilovan, Mihalca, 2013, 2014), identitatea teritorială a fost abordată nu doar din perspectiva cercetărilor de Geografie Regională și de Geografie Culturală amintite mai sus, ci și din perspectiva Didacticii Geografiei, exemplificând

modalități inovatoare de formare și dezvoltare a competențelor elevilor și studenților pentru studierea peisajelor culturale (Dulamă et al., 2016a, 2016b, 2016c; Dulamă, 2016) și aducând contribuții teoretice privind peisajele culturale și educația pentru valori (Ilovan et al., 2016).

Prin studiul peisajelor culturale, elevii și studenții experimentează identitățile locale și regionale, își formează atitudini pozitive privind conservarea și valorificarea lor, își construiesc identitatea personală. Muzeele care conservă peisaje culturale sunt spații cu valoare educativă excepțională, acestea păstrând memoria locurilor și a comunităților respective, în care autenticul este promovat într-un mod firesc și îngrijit.

Muzeului Maramureșului – semnificații și structură

Muzeul Maramureșului din Sighetu Marmației este o importantă instituție cu valoare regională și națională deoarece, în secțiile și expozițiile sale permanente sunt conservate și promovate exponate reprezentative pentru Zona Etnografică Maramureș (<http://muzeulmaramuresului.ro/>). În literatura geografică, pentru acest teritoriu se utilizează denumirea de Țara Maramureșului.

„Țara” Maramureșului este, de fapt, o construcție etnografică, un spațiu mental sau perceptual, cu limite funcționale bine stabilite de secole de către locuitorii ei, care s-au autoidentificat ca fiind maramureșeni, vecinii identificându-i la fel. Limitele fizico-geografice ale acestui areal sunt date de către Depresiunea Maramureșului, cu zona deluroasă și montană aferentă, până la cumpăna de ape. Două treimi din acest teritoriu este situat în dreapta râului Tisa, în Ucraina. Specificul regional imprimă Muzeului Maramureșului un puternic caracter de omogenitate (<http://muzeulmaramuresului.ro/>).

Alte muzeee din România, orientate spre reprezentarea culturală a provinciilor istorice și cu importanță similară, sunt: Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, Muzeul Transilvaniei din Cluj-Napoca, Muzeul Moldovei din Iași, Muzeul Bucovinei din Suceava, Muzeul Olteniei din Craiova, Muzeul Banatului din Timișoara.

Muzeul Maramureșului, în ansamblu, este un complex muzeal care înglobează în structura sa mai multe muzeee: Muzeul Satului Maramureșean, Muzeul Etnografic al Maramureșului, Muzeul de Istorie și Arheologie, Muzeul de Științele Naturii, Casa Muzeu Ioan Mihalyi de Apșa, Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș, Casa memorială Elie Wiesel (<http://muzeulmaramuresului.ro/>).

Muzeul Satului Maramureșean

Muzeul Satului Maramureșean a fost inaugurat în anul 1981, de Ziua Internațională a Muzeelor, sub denumirea de *Muzeul arhitecturii populare maramureșene din Sighetu Marmației*, pe baza unui plan elaborat de arhitecta Lucacs Elisabeta (<http://muzeulmaramuresului.ro/>).

Un rol important în stabilirea tematicii, în colectarea celor mai reprezentative monumente ale arhitecturii populare din ruralul maramureșean și în transpunerea acestora în perimetru muzeal de pe Dealul Dobăieș, la periferia estică a municipiului, l-au avut etnograffii Francisc Nistor și Mihai Dăncuș. Ideea conservării acestor construcții tradiționale s-a dovedit a fi valoroasă, mai ales că majoritatea caselor și porțiilor tradiționale au dispărut aproape în totalitate din peisajul satelor maramureșene. În prezent, Muzeul Satului Maramureșean reprezintă un loc, un „sanctuar al civilizației lemnului”, în care avem privilegiul de a admira și prețui moștenirea de la generațiile anterioare.

Muzeului în aer liber este organizat, în primul rând, poziționând gospodăriile după criteriul spațial al principalelor văi maramureșene (Valea Tisei, Valea Vișeului, Valea Ruscovei, Valea Izei, Valea Cosăului și Valea râului Mara) și, în al doilea rând, după structura unui sat care a evoluat de la unul de tip răsfirat la unul de tip adunat (Dăncuș, 2000, p. 22).

În interiorul muzeului există 28 de case vechi din lemn, restaurate, împreună cu diverse anexe, șuri, uleinile. Unele case restaurate au apartinut unor etnici maghiari, ucraineni (ruteni), evrei, care au conviețuit în Maramureș alături de români. Cele mai vechi construcții din incinta muzeului datează din secolul al XVI-lea (sursa datelor: Muzeul Maramureșului).

Muzeul Satului Maramureșean din Sighetu Marmației reușește să atragă mulți vizitatori atât prin exponatele sale, cât și prin evenimentele pe care le inițiază și le organizează. În primele opt luni din anul 2016, muzeul a primit peste 27000 de vizitatori. În incinta acestui muzeu s-au realizat foarte multe filmări cu caracter etno-folcloric (pentru videoclipuri de muzica populară din Maramureș), festivaluri de dansuri populare, precum și festivalul *Paște în Maramureș*, care, la cea de-a treia ediție, în 2016, a avut aproximativ 8000 spectatori (sursa datelor: Muzeul Maramureșului).

Activități de învățare în Muzeul Satului Maramureșean

Muzeul Satului Maramureșean reprezintă un spațiu optim pentru învățare. Fiecare exponat are o istorie și o valoare culturală pe care ne-o transmite, dar pentru a-i putea înțelege semnificația, elevii și ceilalți turiști au nevoie să învețe să observe cu atenție și să facă o călătorie în timp.

În activitățile de învățare pe care le detaliem în continuare, urmărim să ghidăm elevii în procesul de analiză și de interpretare al acestor exponate, pentru a conștientiza valoarea patrimoniului construit în România și necesitatea conservării și promovării lui din punct de vedere turistic.

În acest scop, pentru exemplificare, activitățile de învățare vizează studierea a patru obiective turistice din acest muzeu: Casă de lemn din Maramureș. Casa Tivadar; Poartă tradițională maramureșeană. Casa Ilea din localitatea Călinești; Moara Dunca din Ieud; Biserica de lemn din Oncești.

Activitatea de învățare nr. 1

Subiectul: Casă de lemn din Maramureș. Casa Tivadar, expusă în Muzeul Satului Maramureșean

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

7.6. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat.

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.5. Ordonarea elementelor, fenomenelor și proceselor folosind diferite criterii de clasificare: cantitative, calitative și teritoriale.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

1.4. Elaborarea unui text coerent utilizând termeni geografici.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

– să analizeze o casă tradițională din Muzeul Satului Maramureșean;

– să estimeze dimensiunea componentelor unei case;

– să explice modul de adaptare a construcției casei la contextul natural, social și istoric;

– să caracterizeze o casă tradițională din Maramureș;

– să elaboreze un text despre o casă tradițională din Maramureș, pe baza unor întrebări.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Locul desfășurării activității: Muzeul Satului Maramureșean

Sarcină: Veți lucra în patru grupuri. Fiecare grup va avea de rezolvat o altă sarcină. Veți realiza o investigație în cadrul muzeului. Veți observa o casă tradițională din Maramureș (Fig. 1) care este conservată în acest muzeu. O veți analiza și veți scrie un text în care veți prezenta rezolvarea sarcinii.

Grupul 1 – Istorice și caracteristici generale

<p>Sarcina: Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un text în care prezentați istoricul și caracteristicile generale ale casei studiate.</p>	<p style="text-align: center;">Text</p>
<ul style="list-style-type: none"> - În ce an a fost construită casa? - Din ce material este construită casa? - Cine a fost proprietarul casei? - Ce statut avea această familie în momentul construirii casei? - Dacă familia era înstărită, de ce a construit casa din lemn, nu din materiale mai rezistente, de exemplu din piatră, care era disponibilă în depresiune? 	<p>Casa Tivadar a aparținut familiei omonime din localitatea Călinești de pe valea râului Cosău, familie care este consemnată în acte cu statut nobiliar încă din secolul XV. În documentul care s-a păstrat peste veacuri între bârnele masive de stejar, unele mai late de un metru, se precizează că această casă a fost „ridicată” în anul 1611 (Dăncuș, M., 2000, p. 33). Această casă este una dintre cele mai vechi din muzeu și cea mai masivă casă (http://muzeulmaramuresului.ro/).</p>

Grupul 2 – Dimensiunile casei

<p>Sarcina: Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Estimați dimensiunile cerute. Elaborați un text în care prezentați aceste răspunsuri.</p>	<p style="text-align: center;">Text</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Ce lungime credeți că are casa? - Ce lățime credeți că are casa? - Ce înălțime credeți că are casa? - Ce înălțime credeți că are acoperișul casei? - Ce înălțime credeți că au peretii casei? 	<p>Dimensiunile ei sunt: lungime 10 m, lățime 7 metri și 10 metri înălțime totală, din care 3 metri fundație și perete, iar 7 metri acoperișul. Casa este tipică pentru Maramureșul Istoric, astfel înălțimea acoperișului reprezintă trei sferturi, iar peretii un sfert din</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Care este ponderea înălțimii acoperișului, comparativ cu cea a pereților? - De ce este acoperișul atât de înalt? 	înălțimea totală a casei (sursa datelor: Muzeul Maramureșului).
---	---

Grupul 3 – Descrierea casei

<p><i>Sarcina:</i> Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un text în care prezentați descrierea casei.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ce formă are acoperișul? - De ce are acoperișul această formă? - Cu ce material este acoperită casa? - De ce este trebuie înlocuit din când în când acoperișul casei? - De ce credeți că este afumat podul casei? - De ce nu au aceste case horn? - Ce rol avea fumul? - De ce este așezată casa peste o fundație de piatră? - De unde provine piatra din fundație? - Ce dimensiune au ferestrele? - De ce sunt atât de mici ferestrele? - Ce dimensiune are ușa de la intrarea în casă? - De ce este ușa atât de mică? - Din ce material sunt construși pereții? - De ce sunt construși pereții din bârne atât de groase? - Ce este „șatra”? - La ce folosește „șatra”? 	<p>Text</p> <p>Acoperișul este structurat în patru ape și este îmbinat sus la coamă într-un unghi foarte mic (ascuțit) pentru a facilita scurgerea rapidă a apei provenită din precipitații, dar și pentru a preveni o presiune prea mare a stratului gros de zăpadă din timpul iernilor de odinioară, pe structura de rezistență alcătuită din corni. Învelitoarea acoperișului este făcută din șindrilă de brad denumită „draniță”. Aceasta trebuie înlocuită la un interval de câteva decenii. Acoperișul casei era afumat din interior aproape permanent deoarece coșurile de fum de la sobele de lut și de la cuptoare se opreau la nivelul podului sau dădeau înspre tindă. Fumul avea rolul de a conserva, prin intermediul gudronului, lemnul acoperișului și produsele din carne agățate la uscat sau afumat în pod, și de a alunga insectele de pe cereale. Ferestrele au dimensiuni foarte mici, cu scopul de a conserva căldura în interiorul încăperilor (nu exista sticlă sau era foarte scumpă). Casa are prevăzută o „șatră” pe două dintre lateralele ei (sursa datelor: Muzeul Maramureșului).</p>
---	--

Fig. 1. Casa Tivadar (Foto:© Kosinszki, S.)

Grupul 4 – Descrierea interiorului casei

Sarcina: Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un text în care prezentați descrierea interiorului casei.	Text
<ul style="list-style-type: none"> - Câte încăperi are casa? - Cum se numește fiecare încăpere? - Unde este situată fiecare încăpere? - Ce dimensiuni are fiecare încăpere? - Câte ferestre are fiecare încăpere? 	Planul casei respectă, de asemenea, specificul maramureșean. Casa este alcătuită din trei încăperi: la mijloc <i>tinda</i> (bucătărie) prin care se făcea accesul în celelalte două încăperi: în stânga cămara, în dreapta „casa” (odaia principală) (sursa datelor: Muzeul Maramureșului)

Activitatea de învățare nr. 2

Subiectul: Poartă tradițională maramureșeană. Casa Ilea din localitatea Călinești, expusă în Muzeul Satului Maramureșean

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

7.6. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat.

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze o poartă tradițională din Maramureș;
- să caracterizeze o poartă tradițională din Maramureș;
- să explice simbolistica reprezentărilor existente pe o poartă tradițională din Maramureș;
- să completeze fișa de analiză a porții maramureșene.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Locul desfășurării activității: Muzeul Satului Maramureșean

Sarcină: Veți lucra în grupuri. Fiecare grup va studia, la alegere, o poartă tradițională care este conservată în Muzeul Satului Maramureșean. Veți analiza poarta și veți completa fișa de analiză (tabelul 1). Primul grup va analiza poarta tradițională maramureșeană ce facilitează accesul la casa Ilea din Călinești de pe Valea Cosăului, construită la sfârșitul secolului al XIX-lea (Fig. 2). Se consideră că poarta avea semnificații magice de protecție a membrilor familiei (sursa datelor: Muzeul Maramureșului).

Tabel 1. Fișa de analiză a porții maramureșene

Categorii de caracteristici	Caracteristici	Poarta casei Ilea din Călinești
Anul/perioada construirii		<i>sfârșitul sec. al XIX-lea</i>
Vechimea		<i>peste 100 de ani</i>
Material de construcție		<i>lemnul</i>
Dimensiuni	Lățime	<i>5 metri lățime (porță plus poarta mare)</i>
	Înălțimea întregii porți	<i>4 metri înălțime totală</i>
	Înălțimea porții mici	
	Înălțimea porții mari	
	Înălțimea acoperișului	
Componențe	Cadrul porții	<i>din trei stâlpi - bârne de stejar și un fruntar sau pragul de sus</i>
	Acoperișul	<i>acoperișul cu draniță</i>

	Poarta mare	<i>Din scândură</i>
	Poarta mică (portiță)	<i>Din scândură</i>
Ornamentele	Pe stâlpi	<i>motivul suniei, ce reprezintă infinitul, legătura dintre cer și pământ, aspirația omului spre divinitate</i> <i>simboluri solare</i>

Fig. 2. Poartă tradițională maramureșeană. Casa Ilea
(foto:© Kosinszki, S.)

Activitatea de învățare nr. 3

Subiectul: Moara Dunca din Ieud, expusă în Muzeul Satului Maramureșean (restaurare).

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

7.6. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat.

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze o moară de lemn din Maramureş;
- să caracterizeze o moară de lemn din Maramureş;
- să explice funcționarea unei mori de lemn;
- să formuleze întrebări despre o moară de lemn din Maramureş.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Locul desfășurării activității: Muzeul Satului Maramureșean

Desfășurarea activității

Muzeograf: Prin intermediul Proiectului *RO 0031 - Sectorul de instalații tehnice acționate de apă*, proiect finanțat de guvernele Islandei, Principatului Liechtenstein și Norvegiei prin Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European, în perimetru Muzeului Satului Marmureșean, pe malul pârâului Ronișoara, s-a construit în 2010-2011 sectorul de instalații tehnice populare acționate de apă. Acesta cuprinde un ansamblu de vâltori și două mori de apă restaurate în muzeu: moara Dunca din Ieud, din anul 1570 și moara Moiș din Berbești, din anul 1912. Ele aparțin tipologiei de moară „cu roată verticală, cu aducțiunea (apei) superioară sau inferioară” (Dăncuș, 2011, pp. 10-11). Moara Dunca din Ieud are o lungime de 9,36 m și o lățime de 5,4 m, iar moara Moiș din Berbești are o lungime de 11 m și o lățime de 7,5 m (estimare în teren).

Sarcină: Veți lucra în perechi. Observați Moara Dunca din Ieud, expusă în Muzeul Satului Maramureșean. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu.

Întrebări despre Moara Dunca din Ieud	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Când a fost construit în interiorul muzeului sectorul de instalații tehnice populare acționate de apă? - În cadrul cărui proiect au fost construite, în muzeu, instalațiile tehnice populare acționate de apă? - Ce instalații tehnice populare acționate de apă au fost construite/restaurate în muzeu? 	<p>În interiorul Muzeului Satului Marmureșean, pe malul pârâului Ronișoara, s-a construit, în 2010-2011, sectorul de instalații tehnice populare acționate de apă.</p>

Sarcină: Veți lucra în perechi. Formulați întrebări despre Moara Dunca din Ieud, expusă în Muzeul Satului Maramureșean. Răspundeți la întrebările din ghidul de studiu. Fiecare pereche va adresa aceste întrebări unei alte perechi.

Întrebări despre Moara Dunca din Ieud	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Ce fel de roată are moara? - Ce energie era folosită pentru învârtirea roții? - Din ce materiale este construită roata? - De ce era construită roata din lemn? - La ce era utilizată această moară? - De ce este construit acest jgheab? (pentru aducțiunea apei spre roata morii) - Din ce materiale este construit acest jgheab? - Ce lipsește din peisaj pentru a înțelege funcționarea morii? - Din ce materiale este construită clădirea morii? 	

Fig. 3. Moara Dunca din Ieud, 1570. Restaurare (Foto:© Kosinszki, S.)

Activitatea de învățare nr. 4

Subiectul: Biserica de lemn din localitatea Oncești, expusă în Muzeul Satului Maramureșean.

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare).

7.10. Descrierea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).

7.6. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat.

7.7. Compararea elementelor, fenomenelor și proceselor după caracteristicile geografice solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

7.8. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic.

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare elevii vor fi capabili:

- să analizeze o biserică de lemn din Maramureș;
- să explice modul de adaptare al construcției bisericii la contextul natural, social și istoric;
- să caracterizeze o biserică de lemn din Maramureș.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, ghidul de studiu.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii.

Locul desfășurării activității: Muzeul Satului Maramureșean

Desfășurarea activității

Conversație:

- Ce caracteristici are locul unde a fost amplasată biserică în muzeu?

- De ce a fost amplasată biserică în cel mai înalt punct din muzeu?

Sarcină: Studiați materialele oferite de muzeu. Căutați anul construirii bisericii și istoricul ei.

- Când a fost construită biserică de lemn? (... în anul 1621.)

- De unde se cunoaște că biserică de lemn a fost construită în anul 1621? (Construcția este datată ca fiind realizată în anul 1621 conform unei inscripții găsite în interiorul ei, într-un medalion (Dăncuș, 2000, p. 23).

- Care este istoricul bisericii?

Biserica a fost adusă la muzeu din localitatea Oncești, de pe cursul inferior al râului Iza, dar, biserică a fost construită de către meșteri în localitatea Criciova, de pe Valea râului Talabor, și de acolo a fost adusă la Oncești. Acest râu - Talabor - se numește Tereblia în limba ucraineană, iar localitatea Krîciovă/Criciova, face parte din Raionul Teceu, Regiunea Transcarpatia, din Ucraina. Donația s-a făcut deoarece a existat o alianță matrimonială între o familie de cricioveni și una de onceșteni, de rang nobiliar (sursa datelor: Muzeului Maramureșului).

Sarcină: Lucrați în perechi. Observați biserica (Fig. 4).

Perechea 1. Estimați dimensiunile bisericii.	<ul style="list-style-type: none"> - Ce înălțime are biserica? (17 metri) - Ce lungime biserica? (17 metri) - Ce înălțime are biserica? (7 metri) - Dacă ați compara înălțimea bisericii cu cea a unui bloc, echivalentul a câte etaje a unui bloc este înălțimea bisericii?
Perechea 2. Analizați materialul de construcție	<ul style="list-style-type: none"> - Din ce material este construită biserica? - De ce au construit români din Maramureș biserici de lemn, nu din piatră sau alte materiale mai rezistente? - Din ce este realizată fundația bisericii?
Perechea 3. Analizați acoperișul bisericii	<ul style="list-style-type: none"> - În câte ape este construit acoperișul? - Cu ce este acoperită biserica? - Ce deosebire există între aspectul acoperișului și cel al casei analizate anterior? - De ce credeți că are biserica această acoperiș la bază? (probabil a fost construit ulterior, pentru a proteja oamenii care sunt în jurul bisericii)
Perechea 4. Analizați turnul bisericii	<ul style="list-style-type: none"> - Ce aspect are turnul bisericii? - Ce este deoseibil la acest turn, comparativ cu turnurile de la alte biserici de lemn? (are un pod din care se vede afară). - De ce credeți că a fost amenajat acest loc în turnul bisericii?
Perechea 5. Analizați „corpuł” bisericii	<ul style="list-style-type: none"> - Ce aspect are intrarea în biserică? - De ce există la intrarea în biserică/în jurul bisericii acel spațiu acoperit? - Cum este împărțit spațiul în interiorul bisericii?

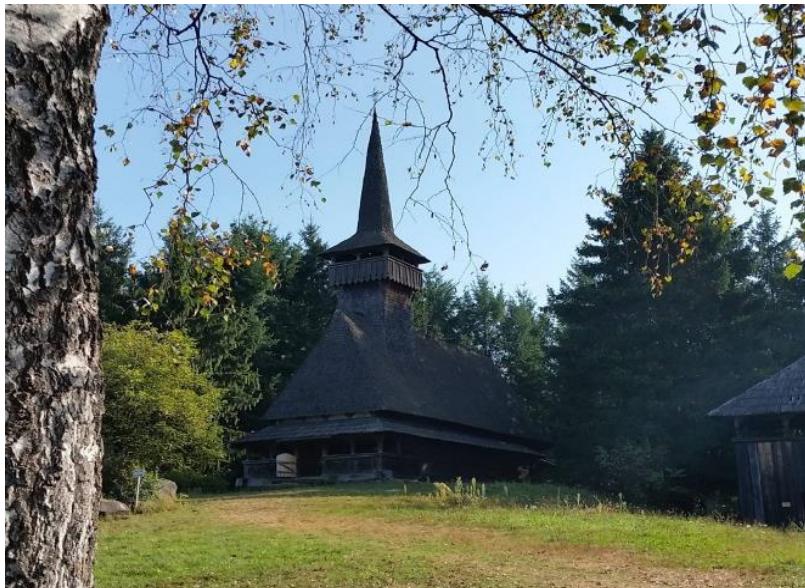

Fig. 4. Biserica de la Muzeul Satului din Sighetu Marmației
(Foto:© Kosinszki, S.)

Concluzii

Muzeele reprezintă locuri ideale pentru producerea unei învățări de bună calitate deoarece ele conservă și prezintă obiecte autentice. Pentru ca elevii să beneficieze cât mai mult de vizitele la muzee, aceștia ar trebui ghidați de către profesori și de către personalul specializat din muzee pentru a observa și a înțelege în mod profund ceea ce privesc.

Activitățile de învățare pe care le-am propus pentru a fi desfășurate în Muzeul Satului Maramureșean vizează studierea a patru obiective turistice din acest muzeu: Casă de lemn din Maramureș. Casa Tivadar; Poartă tradițională maramureșeană. Casa Ilea din localitatea Călinești; Moara Dunca din Ieud; Biserica de lemn din Oncești.

În aceste activități am urmărit să ghidăm elevii în procesul de analiză și de interpretare al acestor exponate, pentru a conștientiza valoarea patrimoniului construit în România și necesitatea conservării și promovării lui din punct de vedere turistic.

Muzeul Satului Maramureșean ne oferă o suită de peisaje culturale. Prin studiul acestor peisaje culturale, elevii, studenții și alții vizitatori au oportunitatea de a experimenta identitățile locale și regionale, de a-și forma

atitudini și comportamente pozitive privind conservarea și valorificarea lor, își construiesc identitatea personală.

Muzeele care conservă peisaje culturale sunt spații cu valoare educativă excepțională, acestea păstrând memoria locurilor și a comunităților respective, în care autenticul este promovat într-un mod firesc și îngrijit.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Cocian, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dăncuș, Mihai (2011), *Muzeul Satului Maramureșean. Sectorul de instalații tehnice populare acționate de apă*, Sighetu Marmației, Editura DACIA XXI.

Dăncuș, Mihai (2000), *Muzeul Etnografic al Maramureșului*, Sighetu Marmației, lucrare editată de Muzeul Maramureșului cu sprijinul Ministerului Culturii.

Dulamă Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Buș, Roxana-Maria (2016a), „Cultural Landscapes and Geography University Students’ Learning on Facebook Discussion Groups”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest.

Dulamă, Maria Eliza (2016), „Sensibilizare și expresie culturală în activitățile de învățare la geografie”, în *Didactica Pro*, nr. 4 (98), Chișinău, pp. 34-40.

Dulamă, Maria Eliza, Vana, V. M., Ilovan, Oana-Ramona (2016b), „Assessing Territorial Planning M.Sc. Students using Facebook”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania.

Dulamă, Maria Eliza, Maroși, Z., Ilovan, Oana-Ramona (2016c), Chapter 3: „Geography University Education for the Protection and Capitalisation of Cultural Urban Landscapes. A Case Study: The Museum Square, Cluj-Napoca, Romania”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (coord. și ed.), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 59-118.

<http://muzeulmaramuresului.ro/>, accesat în 8 septembrie 2016.

Ilieș, G. (2007), *Tara Maramureșului. Studiu de Geografie Regională*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2006a), „Contemporary Social and Economic Coordinates of the Disadvantaged Areas of Baia Mare, Borșa-Vișeu, and Rodna”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 95-112.

Ilovan, Oana-Ramona (2006b), „Sustainable Development Strategies in Baia Mare Industrial Region”, în Brujan, L.-B., Ancașa, Cătălina (ed.), *Sustainable*

Development in Old Industrial Regions of Europe – Conference Reader, Editura Universității de Vest, Timișoara, pp. 61-62.

Ilovan, Oana-Ramona (2007a), „Mecanisme contemporane în construcția și deconstrucția identității regionale în „țările” din România”, în *Studia UBB, Geographia*, vol. 52, nr. 2, pp. 15-20.

Ilovan, Oana-Ramona (2007b), „The built patrimony and the ‘Land’ type units – tourism”, în Cocean, P., Vartanoff, Adriana (coord.) (2007), *Synthetical Approach to the Romanian Tisa Basin*, vol. III, nr. 1, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona (2007c), *Theorising the Lands of Romania as Sustainable Identity Regions*, in *Regions in Focus?*, Conference Abstract Volume, Sally Hardy, Lisa Bibby Larsen, Lizzie Ward (ed.), University of Lisbon, Lisbon, Portugal, pp. 50-51.

Ilovan, Oana-Ramona (2010a), „Caracteristicile patrimoniului construit și zestrea „țărilor” din bazinul românesc al Tisei”, în materialele Conferinței științifice internaționale *Învățământul universitar din Republica Moldova la 80 de ani*, 28-29 septembrie 2010, Chișinău, volumul III, *Probleme actuale ale Științelor biologice, chimice și geografice*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, pp. 141-148.

Ilovan, Oana-Ramona (2010b), „Conservarea și promovarea identității maramureșene în contextul valorificării patrimoniului antropic construit prin circuite turistice regionale”, în Irimuș, I. A. (ed. coord.), Vescan, I., Fodorean, I., Moldovan, C. (ed.) *Geografia în contextul dezvoltării contemporane. Strategii de dezvoltare teritorială*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 302-315.

Ilovan, Oana-Ramona (2010c), Features of the Built Patrimony and the Heritage of the „Lands” in the Romanians” in *Tisza Basin*, in *Romanian Review of Regional Studies*, vol. VI, no. 2, pp. 41-46.

Ilovan, Oana-Ramona (2010d), „Patrimoniul construit din bazinul românesc al Tisei. Situația actuală și disfuncționalități”, în materialele Conferinței științifice internaționale *Învățământul universitar din Republica Moldova la 80 de ani*, 28-29 septembrie 2010, Chișinău, volumul III., *Probleme actuale ale Științelor biologice, chimice și geografice*, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, pp. 134-141.

Ilovan, Oana-Ramona (2013a), „Integrating the ‘Lands’ of Romania in the Experience Economy”, în *Romanian Review of Regional Studies*, vol. IX, nr. 1, pp. 91-98.

Ilovan, Oana-Ramona (2013b), „Paradigma economiei experienței – cadrul pentru dezvoltare regională în „țările” din România”, în Vert, C. (ed.), volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – Știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 840-847.

Ilovan, Oana-Ramona (2013c), „Regenerarea Țării Năsăudului”, în Cocean, P., Filimon, Luminița (coord.) (2013), „Țările” din România ca teritorii de proiect, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 65-76.

Ilovan, Oana-Ramona, Chitul, Dorina (2006), „Semnificația criteriului etnografic pentru delimitarea Țării Năsăudului”, în *Studia UBB, Geographia*, LI, nr. 2, pp. 199-208.

Ilovan, Oana-Ramona, Doroftei, Iulia, Buş, Roxana Maria, Kosinszki, S.A. (2016), Chapter 1: „Territorial Identity, Cultural Landscapes and Values Education. A Brief Approach”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (ed.), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 13-30.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2013), „Utilizarea metodelor calitative în cercetarea geografică regională: sondajul de opinie și focus grupul”, în Vert, C. (ed.), volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 848-863.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2014), „Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, *Geographia Napocensis*, 8 (1), pp. 19-36.

Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2013), „Competitive Regions and Struggling Regions in the Knowledge Economy”, în *Studia UBB, Geographia*, LVIII, nr. 2, pp. 131-140.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, Republica Moldova, Editura ASEM, Chișinău, pp. 137-140.

Kosinszki, S. A., Chiș, V. T. (2011), „Geographical introductory characterization of the upper Tisa River basin (Romania-Ukraine)”, in *Transylvanian Review of Systematical and Ecological Research*, 11, “The Upper Tisa River Basin”, pp. 1-14.

Kosinszki, S. A., Chiș, V. T. (2013), *Ghid Turistic Săpânța, Sighetu Marmăiei, Botiza, Solotvino*, Aska Grafika, Sighetu Marmăiei.

Kosinszki, S. A., Dulamă, Maria-Eliza, Osaci-Costache, Gabriela, Hotea, Maria (2013), „Pupils’ and Students’ Perceptions and Representations of the Wooden Churches in Maramureş, Romania”, in *Romanian Review of Geographical Education*, Volume II, Number 2, pp. 55-80.

Kosinszki, S. A., Măran, P. (2016), „Education for Tourism within the Project Maramureş – Transcarpathia Info Tour”, in *Romanian Review of Geographical Education*, Volume V, Number 1, pp. 31-46.

Nistor, Fr. (1976), *Poarta maramureșeană*, Editura Sport-Turism, Bucureşti.

Scridon, Ioana, Ilovan, Oana-Ramona (2015), „The Žipsers’ Ethnic Identity in Vișeu de Sus/Oberwischau, Romania, in the Context of Inter-Ethnic Relationships”, in *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*, 157, pp. 151-168.

Scridon, Ioana, Ilovan, Oana-Ramona (2016), „Approaching the Other in the Žipsers’ Community. Identity Issues and Methodological Insights into Geographical Cross-Cultural Research”, in *Transylvanian Review*, Volume: 25, Issue: 1, pp. 55-73.

VALORIZAREA POTENȚIALULUI MUZEELOR DIN ORIZONTUL LOCAL, ÎN ÎNVĂȚAREA GEOGRAFIEI

MARIANA-DOINA CÎINEANU¹

Abstract. – *Valorising the Potential of Museums from the Local Horizon in Learning Geography.* In the introduction, we present some information about the role of museums for material heritage preserving and in promoting cultural values. After that, the history and structure of “Carol I” Museum in Brăila is presented, which, through the exhibits and events organised, offers the visitors an environment for authentic learning. After presenting the “Natural Sciences” Department, learning activities that can be organised during geography classes are detailed and correlated with the diorama that depicts the swamp environment characteristic of Brăila County. After introducing the “Ethnography and Folk Art” Department, learning activities aimed at analysing some traditional occupations (e.g. sheep breeding, domestic crafts, and fishing) are presented. By involving pupils in such activities, they understand profoundly the cultural heritage and the local features, as well as the importance of preserving and promoting these values. At the end of the paper, we underline the role of the museum in the life of the local community and in the cultural development of the city, through all its exhibitions and events.

*

Keywords: diorama, local and regional identity, traditional occupations, crafts, rural landscape, urban development, local community.

Introducere

Muzeele sunt locuri care, în funcție de specificul lor, conservă memoria așezărilor urbane și rurale, a regiunilor și a națiunilor. Educația realizată prin exponatele și evenimentele propuse de muzee este una care construiește identitatea indivizilor și a comunităților care beneficiază de acestea, este o educație pentru valori și pentru deschidere culturală și interculturală (Dulamă, Ilovan, 2004; Ilovan et al., 2016; Scridon, Ilovan, 2016), pentru cunoașterea identității teritoriale (Ilovan, 2015) și pentru deschiderea spre studiu folosind metode noi sau inovative (Ilovan, Mihalca, 2014).

¹ Colegiul Național „Nicolae Bălcescu”, Brăila, e-mail: officeroseromania@gmail.com.

Studiul valorificării patrimoniului material și imaterial este o preocupare veche a geografiei universitare (Ilovan, 2010a, 2010b, 2013a, 2013b), tradusă recent în preocuparea privind cercetarea peisajelor culturale împreună cu elevii și studenții (Dulamă et al., 2016a, 2016b) și formarea unor competențe specifice geografiei în conformitate cu programele școlare și cerințelor societății contemporane (Dulamă et al., 2009; Dulamă, Ilovan, 2008, 2015; Ilovan 2012), orientate spre cunoaștere și dezvoltare sustenabilă (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, Sochircă, 2012).

În lucrările de didactica geografiei, se recomandă organizarea unor activități de învățare în muzeele din orizontul local (Dulamă, 2010a, 2010b), în care elevii analizează aspecte din orizontul apropiat sau local, stabilesc caracteristicile mediul în care trăiesc și încearcă să înțeleagă desfășurarea unor procese în timp și în spațiu. Un astfel de context favorabil pentru cercetare oferă celor care învăță și muzeul din orașul Brăila, acesta evidențind particularitățile de geografie fizică și umană ale acestui areal, specificitatea determinată de existența Dunării și de diversitatea etnică și culturală.

Descrierea Muzeului Brăilei „Carol I”

Muzeul Brăilei „Carol I” este situat în centrul istoric al municipiului Brăila. Acest muzeu are un patrimoniu bogat, care reflectă elementele specifice locale și regionale ale spațiului danubian din județul Brăila. În incinta muzeului, se desfășoară activități științifice și culturale, programe de cercetare, sunt organizate expoziții și sesiuni de comunicări științifice cu tematici diverse, sunt editate publicații valoroase cu contribuția proprietarilor specialiști.

Istoric. Muzeul a fost înființat la începutul anilor '80 ai secolului al XIX-lea, în același moment cu biblioteca publică a orașului. La sfârșitul anului 1880, la Conferința profesorilor din cadrul gimnaziului real din Brăila, opt profesori au propus înființarea, prin subșriție publică, a unei biblioteci și a unui muzeu, pe lângă acest gimnaziu. La 23 august 1881, în castelul Peleș, regele Carol I a semnat decretul prin care autoriza funcționarea Muzeului științific și a bibliotecii publice în Brăila și astfel, în acest oraș, s-a înființat unul dintre primele muzeze din România.

După 1989, în acest muzeu s-au desfășurat numeroase evenimente și proiecte în care a fost implicată întreaga comunitate locală, ținând cont și de personalitățile originare din acest areal (Nae Ionescu, Vasile Băncilă, Anton Dumitriu, Petre Andrei, Ana Aslan și alții). În prezent, muzeul este condus de profesor dr. Ionel Cândea, membru corespondent al Academiei Române, care a contribuit la dezvoltarea deosebită a activității muzeale în orașul Brăila.

Fig. 1. Muzeul Brăilei „Carol I”

(Sursa: Ghena Pricop; <http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=4>)

Secțiile Muzeului Brăilei. Muzeul Brăilei cuprinde mai multe secții: secția „Istorie”; secția „Artă”; secția „Științele Naturii”; secția „Etnografie și Artă Populară”. În structura muzeului, mai intră: Galeriile „Gheorghe Naum”; trei centre (Centrul Memorial „Nae Ionescu, Vasile Băncilă, Anton Dumitriu, Ana Aslan, Edmond Nicolau”; Centrul diversității culturale; Centrul Cultural „Nicăpetre”); trei case memoriale (Casa Memorială „Panait Istrati”; Casa Memorială „D. P. Perpessicius”; Casa Memorială „Fănuș Neagu”) (<http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=4>). Un context favorabil pentru învățarea geografiei îl oferă trei secții din acest muzeu: Secția Științele Naturii, Secția de Etnografie și Folclor și Centrul Diversității Culturale.

Fig. 2. Sediul Secției Științele Naturii, Parcul Monument
(Sursa: dr. Nicolae Onea; <http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=4>)

Prezentarea Secției „Științele Naturii”

Secția de Științele Naturii este amplasată în Parcul Monument. Această secție cuprinde o sală pentru expoziția permanentă, o sală pentru expoziții temporare, o sală cu acvarii cu pești exotici și un laborator de conservare-restaurare.

Patrimoniul acestei secții cuprinde colecții din următoarele domenii științifice: botanică; zoologie (vertebrate; nevertebrate); geologie (colecții de minerale și roci, de paleovertebrate și de paleonevertebrate). Numărul de domenii științifice și cel al colecțiilor variază în funcție de activitățile de cercetare din teren sau de achiziționarea de noi exponate. În această secție, se organizează expoziții cu piese originale ori fotodocumentare, se elaborează publicații de specialitate (studii și monografii) ori pentru publicul larg (pliante, cataloage, ilustrate), se organizează seri muzeale etc.

Istoric. Secția Științele Naturii, înființată în anul 1964, cuprindea la început colecția Cociorva, care constă în expunerea în diorame a unor plante și

animale din zona de câmpie. În următorii ani, au fost dezvoltate, prin cercetări în teren, colecțiile de botanică, entomologie ornitologie, geologie și altele.

În anul 1987, expoziția de bază cuprindea faună și floră specifice județului Brăila, în forma tematică de astăzi. În anul 1995, s-a înființat o sală pentru expoziții temporare, în care sunt expuse piese din colecțiile secției sau din patrimoniul altor muzee din țară.

În anul 2000, s-a reorganizat și modernizat un laborator de conservare-restaurare și taxidermie, iar, în anul 2001, s-a deschis o sală cu acvarii pentru pești exotici. În 2011, a apărut primul număr al revistei științifice a secției „Journal of Wetlands Biodiversity”.

Expoziția permanentă. În această expoziție, sunt reprezentate în diorame elemente din fauna și flora următoarelor ecosisteme: ecosistemul de câmpie (Câmpia Bărăganului), ecosistemul de baltă (Insula Mică a Brăilei), ecosistemul de pădure (Pădurea Vîrșoara), ecosistemul de stâncărie (Popina Blasova), ecosistemul de sărătură (Lacul Sărăt), ecosistemul de luncă (lunca inundabilă). În câteva vitrine, sunt expuse păsări migratoare împăiate (oaspeți de vară, oaspeți de iarnă, păsări de pasaj) și păsări răpitoare (de zi și de noapte).

Expoziții temporare. Pe parcursul activității acestei secții, au fost organizate diverse expoziții: „Călătorie în lumea peștilor dulcicoli și marini”, „Lumea dinozaurilor”, „Din fauna cinegetică a României”, „Mineralogia estetică a Banatului”, „Trofee de vânătoare”, „Fluturi, petale zburătoare”, „Plantele de lângă noi – mușchii și lichenii” etc. (Onea, 2006, pp. 81-85).

Activitate de învățare organizată în Secția Științele Naturii

Prezentăm o activitate de învățare care poate fi organizată cu elevii în incinta muzeului.

Subiectul: Ecosistemul de baltă expus la muzeu, sub formă de dioramă.

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare) a realității oferite de geografia României

1.5. Descrierea elementelor, fenomenelor, proceselor sau sistemelor geografice, utilizând termeni geografici

7.5. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

3.2. Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului înconjurător din țara noastră

6.2. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a țării noastre, realizând corelații cu informațiile dobândite la alte discipline școlare

7.7. Explicarea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect) (MECI, 2009).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare, elevii vor fi capabili:

- să localizeze Insula Mică a Brăilei și ecosistemul de baltă pe harta județului Brăila;
- să caracterizeze ecosistemul de baltă;
- să explice condițiile de mediu care au determinat formarea acestui ecosistem (analiza regimului precipitațiilor, analizarea reliefului);
- să identifice plante și animale specifice ecosistemul de baltă;
- să descrie Insula Mică a Brăilei
- să elaboreze un text despre ecosistemul de baltă.

Metode didactice: observarea, descrierea, exercițiul, studiul de caz, conversația.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii, diorame, hărți.

Locul desfășurării activității: Muzeul Brăilei, Secția Științele Naturii

Sarcină: Veți realiza o activitate practică în cadrul muzeului. Veți lucra în patru grupuri. Fiecare grup va avea de rezolvat o altă sarcină. Grupul 1 – Explicarea formării bălților; Grupul 2 – Identificarea în dioramă a unor specii de plante și animale specifice bălților; Grupul 3 – Localizarea Insulei Mici a Brăilei – rezervație naturală; Grupul 4 – Descrierea Insulei Mici a Brăilei – rezervație naturală.

Grupul 1 – Explicarea formării bălților

<i>Sarcina:</i> Precizați răspunsurile la întrebările următoare. Explicați într-un text formarea bălților	Text
<ul style="list-style-type: none"> - Cum credeți că se formează bălțile? - Ce particularități au bălțile din zona de câmpie? 	<p>Bălțile au legătură permanentă cu apele curgătoare. Se formează în concavități ale scoarței terestre, în care apa nu se infiltrează și nici nu se mai poate scurge.</p> <p>Bălțile din zona de câmpie au nivel oscilant, în funcție de viituri, de cantitatea apei din precipitații și din topirea zăpezilor și au adâncime mică (3-5 m).</p>

Grupul 2 – Identificarea în dioramă a unor specii de plante și animale specifice bălților

<i>Sarcina:</i> Precizați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un	Text
---	------

text în care prezentați biotopul de balta	
<ul style="list-style-type: none"> - Care sunt plantele pe care le observați în dioramă? - Care sunt speciile de animale pe care le observați în dioramă? 	<p>În balta, cresc stânjenei galbeni, izma de balta, specii de rogoz, pipirig, stuf și papură, plante cu frunze plutitoare (nufăr, linteță, broscăriță), plante submerse (cosor, ciumă apei, sărmulița apei, brădiș).</p> <p>În apa din balta, există diverse specii de animale: bibanul, linul, știuca, carasul, șalăul, scoici și melci. În apropierea băltilor, trăiesc broaște, păsări, mamifere (guzgan de apă, vidră, nurcă) (Pârvu, 1981).</p>

Grupul 3 – Localizarea Insulei Mici a Brăilei – rezervație naturală

<i>Sarcina:</i> Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un text în care să prezentați localizarea Insulei Mici a Brăilei.	Răspunsuri
<ul style="list-style-type: none"> - Unde este așezată Insula Mică a Brăilei pe cursul Dunării? - Prin ce este despărțită Insula Mică a Brăilei de Insula Mare a Brăilei? - Când a fost amenajată agricol partea de sud a Băltii Brăilei? - Pe teritoriul căror comune se află cea mai mare parte a Insulei Mici a Brăilei? - Care sunt cele două puncte de trecere dinspre Vest spre Insula Mică a Brăilei? - De ce are Insula Mică a Brăilei statut de rezervație naturală? 	<ul style="list-style-type: none"> - Pe cursul mijlociu al Dunării fluviale. - Dig de 225 Km. - În anul 1971. - Gropeni, Tufești, Stăncuța, Mărașu, Bertești - Stăncuța și Gropeni. - Păstrează habitatele naturale, fondul piscicol și fondul de vânătoare.

Grupul 4 – Descrierea Insulei Mici a Brăilei – rezervație naturală

<i>Sarcina:</i> Căutați răspunsurile la întrebările următoare. Elaborați un text în care să descrieți Insula Mică a Brăilei.	Text
<ul style="list-style-type: none"> - Care sunt zonele unei rezervații? - Ce sunt lacurile de luncă, denumite „bălti”? 	<ul style="list-style-type: none"> - Zonele unei rezervații sunt: zona cu activitate umană doar pentru cercetare; zona tampon, în care este permis pescuitul și

<ul style="list-style-type: none"> - Ce adâncime au lacurile de luncă denumite „bălti”? - Ce rol au privalurile? - Ce privaluri există în județul Brăila? - Care este specificul microclimatului de baltă? - Ce rol au sălciiile? - Ce rol au plantațiile de plop, în comparație cu pădurile de salcie naturală? - Cum s-au format Insula Mare și Insula Mică a Brăilei? - De unde vin păsările care poposesc în Insula Mică a Brăilei sau migrează în Delta Dunării? - Ce oaspeți de vară din Insula Mică a Brăilei ați observat? - Ce păsări rămân în iernile blânde? - Ce păsări de pasaj ați observat? - Care sunt mamiferele prezente în biotopul de baltă? - Care este importanța Insulei Mici a Brăilei? 	<p>strângerea fânlui; zona de tranziție cu activitate turistică admisă.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lacurile de luncă, denumite „bălti”, sunt acumulări de apă care se formează pe cursurile mijlocii și inferioare ale râurilor, unde predomină procesele de transport și depunere. - Lacurile de luncă, denumite „bălti”, au adâncimea de 0,7-2 m. - Privalurile au rolul de a menține legătura între bălti și albia minoră. - În județul Brăila, există privaluri la Gâsca, Curcubeu, Bălaia. - Sălciiile au rolul de adăpost, în special, pentru păsări. - Plantațiile de plop au avantajul unei creșteri rapide și au rolul de protecție împotriva inundațiilor. - Insula Mare s-a format prin acțiuni antropice (desecări, îndiguiri și desfășăriri), în timp ce Balta Mică a Brăilei păstrează pădurile de luncă, speciile de păsări și pești în habitatul lor natural. - Păsările care poposesc în Insula Mică a Brăilei sau migrează în Delta Dunării vin din nordul și centrul Europei, din Asia și din nordul Africii. - Păsările care migrează în Insula Mică a Brăilei, pentru abundența hranei și ziua mai lungă, sunt: pelicanul, cormoranul, barza, buhaiul de baltă, gâsca de vară, egreta mică, chira de baltă, califarul alb. - În iernile blânde, rămân în baltă cinteza de iarnă, botgrosul, fluierarul, rața sălbatică. - Păsările de pasaj sunt prepelița, sturzul, ciocârlia, graurul și porumbelul gulerat. - Mamiferele prezente în biotopul de baltă sunt mistrețul, vidra, nurca (rară din cauza vânătoriei), iepurele, vulpea. - Insula Mică a Brăilei este un loc în care staționează temporar specii de păsări care
--	--

	migrează; este un areal în care există și sunt protejate foarte multe specii de plante și animale (Albu, 1993).
--	---

Secția „Etnografie și Artă Populară”

Secția „Etnografie și Artă Populară” cuprinde patrimoniul etnografic și de artă populară al muzeului.

Expoziția permanentă. Colecțiile Secției de Etnografie și Artă Populară sunt structurate pe următoarele domenii: *arhitectură rurală; artă populară* (țesături de interior, împletituri, port popular, obiecte de podoabă); *viață spirituală* (obiecte de rit, icoane pe lemn și pe sticlă); *obiceiuri, rituri și ritualuri agrare; ocupări tradiționale* (viticultura, pomicultura, legumicultura, pescuitul, păstoritul și creșterea altor animale, vânătoarea, apicultura); *obiecte de uz casnic și gospodăresc; meșteșuguri* (prelucrarea lemnului, prelucrarea fierului, prelucrarea pietrei, meșteșuguri casnice - prelucrarea cânepii).

Activitate de învățare organizată în Secția Etnografie și Artă Populară

Prezentăm o activitate de învățare care poate fi organizată cu elevii în incinta muzeului, în Secția *Etnografie și Artă Populară*.

Subiectul: Ocupări tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila

Competențe specifice:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare) a realității oferite de geografia României

1.5. Descrierea elementelor, fenomenelor, proceselor sau sistemelor geografice, utilizând termeni geografici

7.5. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat

3.2. Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului înconjurător din țara noastră

6.2. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a țării noastre, realizând corelații cu informațiile dobândite la alte discipline școlare

7.7. Explicarea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect) (MECI, 2009).

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare, elevii vor fi capabili:

– să enumere ocupări tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila, produse tradiționale, resurse naturale prelucrate în mod tradițional;

– să caracterizeze unele ocupări tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila;

– să explice procesul tehnologic, în cadrul unor ocupații tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila;

– să elaboreze un text despre ocupații tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila.

Metode didactice: observarea, descrierea, exercițiul, studiul de caz, conversația.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii, hărți, obiecte din muzeu.

Locul desfășurării activității: Muzeul Brăilei, Secția *Etnografie și Artă Populară*

Sarcină: Veți realiza o activitate practică în cadrul muzeului. Veți lucra în trei grupuri. Fiecare grup va studia o ocupație tradițională din județul Brăila. Grupul 1 – Pescuitul; Grupul 2 – Oieritul; Grupul 3 – Meșteșuguri casnice. Veți răspunde la întrebările din tabelul următor (Tabelul 1). Pentru a putea răspunde la întrebări, veți studia exponatele din muzeu, indicațiile referitoare la acestea și veți discuta cu ghidul din muzeu.

Tabel 1. Activități de învățare referitoare la unele ocupații tradiționale ale locuitorilor din județul Brăila

Ocupație	Întrebări	Text
<i>Pescuitul</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Cu ce se deplasau pescarii când mergeau la pescuit? - Ce unelte foloseau pescarii pentru pescuit? - Care sunt speciile pe care le pescuau? - Unde pescuau pescarii din județul Brăila? - Ce făceau pescarii cu peștele prins? 	Pescarii se deplasau la pescuit cu bărcile. Ei pescuau pe băltile din apropiere și pe Dunăre. Peștele prins era vândut la piață sau la unii comercianți.
<i>Oieritul</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Care erau traseele pe care le parcurgeau turmele de oi? - Pe unde treceau turmele Dunărea? - Ce beneficii avea conducerea județului Brăila datorită oieritului? - Unde păsunau turmele în timpul iernii? - De ce? 	Turmele de oi se deplasau de-a lungul cursurilor Călmățui, Buzău și Siret. Trecerea Dunării spre Dobrogea se făcea prin vadul Hârșovei și vadul Brăilei. Conducerea județului Brăila încasă periodic taxe pentru păsunat și pentru trecerea Dunării. Uneori, oierii rămâneau pe păsunile din Balta Brăilei sau în Câmpia Brăilei. (http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=4)

<i>Meșteșuguri casnice</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Care sunt activitățile desfășurate de femei în timpul iernii? - Ce materii prime prelucrau femeile în timpul iernii? - Care este procesul pe care îl suportă cânepa? - Care este procesul pe care îl suportă lâna de la oi? - Ce produse realizau femeile la finalul acestor procese? - La ce utilizau femeile uneltele expuse în muzeu? 	Prelucrarea fibrelor textile vegetale și animale în gospodărie și transformarea lor în obiecte utile, dar și estetice, au fost dintotdeauna responsabilitatea femeilor. După încheierea muncilor agricole, în timpul iernii, principalele ocupații ale femeilor erau torsul, țesutul, cusutul. Rolul țesăturilor realizate de femei s-a schimbat dintr-unul practic la unul decorativ (scoarța și ștergarul decorează peretii locuinței).
----------------------------	---	---

Centrul Diversității Culturale

Centrul Diversității Culturale al Muzeului Brăilei s-a înființat în anul 2009. În acest centru, se urmărește dezvoltarea unei baze de date despre „Minoritățile etnice din Brăila”, se organizează activități de documentare, cercetări de istorie orală (istoria familiilor etnicilor din Brăila și din diasporă), evenimente culturale în colaborare cu minoritățile etnice din România și din afara țării, programe culturale, mediateci pentru public, vizionări de filme documentare, ghidaje tematice, expoziții temporare, se editează publicații culturale, materiale educaționale și de promovare, tipărite și on-line.

În cadrul acestui centru, vizitatorii ar trebui să percepă și să înțeleagă interferențele etnice și culturale din orașul Brăila. În anul 1841, în Brăila, erau stabiliți peste 2000 de străini, dintre care cei mai numeroși erau grecii și evreii. În secolul al XIX-lea, datorită dezvoltării orașului, s-au stabilit în acest teritoriu armeni, unguri, sărbi, bulgari, polonezi, ruși, albanezi și.a. Străzile au fost denumite etnic sau după numele comercianților sau breslașilor mai importanți sau mai bogăți (Ulița Românească; Ulița Calimerească, locuită de greci calimeri; Ulița Bulgărească; Ulița Sârbească; Ulița Ovreiască; Ulița Mocănească). Se presupune că rușii-lipoveni au venit în Brăila în perioada 1829-1830 (Vasilescu, 1906).

Muzeul – ca spațiu destinat educației

Activitățile desfășurate de către personalul muzeului, împreună cu partenerii lor, sunt foarte variate, dar am selectat doar câteva dintre cele care au importanță mai mare pentru educația elevilor. În incinta muzeului, se organizează: ateliere de meșteșuguri tradiționale, ritualuri agrare; sezători;

atelier de lucru manual; cerc de pictură al Comunității Elene; atelier de cusături tradiționale; activități extracurriculare și extrașcolare în cadrul programului „Școala altfel”, „Povești despre Brăila”; dezbatere; școală de vară; concursuri; vizionare de filme documentare; lectură publică; audiții muzicale; „Muzică și cărți”; recitaluri; spectacole de muzică și poezie; concerte de muzică clasică și jazz; prezentări în spații neconvenționale; „Noaptea Muzeelor”; Ziua Culturii Elene; Ziua Alfabetului Bulgar; concursuri interjudețene; concurs de orientare turistică urbană; ghidaje tematice în Centrul Iстoric.

Prezentăm câteva exemple de activități desfășurate la Muzeul Brăilei, selectate de pe site-ul muzeului: Foto-expozitia „Dunărea – de la izvoare la mare”; Brăila, cel mai mare port la Dunăre și capăt de drum maritim; Un monument brăilean de arhitectură industrială. Magazia de cereale (silozul); Alimentarea cu apă a orașului Brăila. Uzina de apă; Șușeștii. Istorisiri la ceas de sărbătoare; Șezătoare – activitate în cadrul proiectului european „Au fil de l'eau en Europe”; Flora și fauna lumii în timbre, cărți poștale și maxime; Programul „Vacanța la muzeu”, în grădina Centrului Cultural Nicăpetre; Expoziția „Imagini din lumea științei / Bilder aus der Wissenschaft”.

Din analiza activităților muzeale, se evidențiază implicarea școlilor în activități culturale pe întreg parcursul anului școlar, dar și în vacanțe, precum și colaborarea muzeului cu multe instituții și asociații din județ, din țară și din străinătate, în probleme importante pentru comunitatea din Brăila.

Concluzii

Activitățile profesorilor de geografie desfășurate în muzee, vizitele pe teren și interpretările hărților din orizontul local îi ajută pe elevi să înțeleagă specificului regional și al țării în care trăiesc. Prin activitățile desfășurate în muzeu, se conțurează sentimentul de apartenență la oraș, la o regiune sau o țară.

Elevii conștientizează rolul muzeului în viața comunității locale, ca spațiu care, în funcție de specificul lui, conservă memoria așezărilor urbane și rurale, a regiunilor și a națiunilor. Prin implicarea elevilor în activitățile organizate în muzee, ei înțeleg în mod profund moștenirea culturală, specificul local și importanța conservării și promovării acestor valori.

În concluzie, se remarcă faptul că educația realizată prin intermediul exponatelor și evenimentelor propuse de muzee este una care construiește identitatea indivizilor și a comunităților care beneficiază de acestea, fiind o educație pentru valori și pentru deschidere culturală și interculturală.

B I B L I O G R A F I E

Albu, Dumitrica (1993), *Rezervații naturale, zone protejate și monumente ale naturii din finururile Brăilei*, Editura Alma, Galați.

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), “The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr. 1, pp. 83-90.

Brăila Modernă – cărți poștale ilustrate - colecția Valeriu Avramescu (2006), Editura Istros a Muzeului Brăilei.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulamă, Maria Eliza (2010a), *Didactica axată pe competențe*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2010b), *Formarea competențelor elevilor prin studierea localității de domiciliu*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan Oana-Ramona (2015), “Development of The Geography School Curriculum in Romania, from the 18th Century to 1989”, in *Transylvanian Review*, vol. XXIV, Supplement no. 1, pp. 255-284

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2004), “Evaluating the Students of the Intercultural Education through a Geography Course”, în *Science Education International. The Journal of the International Council of Associations for Science Education*, 15 (3), pp. 225-239, September, Nicosia, Cyprus.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), “On Competencies Characteristic of Geography in High School”, în *Acta Didactica Napocensia*, 1(2), pp. 86-95.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2009), „Formularea competențelor în geografie, în programele școlare de liceu”, în Liliana Ciascăi, Maria Eliza Dulamă, Oana-Ramona Ilovan (coord.) *Învățarea eficientă. Actualitate și perspective. Studii și cercetări*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Buș, Roxana-Maria (2016), “Cultural Landscapes and Geography University Students’ Learning on Facebook Discussion Groups”, în Marin Vlada (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest.

Dulamă, Maria Eliza, Maroși, Zoltan, Ilovan, Oana-Ramona (2016), “Chapter 3: Geography University Education for the Protection and Capitalisation of Cultural Urban Landscapes. A Case Study: The Museum Square, Cluj-Napoca, Romania”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă Maria Eliza (ed.) (2016), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

<http://diversitate-culturala-muzeulbrailei.ro/>, accesat 2016.

<http://diversitate-culturala-muzeulbrailei.ro/>, accesat 2016.

<http://www.muzeulbrailei.ro/images/Anexa-la-HCJ-nr.93-din-2016-1-2.pdf>, accesat 2016.

<http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=2&idn=15625815582967>, accesat 2016.

<http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=4>, accesat 2016.

<http://www.muzeulbrailei.ro/index.php?pn=5>, accesat 2016.

<https://www.facebook.com/CentrulCulturalNicapetre/posts/759828620826129>, accesat 2016.

<https://www.facebook.com/MuzeulBraileiCaroll/>, accesat 2016.

<https://www.facebook.com/redescoperabraila/>, accesat 2016.

Ilovan, Oana-Ramona (2010), „Caracteristicile patrimoniului construit și zestrea „țărilor” din bazinul românesc al Tisei”, în *Materialele conferinței științifice internaționale „Învățământul universitar din Republica Moldova la 80 de ani”*, 28-29 septembrie 2010, Chișinău, Volumul III. Probleme actuale ale Științelor biologice, chimice și geografice, p. 141-148, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău.

Ilovan, Oana-Ramona (2010), “Features of the Built Patrimony and the Heritage of the “Lands” in the Romanian Tisza Basin”, in *Romanian Review of Regional Studies*, vol. VI, no. 2, pp. 41-46.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Optimizarea învățământului geografic universitar românesc pentru o societate bazată pe cunoaștere”, în volumul cu *Materialele conferinței științifice internaționale, 2-3 noiembrie 2012: Optimizarea învățământului pentru o societate bazată pe cunoaștere*, pp. 198-200, Chișinău, Republica Moldova.

Ilovan, Oana-Ramona (2013), „Integrating the ‘Lands’ of Romania in the Experience Economy”, în *Romanian Review of Regional Studies*, vol. IX, nr. 1, pp. 91-98.

Ilovan, Oana-Ramona (2013), „Paradigma economiei experienței – cadru pentru dezvoltare regională în „țările” din România”, în C. Vert (ed.) *Volumul conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema Geografia – Știință și întregului teritorial*, pp. 840-847, Editura EUROBIT, Timișoara.

Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Metodologia identificării trăsăturilor identitare locale. Studiu de caz: identitatea comunității din Runcu Salvei, Județul Bistrița-Năsăud”, în *Geographia Napocensis*, 9(2), pp. 29-38.

Ilovan, Oana-Ramona, Doroftei, Iulia, Buș, Roxana Maria, Kosinszki, S.A. (2016), Chapter 1: „Territorial Identity, Cultural Landscapes and Values Education. A Brief Approach”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (ed.), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 13-30.

Ilovan, Oana-Ramona, Izabela-Amalia Mihalca (2014), “Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, în *Geographia Napocensis*, 8 (1), pp. 19-36.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. *Conferinței Științifice Internaționale Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, pp. 137-140, Editura ASEM, Chișinău.

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, 2009, *Programe școlare. Geografie. Clasele a V-a – a VIII-a*, București.

Onea, N. (2006), „La împlinirea a 50 de ani de existență”, în *Analele Brăilei. Seria Științele naturii*, Editura Istros, Brăila, pp. 81-85.

Pârvu, C. (1981), *Îndrumar pentru cunoașterea naturii*, Editura Didactică și Pedagogică, București.

Scridon, Ioana, Ilovan, Oana-Ramona (2016), “Approaching the Other in the Zipsers’ Community. Identity Issues and Methodological Insights into Geographical Cross-Cultural Research”, in *Transylvanian Review*, Volume: 25, Issue: 1, pp. 55-73.

Vasilescu, N. (1906), *Orașul și județul Brăila, odinioară și astăzi. Schițe istorice și administrative*, Brăila.

UTILIZAREA SURSELOR WEB ÎN STUDIUL PEISAJELOR CULTURALE URBANE DIN SATU MARE

MARIA ELIZA DULAMĂ¹, DANIEL SANISLAI²

ABSTRACT.— *Using Web Sources to Study Urban Cultural Landscapes in Satu Mare.* In this paper, firstly, we presented a brief theoretical substantiation on the protection, conservation and valorisation of the cultural landscape and built heritage and also on the use of the online environment for learning geography. A few learning activities are presented after that, activities in which, through conversation and exercises, we aimed at pupils acquiring specific geography competences and building more urban images of Satu Mare City. During these learning activities, pupils go through a stage of documentation and critical assessment of bibliographic sources, a stage of selecting and processing information, and through a stage of presenting it in a table format.

*

Keywords: urban image, built heritage, education for values, historic monument, aesthetic education, competences, urban identity

Introducere și fundamentare teoretică

Educația pentru protejarea, conservarea și valorificarea peisajelor culturale și a patrimoniului construit este girată atât de cercetarea geografică la nivel universitar privind dezvoltarea durabilă (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, Sochircă, 2012), cât și de abordările diverse de-a lungul timpului (privind conținuturile și competențele formate) din curricululum de geografie din sistemul preuniversitar de învățământ din România (Dulamă, Ilovan, 2008b, 2015). În sistemul universitar, cercetări recente privind optimizarea procesului didactic geografic au demonstrat rolul semnificativ pe care îl are feedforward-ul pentru o învățare eficientă (Dulamă, Ilovan, 2016)

¹ Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, e-mail: dulama@upcmail.ro.

² Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad, Filiala Baia-Mare, e-mail: sanislaidaniel@yahoo.com.

și adaptarea la ritmul alert al unei societăți bazate pe cunoaștere și fluxuri mari și rapide de informație (Ilovan, 2012).

În contextul tehnologizării ridicate a activităților și implicit a interacțiunilor umane, s-a analizat utilitatea mediului online pentru învățarea geografiei și au fost discutate beneficiile mediilor de socializare din spațiul virtual (Dulamă et al., 2015), necesitatea dezvoltării abilităților de cercetare în mediul virtual (Ilovan et al., 2015), și a utilizării unor softuri mai mult sau mai puțin adaptate învățării despre realitatea geografică apropiată sau îndepărtată (Osaci-Costache et al., 2015). În plus, s-au realizat studii care au diseminar rezultatele unor experimente, în mediul virtual, privind învățarea despre peisaje culturale și identitatea unor locuri (Dulamă et al., 2016a; 2016c).

De asemenea, s-a observat că studiul peisajelor culturale urbane are un impact semnificativ în formarea personalității elevilor și studenților, prin educația pentru valori pe care o promovează în diverse forme și contexte (Dulamă et al., 2012, 2016b; Ilovan et al., 2016; Sanislai et al., 2016). Studierea patrimoniului construit are rolul de a conștientiza locuitorii privind caracteristicile de specificitate ale teritoriului unde trăiesc și de a-i responsabiliza și motiva în vederea valorificării durabile a acestuia (Ilovan, 2007, 2010a, 2010b). Pentru astfel de cercetări focalizate pe analiza și interpretarea unor elemente de identitate locală și regională, pe lângă metodele cantitative, sunt indispensabile cele calitative (Ilovan, Mihalca, 2013, 2014), iar dintre acestea, celor vizuale le-a fost demonstrată eficiența didactică și utilizarea largă în învățământul geografic românesc (Dulamă, Ilovan, 2008a).

Luând în considerare cele de mai sus, în această cercetare privind imaginea urbană pentru Satu Mare, am utilizat mediul online și metode calitative pentru analizarea peisajului cultural urban, plecând, în special, de la elemente de patrimoniu construit.

Prezentarea activităților de învățare

În activitățile de învățare pe care le detaliem în continuare se vizează formarea și dezvoltarea la elevi a unor competențe specifice geografiei, extrase din programa școlară de gimnaziu pentru clasa a VIII-a:

7.2. Utilizarea metodelor simple de investigare (observare, analiză, interpretare) a realității oferite de geografia României.

7.6. Compararea elementelor, fenomenelor, proceselor și structurilor teritoriale după caracteristicile solicitate, stabilind asemănări și deosebiri.

- 1.5. Descrierea elementelor, fenomenelor, proceselor sau sistemelor geografic utilizând termeni geografici.
- 7.5. Caracterizarea elementelor, fenomenelor și proceselor după un algoritm dat.
- 3.2. Explicarea fenomenelor și proceselor specifice mediului înconjurător din țara noastră.
- 6.2. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a țării noastre, realizând corelații cu informațiile dobândite la alte discipline școlare.
- 7.7. Explicarea elementelor, fenomenelor și proceselor observate (direct sau indirect).
- 3.1. Transferarea elementelor din matematică și științe pentru explicarea realității geografice a României.
- 5.2. Prelucrarea informațiilor referitoare la elemente de geografie a României dobândite pe baza tehnologiei informației (MECI, 2009).

Aceste activități de învățare pot fi organizate în clasă, dar având acces la rețeaua internet.

Activitatea de învățare nr. 1

Subiect: Biserica Catolică din Satu Mare.

Conversație:

- Ce clădiri vechi considerați că sunt reprezentative pentru orașul Satu Mare?
- Sarcină:* Căutați în rețeaua Internet informații despre Biserica Catolică din Satu Mare.

Conversație:

- Care este motorul de căutare pe care îl veți utiliza pentru a căuta surse web despre biserică?
- Care sunt cuvintele-cheie pe care ar trebui să le utilizați în această căutare?
- Câte surse despre Biserica Catolică din Satu Mare ați găsit?
- Care este prima sursă afișată? (<http://www.encyclopediavirtuala.ro/monument.php?id=299>)
- Cât de credibile considerați că sunt informațiile oferite în această sursă? De ce?
- Care credeți că sunt informațiile esențiale pe care ar trebui să le extrageți din acest document?

Sarcină: Realizați un tabel în care includeți informațiile pe care le considerați ca fiind esențiale referitoare la Biserica Catolică din Satu Mare.

Tabel 1. Informații despre Biserica Catolică din Satu Mare extrase din surse web (<http://www.encyclopediavirtuala.ro/monument.php?id=299>)

Categorie de informații	Informații
Cult religios	romano-catolic.
Perioada construirii	1830-1837.
Intervenții importante în amenajarea ei	1904, 1944-1961.
Stil arhitectural	- neoclasicist, înglobând și corul baroc s-a realizat în timpul episcopului János Hám (1827-1857).
Importanță	- cea mai importantă clădire a centrului orașului Satu Mare.
Orientare față de direcțiile cardinale	- est-vest.
Tipul bisericii	- tip bazilică.
Aspectul bisericii	- are trei nave și un cor alungit spre est, cu închidere semicirculară.
Fațada	- fațada principală cu efect monumental. - în centrul fațadei principale se află un portic de mari dimensiuni, cu șase coloane. - de o parte și alta a porticului sunt turnurile paralelipipedice.
Turnurile	- peste ultimul nivel al turnurilor sunt terase cu balustradă din grilaj metalic. - la partea superioară există câte un corp cilindric acoperit cu cupolă acoperită cu tablă.
Decorațiuni pe fațadă	- În triunghiul situat deasupra coloanelor este statuia unei femei între nori, cu o cruce în mâini și un pahar (reprezintă credința). - Între cele două turnuri, pe acoperiș, sunt trei statui: Mântuitorul, în dreapta Sfântul Petru, iar în stânga Sfântul Apostol Pavel. - La parterul turnurilor, sunt statuile Sfântului Ștefan și a Sfântului Ladislau.

Fig. 1. Biserica romano-catolică din Satu Mare

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/59/RO_SM_Satu_Mare_Roman_Catholic_cathedral.jpg

Conversație:

- La ce vă sunt utile informațiile pe care le-ați descoperit despre Biserica romano-catolică din Satu Mare în această sursă web?
- De ce credeți că Biserica romano-catolică este reprezentativă pentru imaginea urbană a orașului Satu Mare?
- Prin ce se distinge Biserica romano-catolică în peisajul urban al orașului Satu Mare?
- Ce altă biserică se remarcă în peisajul urban al orașului Satu Mare?

Activitatea de învățare nr. 2*Subiect:* Biserica Calvaria din Satu Mare.*Sarcină:* Căutați în rețeaua Internet informații despre Biserica Calvaria din Satu Mare.*Conversație:*

- Care este principala sursă în care ați găsit informații acceptabile despre Biserica Calvaria din Satu Mare? (https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Calvaria_din_Satu-Mare).
- Care sunt principalele informații pe care le-ați descoperit despre Biserica Calvaria din Satu Mare?

Sarcină: Realizați un tabel în care includeți informațiile pe care le considerați ca fiind esențiale referitoare la Biserica Calvaria din Satu Mare.**Tabel 2.** Informații despre Biserica Calvaria din Satu Mare extrase din surse web (https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Calvaria_din_Satu-Mare)

Categorie de informații	Informații
Cult religios	romano-catolică
Monument	Lista monumentelor istorice din județul Satu Mare, cod LMI SM-II-m-B-05209.
Prima construcție	capela Calvaria, construită în anul 1844, spre a servi călugărilor iezuiți.
A doua construcție	neogotic, reconstruirea clădirii în anul 1908-1909.
Stil arhitectural	neogotic
Turle	2
Înălțimea turnurilor	42,2 m
Material de construcție	cărămidă
Arhitect	Albin Tischler

Conversație:

- Ce aspect are fațada Bisericii Calvaria?
- Prin ce se deosebește fațada Bisericii Calvaria de cea a Bisericii Romano-catolice?
- Ce aspect au turnurile Bisericii Calvaria?
- Prin ce se deosebesc turnurile Bisericii Calvaria de cele ale Bisericii Romano-catolice?
- Cum se ajunge la intrarea în Biserica Calvaria?
- Care biserică dintre cele două are vechime mai mare?
- Care dintre cele două biserici vă place mai mult? De ce?
- De ce credeți că Biserica Calvaria este reprezentativă pentru imaginea urbană a orașului Satu Mare?
- De ce credeți că Biserica Calvaria din Satu Mare a fost declarată monument?

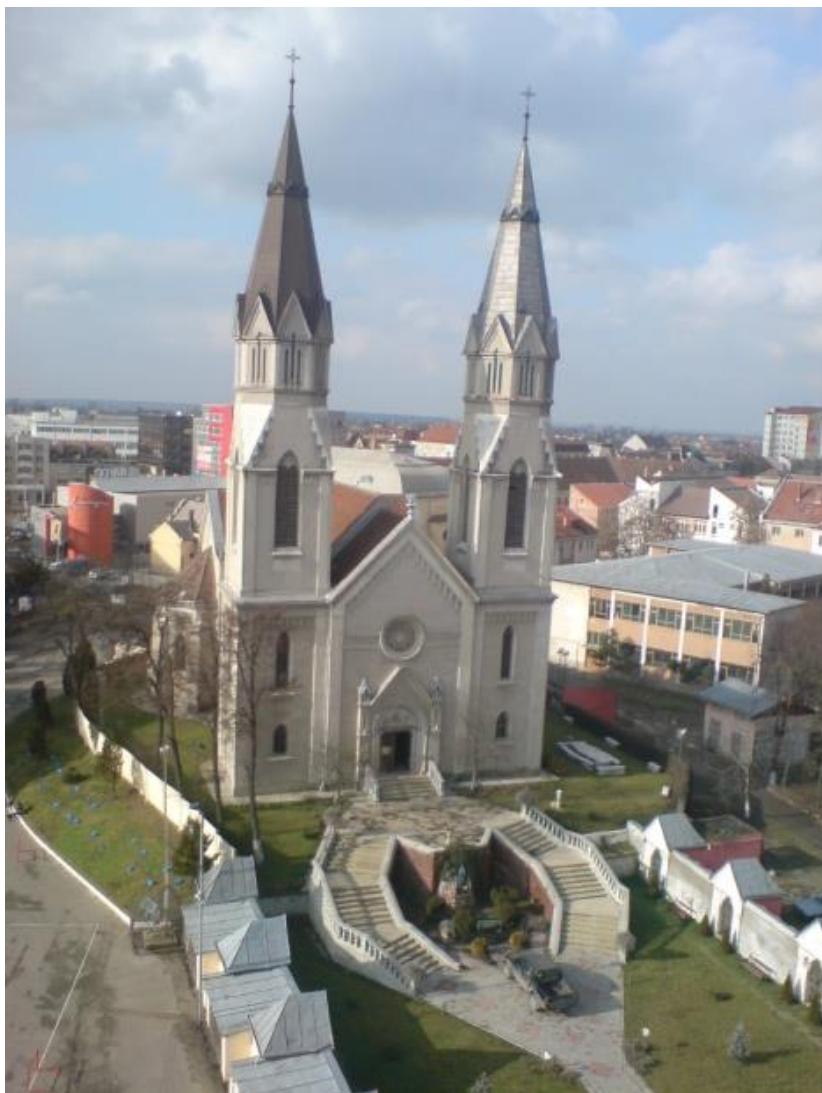

Fig. 2. Biserica Calvaria din Satu Mare
<http://www.calvaria.ro/images/editor/image/calvaria.JPG>

Conversație:

- Ce altă clădire veche, cu aspect deosebit, este reprezentativă pentru orașul Satu-Mare?

Activitatea de învățare nr. 3

Subiect: Hotelul Dacia din Satu Mare.

Sarcină: Căutați în rețeaua Internet informații despre Hotelul Dacia din Satu Mare.

- În ce sursă web ați găsit informații despre Hotelul Dacia? (https://ro.wikipedia.org/wiki/Hotel_Dacia_din_Satu_Mare).

- În ce alte orașe mai există hoteluri cu această denumire?

- Ce ați aflat în enciclopedia Wikipedia despre Hotelul Dacia din Satu Mare?

Sarcină: Completați într-un tabel informațiile relevante descoperite în Enciclopedia Wikipedia despre Hotelul Dacia din Satu Mare.

Tabel 3. Informații despre Hotelul Dacia din Satu Mare extrase din surse web (https://ro.wikipedia.org/wiki/Hotel_Dacia_din_Satu_Mare)

Categorie de informații	Informații
Denumire actuală	Hotelul Dacia
Denumirea inițială	Hotel Pannónia
Perioada construirii	1901-1902
Monument istoric	Cod LMISM-II-m-A-05221

Sarcină: Completați într-un tabel informațiile relevante descoperite în Enciclopedia virtuală despre Hotelul Dacia din Satu Mare.

Tabel 4. Informații despre Hotelul Dacia din Satu Mare extrase din surse web (<http://www.encyclopediavirtuala.ro/monument.php?id=291>)

Categorie de informații	Informații
Localizare	centrul vechi al orașului
Importanță	cea mai importantă și cunoscută clădire secession din Satu Mare

- Cine a fost cel mai important și constant susținător al proiectului? (... primarul orașului, Hermán Mihály).

- Cum a argumentat primarul importanța construirii acestui hotel? (El a afirmat că edificiile dintr-un oraș constituie un punct primordial al dezvoltării urbane și că ele reflectă și statutul acestuia.

- Cum au procedat cetățenii pentru a realiza acest proiect? (... au organizat în anul 1897 un concurs de proiecte)
- Care a fost cerința esențială pentru aceste proiecte? (Cea mai importantă cerință a fost ca noua clădire să reflecte apartenența culturală a orașului).
- Câte proiecte au fost prezentate în concurs? (11 proiecte)
- Cine a decis care este proiectul câștigător? (Consiliul orășenesc a acceptat propunerea Comisiei de Arhitectură.)
- Ce arhitecți au câștigat concursul? (arhitecții Zoltán Bálint și Lajos Jámbor [Frommer] din Budapesta).

Fig. 3. Hotel Dacia
<https://partyon.files.wordpress.com/2008/12/satu-mare.jpg>

- Ce anume i-a influențat pe acești arhitecți în proiectarea acestei clădiri? (În acea perioadă a carierei lor se aflau sub influență lui Ödön Lechner, modelând clădirile lor după stilul lui secesion.)
- Ce caracteristici are acest stil secesion? (Se folosesc multe elemente decorative florale inspirate din arta populară maghiară.)
- Ce alte clădiri au mai proiectat acești arhitecți în stil secession? (Hotelul Regele Ștefan sau „Minerul” din Baia Mare; Palatul Comitatului din Debrețin.)

- De ce credeți că au optat arhitecții pentru stilul secesion? (... satisfăcea exigențelor celor bogăți, care doreau ca noile edificii să aibă valoare estetică și să fie originale.)
- Ce elemente originale, inovatoare, au fost folosite la această clădire? (Clădirea a fost dotată cu o structură de metal, fapt rar întâlnit, chiar și în Ungaria la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul de secol XX.)

Conversație:

- Ce altă construcție este reprezentativă pentru orașul Satu Mare?

Activitatea de învățare nr. 4

Subiect: Turnul pompierilor din Satu Mare (Fig. 4).

Sarcină: Căutați în rețeaua Internet informații despre Turnul pompierilor din Satu Mare.

- În ce sursă web ați găsit informații despre Turnul pompierilor din Satu Mare? (<http://www.satu-mare.ro/subpagina/turnul-pompierilor>)

Sarcină: Completați într-un tabel informațiile relevante descoperite în surse web despre Turnul pompierilor din Satu Mare.

Tabel 5. Informații despre Turnul pompierilor din Satu Mare extrase din surse web (<http://www.satu-mare.ro/subpagina/turnul-pompierilor>)

Categorie de informații	Informații
Anul/perioada construirii	<i>1903-1904</i>
Anul restaurării	<i>2005</i>
Înălțimea	<i>45 m</i>
Constructorul turnului	<i>Vainay Ludovic</i>
Importanța	<i>simbol al orașului vechi</i>
Forma bazei turnului, la exterior	<i>rectangulară</i>
Forma bazei turnului, la interior	<i>octogonală</i>
Grosimea pereților la baza turnului	<i>80 cm</i>
Forma turnului, la exterior, de la cota +9,93 m în sus	<i>circulară</i>
Diametrul turnului de la partea inferioară spre cea superioară	<i>3,90 - 3,0 m</i>
Grosimea pereților la partea superioară a turnului, sub balconul circular	<i>45 cm</i>
Grosimea pereților la partea superioară a turnului, deasupra balconului circular	<i>30 cm</i>
Urcarea în turn	<i>scără metalică în spirală</i>
Vârful turnului	<i>cupolă cu tablă de cupru</i>
Vârful cupolei	<i>o veche stemă a orașului</i>

Fig. 4. Turnul Pompierilor
Sursa: Daniel Sanislai

Conversație:

- Când a fost construit Turnul Pompierilor?
- Ce înălțime are Turnul Pompierilor?
- Cine a fost constructorul turnului?
- Ce formă geometrică are la bază, la exterior, în secțiune transversal, Turnul Pompierilor?
- Ce dimensiune are latura de la baza Turnului Pompierilor, în exterior? (latura de 4,32 m)
- Ce formă geometrică are la bază, la interior, Turnul Pompierilor, în secțiune transversală?
- Ce grosime au pereții, la bază?
- Ce formă geometrică are Turnul Pompierilor, de la cota +9,93 m în sus, în secțiune transversală?
- Ce diametru are Turnul Pompierilor? (3,90 m la partea inferioară, se reduce treptat spre partea superioară, ajungând la 3,0 m.)
- Ce grosime au pereții, la partea superioară a turnului, sub balconul circular?
- Ce grosime au pereții, la partea superioară a turnului, deasupra balconului circular?
- Cum se poate urca până la platforma balconului circular?
- Ce aspect are vârful turnului? (cupola acoperită cu tablă de cupru)
- Ce observații în vârful cupolei? (o veche stemă a orașului)
- Ce se menționează în textele din casetele de la baza turnului? (anul ridicării turnului și contextul în care a fost realizat)

Concluzii

Din analiza acestor activități de învățare se observă că elevii caută surse web în rețeaua internet, le supun unui proces de evaluare, le aleg pe cele mai relevante și credibile, apoi extrag informațiile dorite. În procesul de prelucrare a informațiilor, elevii sunt ghidați de către profesor prin intermediul întrebărilor. Pentru a sintetiza informațiile esențiale despre obiectivele studiate, elevii stabilesc câteva criterii, apoi completează datele în tabele.

În aceste activități de învățare, elevii parcurg o etapă de documentare și de evaluare critică a surselor bibliografice, o etapă de selectare și de prelucrare a informațiilor și o etapă de prezentare în structură tabelară a acestora. Desfășurând aceste activități bazate pe conversație și pe metoda exercițiului, elevii își formează și își dezvoltă competențele specifice geografiei vizate și construiesc mai multe imagini urbane ale orașului Satu Mare.

B I B L I O G R A F I E

Biserica Calvaria din Satu Mare, https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Calvaria_din_Satu-Mare, accesat în 2016.

Biserica Catolică din Satu Mare, <http://www.encyclopediavirtuala.ro/monument.php?id=299>, accesat în 2016.

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Ciascăi, Liliana, Maroși Zoltan (2015), „E-learning Geography. How Powerful Is Facebook for Geography University Students?”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, pp. 117-123.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008a), „Geography and Constructivism. Learning Situations Starting from Images”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, LIII, nr. 2, pp. 119-132.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008b), „On Competencies Characteristic of Geography in High School”, în *Acta Didactica Napocensia*, 1(2), pp. 86-95.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Development of The Geography School Curriculum in Romania, from the 18th Century to 1989”, in *Transylvanian Review*, vol. XXIV, Supplement no. 1, pp. 255-284.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2016), „How Powerful is Feedforward in University Education? A Case Study in Romanian Geographical Education on Increasing Learning Efficiency”, in *Educational Sciences: Theory & Practice*, (ESTP), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB), 16 (3), DOI: 10.12738/estp.2016.3.0392, pp. 827-848.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Buș, Roxana-Maria (2016a), “Cultural Landscapes and Geography University Students’ Learning on Facebook Discussion Groups”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Conțiu, Andreea, Conțiu, H. V. (2012), „Representing the Urban Space from the Perspective of the Ideal City”, in *Romanian Review of Geographical Education*, no. 1, pp. 43-61.

Dulamă, Maria Eliza, Maroși, Zoltan, Ilovan, Oana-Ramona (2016b), Chapter 3: „Geography University Education for the Protection and Capitalisation of Cultural Urban Landscapes. A Case Study: The Museum Square, Cluj-Napoca, Romania”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă Maria Eliza, (ed.) (2016), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Vana, V. M., Ilovan, Oana-Ramona (2016c), „Assessing Territorial Planning M.Sc. Students using Facebook”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 11th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, Romania, sub tipar.

Hotelul Dacia (fost Pannonia), Satu Mare, <http://www.encyclopediavirtuala.ro/monument.php?id=291>, accesat în 2016.

Hotelul Dacia din Satu Mare, https://ro.wikipedia.org/wiki/Hotel_Dacia_din_Satu_Mare, accesat în 2016.

Ilovan, Oana-Ramona (2007), „Built cultural heritage pp. 47–49, and Annex 11. ELEMENTS OF THE BUILT PATRIMONY AND THE ‚LAND’ TYPE UNITS”, în Cocean, P., Vartanoff, Adriana (coord.) (2007), *Synthetical Approach to the Romanian Tisa Basin*, în *Romanian Review of Regional Studies*, vol. III, nr. 1.

Ilovan, Oana-Ramona (2010a), „Conservarea și promovarea identității maramureșene în contextul valorificării patrimoniului antropic construit prin circuite turistice regionale”, în Irimuș, I. A. (ed. coord.), Vescan, I., Fodorean, I., Moldovan, C. (ed.) *Geografia în contextul dezvoltării contemporane. Strategii de dezvoltare teritorială*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca pp. 302-315.

Ilovan, Oana-Ramona (2010b), „Features of the Built Patrimony and the Heritage of the ‚Lands’ in the Romanian Tisza Basin”, in *Romanian Review of Regional Studies*, vol. VI, no. 2, pp. 41-46.

Ilovan, Oana-Ramona (2012), „Optimizarea învățământului geografic universitar românesc pentru o societate bazată pe cunoaștere”, în volumul cu materialele Conferinței științifice internaționale *Optimizarea învățământului pentru o societate bazată pe cunoaștere*, 2-3 noiembrie 2012, Chișinău, pp. 198-200.

Ilovan, Oana-Ramona, Doroftei Iulia, Buș, Roxana Maria, Kosinszki, S.-A. (2016), „Chapter 1: Territorial Identity, Cultural Landscapes and Values Education. A Brief Approach”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă Maria Eliza (ed.) (2016), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza, Ciascăi, Liliana, Maroși, Zoltan (2015), „Geography University Students’ Skills to Research Online Sources. An Empirical Study”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, pp. 124-130.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2013), „Utilizarea metodelor calitative în cercetarea geografică regională: sondajul de opinie și focus grupul”, în Vert, C. (ed.), volumul Conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara, pp. 848-863.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2014), „Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, în *Geographia Napocensis*, 8 (1), pp. 19-36.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, Republica Moldova, Editura ASEM, Chișinău, pp. 137-140.

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării (2009), *Programe școlare. Geografie. Clasele a V-a - a VIII-a*, București.

Osaci-Costache, Gabriela, Ilovan, Oana-Ramona, Meseșan, F., Dulamă, Maria Eliza (2015), „Google Earth Helping Virtual Learning in the Geographical University Education System in Romania”, în Vlada, M. (editor), *Proceedings of the 10th International Conference on Virtual Learning*, Bucharest University Press, Bucharest, pp. 109-116.

Sanislai, Daniel, Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Vana, V. M. (2016), „The Urban Identity Of Romanian Cities Represented In Students' Posters”, în *Romanian Review of Geographical Education*, no. 2, pp. 34-45.

Turnul Pompierilor, <http://www.satu-mare.ro/subpagina/turnul-pompierilor>, accesat în 2016.

VALORIZAREA ORIZONTULUI LOCAL ÎN ACTIVITĂȚILE DIDACTICE LA GEOGRAFIE

SERAFIMA ROȘCOVAN¹, TATIANA ZAMFIR²

ABSTRACT. *The Valorisation of the Local Horizon in the Didactic Activities at Geography.* The first part of the paper presents some important aspects related to the organisation of learning activities, directly into the local horizon. Then, some competences that can be formed in this context, and some activities that can be implemented in this area, are presented. In the second part of the paper, we also present several learning activities that can be organized with fifth grade pupils in the local horizon. In these activities, we aimed at their acquiring the competence to characterise a city, a river and also the competence to explain geographical phenomena and processes. In these activities, the pupils study Kishinev City, in comparison with Bălți City and investigate the Bîc River. Through these endeavours, the pupils develop the ability to investigate, to observe directly, to analyse data, to synthesise information, and form their environmental friendly attitudes and behaviours.

*

Keywords: competences, abilities, learning activities, investigation, research, experiential learning, mental representation.

Introducere

Orizontul local este locul în care se pot realiza observații directe asupra componentelor vizibile ale mediului (ape, relief, vegetație, animale, roci, soluri, populație etc.) și asupra unor activități antropice și a rezultatelor acestora (amenajarea teritoriului, utilizarea terenurilor, poluare etc.), corelate cu necesitatea educației pentru dezvoltare durabilă (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008) și pentru înțelegerea realității apropriate, a caracteristicilor de specificitate și a valorilor promovate de diverse areale (Ilovan, 2015; Ilovan et al., 2016). Investigarea de către elevi a fenomenelor

¹ Specialist principal-metodist CED, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: serafima.44@mail.ru.

² Profesor, Instituția Publică Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: zamfirtatiana@mail.ru.

și proceselor geografice în locul în care se produc, coordonată de către profesor, îi ajută pe aceștia să le percepă și să îi le reprezinte corect mental sau în diverse reprezentări. În procesul acesta de reprezentare a realității, elevii își dezvoltă diferite capacitați (de observare, de analiză, de comparare, de sistematizare, de sinteză, de selectare etc.) și diverse competențe specifice geografiei și competențe transversale (Dulamă, 2010a, 2010b; Dulamă, Ilovan, 2008). Orizontul local oferă premisele trecerii de la gândirea concretă la cea abstractă, de la demersuri inductive spre demersuri deductive, reprezentă locul cel mai potrivit pentru exemplificare și experimentare, pentru înțelegerea cauzalității fenomenelor și evoluția lor în timp, generează trăiri emoționale pozitive și sentimente de atașament față de locul natal (Dulamă, 2010a, 2010b; Dulamă, Ilovan, 2008).

Formarea competențelor în orizontul local

Orizontul local reprezintă un spațiu optim pentru desfășurarea unor activități de învățare, în care elevii să își formeze și să își dezvolte competențe specifice geografiei. Elevii pot efectua o varietate mare de activități:

- observarea în teren a orizontului, a liniei orizontului, a obiectelor situate pe linia orizontului;
- orientarea în teren cu ajutorul unor instrumente;
- descrierea apelor curgătoare sau a lacurilor;
- descrierea reliefului;
- analizarea rocilor;
- caracterizarea vremii;
- completarea *Calendarului vremii*, pe baza observațiilor proprii;
- descrierea asociațiilor vegetale și animale din localitatea natală;
- stabilirea factorilor care determină degradarea mediului natural în orizontul local;
- deducerea consecințelor degradării mediului;
- propunerea unor măsuri pentru protecția plantelor și a animalelor.

În continuare, prezentăm câteva activități de învățare, desfășurate în orizontul local, în care se urmărește formarea și dezvoltarea la elevii din clasa a V-a, de la Instituția Publică Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu” din Chișinău, a unor competențe specifice geografiei (Tabelul 1).

Tabel 1. Competențele specifice geografiei și obiectivele operaționale corelate cu acestea

<i>Competențe</i>	<i>Obiective operaționale</i>
Caracterizarea unui obiectiv geografic (oraș)	<ul style="list-style-type: none"> – să analizeze aspecte ale unui oraș pe baza unor criterii; – să caracterizeze un oraș pe baza unor criterii;

	<ul style="list-style-type: none"> – să compare două orașe pe baza unor criterii; – să sintetizeze informații despre un oraș, într-un tabel.
Caracterizarea unui râu	<ul style="list-style-type: none"> – să analizeze aspecte ale unui râu pe baza unor întrebări; – să caracterizeze un râu pe baza unor întrebări; – să sintetizeze informații despre un râu, într-un tabel.
Explicarea fenomenelor și proceselor geografice	<ul style="list-style-type: none"> – să explice procese geografice pe baza unor întrebări; – să evaluateze starea unui râu; – să evaluateze atitudinile și comportamentele oamenilor față de un râu, pe baza unor întrebări; – să propună măsuri de protecție a unui râu pe baza unor întrebări.

Activitate de învățare nr. 1

Subiectul: Municipiul Chișinău

Competența: Caracterizarea unui obiectiv geografic (oraș)

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare, elevii vor fi capabili:

- să analizeze aspecte ale unui oraș pe baza unor criterii;
- să caracterizeze un oraș pe baza unor criterii;
- să sintetizeze informații despre un oraș într-un tabel.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, tabelul comparativ.

Mijloace de învățământ: texte diverse, fotografii, tabelul.

Sarcina: Descrieți natura orașului Chișinău, utilizând fotografii, observațiile proprii în cadrul drumețiilor efectuate în parc, la râul Bîc, în pădurea Durlești din apropierea orașului. Completați tabelul.

Elevii, împărțiți în grupuri, primesc câte un plic cu fotografii în care este reprezentat orașul Chișinău (relieful, clima, apele, solul, vegetația).

Tabel 2. Fișa de analiză a orașului Chișinău
(componente și relațiile dintre componente)

<i>Criteria</i>	<i>Indicatori</i>	<i>Descriere</i>
Poziția geografică	Pe glob	
	În interiorul țării	
	În raport cu relieful	
	În raport cu vecinii	
Rocile	Denumire	
	Geneză	
Relief	Forme de relief	
	Denumirea unităților de relief	
	Geneza reliefului	
Climă	Vara – caracteristici și explicații	

	Iarna – caracteristici și explicații	
Apele	Denumirea râului	
	Revărsări – factori și manifestare	
	Probleme ecologice	
Vegetația	Plante predominante	
	Plante în curs de dispariție	
	Măsuri de protecție	
Fauna	Specii de animale din parcuri	
	Măsuri de protecție	
Solul	Denumirea tipurilor de sol	
	ACTIONEA APEI DIN PLOI TORENȚIALE ASUPRA SOLULUI	
	Măsuri de combatere a eroziunii solului	
Ocupațiile locuitorilor	Ocupații	
	Ocupații benefice pentru mediu	
	Ocupații distructive pentru mediu	

Activitate de învățare nr. 2

Subiectul: Municipiile Chișinău și Bălți

Competența: Caracterizarea unui obiectiv geografic (oraș)

Obiective operaționale. Pe parcursul activității de învățare, elevii vor fi capabili:

- să analizeze aspecte ale unui oraș pe baza unor criterii;
- să caracterizeze un oraș pe baza unor criterii;
- să compare două orașe pe baza unor criterii;
- să sintetizeze informații despre un oraș într-un tabel.

Metode didactice: lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea, tabelul comparativ.

Mijloace de învățământ: textul, fotografii, tabelul comparativ.
Sarcina: Observați cele două fotografii. Comparați Municipiul Chișinău cu Municipiul Bălți, utilizând fotografiile (Fig. 1 și 2). Completați tabelul.

Tabel 3. Comparație între Municipiul Chișinău și Municipiul Bălți

<i>Criterii de comparație</i>	<i>Municipiul Chișinău</i>	<i>Municipiul Bălți</i>	<i>Asemănări</i>
Pozitia geografică			
Formele de relief predominante			
Prezența apelor curgătoare			
Prezența lacurilor			
Prezența spațiilor verzi			
Numărul locuitorilor			

Obiective turistice importante			
Instituții importante			
Ocupațiile locuitorilor			
Obiceiuri, tradiții			

Fig. 1. Orașul Bălți
<http://sputnik.md/images/31/45/314578.jpg>

Fig. 2. Orașul Chișinău
<http://www.timpromanesc.ro/wp-content/uploads/2016/08/maxresdefault.jpg>

Activitate de învățare nr. 3

Subiectul: Râul Bîc, în Municipiul Chișinău

Competențe: caracterizarea unui râu; explicarea fenomenelor și proceselor geografice

Obiective operationale. Pe parcursul activității de învățare, elevii vor fi capabili:

- să analizeze aspecte ale unui râu pe baza unor întrebări;
- să explice procese geografice pe baza unor întrebări;
- să evalueze starea unui râu;
- să evalueze atitudinile și comportamentele oamenilor față de un râu, pe baza unor întrebări;
- să propună măsuri de protecție a unui râu pe baza unor întrebări;
- să caracterizeze un râu pe baza unor întrebări;
- să sintetizeze informații despre un râu într-un tabel.

Metode didactice: interogarea multiprocesuală, lecturarea, conversația, exercițiul, observarea, descrierea.

Mijloace de învățământ: textul, fotografi, tabelul cu întrebări.

Sarcina: Observați râul Bîc direct în teren și utilizând fotografii diverse (Fig. 3). Studiați problemele râului Bîc. Răspundeți la întrebările din tabel. Completați tabelul.

Tabel 4. Întrebări referitoare la rîul Bîc

Întrebări	Întrebări	Răspunsuri
<i>literale</i>	Ce râu curge prin Chișinău? Prin care parte a orașului curge acest râu? Ce direcție de curgere are râul? Ce forme de relief străbate râul? Prin care localități mai curge râul?	
<i>analitice</i>	Ce elemente are râul? Ce elemente are valea râului? Care mal al râului este mai abrupt? Care mal al râului este mai puțin abrupt? Ce aspect are cursul/traseul râului? Ce plante cresc în albia minoră a râului? Ce plante cresc în albia majoră a râului?	
<i>de interpretare</i>	Ce factori au determinat formarea râului? Ce relație cauzală este între râu și relief? Cum crezi că s-au format meandrele? De unde provine apa râului Bîc? Ce factori determină tipul de alimentație a râului?	

VALORIZAREA ORIZONTULUI LOCAL ÎN ACTIVITĂȚILE DIDACTICE ...

	<p>În care anotimp au loc, de obicei, revărsările râului?</p> <p>De ce revărsarea râului se produce în acest anotimp?</p> <p>Care ar fi consecințele dacă râul Bîc ar seca sau ar dispărea?</p> <p>Cum s-au adaptat plantele în raport cu râul?</p> <p>Cum s-au adaptat animalele în raport cu râul?</p> <p>Care factori determină poluarea râului?</p> <p>Cum influențează deșeurile râul?</p> <p>Cum a fost descris acest râu în lucrările scriitorilor clasici?</p>	
<i>de evaluare</i>	<p>Cum apreciați starea ecologică a râului Bîc?</p> <p>Care sunt atitudinile și comportamentele pozitive/negative ale autorităților locale față de râul Bîc?</p> <p>Care sunt atitudinile și comportamentele pozitive/negative ale locuitorilor față de râul Bîc?</p> <p>Care sunt atitudinile și comportamentele pozitive/negative personale față de râul Bîc?</p> <p>Cum apreciați atitudinea instanțelor locale față de problemele ecologice ale râului?</p> <p>Cum apreciați atitudinea populației față de starea deplorabilă a râului?</p> <p>Cum apreciez atitudinea ta față de starea în care se află râul?</p>	
<i>aplicative</i>	<p>Ce măsuri de protecție a râului Bîc are trebui să ia autoritățile locale?</p> <p>Ce ar trebui să facă locuitorii pentru râul Bîc?</p> <p>Ce am putea face fiecare dintre noi pentru râul Bîc?</p> <p>Cum să amenajăm zona verde a râului?</p> <p>Ce aport poți aduce tu la protejarea râului?</p>	
<i>sintetice</i>	<p>De ce este necesar să protejăm râul Bîc?</p> <p>Ce importanță are râul pentru oraș?</p> <p>Ce importanță are râul pentru locuitori?</p> <p>Ce plan de lucru vei avea dacă ar fi să scrii un referat, o comunicare despre râul din localitate?</p> <p>Care sunt problemele esențiale ale râului Bîc?</p> <p>Care sunt soluțiile cele mai eficiente pentru protejarea râului Bîc?</p> <p>Care sunt caracteristicile esențiale ale râului Bîc?</p>	

Fig. 3. Râul Bîc

http://media.noi.md/uploads/images/Ecology/byk_moldnews_md.jpg

Concluzii

Orizontul local este un laborator în care elevii intră în contact direct cu realitatea geografică, cu obiecte, fenomene și procese geografice, este locul cel mai potrivit pentru exemplificare, explicare, interpretare, interiorizare, aplicare, evaluare, pentru a înțelege noțiunile științifice, a forma abilități practice, un comportament adecvat față de mediu și competențe specifice geografiei.

În orizontul local, elevii își formează capacitatea de a investiga, de a observa direct, de a analiza date, de a sintetiza informații despre elemente, procese, fenomene, este locul în care ei își dezvoltă atitudinile și valorile referitoare la protecția și valorificarea rațională a componentelor mediului. Cercetarea în orizontul local susține interesul elevilor pentru investigație geografică, sporește motivația și atractivitatea învățării geografiei.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), "The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development", în *Romanian Review of Regional Studies*, nr. 1, pp. 83-90.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulamă, Maria Eliza (2010a), *Didactica axată pe competențe*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2010b), *Formarea competențelor elevilor prin studierea localității de domiciliu*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2008), "On Competencies Characteristic of Geography in High School", în *Acta Didactica Napocensia*, 1(2), pp. 86-95.

Ilovan, Oana-Ramona (2015), „Metodologia identificării trăsăturilor identitate locale. Studiu de caz: identitatea comunității din Runcu Salvei, Județul Bistrița-Năsăud”, în *Geographia Napocensis*, 9(2), pp. 29-38.

Ilovan, Oana-Ramona, Doroftei, Iulia, Buș, Roxana Maria, Kosinszki, S.A. (2016), Chapter 1: „Territorial Identity, Cultural Landscapes and Values Education. A Brief Approach”, în Ilovan, Oana-Ramona, Dulamă, Maria Eliza (ed.), *Territorial Identity and Values in Geographical Education*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 13-30.

**PROGRAMUL INTERNATIONAL „LEAF – LEARNING ABOUT FORESTS” LA ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 25, BRAȘOV.
EXEMPLE DE BUNE PRACTICI**

MIHAELA GABRIELA VASILE¹

ABSTRACT. – *The International Programme “LeAF – LEARNING ABOUT FORESTS”, in Middle School no. 25, Brașov. Good Practice Examples.* In this paper we presented a good practice example: the international programme, “LeAF – LEARNING ABOUT FORESTS”, in Middle School No. 25, Brașov. The programme consisted of activities in partnership, both in the classroom and in the natural environment, in order to learn about the local horizon, to form students’ eco-civic behaviour, and their transversal competences: teamwork, problem solving, communication, assessment, and self-assessment. We presented the activities organised during the thematic programme “Forest – the green world” and students’ results.

*

Keywords: forestry education, activities in nature, ecological education, environmental education, learning by experience.

Introducere

LeAF/„Să învățăm despre pădure” este un program mondial de educație pentru mediu, prin care sala de clasă este înlocuită cu natura, iar lecțiile se desfășoară în mediul natural (<http://www.ccdg.ro/programe/leaf/prezentare-regulament>). Acest program a fost introdus în 21 de țări din lume. Faptul că sunt implicați peste 300000 de copii/tineri din peste 3428 de unități școlare, sub coordonarea a peste 13000 de profesori, ne determină să conștientizăm valoarea unui astfel de program în educarea elevilor și a tinerilor.

Acest program a fost inițiat de Fundația Mondială de Educație pentru Mediu (FEE). Operatorul mondial al acestui program este reprezentantul FEE, iar operatorul național este reprezentat de CCDG (Centrul Carpato-Danubian de Geoecologie), membru cu drepturi depline al FEE. La nivel zonal există anumiți coordonatori care oferă sprijin profesorilor implicați în

¹ Prof. înv. primar, Școala Gimnazială Nr. 25 Brașov, mihaela_bobes@yahoo.com.

program. În România, programul a fost introdus în anul 2002 (<http://www.ccdg.ro/programe/leaf/prezentare-regulament>).

Scopul declarat al programului este de a mobiliza profesorii să desfășoare lecții în pădure sau în parc și să determine la elevi conștientizarea îndatoririlor pe care le au față de natură și societate, în contextul dezvoltării durabile. În acest program se precizează că profesorii și elevii sunt încurajați să experimenteze starea de a fi în pădure, să coreleze lecțiile realizate în pădure cu cerințele curriculum-ului școlar, să înțeleagă pădurea din această experiență, să simtă recunoștință și respect pentru pădure, ceea ce le va influența acțiunile și comportamentul în viitor. Acest program aduce o nouă abordare a educației în România: folosirea altor spații decât cel al școlii pentru învățare (pădurea, parcul, grădina școlii); educarea civică a copiilor, cu implicații în comunitate (<http://www.ccdg.ro/programe/leaf/prezentare-regulament>).

Pornind de la premisa că includerea educației pentru o societate durabilă în școală reprezintă o necesitate ce răspunde nevoilor și intereselor comunității, dar și a fiecărui individ în parte, și, cunoscând toate beneficiile care decurg din implementarea acestui program în școală, ne-am propus să implicăm clasa I C de la Școala Gimnazială Nr. 25 Brașov în acest program.

Fundamentare teoretică

Odată cu creșterea activităților economice, a gradului de urbanizare și sporirea confortului vieții moderne, s-a accentuat deteriorarea mediului, iar poluarea a atins o cotă alarmantă. În prag de mileniu III, criza ecologică s-a globalizat, pe când rezultatele acțiunilor întreprinse de om în scopul protecției mediului și ameliorării stării ecologice a acestuia sunt modeste. Această situație a condus la analiza factorilor care condiționează dezvoltarea durabilă, la diverse niveluri teritoriale (local, regional, național, mondial) și la propunerea de strategii și soluții eficiente (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008; Ilovan, 2006; Ilovan, Barta, 2006; Ilovan, Bartha, 2005; Ilovan, Sochircă, 2012). De asemenea, s-a constatat că educația pentru o societate durabilă, în școală, este una dintre aceste soluții (Dulamă, Ilovan, 2006; Ilovan, Bucilă, 2006; Dulamă, 2007; Dulamă, 2011), iar educația forestieră are un impact mare asupra formării individuale și asupra comunității și societății (Dulamă et al., 2016).

Metodă

Participanți. În cercetare au fost implicați 28 de elevi din clasa I C de la Școala Gimnazială Nr. 25, Brașov, 28 de părinți, patru parteneri din

comunitate (de exemplu, Agenția pentru Protecția Mediului Brașov), coordonați fiind de profesorul în învățământ primar, Mihaela Gabriela Vasile.

Procedură. Programul international LeAF cu tema „Pădurea – universul verde” s-a desfășurat în curtea Școalii Gimnaziale Nr. 25 Brașov și în pădurea Tâmpera din apropierea școlii. În prima etapă s-a constituit comitetul de organizare, s-a stabilit locul de desfășurare a programului, strategia programului, tipurile de activități preconizate, regulile care ar trebui respectate pe parcursul deplasărilor în pădure și contribuția fiecărui partener la susținerea desfășurării programului. În a doua etapă s-au desfășurat trei activități: o drumeție în pădure; o activitate de curățare a unei suprafețe de pădure din apropierea școlii; o activitate de prelucrare și prezentare a rezultatelor obținute, organizată în clasă.

Rezultate și discuții

Analizarea drumeției. Drumeția s-a desfășurat pe traseul „Treptele lui Gabony” spre Vârful Tâmpera, am coborât spre aleea pietonală de sub Tâmpera și am vizitat miniparcul dendrologic din curtea Facultății de Silvicultură și Exloatații Forestiere din Brașov.

În această drumeție am urmărit ca elevii să observe și să înțeleagă schimbările care se petrec în pădure, să observe și identifice tulpini, frunze și fructe de diverse tipuri la speciile de arbori din pădure, să analizeze ecosistemele specifice pădurii Tâmpera. La această activitate a fost invitat un expert în exploatații forestiere.

Participanții au fost împărțiti în grupe de câte patru elevi și patru părinți. Ei au fost informați în privința obiectivelor urmărite, a sarcinilor pe care ar trebui să le rezolve pe parcursul activității, a modalităților de finalizare și evaluare a acestei activități.

Obiectivele acestei activități organizate în pădure au fost prezentate pe fișele celorșapte grupe și au fost discutate înaintea drumeției:

- să identifice pe traseu minim două specii de arbori și două specii de plante ierboase și să le noteze pe fișa grupei;
- să descrie minim un lanț trofic descoperit în pădure și să explice legăturile existente între elementele acestuia;
- să localizeze în funcție de punctele cardinale obiectivele turistice indicate pe harta turistică a orașului Brașov;
- să descrie și să explice, în enunțuri simple sau dezvoltate, elemente, fenomene și fapte observate în orizontul local;
- să colaboreze cu ceilalți membri din echipă în observarea, analizarea și înregistrarea datelor;
- să transmită informațiile notate, succint la punctul de staționare.

Grupele au concurat în recunoașterea speciilor de plante și de animale observate în pădure. Ei au ascultat cu interes explicațiile ghidului referitoare la strategiile de orientare în pădure după reperele naturale. Elevii au manifestat curiozitate și interes pentru modalitatea de estimare a vârstei arborilor prin numărarea cercurilor concentrice existente pe suprafața trunchiului tăiat. Ei au învățat care sunt caracteristicile prin care se deosebesc un brad de un molid.

La punctul denumit Belvedere, participanții au făcut un popas cu durată de o oră. Echipele au raportat observațiile făcute pe traseu, lanțurile trofice identificate, au prezentat hărțile turistice pe care au amplasat, în funcție de punctele cardinale, obiectivele turistice vizitate.

La secțiunea artistică, elevii au pictat, au cântat și au recunoscut sunete produse de păsări din pădure. Ei au cules materiale naturale diverse și le-au sortat după anumite criterii.

În miniparcul dendrologic din curtea Facultății de Silvicultură și Exploatari Forestiere din Brașov am participat la o activitate practică de identificare a texturii scoarței arborilor, am aflat informații inedite despre copaci care cresc în pădurile din împrejurimile Brașovului și despre lucrările de întreținere și de protejare a acestora.

Analizarea activității de curățare a unei suprafețe din pădurea din apropierea școlii. Activitatea a fost organizată în parteneriat cu Agenția pentru Protecția Mediului Brașov și cu celelalte clase din școală, participante la acest program. Scopul activității a fost conștientizarea necesității adoptării unui stil de viață ecologic, atât în timpul deplasărilor în pădure sau în alte locuri din natură, cât și în activitățile zilnice.

Obiectivele acestei activități de cărătare a pădurii au fost următoarele:

- colectarea deșeurilor în saci de plastic;
- depunerea deșeurilor în containerele destinate acestui scop;
- identificarea surselor de poluare și a poluanților;
- identificarea comportamentelor negative ale oamenilor față de pădure;
- identificarea măsurilor pentru schimbarea comportamentelor negative ale oamenilor față de pădure;
- identificarea acțiunilor personale ale elevilor în raport cu pădurea, care au ca scop protecția ei;
- plantarea unor arbori;
- îngrijirea arborilor plantați.

În parteneriat cu colegii din clasele mai mari, elevii au curățat suprafața de pădure din imediata vecinătate a școlii, au plantat patru brazi albi în curtea școlii și i-au îngrijit, au discutat despre problema poluării și au

căutat și discutat despre diverse soluții pentru diminuarea sau eliminarea poluării și degradării mediului în pădure.

Elevii au învățat că este necesar să economisească resursele, să colecteze selectiv deșeurile pentru a le putea valorifica în beneficiul personal sau al școlii. Din materialele prezentate de specialiștii în domeniu, copiii au observat și dedus efectele pozitive, dar și cele negative al acțiunilor oamenilor asupra mediului, au discutat și au găsit soluții pentru problemele prezentate în acest studiu de caz, au identificat acțiunile pe care le pot face personal pentru protejarea mediului în care trăiesc.

Analizarea activității de prelucrare și prezentare a rezultatelor obținute. În activitatea desfășurată în clasă, am reconstituit toate informațiile pe care le-am obținut în activitatea desfășurată în pădure și am creat un impresionant portofoliu ce cuprindea, în principal, fișele de observare a pădurii de la poalele Tâmpei și a problemelor de mediu descoperite în pădure.

Portofoliul a mai cuprins un regulament eco referitor la comportarea în pădure, o carte cu produsele proprii despre pădure (desene, colaje, chestionare, fotografii). Am inclus în portofoliu mai multe cvintete, poezii despre pădure pe baza cărora am discutat, poezii și povești despre pădure, create de elevi. Elevii au completat o „Stea a întrebărilor” pe care au sintetizat toate informațiile asimilate. Ei au propus înființarea unui punct de informare despre pădurea de la poalele Tâmpei. Activitatea s-a încheiat prin organizarea unei expoziții. Au fost expuse portofoliile, proiectele și fotografiile realizate pe parcursul drumeției în pădure.

Analiza SWOT a proiectului cu tema „Pădurea – universul verde”

În Tabelul 1, prezentăm o scurtă analiză a proiectului implementat împreună cu elevii din clasa I C de la Școala Gimnazială Nr. 25 Brașov, părinții elevilor și diversi parteneri.

Tabel 1. Analiza SWOT a proiectului cu tema „Pădurea – universul verde”

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> - desfășurarea activităților în natură după principiile învățării active; - locația școlii este adekvată pentru desfășurarea activităților de educație ecologică și a altor tipuri de activități interactive deoarece școala se află în apropierea arealului protejat Tâmpea; - activitățile inter- și transdisciplinare au 	<ul style="list-style-type: none"> - activitățile necesită timp îndelungat de pentru proiectare și derulare; - numărul mare al elevilor participanți duce la agitație și mișcare permanentă care necesită o monitorizare atentă; - sudarea echipelor mixte în vederea realizării sarcinilor necesită intervale de timp diferite;

<p>ca rezultat formarea și dezvoltarea competențelor transversale și formarea unor comportamente sociale dezirabile;</p> <ul style="list-style-type: none"> - elevii au învățat să învețe singuri, să învețe de la alții și împreună cu alții, să evaluateze rezultatele altor colegi și să se autoevaluateze; - elevii exercează procesele superioare ale gândirii, prin prelucrarea informațiilor pe care ar trebui să le înțeleagă, să le rețină și să le transmită. 	<ul style="list-style-type: none"> - în timpul activităților unii elevii manifestă, uneori, intoleranță.
Amenințări	Oportunități
<ul style="list-style-type: none"> - pădurea reprezintă un mediu care are un anumit grad de pericolozitate; - lipsa infrastructurii; - lipsa finanțării corespunzătoare a proiectului. 	<ul style="list-style-type: none"> - implicarea părinților în susținerea activităților școlare și extrașcolare; - implicarea comunității locale în susținerea activităților școlare și extrașcolare.

Concluzii

La finalul implementării proiectului, am ajuns la câteva concluzii. Activitățile organizate cu elevii din clasa I C și rezultatele obținute ne-au confirmat că LeAF - Learning About Forests este: un mod interactiv plăcut și eficient de a cunoaște pădurea și orizontul local; o modalitate de a corela adecvat conținutul lecțiilor organizate în pădure cu cerințele curriculum-ului școlar; o modalitate optimă de informare/formare a actualilor elevi, viitorii cetățeni europeni responsabili și conștienți de rolul pe care îl au în păstrarea unui mediu curat, condiție esențială pentru o viață sănătoasă; o modalitate de consolidare a parteneriatului școală-familie-comunitate (<http://www.ccdg.ro/programe/leaf/beneficiile-programului>).

Programul a constituit pentru elevi un excelent motiv de a aplica practic cunoștințele despre natură învățate, concomitant cu exersarea unor competențe transversale și a unor comportamente sociale pozitive față de partenerii de lucru și față de mediul în care trăiesc. În lecțiile în natură, elevii au observat legătura om-mediu natural, impactul activității umane asupra calității mediului, iar în activitățile de curățire a pădurii organizate în parteneriat, au experimentat un model și mijloace de redresare ecologică.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Centrul Carpato-Danubian de Geocologie, <http://www.ccdg.ro/programe/leaf/beneficiile-programului>, accesat în 2016.

Centrul Carpato-Danubian de Geocologie, <http://www.ccdg.ro/programe/leaf/prezentare-regulament>, accesat în 2016.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulamă, Maria Eliza (2007), „Studiul schimbării unor concepții despre plante ale elevilor”, în Ciascăi, Liliana, Maria, Anca, *Dezvoltarea competențelor didactice și de cercetare în didactica științelor*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pp. 67-77.

Dulamă, Maria Eliza (2011), „Cunoștințele declarative și învățarea lor în lecțiile de științele naturii”, în Ciascăi, Liliana (coord.), *Practici educationale în domeniul învățării autoreglate și dezvoltării metacognitive*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pp. 60-83.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Educarea elevilor pentru dezvoltare durabilă în vechi regiuni industriale”, în Brujan, L.-B., Ancuța, Cătălina (ed.), *Sustainable Development in Old Industrial Regions of Europe – Conference Reader*, Editura Universității de Vest, Timișoara, pp. 35-37.

Dulamă, Maria Eliza, Oana-Ramona Ilovan, Ioana Magdaș, Bianca Sorina Răcășan (2016), „Is There Any Forestry Education in Romania? Geography Teachers' Perceptions, Attitudes, and Recommendations”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, 61(1), pp. 27-52.

Ilovan, Oana-Ramona, Barta, I. A. (2006), „Managementul riscurilor hidrice în perspectiva dezvoltării durabile. Studiu de caz: Valea Sălăuța”, în *Geocarpatica*, an IV, nr. 6, pp. 239-253.

Ilovan, Oana-Ramona, Bartha, Adriana (2005), „Resurse forestiere și industria de prelucrare a lemnului în Țara Năsăudului”, în Surdeanu, V. (editor coord.), Moldovan, F., Ipatiov, F. (ed.), *Geografia în contextul dezvoltării contemporane*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 265-274.

Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2006), „Importanța abordării ecotehnice în predarea Geografiei Regionale”, în Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (ed. și coord.), *Tendințe actuale în predarea și învățarea geografiei*, vol. 1, Editura Clusium, Cluj-Napoca, pp. 339-348.

Ilovan, Oana-Ramona, Sochircă, Elena (2012), „Coordonatele dezvoltării regionale durabile în economia cunoașterii”, în vol. Conferinței Științifice Internaționale *Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*, 28-29 septembrie 2012, Chișinău, Republica Moldova, Editura ASEM, Chișinău, pp. 137-140.

FORMAREA ATITUDINILOR DE PROTEJARE A MEDIULUI LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR

FELOMENA BUCUR¹

ABSTRACT. – *Developing Environmental Protection Attitudes at Primary School Pupils.* In this paper, we presented a didactic experiment organised at the pre-first grade from Cămărașu Middle School, Cluj County, during the 2015-2016 school year. Pupils were involved into learning activities during five educational projects on environmental issues (observation activities in the local environment, intervention activities in the environment, plant collecting activities, taking photographs, drawing, making posters and collages, doing various exercises and playing games, etc.). As a result of the pupils' involvement into these activities of learning by experience, they changed for the better many of their attitudes and their behaviour towards the environment.

*

Keywords: activities in nature, ecological education, environmental education, learning by experience.

Introducere

Nevoii de adaptare a învățământului pentru a răspunde rapid și eficient unei societăți într-o schimbare din ce în ce mai rapidă i-au fost dedicate studii care pun accentul pe reformarea educației geografice (Ilovan, Bucilă, 2005), pe educația pentru dezvoltare durabilă (Dulamă, Ilovan, 2006) și pe o învățare prin experiență în timpul aplicațiilor de teren (Havadi-Nagy, Ilovan, 2013).

De asemenea, în contextul rezultatelor cercetărilor geografice asupra limitelor dezvoltării și asupra sustenabilității acesteia (Boțan et al., 2005; Cocean, Ilovan, 2008), au fost evaluate atitudinile profesorilor de geografie față de educația pentru dezvoltare durabilă și capacitatele de planificare și organizare de activități de învățare despre mediu. De exemplu, recent au fost cercetate și dezbatute percepțiile, atitudinile și recomandările profesorilor de geografie asupra educației forestiere în România (Dulamă et al., 2016) și s-au evaluat competențele de planificare didactică a activităților de explorare a

¹ Prof. înv. primar, Școala Gimnazială Cămărașu, județul Cluj, e-mail: bucur.felomena@yahoo.com.

mediului a celor care predau la ciclul primar (Dulamă et al., 2015). În plus, s-a demonstrat și exemplificat utilitatea integrării curriculare (Dulamă et al., 2010) și impactul puternic pe care mediul în care trăiesc îl are asupra percepțiilor, atitudinilor și reprezentărilor copiilor (Dulamă et al., 2009a, 2009b). Rezultatele acestor cercetări susțin existența cadrului propice pe care îl oferă școala în formarea atitudinii de protejare a mediului, de la cele mai mici vârste, și pe care le-am luat în considerare în acest studiu privind formarea atitudinii de protejare a mediului la elevii din ciclul primar.

Pentru analiza rezultatelor cercetării în funcție de metodologia utilizată, ne-am ghidat după studii recente asupra utilizării metodelor calitative în Geografia Regională (Ilovan, Mihalca, 2013, 2014). În studierea atitudinilor și comportamentelor elevilor față de mediu, ne-am ghidat după lucrări din domeniul sociologie și științele educației (Brien, 1997; Gavreliuc, 2006; Dulamă, 2010a, 2010b, 2011, 2012). În unele lucrări, atitudinile, alături de cunoștințele declarative și cunoștințele procedurale, sunt considerate ca elemente componente din structura competenței, care sunt activate în planificarea și executarea unei sarcini (Brien, 1997; Dulamă, 2010). În literatura de specialitate, atitudinile sunt considerate ca reprezentări complexe, ca dispoziții interne sau predispoziții care îi permit unei persoane să se manifeste într-un anumit mod specific într-o situație, față de un element din realitate (mediu, propria persoană, alte persoane sau obiecte) (Dulamă, 2011).

Mulți cercetători apreciază că referința continuă la valori este definitorie pentru atitudini, că ele funcționează ca niște tipare mentale cognitive, că influențează alegerile pe care le face o persoană (Gavreliuc, 2006). Pe baza referințelor bibliografice, s-a conturat întrebarea: cum ar putea fi schimbate în sens pozitiv atitudinile și comportamentele elevilor față de mediu și componente sale? Pentru a răspunde la această întrebare, am conceput un experiment didactic în care i-am implicat pe elevii din clasa cu care am lucrat pe parcursul unui an școlar. Obiectivul general al cercetării l-a reprezentat studierea atitudinilor elevilor față de mediu și componentele acestuia.

Metodă

Cercetarea pe care o prezentăm în această lucrare a fost realizată la Școala Gimnazială Cămărașu, județul Cluj, în anul școlar 2015-2016.

Participanți. În cercetare au fost implicați 24 de elevi din clasa pregătitoare și autoarea acestui studiu, care a fost percepță de către elevi ca profesor, nu în calitate de cercetător. Elevii din clasa experimentală au avut nivel eterogen de cunoștințe, cu toate că au vârste apropriate.

Design experimental. Pentru realizarea acestui obiectiv, am organizat un experiment didactic în care am testat ipoteza: *dacă școlarii mici sunt*

implicați în activități de învățare prin experiență, în care se vizează cunoașterea și valorificarea mediului din perspectiva dezvoltării durabile, aceștia își formează atitudini și comportamente adecvate corecte față de mediu. Variabilele cercetării au fost următoarele: variabila independentă - activitățile de învățare în care au fost implicați elevii din ciclul primar și care au influențat formarea atitudinilor și comportamentelor elevilor; variabila dependentă - atitudinile elevilor față de mediu și componentele acestuia.

Experimentalul didactic a cuprins trei etape: etapa constatativă, în care am evaluat atitudinile și comportamentele elevilor înainte de activitățile de învățare; etapa intervenției formative; etapa postexperimentală, în care au fost evaluate, din nou, atitudinile și comportamentele elevilor, pentru a se identifica progresul lor ca urmare a implicării lor în activitățile de învățare.

Activitățile de învățare organizate cu scopul formării unor atitudini și comportamente adecvate ale elevilor față de mediu au fost grupate în cadrul a cinci proiecte educaționale: Proiectul educațional „Noi putem salva Pământul!”; Proiectul educațional „Micii excursioniști” - Excursie la ISU Sărmașu; Proiectul educațional „Frumoasa și bogata toamnă”; Proiectul educațional „Frumusețile primăverii”; Proiectul educațional „Tradiții și obiceiuri”.

Metode de cercetare. Sistemul metodologic utilizat în cadrul acestei cercetări a inclus: experimentul pedagogic – ca principală metodă de investigație, metoda observației sistematice, metoda studiului de caz, studiul documentelor școlare, analiza produselor activității, ancheta pe bază de chestionar, metoda con vorbirilor individuale și colective, testul de cunoștințe, metode de prelucrare a datelor, metode de interpretare a datelor și metode de prezentare a rezultatelor.

Rezultate și discuții

Identificarea atitudinilor elevilor în etapa constatativă. În perioada septembrie-octombrie 2015, am observat atitudinile elevilor din clasa experimentală față de mediu. În Tabelul 1 prezentăm o parte dintre aceste atitudini și comportamente, grupate în câteva categorii. Desigur, lista ar putea fi prelungită, însă, pentru a asigura o bună colectare a datelor prin protocolul de observație, am restrâns numărul acestor atitudini și comportamente.

Observațiile au fost înregistrate în timpul activităților de dezvoltare personală, în cele pe domenii de experiență, dar și în alte activități. Rezultatele observațiilor asupra fiecărui elev au fost înscrise într-o fișă de evaluare.

Tabel 1. Atitudini și comportamente ale elevilor față de mediu și componente ale mediului

Obiectul atitudinii	Comportamente
Alte persoane	Cedarea locului în mijloace de transport altor persoane. Împărtășirea jucăriilor cu alți colegi. Comunicarea orală cu alte persoane. Ajutarea colegilor la rezolvarea sarcinilor. Deplasarea în coloană.
Plantele	Îngrijirea plantelor. Protejarea plantelor. Înmulțirea plantelor prin plantat și semănat.
Animalele	Îngrijirea/protejarea animalelor. Curățarea adăpostului animalelor.
Obiecte din sala de clasă	Adunarea jucăriilor, rechizitelor, cărților la finalul activităților. Curățarea jucăriilor, rechizitelor, cărților la finalul activităților. Sortarea jucăriilor, rechizitelor, cărților la finalul activităților. Aranjarea jucăriilor, rechizitelor, cărților la finalul activităților. Curățarea mobilierului după activitate. Păstrarea curățeniei pe bănci/mese.
Sala de clasă	Ștergerea încălțămintei de ștergător la intrarea în clasă. Adunarea deșeurilor de pe bănci, din sală. Păstrarea curățeniei în clasă.
Curtea școlii	Adunarea deșeurilor. Păstrarea curățeniei în curtea școlii.
Stradă	Păstrarea curățeniei pe stradă și trotuar.

În Fig. 1 am reprezentat atitudinile observate la elevii din clasa experimentală în etapa constativă. Se observă că fiecare elev are atât atitudini pozitive, cât și atitudini negative față de mediu. De asemenea, la nivelul grupului se observă un aspect pozitiv, numărul atitudinilor pozitive fiind mai mare decât al atitudinilor negative față de mediu.

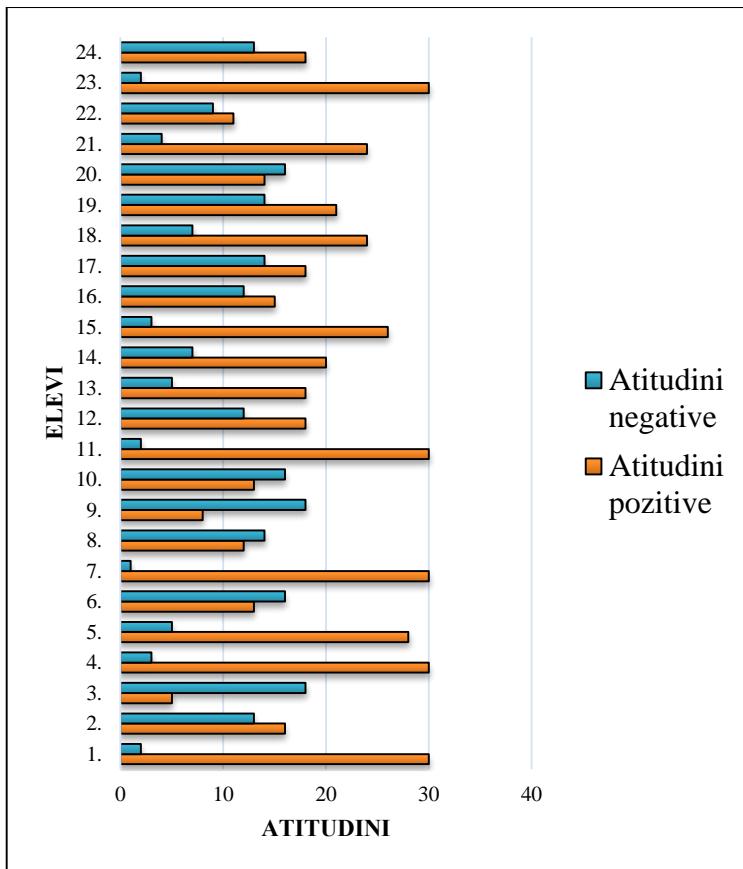

Fig. 1. Atitudinile elevilor din clasa experimentală în etapa constatativă (albastru - atitudini negative; verde –atitudini pozitive)

Analiza activităților de învățare

În etapa intervenției formative, în cadrul proiectelor educaționale i-am implicat pe elevi în mai multe activități de învățare pentru a-și forma atitudini și comportamente adecvate față de mediu. În aceste activități am discutat despre mediu și componentele acestuia pentru a asigura înțelegerea problemelor și pentru ca ei să dobândească cunoștințe științifice de bună calitate și temeinice. În Tabelul 2 am inclus, spre exemplificare, principalele activități de învățare desfășurate în cadrul celor cinci proiecte educaționale. Activități pot fi grupate în mai multe categorii: activități de observare în mediul local,

activități de intervenție în mediu (îngrijirea plantelor și animalelor, curățarea și amenajarea unor spații), activități de culegere a unor plante, realizarea unor produse (fotografii, desene, afișe, colaje), exerciții și jocuri diverse etc.

Aceste activități au fost organizate în cadrul unor drumeții (pe moșia satului), excursii (Cojocna; ISU Sărmașu), spectacole și carnavaluri, expoziții. În aceste activități, alături de elevii din clasa experimentală au fost implicați elevi din alte clase (chiar din alte școli), părinți, profesori, reprezentanți ai ISU Sărmașu și ai comunității locale și alții.

Tabel 2. Activitățile de învățare desfășurate în cadrul proiectelor educaționale

Denumirea proiectului educational	Activitățile de învățare	Locul de desfășurare
Noi putem salva Pământul!	<p>Observarea faunei și florei din orizontul apropiat.</p> <p>Observarea schimbărilor care se produc în mediul local.</p> <p>Colectarea unor fructe de pădure, frunze, mușchi, licheni.</p> <p>Realizarea unor fotografii în natură.</p> <p>Realizarea unor desene, colaje cu tematici referitoare la mediu.</p> <p>Identificarea unor aspecte pozitive și negative în ceea ce privește relația omului cu mediul local.</p> <p>Realizarea unui plan de combatere sau de reducere a efectelor negative din mediul local.</p> <p>Realizarea unor afișe însoțite de sloganuri elocvente.</p> <p>Pregătirea lucrărilor pentru concursul de creație plastică, de afișe și de scenete.</p> <p>Prezentarea lucrărilor pentru concursul de creație plastică și de afișe.</p> <p>Prezentarea scenetelor pe teme ecologice.</p> <p>Vizitarea Băilor Cojocna.</p> <p>Activități de curățire în curtea școlii.</p> <p>Îngrijirea și amenajarea unor spații verzi.</p> <p>Amplasarea de pancarte cu mesaje sugestive pentru păstrarea curăteniei.</p>	<p>Școala Gimnazială din Cămărașu</p> <p>Școala Gimnazială din Cojocna</p> <p>Băile din Cojocna</p> <p>Drumeție pe moșia satului Cămărașu</p>

	Realizarea unor panouri cu mesaje sugestive ecologice. Realizarea și distribuirea unor „fluturași” ce îndeamnă populația la economisirea apei, a electricității, reciclarea hârtiei și a altor materiale. Colectarea selectivă a deșeurilor.	
Micii excursioniști - Excursie la ISU Sărmașu	Prezentarea unor imagini cu activitatea pompierilor. Audierea unor povestiri despre foc. Realizarea unor exerciții practice de acțiune în caz de dezastre.	Săptămâna „Să știi mai multe, să fii mai bun” Școala Gimnazială Cămărașu
	Prezentarea mașinilor de intervenție a pompierilor. Prezentarea modului de acțiune în caz de incendiu. Executarea unor exerciții de apărare în caz de dezastre.	Excursie la ISU Sărmașu
Frumoasa și bogata toamnă	Discutarea temei „Toamna”. Realizarea unor colaje cu frunze uscate. Realizarea unor figurine din legume. Prezentarea unor ghicitori despre toamnă. Realizarea unor compozitii plastice. Realizarea unei expoziții. „Frumoasa și bogata toamnă”. Participarea la „Carnavalul toamnei”.	Școala Gimnazială Cămărașu
Frumusețile primăverii	Discutarea temei „Primăvara”. Prezentarea unor ghicitori despre primăvară. Realizarea unor mărțișoare. Realizarea unor felicitări de ziua mamei. Realizarea unei serbări de ziua mamei	Școala Gimnazială Cămărașu
Tradiții și obiceiuri	Discutarea temei „Vara”. Prezentarea unor ghicitori despre vară. Realizarea unei serbări „Tradiții și obiceiuri”	Școala Gimnazială Cămărașu

În continuare, în Fig. 2-4 am surprins câteva momente din drumețiile și excursiile realizate cu elevii, iar în Fig. 5-9, am prezentat, spre exemplificare, lucrări de-ale elevilor.

Fig. 2. Deplasarea elevilor pe șosea (Cămărașu)

Fig. 3. Observarea lanului de grâu (Cămărașu)

Fig. 4. Vizitarea Băilor Cojocna

Fig. 5. Expoziția „Frumoasa și bogată toamnă”

Fig. 6. Afiș realizat de elevi în activitățile din cadrul proiectelor educaționale

Fig. 7. Afiș realizat de elevi în activitățile din cadrul proiectelor educaționale

Fig. 8. Afiş realizat de elevi în activităţile din cadrul proiectelor educationale

Fig. 9. Afis realizat de elevi in activitatile din cadrul proiectelor educationale

Analiza rezultatelor elevilor în etapa postexperimentală

În Fig. 7 am prezentat atitudinile elevilor din clasa experimentală în etapa postexperimentală. Prin comparație cu situația constatătă în etapa inițială, se observă că numărul atitudinilor și comportamentelor pozitive față de mediu a crescut, dar, totuși, elevii mai manifestă unele atitudini și comportamente negative.

Pe ansamblu, atitudinile manifestate și comportamentele înregistrate la clasa experimentală demonstrează că activitățile de învățare experiențiale au avut efect asupra elevilor, observându-se un progres semnificativ. Am ajuns la concluzia că s-a confirmat ipoteza cercetării: Dacă școlarii mici sunt implicați în activități experiențiale de cunoaștere și de valorificare a mediului, aceștia își formează atitudini și comportamente adecvate corecte față de mediu.

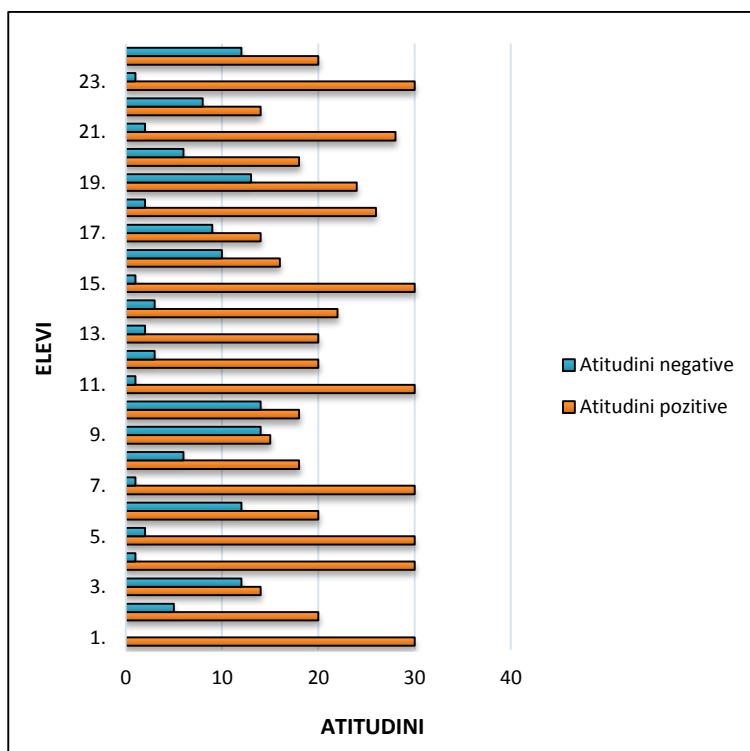

Fig. 7. Atitudinile elevilor din clasa experimentală în etapa postexperimentală (albastru – atitudini negative; verde – atitudini pozitive)

Concluzii

La finalul activităților desfășurate pe parcursul unui an școlar cu elevii din clasa pregăitoare, în cadrul a cinci proiecte educaționale, desfășurate direct în natură sau în mediul clasei, în care aceștia au avut oportunitatea să se implice în mod activ, am ajuns la concluzia că aceștia și-au schimbat, în sens pozitiv, unele atitudini și comportamente față mediu și componentele sale.

Un rol important în producerea acestor schimbări l-au avut activitățile bazate pe experiențe realizate direct în mediu, dar și cele organizate în clasă, în cooperare cu alții elevi, în care au fost abordate tematici despre mediu.

B I B L I O G R A F I E

Boțan, C. N., Ilovan, Oana-Ramona, Pop, Ana-Maria (2005), „The Geographical Region and the Desiderata of Sustainable Development”, în *Romanian Review of Regional Studies*, nr.1, pp. 83-90.

Brien, R. (1997), *Science cognitive & formation*, Presses de l’Université de Québec, Montreal.

Cocean, P., Ilovan, Oana-Ramona (2008), „Elemente ale managementului dezvoltării durabile”, în *Geographia Napocensis*, an II, nr. 2, pp. 5-17.

Dulama, Maria Eliza, Ilovan Oana-Ramona, Vanea, Cornelia (2009a), „Several characteristic features of children’s representations”, in *Acta Didactica Napocensis*, vol. 2, nr. 4, pp. 75-90.

Dulamă, Maria Eliza (2010a), *Cunoașterea și protecția mediului de către copii*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2010b), *Formarea competențelor elevilor prin studierea localității de domiciliu. Teorie și aplicații*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2011), *Geografie și didactica geografiei pentru învățământul primar și preșcolar*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza (2012), *Științe și didactica științelor pentru învățământul primar și preșcolar*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona (2006), „Educarea elevilor pentru dezvoltare durabilă în vechi regiuni industriale”, în Brujan, L.-B., Ancașa, Cătălina (ed.), *Sustainable Development in Old Industrial Regions of Europe – Conference Reader*, Editura Universității de Vest, Timișoara, pp. 35-37.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Magdaș, Ioana, Răcăsan, Bianca Sorina (2016), „Is There Any Forestry Education in Romania? Geography Teachers’ Perceptions, Attitudes, and Recommendations”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, 61(1), pp. 27-52.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Maroși, Zoltan (2015), „Assessing University Students' Competences for Didactic Planning in Mathematics and Environmental Exploration”, în *Romanian Review of Geographical Education*, Volume IV, Number 2, pp. 77-87.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Vanea, Cornelia (2009b), „Study on the features of 6 and 7 years old children's drawings”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Psychologia-Paedagogia*, 2.

Dulamă, Maria Eliza, Ilovan, Oana-Ramona, Vanea, Cornelia (2010), „O modalitate de integrare curriculară în învățământul preșcolar”, în *Anuarul Institutului de Pregătire Didactică*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, nr. 3/2008-2009, pp. 222-229.

Gavreliuc, A. (2006), *De la relațiile interpersonale la comunicarea socială*, Editura Polirom, Iași.

Havadi-Nagy, Kinga Xénia, Ilovan, Oana-Ramona (2013), „Educational Programs in the National Parks of Romania. Focus on Competences”, în Pogolșa, Lilia, Bucun, Nicolae (coord.), *Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență*, materialele Conferinței științifice internaționale, 18-19 octombrie 2013, Chișinău, pp. 636-642.

Ilovan, Oana-Ramona, Bucilă, F. (2005), „Studiul Geografiei în România”, în „*Educația 21*”, nr. 2, Colecția Științele Educației, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, pp. 427-432.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2013), „Utilizarea metodelor calitative în cercetarea geografică regională: sondajul de opinie și focus grupul”, în Vert, C. (ed.), Volumul conferinței naționale a Societății de Geografie din România, Timișoara, 24-26 mai 2013, ediția a X-a, cu tema *Geografia – Știință a întregului teritorial*, Editura EUROBIT, Timișoara., pp. 848-863.

Ilovan, Oana-Ramona, Mihalca, Izabela-Amalia (2014), „Utilizarea metodelor calitative de cercetare în Geografia Regională”, în *Geographia Napocensis*, 8(1), pp. 19-36.

Volumul cuprinde lucrările conferinței internaționale *Tendențe actuale în predarea și învățarea Geografiei/Contemporary Trends in Teaching and Learning Geography*, organizată în 24-25 octombrie 2015, de Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, în parteneriat cu Facultatea de Geografie a aceleiași universități din Cluj-Napoca și cu alte instituții de învățământ din țară și străinătate. Lucrările din cadrul conferinței indică preocupările contemporane în domeniul Didacticii Geografiei din spațiul românesc și din cel european, observându-se prioritatea oferită formării și dezvoltării diverselor competențe specifice Geografiei, abordărilor transdisciplinare și plasării elevilor și studenților în centrul procesului educațional. De aceea, cititorii volumului vor constata că acesta este format din exemple variate de bună practică în predarea și învățarea de calitate a Geografiei.

ISSN: 2537-298X
ISSN-L: 2247-7500